

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БЄЛІКОВ Ілля Олегович

УДК 355.233.2:796/799(477)(043)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Галузь знань: 01 – «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня
доктора філософії.

Дисертація містить результати власних
досліджень. Використання чужих ідей,
результатів і текстів інших авторів мають
посилання на відповідне джерело

_____ Ілля БЄЛІКОВ

Наукові керівники:

ЯГУПОВ Василь Васильович,
доктор педагогічних наук,
професор

ЖЕМБРОВСЬКИЙ Сергій
Миколайович, кандидат
педагогічних наук, доцент

КИЇВ – 2023

АНОТАЦІЯ

Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки». – Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, 2023.

Дисертацію присвячено теоретико-експериментальному вирішенню наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України (далі – майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту) в процесі професійно-педагогічної підготовки в системі військової освіти.

Основними аспектами їх організаційної підготовки в ВВНЗ є методологічний, теоретичний, методичний і практичний.

Проведено наукову розвідку щодо з'ясування стану дослідженості проблеми формування та розвитку організаційної компетентності фахівців у науково-педагогічній теорії та практиці та обґрунтовано на провідних ідеях і положеннях компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, системного та контекстного методологічного підходів сутність і структуру базового поняття дисертаційного дослідження *«організаційна компетентність у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил (далі – ЗС) України»* як їх професійно важливе психічне утворення, що містить цінності та мотивацію організаційної діяльності, теоретичну та практичну види організаційної підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах.

Обґрунтовано компоненти організаційної компетентності у

майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – ціннісно-мотиваційний (інтерес до професійно-педагогічної діяльності як суб'єктів військового управління у сфері фізичної культури і спорту та її цінності; прагнення розкрити свій суб'єктний, професійний і фаховий види потенціалу як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах і вмотивованість до організаційної діяльності в сфері фізичного виховання військовослужбовців), *знаннявий* (військово-діяльнісні, менеджерські та педагогічні знання як організаторів фізичного виховання та спорту в військових частинах), *управлінський* (праксеологічні та організаційні навички, вміння як організаторів фізичного виховання та спорту в військових частинах), *менеджерський* (вміння управляти підлеглим особовим складом та ключовими ресурсами фізичного виховання та спорту в військовій частині), *індивідуально-психічний* (функціональний стан, волюві якості, фізична підготовленість) і *рефлексивно-оцінний* (фахова самооцінка, рефлексія та саморефлексія як суб'єктів військового управління у сфері фізичної культури і спорту, професійна суб'єктність як організаторів фізичного виховання та спорту в військових частинах).

Обґрунтовано *педагогічні умови, які забезпечують цілеспрямоване формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки в системі вищої військової освіти*. Зокрема такі: підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України в ВВНЗ; розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і

спорту ЗС України»).

Визначено *критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту*. Зокрема, такі: *ціннісно-мотиваційний* (організаційні цінності, організаційні мотиви); *когнітивний* (діяльнісні знання як офіцера, менеджерські знання як менеджера у сфері фізичної підготовки та спорту в ЗС України, педагогічні знання як педагога-організатора фізичного виховання військовослужбовців); *організаційно-діяльнісний* (праксеологічні уміння як офіцера, організаційні навички та вміння як офіцера-організатора фізичного виховання військовослужбовців); *менеджерський* (вміння мотивувати військовослужбовців до участі в заходах фізичного виховання та спорту та зайняття фізичним вихованням і спортом, вміння планувати (прогнозувати) заходи фізичного виховання та спорту особового складу військової частини, вміння організувати заходи фізичної підготовки та спорту з конкретними категоріями особового складу, вміння координувати організаційні заходи зі фізичної підготовки та спорту військовослужбовців, вміння контролювати заходи фізичного виховання та спорту особового складу); *індивідуально-психічний* (домінантність (лідерство), комунікативність, відповідальність, організованість, професійна витривалість); *суб'єктний* (самооцінка як організатора, рефлексивність, автономність, професійна суб'єктність як організатора фізичного виховання військовослужбовців).

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили переважно низький рівень сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ, зокрема низький рівень мотивації до обраного фаху; відсутність розуміння сутності й ролі організаційної компетентності як фахівця із фізичної культури і спорту. Усе це стало результатом відсутності системи педагогічних умов у ВВНЗ щодо цілеспрямованого її формування та недостатнього врахування організаційного аспекту під час викладання їм фахових дисциплін тощо. Їх

аналіз, узагальнення та систематизація дало змогу виокремити та сформулювати педагогічні умови, які впливають на її цілеспрямоване формування в процесі професійно-педагогічної підготовки.

За результатами формувального етапу педагогічного експерименту виявлено позитивний вплив обґрунтованих педагогічних умов на динаміку сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту *в процесі професійно-педагогічної підготовки в системі вищої військової освіти*. Результати розрахунку статистичної достовірності експериментальних даних засвідчили, що впровадження відповідних педагогічних умов забезпечило результативність формування їх організаційної компетентності, що має статистично значущу відмінність за результатами констатувального та формувального експериментів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України (підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; педагогічне моделювання її формування в системі вищої військової освіти; розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України»);

– *удосконалено*: структурно-функціональну модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в системі

військової освіти, що містить цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки; удосконалення здійснено шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в системі військової освіти;

– методику формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ; удосконалення здійснено шляхом вдосконалення, доповнення та модернізації наявних методик формування професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки їх майбутньої управлінської діяльності як фахівців із фізичної культури і спорту в Збройних сил України;

– *дістало подальшого розвитку* визначення поняття «організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення як «їх професійно важливе психічне утворення, що містить цінності та мотивацію організаційної діяльності, теоретичну та практичну види організаційної підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах».

Ключові слова: компетентність; організаційна компетентність; фізичне виховання; формування; майбутні офіцери – фахівці із фізичної культури і спорту; начальник фізичної підготовки і спорту; курсанти вищих військових навчальних закладів; військово-професійна підготовка; педагогічні умови; методика формування; статистичний метод; діагностування; критерії, показники; педагогічна модель; педагогічний експеримент; рівні сформованості.

ABSTRACT

Bielikov I. O. Formation of organizational competence in future subject matter experts in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine. – Qualifying scientific work on the right of manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy (PhD) in in Specialty 011 «Educational, Pedagogical Sciences». – National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv, 2023.

The dissertation is devoted to the theoretical and experimental solution of the scientific task, which consists in substantiating the pedagogical conditions for the formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine in the process of professional and pedagogical training in the system of military education (hereinafter – future officers – subject matter experts in physical culture and sports).

Methodological, theoretical, methodical and practical are the main aspects of their organizational training at higher military educational institutions.

A scientific investigation was carried out to find out the state of research of the problem of formation and development of organizational competence of subject matter experts in scientific and pedagogical theory and practice based on modern methodological approaches and *justified on the leading ideas and provisions of competence, subject and activity, systematic, contextual and methodological approaches. In our thesis we stipulated the essence and the structure of the basic concept of the dissertation research “organizational competence of future subject matter experts in physical education and sports of the Armed Forces (hereinafter – Armed Forces) of Ukraine” which consists in their professionally important mental creation, that contains values and motivation of organizational activity, theoretical and practical types of organizational preparedness, organizational skills, abilities, capacities, professionally important organizational qualities and personal (subjective), professional and psychological types of readiness to implement their job competencies as managers of physical*

education and sports in military units.

The components of organizational competence of future officers – subject matter experts in physical culture and sports – value and motivational (interest in professional and pedagogical activity as subjects of military management in the field of physical culture and sports and its value; the desire to reveal their subjective, professional and occupational types of potential as managers of physical education and sports in military units and motivation for organizational activities in the field of physical education of military personnel), *knowledge* (military activity, managerial and pedagogical knowledge as organizers of physical education and sports in military units), *administrative* (phraseological and organizational skills, abilities as organizers of physical education and sports in military units), *managerial* (ability to manage subordinate personnel and key resources of physical education and sports in military units), *individual and mental* (functional state, willpower, physical training) and *reflexive and evaluative* (professional self-assessment, reflection and self-reflection as subjects of military management in the field of physical culture and sports, professional subjectivity as organizers of physical education and sports in military units).

Pedagogical conditions that ensure purposeful formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports in the process of professional and pedagogical training in the system of higher military education are substantiated. In particular, the following: maintenance and development of values and motivation for formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports; pedagogical modeling of its formation in future officers - subject matter experts in physical culture and sports in the system of military education as its organizers; development of the author's methodology for the formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports at higher military educational institutions; targeted formation of an organizational knowledge system, skills and abilities as future organizers of physical training and sports with the help of contextual

training methods (special course «Organizational competence of future subject matter experts in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine»).

Criteria and indicators for diagnosing the formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports have been determined. In particular, the following: *value and motivational* (organizational values, organizational motives); *cognitive* (functional knowledge as an officer, managerial knowledge as a manager in the field of physical training and sports in the Armed Forces of Ukraine, pedagogical knowledge as a teacher-organizer of physical education of military personnel); *organizational and operational* (phraseological skills as an officer, organizational skills and abilities as an officer-organizer of physical education of military personnel); *managerial* (the ability to motivate military personnel to participate in physical education and sports activities and engage in physical education and sports, the ability to plan (forecast) physical education and sports activities for the personnel of the military unit, the ability to organize physical training and sports activities with specific categories of personnel, the ability to coordinate organizational measures for physical training and sports of military personnel, the ability to control the measures of physical education and sports of personnel); *individual and mental* (dominance (leadership), communicativeness, responsibility, organization, professional endurance); *subjective* (self-esteem as an organizer, reflexivity, autonomy, professional subjectivity as an organizer of physical education of military personnel).

The results of the ascertaining stage of the experiment showed mainly a low level of formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports at higher military educational institutions, in particular, a low level of motivation for the chosen profession; lack of understanding of the essence and role of organizational competence as subject matter experts in physical education and sports. All this was the result of the lack of a system of pedagogical conditions at higher military educational institutions regarding its targeted formation and insufficient consideration of the organizational

aspect when teaching them professional disciplines, etc. Analysis, generalization and systematization made it possible to single out and formulate pedagogical conditions that influence its targeted formation in the process of professional and pedagogical training.

According to the results of the formative stage of the pedagogical experiment, the positive influence of justified pedagogical conditions on the dynamics of the formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports *in the process of professional and pedagogical training in the system of higher military education* was revealed. The results of the calculation of the statistical reliability of the experimental data proved that the implementation of appropriate pedagogical conditions ensured the effectiveness of the formation of their organizational competence, which has a statistically significant difference according to the results of the ascertaining and formative experiments.

The scientific novelty of the received results lies in the following:

– *there was first time*: the pedagogical conditions for the formation of organizational competence of future officers – subject matter experts in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine were substantiated (maintenance and development of values and motivation for the formation of organizational competence in future officers – subject matter experts in physical culture and sports; pedagogical modeling of its formation in the system of higher military education; development of the author’s methodology for the formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports at higher military educational institutions; targeted formation of a system of organizational knowledge, skills and abilities as future organizers of physical training and sports using contextual training methods (special course «Organizational competence of future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine»);

– *there were improved*: the structural and functional model of formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in

physical culture and sports in the process of their professional and pedagogical training in the military education system, which contains target and methodological, theoretical, subject and subject, methodical and effective blocks; improvement was carried out by concretizing, adapting, supplementing and modernizing the existing models of formation of professional competence of future subject matter experts to the specifics of professional and pedagogical training of future officers – subject matter experts in physical culture and sports in the military education system;

– the methodology of formation of organizational competence among future officers – subject matter experts in physical culture and sports in the process of their professional training at higher military educational institutions; the improvement was carried out by improving, supplementing and modernizing the existing methods of forming the professional competence of future subject matter experts to the specifics of their future management activities as subject matter experts in physical culture and sports in the Armed Forces of Ukraine;

– *further development was given to:* the definition of the concept of «organizational competence of future officers – subject matter experts in physical culture and sports», which was carried out by specifying and supplementing it as «their professionally important mental formation, which contains values and motivation of organizational activity, theoretical and practical types of organizational preparedness, organizational skills, abilities, capacities, professionally important organizational qualities and personal (subjective), professional and psychological types of readiness to implement their job competencies as managers of physical education and sports in military units».

Key words: competence; organizational competence; physical education; formation; future officers – subject matter experts in physical culture and sports; head of physical training and sports; cadets of higher military educational institutions; military professional training; pedagogical conditions; methodology of formation; statistical method; diagnosis; criteria, indicators; pedagogical model; pedagogical experiment; levels of formation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективна монографія:

1. Беліков І. О., Ягупов В. В. Організаційна компетентність фахівців фізичної культури і спорту Збройних сил України: поняття, зміст і структура. *Role of science and education for sustainable development* : monograph 44 / Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska and Iryna Ostopolets. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. S. 682–690. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/f8b2328a3dbfcf8d510300259fb8a101.pdf> (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International* і *Google Scholar*).

2. Yagupov V., Bielikov I., Boiko O., Petrachkov O., Zhembrovskiy S., Olshevskiy Yu. Results of the formative stage of the pedagogical experiment with cadets future specialists in physical culture and sport. *Lifelong learning : models and methods of implementation*. Kharkiv, Ukraine, 2023. P. 3–29. URL: <http://monograph.com.ua/pctc/catalog/book/978-617-7319-70-1>

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

3. Беліков І. О. Критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 94–102. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/30355.pdf> (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International*). DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085>.

4. Беліков І. О. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Молодь і ринок*. 2022. № 3–4. С. 164–173. (Наукометричні бази даних: *Google Scholar*; *Polish Scholarly Bibliography (PBN)*; *ERIH PLUS*; *Index Copernicus*). <https://doi.org/10.24919/2617-0825.3/201.2022>

5. Беліков І. О. Проблема організаційної компетентності військових фахівців та її формування у педагогічній науці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. № 9. Р. 17–23. (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International* і *Google Scholar*). <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/The-problem-of-organizational-competence-of-military-specialists-and-its-formation-in-pedagogical-science-I.-O.-Bielikov.pdf>

6. Беліков І. О. Стан сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки: науковий журнал*. 2022. Вип. 1 (108). С. 61–78. (Наукометричні бази даних: *Ulrich's Periodicals Directory* (#); *CiteFactor* та *Index Copernicus International* і *Google Scholar*). DOI 10.35433/pedagogy.1(108).2022.61-78.

7. Bielikov I. Pedagogical modeling of the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. 5 (50). Р. 4–8. Doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.265102> (Наукометричні бази даних: *ERIH PLUS*; *Index Copernicus Journals Master List*; *Central & Eastern European Academic Source (EBSCO)*; *CrossRef*; *MIAR*; *WorldCat*; *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*; *Bielefeld Academic Search Engine (BASE)*; *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*; *Google Scholar (Google Академія)*; *OpenAIRE*; *EuroPub*; *ResearchBib*; *Directory of Open Access scholarly Resources (ROAD)* ; *WorldWideScience.org*).

8. Bielikov Iliia. Pedagogical conditions for the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sport. New York. TK Meganom LLC. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2021. 8(52). doi: 10.26886/2414-634X.8(52)2021.3 (Наукометричні бази даних: *Core*; *Worldcat*; *Bielefeld Academic Search Engine*; *Researchbib*; *Citefactor*; *Google Scholar*). [https://doi.org/10.26886/2414-634X.8\(52\)2021.3](https://doi.org/10.26886/2414-634X.8(52)2021.3)

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Беліков І. О., Гайдуцький І. В. Компоненти організаційної компетентності військового фахівця. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості* : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 січ. 2021 р.) / Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень». Харків, 2021. С. 42–44.

10. Беліков І. О. Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Особистість в екстремальних умовах* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 21 травня 2021р.). 2021. С. 63–67. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/8_konferenzii/2021/zbirnik_2021.pdf

11. Беліков І. О. Кореляційний аналіз результатів педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : тези VI Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2022 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. К. : НУОУ, 2022. С. 100–104. URL: <https://nuou.org.ua/nauka/confi/v-mnrc-22-12-16.html>.

12. Беліков І. О. Критерії діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту збройних сил України. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects* : The 2 nd International scientific and practical conference (Berlin, August 1-3, 2021). Berlin, 2021. P. 193–199. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-scientific-research-achievements-innovations-and-development-prospects-1-3-avgusta-2021-goda-berlin-germaniya-arhiv>

13. Беліков І. О. Педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних

сил України. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 4–5 лютого 2022 р). К. : ТНУ, 2022. С. 86–90. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

14. Беліков І. О. Підтримання та розвиток мотивації як педагогічна умова формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 21–22 січня 2022 р.) Одеса, 2022. С. 103–105.

15. Беліков І. О. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти* : зб. наук. праць / за заг. ред. Л. В. Барановської (Київ, 30 квітня 2022 р) К. : НАУ, 2022. С. 9–11. URL: https://pppo.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Zbirnyk-tez-Kh-Mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-Aktualni-problemy-vyshchoi-profesiinoi-osvity-2_2022.pdf

16. Беліков І. О., Романюк О. А. Обґрунтування критеріїв та показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали V міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2021 р.) К. : НУОУ, 2021. С. 64–67.

17. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності майбутнього фахівця з фізичної підготовки і спорту Збройних сил України як педагогічна проблема. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали IV міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 19 листопада 2020 р.). К. : НУОУ, 2020. С. 56–58. URL:

https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Skrypchenko/publication/348154899_Vikoristanna_strajkbolu_v_pidgotovci_majbutnih_pravoohoronciv_u_spezializovanih_ZVO/links/5ff0d86d299bf140886865fc/Vikoristanna-strajkbolu-v-pidgotovci-majbutnih-pravoohoronciv-u-spezializovanih-ZVO.pdf

18. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у сучасного військового лідера-організатора. *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (Warsaw, 25th January, 2021)* / Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2021. P. 111–114. URL: [https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20\(web\).pdf](https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20(web).pdf)

19. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України: експериментальні результати. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 вересня 2022 р.) К. : ТНУ, 2022. С. 46–51. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

Наукові праці, що додатково відображають матеріали дисертації:

20. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України : метод. реком. Житомир : «Євро-Волинь», 2022. 100 с.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ ВИМІРЮВАННЯ, СКОРОЧЕНЬ.....	19
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	30
1.1. Проблема формування організаційної компетентності майбутніх фахівців у науковій літературі	30
1.2. Сутність, структура і зміст організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	52
Висновки до першого розділу	69
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	71
2.1. Загальна методика дослідження формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	71
2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України	76
2.3. Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	93
2.4. Авторська методика формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	102

2.5. Критерії і показники діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.....	118
Висновки до другого розділу	135
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	138
3.1. Методика експериментального дослідження формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	138
3.2. Сформованість організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України на етапі констатувального експерименту	146
3.3. Статистична інтерпретація результатів формувального експерименту	162
3.4. Методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України	190
Висновки до третього розділу	200
ВИСНОВКИ	203
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	207
ДОДАТКИ	237

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ
ВИМІРЮВАННЯ, СКОРОЧЕНЬ**

ВВНЗ	–	вищий військовий навчальний заклад
ВНЗ	–	вищий навчальний заклад
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ЗС	–	Збройні сили
ЕГ	–	експериментальна група
МО	–	міністерство оборони
НУОУ	–	Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена насамперед актуальною проблемою сьогодення – бойовою здатністю ЗС України гарантовано протистояти російському агресору та забезпечувати територіальну цілісність держави. Це потребує суттєвого вдосконалення педагогічних засад підготовки військових фахівців на основі стандартів НАТО, формування у майбутніх офіцерів військово-професійної, фахової, у тому числі, безпосередньо, організаційної видів компетентності. А останній вид є вкрай необхідним для фахівців із фізичної культури і спорту. Для цього необхідно впроваджувати сучасні методологічні підходи та контекстні методики їх професійної підготовки, виховання, формування, розвитку, вдосконалення та психологічної підготовки.

Водночас одним із найважливіших напрямів модернізації вищої освіти в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору та великою перспективою вступу в альянс НАТО є підвищення її якості. Система військової освіти є важливим структурним елементом вищої освіти в Україні. Завданням вищого військового навчального закладу (далі – ВВНЗ) є не лише професійна підготовка майбутніх фахівців відповідними фаховими знаннями, а й формування в них професійної компетентності як офіцерів і військових лідерів.

У педагогічній науці активно обговорюється проблема вдосконалення та реалізації системи професійної освіти шляхом застосування компетентнісного підходу (І. Бех [15], Н. Білик [34], О. Бородієнко [40], О. Дубасенюк [128], А. Кузьмінський [79], П. Лузан [88; 96], Н. Ничкало [101], О. Овчарук [103], О. Пометун [111], Дж. Равен [130], В. Радкевич [132], В. Свистун [141; 142; 136; 137; 140; 138; 139], Л. Хоружа [167], В. Ягупов [71; 176], М. Matusz [225], D. McClelland [226], L. Spencer [232], W. Furmanek [216], R. White [237], W. Potega [228] та ін.).

У ході дослідження проблеми формування організаційної

компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту аналізувалися та узагальнювалися такі аспекти: філософія освіти (В. Андрущенко [3], В. Кремень [75] та ін.); формування професійної компетентності майбутніх фахівців у системі безперервної професійної освіти (Н. Ничкало [101], В. Радкевич [131], В. Ягупов [179; 222]), підготовка менеджерів на засадах компетентнісного підходу (О. Дектяр, О. Непомнящий [59], А. Касич [69], О. Ельбрехт [61]), цікавам для нашого дослідження є закордонний, зокрема, польський досвід діагностування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів (М. Лещенко, Л. Тимчук [83]).

Концептуальні основи професійної підготовки майбутніх військових фахівців досліджували Е. Артюшін, О. Бойко, О. Діденко, О. Капінус, Л. Олійник, О. Торічний, В. Чернявський, В. Ягупов тощо.

Проблемам підготовки фахівців у військовій педагогіці присвячено наукові роботи Г. Артюшіна, О. Діденка, А. Зельницького, А. Лігоцького, В. Маслова, М. Нецадима, Л. Олійника, О. Торічного та ін.

Суттєвий інтерес для нашого дослідження представляють наукові праці науковців, які досліджують такі проблемні питання у сфері фізичного виховання і спорту:

– військово-професійна та фахова діяльність офіцерів, у тому числі управлінського спрямування (Н. Агаєв [1], А. Альхауалда [2], Т. Мацевко [92], С. Мул [98], В. Осьодло [110], Р. Торчевський [155], В. Шемчук [171] та ін.);

– система фізичної підготовки у тому числі й військовослужбовців (Є. Анохін [5], В. Ванденко [42], Л. Вейднер-Дубровин [44], Г. Грибан [161], С. Жембровський [64], Р. Кадиров [68], В. Михайлов [95], М. Пічугін [162], К. Пронтенко [126], Ю. Резніков [133], Ю. Фіногенов [164]);

– теорія і методика фізичного виховання (Т. Круцевич [76], Ю. Курамшин [150], П. Лесгафт [82], Л. Матвеев [91], В. Платонов [119], Ж. Холодов [165], Б. Шиян [173] та ін.), у тому числі й військовослужбовців (Н. Вербин, М. Саїнчук, Т. Терещенко, В. Шемчук [48], О. Кувшинов,

К. Пронтенко, В. Пронтенко, Ю. Журавльов, І. Костюшко, О. Діденко [77], Д. Оленєв, С. Присяжнюк, О. Юденко, В. Шемчук, О. Старчук [107]).

Однією з найважливіших у структурі професійної компетентності для фахівців різних напрямів підготовки, у тому числі військових фахівців із фізичної культури і спорту, є організаційна компетентність, сформованість якої дає їм змогу якісно організовувати виконання завдань як особовим складом, так і своєю власну управлінську діяльність. Це свідчить про те, що вони мають володіти не лише організаційними знаннями, а й мають бути практично здатними та готовими до їх застосування у військово-професійній діяльності. Проблема організаторської діяльності не є новою у професійній педагогіці та психології. Так, різним її аспектам присвячено праці Ю. Атаманчука [7], І. Ситар [146] та ін.

Проблема формування організаторських умінь і здатностей у майбутніх фахівців досліджувалася О. Ілліна [67], Л. Чалій [170] та ін.

Організаційна компетентність посадових осіб кадрових органів МО України та ЗС України досліджується О. Тракалюком і В. Ягуповим [159].

Проведена теоретична розвідка результатів останніх наукових досліджень і публікацій, присвячених проблемі нашого наукового пошуку, дає змогу зробити висновок про те, що організаційна компетентність є важливою інтегрованою структурною складовою професійної компетентності різних фахівців, у тому числі й безпосередньо офіцерів, оскільки одна з основних їх функцій – це організаційно-управлінська в військових підрозділах (частина), які складають надійну підвалину реалізації всіх їх інших функцій. Водночас аналіз та узагальнення наукових напрацювань дослідників показує, що проблема формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту не була предметом цілеспрямованого науково-педагогічного дослідження. Аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень і педагогічної практики дали змогу виявити такі *суперечності* в цій проблемі між:

– необхідністю цілеспрямованого формування організаційної

компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов її формування в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ;

– необхідністю системного уявлення про формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки і відсутністю структурно-функціональної моделі її формування в ВВНЗ на засадах системного, компетентнісного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх управлінської підготовки;

– об'єктивною потребою вдосконалення методичної підвалини формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ та недостатньою розробленістю комплексної та контекстної методики її формування в процесі їх професійної підготовки.

Отже, актуальність досліджуваного наукового завдання й недостатня увага до його наукового розв'язання у педагогічній теорії та практиці й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України імені Івана Черняховського на тему «Формування та розвиток професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту системи безпеки та оборони України в процесі підвищення кваліфікації» (державний реєстраційний номер 0121U111767).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (протокол № 11 від 26.10.2020 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 20.04.2021 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України в процесі професійно-педагогічної підготовки в системі військової освіти.

Відповідно до мети визначено такі **дослідницькі завдання**:

1. З'ясувати дослідженість проблеми дисертації у педагогічній теорії і практиці та уточнити зміст і структуру організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.

2. Обґрунтувати педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки в системі військової освіти.

3. Удосконалити структурно-функціональну модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ.

4. Удосконалити методику формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ.

5. Експериментально перевірити результативність обґрунтованих педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та розробити методичні рекомендації щодо її формування.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в системі військової освіти.

Для досягнення мети та розв'язання завдань дослідження використано

такі **методи**:

1) *теоретичні*: аналіз, синтез, вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми формування організаційної компетентності фахівців – для визначення теоретичних, методичних і прикладних аспектів формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту;

– вивчення, аналіз, конкретизація та узагальнення досвіду навчально-виховної роботи ЗВО та ВВНЗ щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, у тому числі й безпосередньо майбутніх офіцерів;

– узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних для виокремлення та обґрунтування педагогічних умов формування їх організаційної компетентності;

2) *емпіричні*: анкетування, тестування, самооцінювання та метод експертного оцінювання – для визначення сучасного стану сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

3) *експериментальні*: педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для перевірки результативності впроваджених педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

4) *статистичні*: метод математичної статистики – критерій G-знаків, що застосовувався для опрацювання отриманих статистичних даних педагогічного експерименту та відповідно підтвердження/спростування статистичної/наукової гіпотези дослідження, та кореляційний аналіз отриманих експериментальних результатів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту

ЗС України (підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; педагогічне моделювання її формування в системі вищої військової освіти; розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України»);

– *удосконалено*: структурно-функціональну модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в системі військової освіти, що містить цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки; удосконалення здійснено шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в системі військової освіти;

– методику формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ; удосконалення здійснено шляхом вдосконалення, доповнення та модернізації наявних методик формування професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки їх майбутньої управлінської діяльності як фахівців із фізичної культури і спорту в ЗС України;

– *дістало подальшого розвитку* визначення поняття «організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення як «їх професійно важливе психічне утворення, що містить цінності та мотивацію організаційної діяльності, теоретичну та практичну види організаційної

підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах».

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в їх впровадженні в систему підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури та майбутніх офіцерів для ЗС України. Зокрема, результати дослідження **впроваджено в освітній процес** Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (акт № 182/35/118 від 04.10.2022 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 179/91/756 від 26.10.2022 р.), Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт № 1087 від 16.08.2022 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 182/02/772 від 11.04.2022 р.), Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (акт № 28/202/1 від 30.11.2022 р.).

Отримані результати дослідження, у тому числі й методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, можуть бути творчо використані у підготовці майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту оперативного рівня підготовки.

Особистий внесок здобувача. У роботі [32] (співавтор В. Ягупов) особистий внесок дисертанта полягає в удосконаленні змісту та структури організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України; у статті [229] (співавтор В. Ягупов, О. Петрачков, С. Жембровський, О. Бойко, Ю. Ольшевський) – в аналізі, узагальненні та статистичному обробленні отриманих результатів після проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на таких наукових конференціях,

семінарах, форумах і заслуховуваннях у структурному підрозділі:

– *міжнародних*: «Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості» (Харків, 15-16 січня 2021 р.); «Modern scientific challenges and trends» (Варшава, 25 січня 2020 р.); «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» (Берлін, 1-3 серпня 2021 р.); «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології» (Київ, 4–5 лютого 2022 р.); «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 20 травня 2022 р.); «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ, 19 листопада 2020 р.; 25 листопада 2021 р; 25 листопада 2022 р.).

– *всеукраїнська*: «Особистість в екстремальних умовах» (Львів, 2 травня 2021 р.).

– *засіданнях* кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій (04.12.2020 року, 01.06.2021 року, 02.12.2021 року, 02.06.2022 року, 08.12. 2022 року).

Публікації. Зміст та основні результати дисертаційної роботи відображено в 20 публікаціях (із них 4 – у співавторстві), серед яких такі:

– 2 колективні монографії (всі входять в міжнародні наукометричні бази);

– 2 статті у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України (всі входять в міжнародні наукометричні бази);

– 4 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (всі входять в міжнародні наукометричні бази);

– 1 навчальне видання (методичні рекомендації);

– 11 тез у збірниках на наукових конференціях, семінарах і форумів України та закордоном.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу,

трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (238 найменування, із них 36 – закордонних).

Загальний обсяг дисертації складає 309 сторінок, основний текст – 204 сторінки. Робота проілюстрована 21 таблицями, 22 рисунком та 2 формулами, 19 додатків на 72 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

1.1. Проблема формування організаційної компетентності майбутніх фахівців у науковій літературі

Зміни в системі бойової підготовки ЗС України з орієнтацією на стандарти держав-членів НАТО зумовлюють необхідність модернізації управлінської діяльності офіцерів, від якої залежить успішність виконання поставлених бойових завдань військовими підрозділами та частинами під час захисту країни від російських загарбників. Водночас в умовах повномасштабної війни російської федерації проти свободи українського народу та порушення цілісності та недоторканості суверенітету України, якісна професійна підготовка висококваліфікованих військових фахівців у системі військової освіти має велике значення. Протягом останніх років було проведено низку заходів щодо приведення змісту та організації їх професійної підготовки у відповідний стан згідно із вимогами державних і галузевих стандартів вищої освіти, бойового застосування ЗС України, сучасного військового мистецтва та практики проведення міжнародних миротворчих операцій. У зв'язку з проведенням заходів і способів ведення збройної боротьби та проведення міжнародних миротворчих операцій виникає потреба у військових фахівцях-лідерах-організаторах, які будуть здатні вести за собою військовослужбовців, діяти творчо, приймати нестандартні правильні рішення, скеровувати зусилля багатьох на досягнення спільної мети, надихати підлеглих та керівників на добровільну самовіддачу в інтересах загальних справ [29, с. 112], у тому числі офіцерах – фахівцях із фізичної культури і спорту ЗС України.

На думку науковця, «Професія «офіцер» є однією із найскладніших

професій людського суспільства, тому що, вимагає від її суб'єкта здатності з високою ефективністю вирішувати професійні завдання в бойових (екстремальних, особливих) умовах, які пов'язані з ризиком для життя, обмеженим часом на прийняття рішення, високим рівнем відповідальності як за свої дії, так і за дії підлеглих» [37, с. 215].

Офіцер (з лат. officium – посада), за визначенням військового енциклопедичного словника, це – «особа командного складу Збройних Сил, що має офіцерське військове звання; професійний військовий начальник, командир, керівник» [49, с. 1099].

Ягупов В. слушно вважає, що *військовий фахівець* – «це соціально, професійно та фахово зумовлена система провідних професійно важливих якостей, військово-професійної та фахової видів компетентності, що включає найсуттєвіші професійно та фахово значущі властивості, риси та прояви, які визначають його фахову поведінку і військово-професійну діяльність як суб'єкта військово-професійного буття та фахової діяльності у ЗС України» [189, с. 402]. Головними властивостями, рисами та проявами військового фахівця є такі:

– «ступінь сформованості провідних психічних властивостей та якостей як представника військової організації української держави та конкретного військового фахівця (військово-професійна свідомість і самосвідомість, фахова Я-концепція, система цінностей військово-професійної та фахової діяльності, військово-професійна суб'єктність тощо);

– включеність у систему суспільних, військово-професійних і фахових відносин шляхом виконання певних посадових компетенцій у військовій організації;

– військово-професійна саморефлексія, свідома саморегуляція та самодетермінація своєї поведінки й діяльності у військовій організації держави;

– спроможність і здатність нести усвідомлено відповідальність за результати, а також і наслідки своїх дій, вчинків, поведінки і діяльності у

межах виконання своїх посадових компетенцій;

– свідома активність, що виражена в військово-професійній діяльності та творчості» [189, с. 402].

Військовий фахівець для успішної реалізації посадових компетенцій повинен мати такі вміння:

– аналізувати військово-педагогічне та організаційне середовище, з урахуванням організаційних потреб, механізмів надання та використання ресурсів, підготовки перспективних планів навчальних заходів, процес реалізації методики навчання для забезпечення відповідності планам проведення занять, а також проблемні питання організаційного характеру з управління процесом бойової підготовки військових підрозділів і частин;

– розробляти перспективні плани навчальних і навчально-бойових заходів;

– залучати підлеглий особовий склад до виконання повсякденних і бойових завдань;

– здійснювати контроль за виконанням функціональних обов'язків підлеглим особовим складом;

– організувати ефективну та плідну, загальну групову роботу підлеглого особового складу;

– організувати військово-професійну, управлінську та організаційну види діяльності військовослужбовців таким чином, щоб результати відповідали конкретним цілям;

– організувати власну загальну військово-професійну діяльність і поведінку в процесі військової служби та суб'єкт-суб'єктної взаємодії із військовослужбовцями тощо.

Свистун В. компетентність військового фахівця визначає як «новоутворення, що в процесі формування та розвитку набуває внутрішньої визначеності й стає його якістю; він у процесі оволодіння військово-професійною діяльністю стає суб'єктом цієї діяльності й в процесі виконання військово-професійних завдань набуває здатності ефективно реалізовувати

професійні функції» [138, с. 157].

У сучасній професійній педагогіці відсутній одностайний підхід до розуміння поняття «компетентнісний підхід в освіті», «компетентність», «компетенція». Відповідні науковці визначають такі «Особливості навчання на основі компетентності: навчання сконцентроване на вихідних результатах, а не на вхідних; враховується переважно здатність виконання практичних завдань, але беруться до уваги і знання; навчання у виробничих умовах (принаймні частина навчання відбувається на робочому місці в умовах виробництва)» [88, с. 98–99].

Компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – «належний, відповідний), за матеріалами словника іншомовних слів, означає поінформованість, обізнаність, авторитетність» [147, с. 282].

Компетентний:

– «такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований;

– який має певні повноваження; повноправний, повновладний» – вживається у тлумачному словнику української мови [148, с. 250].

У науково-педагогічній літературі поняття «компетентність» трактують у таких різних аспектах:

– професійні знання, навички і досвід діяльності у певній сфері; водночас це і ставлення до справи, позитивні схильності, інтереси і прагнення; здатність ефективно використовувати знання й уміння в професійній діяльності, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці, у даній робочій обстановці [88];

– характеристика особи, яка виражається в наявності у неї знань, навичок і вмінь, яких достатньо для вирішення будь-якої професійної проблеми [87];

– спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність [103, с. 20];

– знання та уміння, але також відповідальність за результат діяльності згідно з колом повноважень, що чітко простежується на прикладі професійної компетентності [225, с. 192] тощо.

Отже, ці варіанти розуміння поняття «компетентність» свідчать, з одного боку, про його багатозначність і багатосмисловість, а з іншого – недостатнє усвідомлення його смислу, наприклад, коли компетентність зводять тільки до знань і вмінь.

Окрім зазначених досліджень, нині у трактуванні поняття «компетентність» доцільно напевно враховувати положення Закону України «Про вищу освіту», в якому компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особистості успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [124].

Цікавою є думка англійського вченого М. Армстронга щодо поняття «компетентність», який, по-перше, корисний для опису того типу поведінки (тих його аспектів), який потрібен організації для досягнення високого рівня ефективності функціонування. Це поняття допомагає зосередити увагу на ключових питаннях поведінки, що впливають на результати її функціонування. По-друге, це поняття можна використовувати для опису тих знань і вмінь, які очікують від працівника для ефективного виконання його обов'язків [6, с. 277].

Поняття «компетентність» науковцями розуміються, на жаль, по-різному. Зокрема, можна навести такі приклади:

– «це інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, уміння, ставлення, поведінкові реакції» [72, с. 92];

– це здатність до чогось; компетентність – це здатність (уміння) діяти на основі здобутих знань; вона передбачає досвід самостійної діяльності на

основі універсальних знань [220];

– «це спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу, при цьому поняття «компетентність» містить сукупність знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності» [231, с. 1].

Аналіз наукових джерел дав змогу з'ясувати що, у педагогічній літературі (особливо вітчизняній) визначається відсутність єдиного розуміння значення базових положень і понять щодо компетентнісного підходу до формування організаційної компетентності різних фахівців, у тому числі військових. Об'єктивне усвідомлення призначення цього підходу в освіті та методологічне обґрунтування його використання в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів «безпосередньо залежить від розуміння сутності та змісту понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», які для української педагогіки є відносно новими, і тому спостерігається різне їх тлумачення суб'єктами освіти» [72, с. 47], а також з'ясування співвідношення понять «управлінська культура», «управлінська компетентність» і «організаційна компетентність» [72; 193].

Так, Н. Ничкало передбачає реалізацію компетентнісного підходу у навчанні, як основи формування та розвитку компетентностей потенційного фахівця, саме у вихідних результатах його діяльності, що забезпечуються здатністю виконувати практичні завдання шляхом актуалізації набутих професійних знань, сформованих навичок і вмінь професійної діяльності [127, с. 71].

Український вчений розуміє під поняттям «компетентнісний підхід» «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей особистості, тобто інтегрованої характеристики людини». На його думку, «основною ідеєю компетентнісного підходу є діяльнісний характер змісту освіти» [109, с. 52].

Зельницький А. слушно вважає, що впровадження компетентнісного

підходу в систему підготовки військових фахівців передбачає досягнення ними кінцевого результату освітнього процесу, тобто сформованості визначених освітніми стандартами окремих видів їх компетентностей:

- «соціально-особистісних (морально-етичних, індивідуально-психічних, самовдосконалення) – як громадянина України;
- загальнонаукових (базових знань із гуманітарної та соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки);
- загальнопрофесійних (організаційно-управлінських, правових, тактичної, виховної роботи, інформаційно-комунікативної, несення чергової служби);
- спеціалізовано-професійних (тактико-спеціальних, військово-технічних, методичних)» [65, с. 24].

Ягупов В. визначає суттєві обставини в державі, які «стимулюють» упровадження компетентнісного підходу в систему професійної освіти. Зокрема, такі:

- «соціально-економічні потреби держави в компетентних фахівцях, що потребує забезпечення її якості;
- необхідність проектування національних моделей професійної підготовки фахівців згідно зі вимогами сучасного ринку праці;
- потреба ринку праці у професійно мобільних та ініціативних фахівців
- творчих суб'єктів професійної діяльності, які здатні діяти в умовах невизначеності і готові до прийняття оптимальних рішень у складних ринкових умовах функціонування економіки;
- необхідність володіння фахівцями водночас кількома професіями у зв'язку з переорієнтацією галузевих організацій на диверсифікацію, що забезпечує їх універсальність, конкурентоздатність, професійну мобільність і автономність чи професійну суб'єктність» [181, с. 82–83].

Ягупов В. поняття «компетентність» щодо професійної підготовки офіцерів характеризує так: «якісний бік їх підготовленості до військово-професійної діяльності» [182, с. 328]. Основне призначення освіти, на думку

науковця – «створити мінімальні сприятливі оптимальні умови для формування військово-професійної компетентності військових фахівців, у т.ч. офіцерів. Наступний аспект – загальна військово-професійна підготовленість офіцера та практична здатність до реалізації ним своїх посадових компетенцій на конкретній посаді в військах, що визначається поняттям «компетентний» і представляє її якісний бік. Таким чином, кожне системне психолого-педагогічне явище стосується компетентнісного підходу до підготовки офіцера..., які не можуть існувати окремо, оскільки одне поняття є смисловим продовженням іншого: компетенція, як наукове явище, → компетентність, як інтегрована якість офіцера, що характеризує підготовленість як фахівця до розв’язання посадових компетенцій у військах, → компетентний, як реалізація цієї інтегральної якості у його практичній військово-професійній діяльності на конкретній посаді в обов’язковому поєднанні, на нашу думку, з управлінською культурою керівника, офіцера» [182, с. 328].

Так, науковець на основі аналізу педагогічної практики та узагальнення вітчизняних і закордонних наукових джерел пропонує класифікувати *три основні види компетентності людини*.

Ключові – необхідні для буття, здобуття освіти та активної діяльності особи в суспільстві як соціального суб’єкта.

Професійні – необхідні для професійного буття фахівця як професійного суб’єкта. Професійна компетентність фахівця є складним інтегральним психологічним, професійним і суб’єктним утворенням, що формується у процесі набуття професійної підготовки, проявляється, розвивається і вдосконалюється у процесі практичної професійної діяльності, а ефективність його здійснення суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної видів підготовленості особи до неї, особистісних, професійно важливих та індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності.

Фахові – необхідні для фахового буття фахівця як суб’єкта певної

спеціалізації. Фахова компетентність – це інтегральне фахове утворення фахівця, яке характеризує його підготовленість, здатність і готовність, необхідні для успішного здійснення ним своєї діяльності як суб'єкта фахової діяльності [156, с. 153]. Вони існують у межах певної професії (військовий – професія, а офіцер-психолог, командир танкового підрозділу – фах; лікар – професія, а терапевт – фах), як, наприклад, наша вибірка – офіцери (військово-професійна компетентність) та їх спеціалізація – фізична культура і спорт у ЗС України (фахова компетентність, інтегрованим компонентом якої є організаційна компетентність).

Головань М. вважає що, «на формування компетентності впливають компетенція та морально-ділові риси суб'єкта» та поняття «компетентність» можна подати у вигляді сукупності певних компонентів. «Вони існують не ізольовано один від одного, а тісно взаємопов'язані між собою» [53, с. 231].

Нині, у військово-професійному середовищі, дуже великий попит є на військових фахівцях зі сформованою організаційною компетентністю, оскільки чимало життів військовослужбовців у війні зі російськими загарбниками можна зберегти з опорою на досвід, який підкріплений організаційним аспектом військово-професійної діяльності. У зв'язку з цим постає проблема формування їх організаційної компетентності, що були б професійно підготовлені, мали високі організаційні, морально-етичні якості, здатні успішно реалізовувати службові функції (обов'язки).

Аналіз та систематизація наукових джерел показує, що функціональний підхід до управлінської діяльності домінує серед інших підходів – емпіричного, діяльнісного, рольового, дименціонального, нормативного, а його сутність полягає, на думку науковців, у розкритті головних функцій управління [141, с. 342]. Функція – це провідна категорія в управлінні, що об'єднує цілі, завдання, принципи, методи і зміст управлінської діяльності керівників [142, с. 191].

Так, особливу увагу В. Ягупов звертає на управлінські функції офіцера та наголошує на їх безпосередньо педагогічному змісті. Зокрема, це такі

функції:

- «командування підрозділом та частиною у бойовій обстановці;
- управління підрозділом та частиною у мирний час;
- організація виховної роботи у підрозділі (частині);
- організація військово-дидактичного процесу у підрозділі та частині;
- організація і проведення психологічної роботи у підрозділі та частині» [194, с. 307].

За змістом управлінська діяльність – це реалізація певних універсальних управлінських функцій (цілевизначення, планування, прогнозування, мотивування, прийняття рішень, організаційна, контроль, координування, моніторингова та ін.) [26, с. 56]. У нашому випадку основними функціями є *планувальна, контрольна, мотивувальна, організаційна, координувальна* тощо.

Цікавою є для нашого дослідження думка О. Балацького, О. Теліженка щодо визначення функцій менеджменту, які водночас потрібно розуміти як відособлені напрями управлінської діяльності керівника. **Основні функції менеджменту**, на думку науковців, – це функції планування, організації, мотивування та контролю [93].

1. Планувальна функція – це зміст внутрішньоорганізаційного планування в управлінні будь-якою організацією, у тому числі й безпосередньо військовою, що полягає в обґрунтованому визначенні керівниками фундаментальних напрямів і співвідношень зростання виробництва з урахуванням матеріальних джерел його забезпечення і ринкового попиту. Наприклад, сектор безпеки та оборони України щорічно публікує *Білу книгу*, що представляє періодичний аналітичний документ з метою регулярного інформування громадян про діяльність сектору безпеки і оборони України, забезпечення валідності рішень державних органів із питань національної безпеки і оборони, про стан виконання заходів розвитку сектору безпеки і оборони. Видається з 2005 року українською та англійською мовами. Її видання проводилося відповідно до положень Закону

України № 975-IV від 19 червня 2003 р. «Про демократичний контроль над військовою організацією та правоохоронними органами» та було продовжено відповідно до положень Закону України № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. «Про національну безпеку України» [33].

Сутність планування проявляється в таких аспектах:

- конкретизації цілей функціонування та розвитку всієї організації і кожного структурного підрозділу окремо на встановлений період часу;
- визначенні господарських задач, засобів їхнього досягнення, термінів і послідовності реалізації;
- виявленні матеріальних, трудових, людських, фінансових та інших ресурсів, які необхідні для розв’язання поставлених виробничих завдань.

Отже, як свідчить аналіз організаційної функції начальника фізичної підготовки та спорту в військовій частині, то вони за своїм змістом повністю співпадають з цими аспектами, тобто планування спрямоване на оптимальне використання можливостей військової частини, у тому числі найкраще використання усіх видів ресурсів фізичного виховання в військовій частині.

Існують різні види планування. Так, *стратегічне планування* полягає у визначенні головних цілей функціонування організації на період 10-15 років, що передбачає залучення всіх її стратегічних ресурсів. Воно має на меті комплексне наукове обґрунтування проблем, з якими евентуально може зіштовхнутися організація в майбутньому, і на цій основі розробити головні показники розвитку організації на цей період.

Середньострокове – охоплює, як правило, 5-річний термін, оскільки він найбільш зручний для відновлення виробничого апарату й асортименту продукції. У ньому формуються основні стратегії – виробнича стратегія організації, стратегія збуту, фінансова стратегія, кадрова стратегія тощо. Вони передбачають розроблення у певній послідовності конкретних заходів, які спрямовані на досягнення цілей стратегічного планування.

Поточне – переважно полягає у визначенні проміжних цілей успішного функціонування організації на шляху досягнення цілей стратегічного та

середньострокового планування. При такому плануванні детально розробляються засоби і способи розв'язання завдань певного виробництва, використання ресурсів, упровадження сучасних виробничих технологій, особливо інформаційних.

Усі ці види планування безпосередньо характерні і для військової системи та організації будь-якої країни, у тому числі й безпосередньо й України. Планування, як правило, передбачає, на нашу думку, реалізацію таких організаційних заходів:

- обґрунтування вибору цілей успішного функціонування військової організації на певний період часу та визначення його політики;

- розроблення перспективних і конкретних заходів для успішного її функціонування та досягнення цілей, а також реалізації своєї основної функції – успішне виконання бойових завдань;

- методи, засоби, технології та інші ресурси досягнення цілей, які нині надзвичайно ускладнилися у зв'язку інформатизацією та технологізацією військової сфери та гібридним характером введення сучасних війн і воєнних конфліктів;

- забезпечення підвалини для прийняття подальших довгострокових рішень для успішного її функціонування та досягнення поставлених і сформульованих цілей.

2. Організаційна функція, яка є логічним продовженням попередньої функції, оскільки будь-яка організація, у тому числі й військова, – це соціальна спільність певної сукупності фахівців, професійна діяльність яких свідомо координується, корегується та спрямовується керівниками для досягнення загальної мети чи ієрархії цілей функціонування конкретної організації, у тому числі й військової. У зв'язку з цим можна висунути такі вимоги до організації:

- наявність принаймні двох фахівців, які прирівнюють себе до складової групи;

- наявність принаймні однієї мети, яку вважають спільною всі члени

групи;

– здатність осмислено сприймати навколишньою групою для досягнення значущої для всіх мети (чи групи цілей).

В організації фахівці є головним чинником будь-якої моделі управління, у тому числі й в ситуаційному підході, який переважно характерний для військової організації. Військовим керівникам, як суб'єктам різних ланок військового управління, властиві певні загальні, професійні та фахові здатності, потреби, знання, ставлення до реалізації посадових компетенцій, державницька позиція, організаційно-управлінська точка зору, сприйняття (усвідомлення стимулів, одержуваних від відчуттів), розуміння військово-професійних цінностей, вплив військового середовища на постать військовослужбовця та на її поведінку, чітка наявність якостей лідера. Ці характеристики є мінімальними предметами впливу командирів (начальників), як військових менеджерів, на членів військової організації – конкретної військової структури.

3. Мотивувальна функція. У загальному смислі слова мотивація – це процес спонукання особою себе й інших до певної поведінки та діяльності для досягнення визначених цілей. Існує низка понять, які потрібно розглянути для розуміння мотивування. Це потреба, мотив і мотивація.

Потреба – це відчуття військовослужбовцям фізіологічно чи психічно браку чого-небудь. Існує дещо умовний поділ потреб на первинні і вторинні. Первинні – за своєю природою фізіологічні, уроджені, який має задовольняти кожен військовослужбовець для успішної діяльності, вторинні – за природою своєю психічні, набуті, наприклад, потреби в успіху в військово-професійній діяльності, повазі, прихильності, владі і потреба в досягненнях в управлінській діяльності як її лідера.

Мотивація і мотивування в організаційній діяльності офіцерів формуються та розвиваються під впливом конкретних військово-професійних взагалі та організаційно-управлінських, зокрема, цінностей, які практично визначають ставлення кожного з них до розв'язання посадових

компетенцій як суб'єкта військового управління, у тому числі й безпосередньо в сфері фізичного виховання та спорту.

«Мотивація військового фахівця до формування організаційної компетентності підсилюється його включенням у професійну діяльність в умовах реальних військових дій» [30, с. 44].

4. Моніторингова функція, яка властива управлінню будь-якою організацією, що прагне успішно функціонувати. Функція дає змогу своєчасно виявити проблеми і відповідно скорегувати своє функціонування та діяльність організації відповідно до основних її цілей і планів. Так, проблема використання моніторингу в управлінні навчальним закладом міститься в наукових напрацюваннях Т. Бондаренко [39], С. Білощицької [35], Т. Волкової, І. Гириловської [52], Г. Ібрагімової, М. Кісіль, С. Полякової, В. Ягупова [97].

Ця функція від офіцерів потребує низку дій.

Перша – контролювання, що передбачає контроль, тобто процес констатації певних фактів військової організації, а моніторинг – управлінське забезпечення досягнення цілей шляхом їх чіткого визначення, контролювання та своєчасного корегування для повного досягнення. Контроль – це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування військової організації її призначенню та поставленим завданням, а також вироблення конкретних дій щодо усунення певних недоліків і внесення необхідних коректив у діяльність певних посадових осіб. Процес моніторингу складається з установлення стандартів, вимірювання фактично досягнутих результатів та їх зіставлення з певними стандартами, проведення корегування у тому випадку, якщо досягнуті результати суттєво відрізняються від установлених стандартів, наприклад, бойової підготовки та вимог до бойової готовності.

Види контролю такі:

– попередній (здійснюється до фактичного початку певного виду діяльності);

- поточний (здійснюється безпосередньо в ході здійснення діяльності);
- завершальний (здійснюється по завершенню діяльності).

Функція моніторингу – це необхідний атрибут управління будь-якою військовою організацією, особливо в сфері фізичного виховання та спорту військовослужбовців, що дає змогу виявити певні проблеми і скорегувати відповідно діяльність конкретних посадових осіб в цілому, функціонування військового структурного організованого підрозділу до того моменту, як проблеми переростуть в етап загострення.

Усі ці заходи реалізуються у процесі організаційної діяльності керівників, у тому числі й військових. У зв'язку з цим однією з найважливіших функцій в управлінській діяльності офіцера – фахівця в сфері фізичного виховання та спорту є, на нашу думку, *організаційна*. «Організовувати – 1) створювати, засновувати що-небудь, залучати до цього інших, спираючись на них; 2) здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення; 3) згуртовувати, об'єднувати кого-небудь з певною метою; 4) чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь» [102, с. 479].

Її реалізації сприяють організаторські навички (автоматичні дії особи на несвідомому рівні брати ініціативу у свої руки, розподіляти завдання, функції, визначати відповідальних за виконання доручення тощо) і, найголовніше, – організаційні вміння та здатності, які, по-перше, представляють вміння організовувати будь-який військовий підрозділ, його об'єднувати в бойову команду та надихати на вирішення бойових завдань; по-друге, здатності офіцера правильно організовувати свою власну діяльність як керівника, менеджера, лідера. Організація власної діяльності передбачає, на думку науковців, становлення її суб'єктом – вміння правильно її планувати, організувати, стимулювати, контролювати та корегувати [188]. Організаційна функція кожного офіцера – це одна з основних функцій управління, яка призначена для реалізації принципу самоорганізації суб'єкта військово-професійної діяльності. Відповідно в офіцерів слід цілеспрямовано

формувати організаційну компетентність як важливий компонент його військово-професійної компетентності.

Науковці слушно наголошують на необхідність, наприклад, фахівцям кадрової роботи в ЗС і МО України сформованої організаційної компетентності: «Одночасно необхідно усвідомити такий факт: умовою актуалізації їх управлінської та спеціальної компетентності як суб'єктів кадрової роботи є саме сформованість **організаційної компетентності** як інтегрального професійно важливого утворення (як психологічний термін) посадових осіб кадрових органів ЗС України, яке характеризує їх організаційну теоретичну та практичну підготовленість, здатність (практичні організаційні навички та вміння актуалізувати свою організаційну підготовленість у різних умовах фахової діяльності, у тому числі в екстремальних), професійна, психологічна та суб'єктна готовність до реалізації організаційної компетенції як суб'єктів системи кадрової роботи» [159].

У процесі аналізу та обґрунтування поняття «організаційна компетентність фахівця», як предмета наукових досліджень різних дослідників, доцільно врахувати такі аспекти:

1) звернутися до класичних концепцій і поглядів представників різних педагогічних шкіл, класиків педагогіки та сучасних науковців щодо з'ясування сутності компетентнісного підходу, управлінських функції різних фахівців, а також організаційної компетентності військових фахівців;

2) на основі міждисциплінарного підходу висвітлити наукові праці та напрацювання з різних галузей наукових знань – педагогіки, психології, філософії, менеджменту тощо, в яких викладено окремі аспекти досліджуваного нами педагогічного явища – формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Проблема формування та розвитку організаційної компетентності різних фахівців є предметом дослідження низки науковців. Так, О. Баєва

досліджує організаційну компетентність менеджерів у галузі охорони здоров'я [8], Т. Гельжинська – учителів технологій [51], В. Дзєга – посадовців місцевого самоврядування [60], С. Огуй – фахівців сфери обслуговування [104], Т. Терещенко – фахівців соціальної сфери [152], Н. Шолойко – фармацевтів [174]. У контексті нашої наукової праці важливими є дослідження проблем формування й розвитку професійної компетентності військових фахівців (Л. Заїка) та її складових (фахова – Д. Погребняк, управлінська – Т. Мацевко, методична – Л. Олійник, прогностична – І. Азаров тощо).

Так, Т. Терещенко, яка досліджує особливості розвитку організаційної компетентності майбутніх магістрів соціальної роботи, наголошує на тому, що «Організаційна функція характеризує діяльність фахівця із соціальної роботи з точки зору соціального менеджменту, що полягає в структуруванні, плануванні, розподілі видів професійної діяльності та координації роботи з різними соціальними інститутами та представниками споріднених професій» [152, с. 202].

Науковці звертають увагу на необхідність формування організаційної компетентності у вчителів, зміст якого включає навички проектування навчально-виховного процесу, формування системи засобів навчання, необхідних для викладання конкретної навчальної дисципліни [66, с. 6]. Зрозуміло, що для організаційної діяльності одних навичок вкрай мало, а необхідні насамперед усвідомленні організаційні вміння та здатності, а також цінності та мотивація цієї діяльності.

Важливим для нас є такі наукові праці:

– Пільової С. в яких висвітлено різні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки [117];

– Савченко Л. – формування готовності студентів до організаторської діяльності [134].

Наприклад, Л. Савченко слушно наголошує, що «вирішення складних

завдань, які стоять перед сучасною школою, вимагає приходу до неї вчителя-організатора, який може творчо вирішувати навчально-виховні завдання. У зв'язку з цим передбачається, у першу чергу, прийняття конкретних заходів із забезпечення формування готовності студентів до організаторської діяльності, яку вона розуміє як складне особистісне утворення, що забезпечує результативність професійної діяльності вчителя-організатора і включає в себе знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, організованість, самоволодіння, наполегливість, кмітливість, товариськість, ініціативність, працездатність тощо» [134, с. 69]. Єдине слід наголошувати про те, що це складне не особистісне утворення, а складне професійно важливе утворення педагога.

Так, С. Пільова слушно наголошує, що «однією з найважливіших у структурі професійної компетентності вчителя фізичної культури є організаційна компетентність, сформованість якої дозволить майбутнім учителям належним чином організувати як діяльність учнів, так і свою власну» [118, с. 129].

Науковці також звертають увагу на необхідність формування організаційної компетентності, наприклад, у майбутніх військових фахівців, як їх «здатностях, особистісних та професійно значущих якостях, які впливають на результат професійної діяльності та визначають її індивідуальний стиль» [105, с. 181], фахівців сфери обслуговування – «організаційно-методична – професійна мобільність, здатність проектувати власну діяльність та діяльність співробітників, враховуючи потреби клієнтів, творчий підхід до роботи з колективом, здатність суміщення власних інтересів та потреб підприємства і суспільства, здатність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації й реалізації власного потенціалу, здатність точно і коректно передавати знання, формулювати вимоги, завдання підлеглим тощо» [78, с. 7].

Організаційна компетентність військових фахівців потребує уваги та не має, на жаль, свого визначення в педагогічній науці. Сьогодні у процесі

професійної підготовки фахівців у ЗВО приділяється недостатньо уваги формуванню їх організаційної компетентності, в тому числі і військових. Результатом цього є те, що у молодих офіцерів часто є труднощі, які пов'язані саме з організацією як своєї військово-професійної діяльності, так підлеглих як бойової команди. Відповідно визначення поняття «організаційна компетентність військового фахівця» є науково і практично затребуваним.

Отже, по-перше, доцільно дослухатися думки Дж. Равена, який слушно наголошує, що «компетентність багатокomпонентна, багато її компонентів відносно незалежні один від одного і що самі компетентності мають якості кумулятивності і взаємозамінності» [130, с. 75]; по друге, цієї думки будемо дотримуватися в процесі визначення основних компонентів організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Відповідно, зробимо висновок про те, що велике значення для офіцерів має сформована в них організаційна компетентність.

Серед сучасних досліджень слід зазначити військових науковців із частковими чи дотиковими дослідженнями відносно організаційної компетентності військових фахівців, у тому числі і фахівців із фізичної культури і спорту – Д. Погребняка [122], В. Цикунова [169], О. Тракалюка [157], В. Ягупова [183].

Наприклад, С. Пільова організаційну компетентність майбутнього вчителя визначає як «інтегративне особистісне утворення, що містить знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, сформованість професійних, особистісних управлінських умінь та якостей, що дозволяють йому належним чином здійснювати організаторську діяльність у майбутній професії» [118]. Звичайно, це не особистісне утворення, а інтегративне професійно важливе утворення вчителя.

Так, на думку Т. Гельжинської, стратегічно, процес її формування в майбутніх педагогів буде забезпечений, якщо при його реалізації, педагогічна технологія буде заснована на підході, який враховує домінування певних

потреб у конкретних статусно-рольових позиціях, які вони займають у процесі неперервної підготовки [50, с. 281].

Має місце і досить примітивне розуміння організаційної компетентності: «Організаційна компетентність бакалаврів... формується за рахунок оволодіння вміннями та навичками з організування підприємницької та господарської діяльності у відповідності до специфіки галузі» [9, с. 69], тобто вона зводиться тільки до формування навичок і вмінь.

Науковці приділяють також увагу психологічним чинникам формування організаційної компетентності офіцерів і наголошують, що «Оскільки одним із важливих видів діяльності є організаційно-управлінська діяльність, критерієм професіоналізму її суб'єкта і метою їх професійного становлення є саме організаційно-управлінська компетентність» [129, с. 4]. Вони розкривають її сутність через призму функцій менеджменту – «теоретико-пізнавальної, інформаційної, соціально-психологічної, етнопсихологічна, соціокультурної, гуманістичної та прикладної» [129, с. 14]. Дослідники виокремлюють такі її компоненти:

- «когнітивний (сукупність знань із теорії та практики управління);
- діяльнісний (практичний досвід виконання організаційних і управлінських знань і вмінь у всіх напрямках професійної діяльності);
- операціонально-технологічний (сукупність умінь і навичок практичного вирішення організаційно-управлінських завдань);
- вміння і навички, як організація управлінського циклу (планування, організація, координування, стимулювання, контролювання);
- уміння приймати рішення;
- робота з інформацією;
- організація комунікацій;
- уміння і навички професійної етики;
- особистісний (сукупність важливих для організаційно-управлінської діяльності індивідуально-психічних якостей і здатностей, таких як лідерські та організаторські якості, стресостійкість, навички самоорганізації тощо);

- ціннісно-мотиваційний (усвідомлення цінності організаційно-управлінської компетентності для професійної діяльності та саморозвитку);
- рефлексивний (здатність осмислювати, оцінювати, прогнозувати організаційно-управлінські аспекти своєї діяльності та її результати)» [129, с. 24].

Такий підхід є достатньо виваженим, тільки необхідні окремі уточнення. Водночас звертаємо увагу на те, що на формування та розвиток організаційної компетентності у військових фахівців впливають різні чинники – соціокультурні процеси; глобалізація сучасної освіти; загальносвітові та європейські тенденції розвитку професійної освіти; модернізація вітчизняної освіти та найголовніше – російсько-українська війна, в якій ЗС України та кожен військовослужбовець продемонстрували високий професіоналізм, а командири (начальники) – організаційно-управлінську майстерність.

Організаційна компетентність офіцерів в управлінні військовими підрозділами відіграє, як показує військовий досвід, ключову роль для досягнення цілей функціонування військових підрозділів і частин. Науковці слушно вважають, що «Управління – це систематичний цілеспрямований вплив керівника (менеджера, командира, начальника, директора) на загальну систему або на окремі її складові на основі пізнання і цілеспрямованого застосування об'єктивних закономірностей, принципів, методів і засобів управління в інтересах забезпечення її оптимального функціонування і розвитку, досягнення поставлених управлінських цілей. Слід наголошувати, що у випадку соціального управління, воно значно ускладнюється, оскільки соціальна система досить складна незалежно від кількості людей, які перебувають у ній, а також від масштабу тієї діяльності, яку вони здійснюють у цій системі. Ця складність особливо виявляється, з одного боку, у морально-психологічному кліматі, а з іншого – в екстремальних ситуаціях [143, с. 298]. А організація в військовій сфері є елементом управління, наприклад, військовими підрозділами (частинами), що містить

педагогічний зміст [194, с. 307-312].

Одним із основних компонентів організаційної компетентності офіцера є сукупність організаційних якостей як суб'єкта управлінської діяльності у військах, яка необхідна йому для входження в систему організаційних взаємин і зв'язків та професійних здатностей, які дають змогу усвідомлювати організаційні норми й цінності в військовій сфері для здійснення раціонального вибору стратегії та тактики організаційних дій у повсякденній діяльності військ, а також для налагодження дієвих взаємин у процесі реалізації посадових функцій як суб'єкта військового управління.

Організаційна компетентність офіцера узагальнено є сукупністю його організаційних цінностей і мотивації, знань, умінь і навичок, професійно важливих організаційних якостей щодо збирання та аналізу інформації, прийняття управлінських рішень, організації комунікації та взаємодії з військовослужбовцями насамперед в екстремальних умовах діяльності, кінцевою метою організаційної діяльності є ефективне вирішення різноманітних повсякденних, навчальних, навчально-бойових і найголовніше – бойових завдань військовим підрозділом (частиною).

Формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, як педагогічний феномен, завжди має бути визначальним в їх військово-професійній підготовці. Проблема її формування ускладнюється впливом і появою нових технологій збройної боротьби у військовій справі – гібридної війни, що «змушує по-іншому дивитись» на професійну підготовку офіцерів взагалі та військ, зокрема.

Водночас особливого значення організаційна діяльність офіцера набуває у бойовій обстановці. У зв'язку з цим зміст його організаційної функції складає така діяльність, яка спрямована на залучення військовослужбовців до навчальної, навчально-бойової та бойової діяльності, координацію їх спільної діяльності в процесі досягнення поставлених цілей і спільного вирішення навчальних, навчально-бойових і бойових завдань. Основою для її успішної реалізації є сформованість організаційної

компетентності майбутніх офіцерів, тобто у процесі набуття військово-професійної освіти у ВВНЗ вони мають оволодіти не тільки необхідними знаннями щодо організаційної діяльності, а набути цінностей, мотивації, практичних навичок та вмій їх застосування в різних ситуаціях, що максимально наближені до військово-професійної діяльності. Це безпосередньо стосуються нашої вибірки – майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту.

Отже, ця війна зумовлює звернути особливу увагу на якість військової освіти чи військово-професійної підготовленості військових фахівців, яка багатогранно впливає на формування у військових фахівців безпосередньо організаційної компетентності, яка, на нашу думку, є, з одного боку, однією з ключових в структурі військово-професійної компетентності офіцерів, а з іншого – важливим аспектом професійної підготовленості кожного з них для реалізації посадових компетенцій.

1.2. Сутність, структура і зміст організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

Формування професійної свідомості та професійно-важливих здатностей у будь-якого фахівця безпосередньо пов'язано з умовами, в яких воно здійснюється, особливостями і специфікою його професійної діяльності, а також вимогами практики сьогодення до них. Підвищення ролі організаційно-управлінської діяльності офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, підвалиною якої є їх організаційна компетентність, є вкрай актуальною педагогічною проблемою. Вона у сучасних умовах у всіх фахівців, які працюють у сфері «людина – людина», є вкрай необхідною, оскільки такий фахівець виступає організатором різноманітних соціальних процесів, насамперед виробничих, а в ЗС України – навчальних, навчально-бойових і бойових. Зміст військово-професійної діяльності офіцерів

насамперед включає розроблення і прийняття управлінських рішень, опрацювання наказів, інструкцій, вказівок та інших організаційно-управлінських документів, а також і проведення різноманітних зборів, нарад, інструктажів, перемовин, в підвалинах успішного проведення яких знаходяться знання неформальної структури підрозділу, мотивів діяльності і поведінки військовослужбовців, вміння розбиратися в конфліктних ситуаціях та їх оптимально розв'язати. На зміст організаційної функції офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту впливає специфіка організаційно-управлінської діяльності в військовій частині, а також характер посадових компетенцій, конкретна посада і функціональні обов'язки, місце в загальній ієрархії управління в військовій системі держави.

На основі теоретичного аналізу та узагальнення наукових досліджень щодо посадових компетенцій офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, можна виділити важливі для нашого дослідження положення. Зокрема, науковці виокремлюють у них різні види компетентностей.

Петрачков О. та Поліванюк В. зосереджують увагу на професійній компетентності майбутніх офіцерів – начальників фізичної підготовки та спорту й вважають, що вона представляє собою інтегративне професійно важливе утворення, яке поєднує в собі професійно важливі якості військового фахівця, підготовленість, здатність і готовність вирішувати професійні та фахові проблеми і завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з використанням набутих під час професійної підготовки знань, умінь, навичок і професійно важливих якостей, життєвого і професійного досвіду, цінностей, професійної культури. Основною вимогою до них у сучасних умовах є формування професійної компетентності, уміння розв'язувати як вузькофахові, так і загальновійськові проблеми [114, с. 334], а Петрачков О. і Шостак Р. звертають увагу на їх управлінську компетентність, яку розуміють як їх інтегральну властивість, яка виражається в їх здатності реалізовувати управлінську компетенцію у процесі професійної діяльності [115, с. 105], Ягупов В. і Кириченко О. – на діагностувальну та відповідно

наголошують на необхідності її формування [70, с. 489].

Водночас узагальнення посадових компетенцій офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в військових частинах показує, що вони переважно мають організаційно-управлінський характер. У зв'язку з цим їх здатність успішно вирішувати організаційні проблеми у професійній діяльності є актуальною як у теоретичному, такі і прикладному аспектах. У свою чергу, викладемо загальні вимоги до начальника фізичної підготовки і спорту в військовій частині в *організаційному аспекті*, що важливо для нашого дослідження. А саме такі: розроблення, планування спеціалізованих документів всіх форм фізичної підготовки і власної службової діяльності; організація і контроль проведення всіх форм фізичної підготовки у військовій частині; організація і проведення практичних, методичних, показових занять із командирами структурних підрозділів та іншими посадовими особами військової частини; організація і проведення навчально-методичних зборів, семінарів та інструктажів із спортивними організаторами військової частини; організація і проведення перевірки й оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців; організація всіх форм їх фізичної підготовки.

Крім цього, їх фахова діяльність характеризується низькою специфічних проявів, серед яких слід виокремити такі:

- високий рівень відповідальності за фізичну підготовленість і готовність особового складу військових підрозділів (частин) до виконання завдань за бойовим призначенням;
- емоційно-вольова напруженість, оскільки його діяльність здійснюється в достатньо складних, у тому числі й бойових умовах;
- робота з великою кількістю особового складу різних вікових груп і категорій, а також за посадами;
- постійна напруженість пізнавальних процесів, оскільки існує необхідність значної концентрації уваги та постійний зоровий контроль за руховою активністю особового складу;

- професійна діяльність має нерегламентований характер (працює у вихідні, святкові дні, у вечірній час);
- професійна діяльність пов'язана з поєднанням функцій начальника служби, педагога та тренера з різних видів спорту;
- необхідність оволодіння системою психолого-педагогічних знань, орієнтуватися в основах медико-біологічних дисциплін (анатомія, фізіологія, спортивна медицина тощо);
- необхідність бути обізнаним у багатьох видах спорту, знати методику навчання руховим діям і правила змагань;
- наявність знань і вмінь методично обґрунтовано застосовувати засоби фізичної підготовки (фізичні вправи, оздоровчі сили природи, гігієнічні чинники) в умовах обмеження часу, відведеного для навчальних занять і за будь-яких погодних умов;
- наявність командного голосу, високого рівня фізичної підготовленості та психічної стійкості;
- необхідність орієнтації у численній кількості сучасного спортивного інвентарю й обладнання, вміння його творчо застосовувати в підготовці особового складу без ризику для його здоров'я [121].

Достатньо обґрунтовано О. Свєртнев виокремив професійні компетентності менеджерів фізичної культури і спорту (для бакалаврів і магістрів) за основними видами діяльності. Серед них виокремлюємо *організаційно-управлінську* діяльність.

1. Професійні компетентності менеджера фізичної культури і спорту (для освітнього рівня бакалавр), на думку науковця, такі (але їх доцільно, на наше переконання, визначити як зміст чи складові, певного підвиду, наприклад, менеджерської, професійної компетентності):

- здатність до критичного осмислення завдань і проблем у сфері публічного управління та адміністрування;
- здатність організовувати працю в первинних робочих групах з метою досягнення цілей організації;

- здатність самотійно або у складі робочої групи готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді;
- здатність забезпечувати належний рівень якості продуктів, послуг чи процесів;
- здатність самотійно або у складі робочої групи розробляти управлінські рішення;
- здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових і морально-етичних норм поведінки.

2. Професійні компетентності менеджера фізичної культури і спорту (для освітнього рівня магістр) такі (але їх доцільно визначити як зміст чи складові певного підвиду, наприклад, управлінської компетентності):

- здатність приймати управлінські рішення, оцінювати їх наслідки й брати відповідальність за їх реалізацію та результати;
- здатність організовувати й планувати раціональну працю підлеглих;
- здатність проаналізувати та опрацювати інформацію, необхідну для прийняття управлінського рішення;
- здатність готувати аналітичні довідки, пропозиції, доповіді;
- здатність проявляти ініціативу з удосконалення діяльності;
- здатність організувати командну роботу;
- здатність до контролю за реалізацією і практичним втіленням публічної політики;
- здатність організувати управління процесом змін в організації;
- здатність організувати громадську підтримку прийняття управлінських рішень [135, с. 21].

Відтак, з одного боку, автором достатньо чітко виокремлено основні управлінські та організаційні здатності менеджерів фізичної культури і спорту, а з іншого – чомусь їх визначено як професійні компетентності, оскільки у кожного фахівця фізичної культури і спорту одна професійна компетентність за спеціальністю 017 – фізична культура та спорт та одна спеціалізація, наприклад, фізична культура та спорт у ЗС України.

Наукових досліджень, які присвячені організаційній компетентності фахівців із фізичної культури і спорту, обмаль. Хоча ця проблема має багатоаспектний характер – психологічний, педагогічний, філософський, фізкультурний, управлінський тощо. У цьому аспекті особливий інтерес представляють результати наукових досліджень таких науковців: Д. Неситова (підготовка спортивних менеджерів у системі вищої фізкультурної освіти) [100]; В. Єфимова, А. Почінкіна, В. Какузіна (управління у сфері фізичної підготовки та спорту) [62]; В. Кузіна (спортивний менеджмент) [78]; М. Кутепова, О. Сапронова, I. Blackshow, G. Hogg (спортивний менеджмент у зарубіжних країнах) [80]; В. Mullin, S. Hardy, W. Sutton (спортивний маркетинг і менеджмент) [227] тощо. Окремі науковці наголошують на необхідність формування професійно-організаційної компетентності фахівців фізичної культури та спорту [158].

У свою чергу, найбільш загальними вимогами до майбутнього начальника фізичної підготовки і спорту в організаційному аспекті є, на нашу думку, такі:

- розроблення специфічних документів планування всіх форм фізичної підготовки і власної службової діяльності;
- визначення конкретної необхідної кількості часу для якісного відпрацювання програмних вправ з урахуванням реального рівня фізичної підготовленості військовослужбовців підрозділу;
- організація і проведення інструкторсько-методичних, показових занять із командирами військових підрозділів та іншими посадовими особами військової частини;
- організація і проведення навчально-методичних зборів, семінарів та інструктажів із спортивними організаторами підрозділів, тренерами та суддями;
- організація і проведення перевірки й оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців;
- організація всіх форм фізичної підготовки особового складу [151].

На підставі зробленого аналізу функціональних обов'язків, з'ясування особливостей і специфіки військово-професійної, фахової, у тому числі й організаційної діяльності в аспекті формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту з'ясовано, що вони відіграють ключову роль у реалізації соціальних і військово-професійних цілей і завдань щодо фізичної підготовки особового складу військової частини.

Отже, проблема організаційної компетентності у фахівців із фізичної культури і спорту та її формування і розвиток, з одного боку, представляє суттєвий науковий інтерес у галузі професійної педагогіки, а з іншого – вона, практично, у психолого-педагогічній науці не досліджена.

Але виокремлення організаційної компетентності будь-яких фахівців, які працюють чи реалізують свої посадові компетенції у системі «людина – людина», є логічним і закономірним, оскільки їх професійна діяльність передбачає здатність організаційно адаптуватися до конкретного професійного середовища, «знайти» своє адекватне відповідно до посадових компетенцій місце у цій структурі суб'єкт-суб'єктних взаємин і стати справжнім суб'єктом професійної діяльності, тобто проєктувати, планувати, взаємодіяти та співпрацювати з іншими фахівцями, бути активним учасником спільної професійної діяльності, актуалізувати свої професійні, фахові, суб'єктні та лідерські здатності та бути справжнім лідером у певній організації, стимулювати її самоорганізацію та самореалізацію, у тому числі й безпосередньо в військовій.

Окремі автори організаційну компетентність відносять тільки до організацій [89] і наголошують, що «Організаційна компетентність підприємства виступає в якості особливого ресурсу, який підкреслює використання компетентнісно-орієнтованого менеджменту, орієнтацію на довгострокові конкурентні переваги та ринкову активність» [14, с. 29]. Такий підхід вважаємо науково не обґрунтованим, оскільки будь-яка компетентність – це професійно важливе утворення конкретного фахівця, а не

організації. А організація може бути згуртованою, працездатною, командною, зі позитивним морально-психологічним кліматом тощо.

Суттєвим позитивом є те, що окремими науковцями також досліджується організаційно-управлінська компетентність у майбутніх соціальних працівників, це не тільки базис для їх подальшого професійного зростання, але й обов'язкова умова розвитку соціальної системи вищої освіти. Організаційно-управлінську компетентність майбутніх соціальних працівників можна розглядати як «здатність і готовність цілісно і глибоко аналізувати, виявляти, точно формулювати проблеми соціально незахищених категорій населення та знаходити із багатьох альтернативних підходів до їх вирішення найбільш доцільний та ефективний щодо конкретної проблемної ситуації» [149, с. 120]. Але таких наукових праць, на жаль, обмаль.

Отже, професійна діяльність фахівців фізичної культури і спорту однозначно передбачає організаційну діяльність як до самого себе як фахівця, так і до інших – учнів, викладачів, військовослужбовців, працівників тощо, оскільки вони мають організовувати в певній організаційній структурі фізичну підготовку і спорт, у т.ч. і безпосередньо в військових підрозділах і частинах. Як показує аналіз досвіду їх професійної діяльності, переважно перед ними виникають у процесі виконання службових обов'язків організаційні проблеми та завдання, вирішення яких забезпечує, з одного боку, розв'язання ними своїх посадових компетенцій в організаційній структурі військової частини, а з іншого – успішність, результативність, а в ідеалі – ефективність їх військово-професійної діяльності, що проявляється в ідеалі в фізичній підготовленості та готовності особового складу до виконання бойових завдань. Власне організаційна діяльність чи функція не притаманна всім професіям і фахівцям, але тим, які працюють у системі «людина – людина», є обов'язковим компонентом, а в фізичному вихованні та спорті – максимально необхідним. А для цього офіцер – фахівець із фізичної культури та спорту має цілеспрямовано формувати та розвивати свої організаційні навички, вміння, а в ідеалі – здатності. Для цього у них

слід цілеспрямовано формувати організаційну компетентність, як важливий компонент їх професійної компетентності та культури, у процесі набуття військово-професійної освіти за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт.

Професійна компетентність фахівців – це, на думку науковців, «їх професійно важливе психічне утворення, результат професійної підготовленості, здатності та готовності до реалізації посадових компетенцій у професійній діяльності» [190, с. 30], а процес формування професійної компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту (майбутніх учителів фізичної культури) на думку науковця, «потребує переосмислення та активізувало майбутні наукові пошуки» [166, с. 33].

Якщо вважати професійну компетентність офіцерів – фахівців фізичної підготовки та спорту як їх підготовленість, здатність і готовність до професійної діяльності, то очевидним є необхідність цілеспрямованого формування в них організаторських цінностей, мотивації, знань, навичок і умінь, професійно важливих організаційних якостей, у т. ч. безпосередньо професійну суб'єктність, що складають надійну підвалину успішного вирішення ними специфічних організаційних завдань у сфері організації фізичної культури і спорту у військовій частині. Це й складає у сукупності зміст такого інтегрованого психолого-педагогічного явища як організаційна компетентність офіцерів – фахівців фізичної підготовки та спорту. Вона є їх ***інтегративним професійно важливим утворенням***, зміст якого складають цінності та мотивація організаційної діяльності в сфері фізичної культури та спорту як суб'єктів військового управління в військовій частині, їх організаційні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості, а також готовність до організаційної діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах. Його організаційна діяльність забезпечує включення військовослужбовців у фізичному аспекті у різні види діяльності – навчальну, навчально-бойову та найголовніше – бойову, а також організацію спільної діяльності військовослужбовців і військових підрозділів

як бойових команд. Їх організаційна діяльність передбачає організацію діяльності окремих військовослужбовців і військових підрозділів у цілому, узгоджувати їх взаємодію і досягти поставлених цілей у сфері фізичної підготовки та спорту, що є надійною підвалиною їх бойових здатностей.

Цикунов В. вважає, що «організаційна компетентність фахівців фізичної підготовки реалізується проявом процесуального та результативного аспектів організаційно-управлінських дій, ефективністю виконання забезпечувальних, планувальних і контрольних дій». Вона представляє, на думку дослідника, «сукупність показників, які характеризують оптимальний рівень готовності до здійснення професійної діяльності. Методичний підхід до вивчення процесу формування професійної компетентності полягає в її сприйманні за видами діяльності, спрямованих на організацію та забезпечення форм фізичної підготовки» [169, с. 11]. Таким чином, науковець визначає основні контури організаційно компетентності фахівців фізичної культури та спорту, у т.ч. і військах, хоча термінологічно не завжди коректно.

Водночас для усвідомлення її змісту необхідно зрозуміти види компетентності будь-якого керівника. Так Ю. Тихомиров перераховує та обґрунтовує основні такі її види, які властиві ефективному керівнику. Це – «організація системи, якою управляє; вибір цілей; прогнозування; планування; інформування; ухвалення рішення; організаційна і масова діяльність; контроль; оцінювання ефективності діяльності» [154, с. 299]. Такий підхід вважаємо досить обґрунтованим і в нашій роботі будемо дотримуватися цієї логіки.

Таким чином, аналіз та узагальнення наукових джерел показує, що організаційна компетентність керівників, у тому числі й військових, – це вкрай необхідний вид компетентності для керівництва різними соціальними групами, смисл якої полягає в умінні та здатності до планування, ухвалювання рішень, організації їх реалізації, делегування, контролювання та оцінювання отриманих результатів діяльності.

А організаційна компетентність офіцерів в управлінні військовими

підрозділами та частинами відіграє ключову роль в їх успішному функціонуванні, у т.ч. безпосередньо й у сфері фізичної культури і спорту. Проте, недостатня її сформованість у офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту не забезпечує, з одного боку, їх успішну професійну діяльність як менеджерів фізичної культури і спорту в військах, а з іншого – ефективне використання сучасних методик, технологій і засобів фізичного вдосконалення військовослужбовців як військових професіоналів і військових підрозділів як бойових команд.

Організаційна компетентність офіцера – начальника фізичної підготовки і спорту формується в процесі оволодіння організаційними вміннями та навичками у сфері фізичної підготовки і спорту. У відповідності до змісту компетентності до його організаційної функції віднесено такі типові завдання діяльності: поєднання всіх видів ресурсів; організація спільної діяльності для досягнення ієрархії цілей навчальної, навчально-бойової та бойової діяльності особового складу, військових підрозділів і частин; організація та раціоналізація основних видів діяльності військовослужбовців; організація процесів управління, прийняття управлінських рішень; організація реалізації управлінських рішень, розроблення раціональних форм організації управління; організація спільної військової діяльності.

Отже, при визначенні структури організаційної компетентності офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту необхідно дотримуватися таких методологічних вимог:

- вимог до специфіки їх професійної діяльності (контекстний підхід) і посадових компетенцій (діяльнісний підхід) у військових частинах;
- системного аналізу основних організаційних функцій їх професійної діяльності в військовій частині та їх кореляція зі структурою організаційної компетентності (системний, діяльнісний і контекстний підходи);
- множинної регресії для знаходження найбільш істотних аспектів їх організаційної компетентності (контекстний і компетентнісний підходи).

Структуру чи компоненти будь-якої професійної компетентності фахівців доцільно обґрунтовувати згідно зі вимогами системного, контекстного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів, у т.ч. і організаційної компетентності офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. Системний методологічний підхід орієнтує дослідника на те, що будь-яке наукове явище, у т.ч. і організаційну компетентність фахівців фізичної культури і спорту слід досліджувати як систему, з'ясовувати всі її компоненти, складові, функції тощо, контекстний – в контексті конкретного досліджуваного явища, тобто в безпосередньому зв'язку з їх майбутньою професійною діяльністю, а суб'єктно-діяльнісний – акцентує увагу на тому факті, що слід досліджувати фахівця як професійного суб'єкта в конкретному виді діяльності, а не абстрактному.

З урахуванням структури професійної діяльності офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та вимог суб'єктно-діяльнісного підходу до розуміння цілей, змісту та структури будь-якої професійної діяльності **основними компонентами їх організаційної компетентності** вважаємо ціннісно-мотиваційний, знаннієвий, управлінський, менеджерський, індивідуально-психічний і рефлексивно-оцінний (рис. 1.1).

Сформованість *ціннісно-мотиваційного* компонента організаційної компетентності офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту свідчить про наявність у них суттєвого інтересу до професійно-педагогічної діяльності як суб'єктів військового управління в сфері фізичної культури і спорту та її цінності, прагнення розкрити свій суб'єктний, професійний і фаховий види потенціалу як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах і вмотивованість до організаційної діяльності в сфері фізичного виховання військовослужбовців, усвідомлення зв'язку між професійною підготовленістю та професійною самореалізацією у військах як фахівцю в сфері фізичної культури і спорту. «Цей компонент є «стартовим» для інших компонентів їх організаційної компетентності, оскільки при його сформованості всі інші компоненти формуються усвідомлено,

цілеспрямовано, контекстно, змістовно і без зайвої емоційної напруженості» [16, с. 63].

Так, недостатня чи слабка сформованість, наприклад, ціннісно-мотиваційної сфери перетворює формування організаційної компетентності курсантів як майбутніх фахівців у несистемне накопичення окремих знань, навичок і вмінь без чіткої й усвідомленої мети, що не сприяє сформованості управлінського, менеджерського та рефлексивно-оцінного (суб'єктного) компонентів організаційної компетентності, призводить до опанування нерегульованої сукупності знань і дій, а недостатня сформованість рефлексивно-оцінного (суб'єктного) «провокує» не усвідомлення і не сприйняття своєї професійної суб'єктності як фахівця фізичної культури і спорту, що призводить до відсутності професійної Я-концепції як військового фахівця та професіонала в сфері фізичної культури і спорту в ЗС України.

Таким чином, може втрачатися головна мета набуття професійної та фахової видів освіти в системі військової освіти та «зникати» і «розмиватися» уявлення про напрями, шляхи, методи, методики, технології та засоби її досягнення в процесі набуття військово-професійної освіти майбутніми офіцерами – фахівцями фізичної культури та спорту. У зв'язку з цим потрібна постійна увага до ціннісно-мотиваційної основи їх організаційної діяльності. Зокрема, – це насичення та збагачення цінностей і мотивації навчальної та майбутньої професійної діяльності; опора на професійно-пізнавальний інтерес; актуалізація соціально-ціннісних мотивів майбутньої військово-професійної та фахової видів діяльності в військах. Усе це надає можливість значно поліпшити якість їх організаційної підготовки у процесі вивчення військово-спеціальних дисциплін і цілеспрямовано впливами на їх формування як офіцера та фахівця фізичної культури та спорту в цілому.

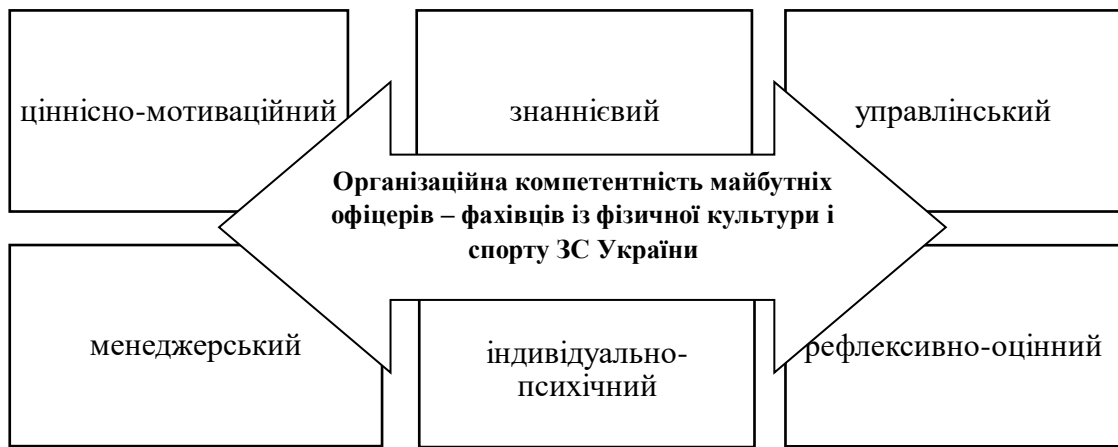

Рис. 1.1. Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

Знаннєвий компонент їх організаційної компетентності містить сукупність знань із теорії та практики військового управління взагалі та сфери фізичної культури і спорту у військовій частині, зокрема. До них відносяться такі знання: про функції та рівні управління як процесу, етапи прийняття рішення; про процеси групової динаміки та управління в різних типах військових підрозділів і частин; про інструменти управління часом і засобами фізичного виховання та спорту; про методи впливу на об'єктів і суб'єктів управління, управління конфліктами; про планування, організацію, координацію, реалізацію ухвалених рішень; про контроль заходів фізичної підготовки та спорту; про ухвалення рішень у сфері фізичної підготовки та спорту та ін.

Зміст *управлінського компонента* складають такі вміння: планувати, організовувати, координувати, реалізовувати і контролювати заходи фізичної підготовки та спорту в військовій частині; приймати рішення як суб'єкта управлінської діяльності в сфері фізичної культури і спорту; працювати зі службовою інформацією; дотриматися професійної етики; організовувати систему фізичного виховання та спорту в військовій частині; вибирати цілі системи фізичного виховання та спорту в військовій частині; прогнозувати результати функціонування системи фізичного виховання та спорту в військовій частині; планувати функціонування системи фізичного виховання

та спорту в військовій частині; інформувати командування та інших військовослужбовців про заходи фізичного виховання та спорту в військовій частині; ухвалювати рішення щодо заходів фізичного виховання та спорту в військовій частині; контролювати та оцінювати результативність заходів фізичної підготовки та спорту зі військовослужбовцями; управляти підлеглим особовим складом, а також ключовими ресурсами в сфері фізичної підготовки та спорту в військовій частині та ін.

Необхідно відзначити, що *фаховими управлінськими вміннями офіцерів – фахівців фізичної підготовки та спорту* є такі: організовувати стандартні та нестандартні заходи фізичної підготовки та спорту в військовій частині; організовувати спортивні змагання, ранкову фізичну зарядку та інші типові заходи; планувати і проводити підготовку виконавців заходів фізичної підготовки та спорту зі військовослужбовцями; здійснювати діагностування фізичної підготовленості особового складу військової частини.

Менеджерський компонент організаційної компетентності майбутнього офіцера служить не тільки для організації заходів фізичного виховання та спорту в військовій частині, але й для самоорганізації його діяльності – самоменеджменту. Необхідність цього компонента зумовлена насамперед такими обставинами:

– переважно груповим і спільним характером навчальної, навчально-бойової та бойової діяльності військовослужбовців, військових підрозділів, частин і в цілому ЗС України;

– надзвичайно великим морально-психічним і фізичним навантаженням сучасного бою для особового складу. А їх спільна діяльність зумовлює виникненням двох основних видів завдань – необхідність розподіляти зміст спільної діяльності між виконавцями згідно з їх функціональними обов'язками та водночас обов'язково узгоджувати дії кожного виконавця зі загальною метою діяльності підрозділу як бойової команди.

Наприклад, організаційна функція начальника фізичної підготовки та спорту військової частини являє собою процес об'єднання зусиль усіх

посадових осіб і засобів військової частини для досягнення мети і реалізації запланованих заходів у сфері фізичного виховання та спорту, підтримання фізичного здоров'я і фізичної підготовленості військовослужбовців згідно з їх посадовим призначенням. У зв'язку з цим *основним змістом менеджерського компонента* є такі: управління підлеглим особовим складом та його мотивування до зайняття фізичною підготовкою та спортом; управління ресурсами, що є в підпорядкуванні начальника фізичної підготовки та спорту в військовій частині.

Його організаційна функція як менеджера являє собою, на нашу думку, процес об'єднання зусиль посадових осіб військової частини для досягнення цілей і вирішення завдань фізичної підготовки та спорту особового складу. Вона передбачає вирішення ним такого мінімального кола організаційних завдань:

- формування організаційної структури управління в сфері фізичного виховання та спорту в військовій частини в цілому та її підрозділах, зокрема;
- чіткий розподіл повноважень посадових осіб на всіх рівнях управління в сфері фізичного виховання та спорту в військовій частини та їх корегування згідно з поставленими навчальними, навчально-бойовими та бойовими завданнями військової частини;
- забезпечення військової частини всіма необхідними ресурсами в сфері фізичного виховання та спорту;
- досягнення узгодженості, неперервності та координованості дій посадових осіб військової частини в сфері фізичного виховання та спорту особового складу;
- встановлення їх відповідальності за результати діяльності тощо.

Отже, основна мета реалізації цих завдань – це створення сприятливих організаційних умов та обставин для фізичної підготовки та спорту особового складу взагалі та окремих категорій військовослужбовців, зокрема.

Організаційна діяльність обов'язково передбачають *індивідуально-психічні* якості, що безпосередньо та опосередковано впливають на

успішність реалізації ними своєї організаційної функції.

Рефлексивно-оцінний компонент організаційної компетентності офіцера – начальника фізичної підготовки та спорту, як менеджера, є вкрай необхідним у поряд із ціннісно-мотиваційним, оскільки перший компонент дає «старт» її формуванню, рефлексивно-оцінний дає можливість з'ясувати результативність цього суперечливого педагогічного явища. Тут насамперед маються на увазі його професійно важливі суб'єктні якості, тобто такі якості, які безпосередньо позитивно впливають на успішність організаційної діяльності, сприяють його самореалізації як фахівця. Наприклад, не може бути професійного успіху начальника фізичної підготовки та спорту без комунікабельності та самоповаги як професійного суб'єкта.

Отже, здатність організовувати фізичну підготовку – це не тільки знання справи, важливими стають такі професійно важливі суб'єктні та організаційні якості, що стосуються його самого як фахівця. Серед цих якостей інтегрованою якістю є його професійна суб'єктність [51, с. 45], що слугує підвалиною його ціннісних орієнтацій, умотивованості, критичності, витривалості, методичності, послідовності, толерантності, мобільності, організованості та ін. Водночас вимоги до сенсорно-перцептивних якостей, особливостям практичного мислення і функціонування пам'яті зумовлені специфікою професійної діяльності як переважно аналітичної та пов'язаної з різними діловими комунікаціями. Переважний тип мислення – конкретно-раціональний, який має безпосередньо практичний характер, а інтелектуальні якості мають бути різноманітними і розвиненими, а здатності відрізняються різноманітністю – військово-професійні, інтелектуальні, комунікативні, організаційні та ін.

Сформована організаційна компетентність складає підвалину організаційної культури офіцера – начальників фізичної підготовки і спорту, сприяє створенню позитивного морально-психологічного клімату в військовій частині, що забезпечує високу та якісну продуктивність фізичної підготовки військовослужбовців у ній, підвищенню позитивного іміджу ЗС

України в цілому.

Таким чином, організаційна компетентність офіцерів – начальників фізичної підготовки та спорту військових частин є надзвичайно затребуваним складником як якості їх професійної підготовки, так і військово-професійної компетентності, що необхідна для ефективного вирішення ними кваліфікаційних фахових завдань у сфері фізичної підготовки та спорту в ЗС України.

Отже, організаційна компетентність офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України як професійно важливе психічне утворення – це їх теоретичні та практичні види організаційної підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації своїх посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах.

Зміст цієї компетентності має бути скорельований з їх основними організаційними функціями в військовій частині щодо організації фізичної підготовки і спорту з особовим складом.

З'ясовано з урахуванням вимог системного, контекстного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів структуру організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту – ціннісно-мотиваційний, знанняєвий, управлінський, менеджерський, індивідуально-психічний і рефлексивно-оцінний.

Висновки до першого розділу

Аналіз та узагальнення науково-педагогічної літератури та педагогічної практики щодо проблеми дослідження дали змогу сформулювати низку висновків.

1. З'ясовано, що формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є актуальною проблемою

сучасної військової освіти, має суттєве значення для якісного виконання обов'язків за посадою в умовах здійснення військово-професійної та фахової діяльності. Доведено, що поняття «організаційна компетентність офіцерів» – це узагальнено є сукупністю його організаційних цінностей і мотивації, знань, умінь і навичок, професійно важливих організаційних якостей щодо збирання та аналізу інформації, прийняття управлінських рішень, організації комунікації та взаємодії з військовослужбовцями насамперед в екстремальних умовах діяльності, кінцевою метою організаційної діяльності є ефективне вирішення різноманітних повсякденних, навчальних, навчально-бойових і найголовніше – бойових завдань військовим підрозділом

З'ясовано, що кінцевою метою їх організаційної діяльності є ефективне вирішення різноманітних повсякденних, навчальних, навчально-бойових і бойових завдань військовим підрозділом, які стосуються їх фізичного забезпечення. Доведено, що нині формуванню організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту не приділяється достатньої уваги, на що вказує відсутність наукових доробок із цієї педагогічної проблеми.

2. З'ясовано, що організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – як професійно важливе психічне утворення – це їх теоретичні та практичні види організаційної підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації своїх посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах.

3. Доведено, що структура організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту складається з ціннісно-мотиваційного, знанняєвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного і рефлексивно-оцінного.

Основні результати розділу опубліковані у наукових працях автора [23], [32].

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

2.1. Загальна методика дослідження формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

У процесі розроблення методики науково-педагогічного дослідження щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту були враховані основні методичні рекомендації С. Гончаренка [54], С. Сисоевої [145], В. Ягупова [192] тощо. Відповідно були враховані досягнення методології сучасної педагогічної науки. Провідною ідеєю дослідження є цілеспрямоване формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яке буде ефективним за умови впровадження обґрунтованих нами відповідних педагогічних умов. Дослідження щодо формування їх організаційної компетентності здійснювалося на основі системного підходу, сутність якого полягає в представленні предмета дослідження як системи, тобто цілісної сукупності взаємозв'язаних елементів у контексті фахової діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. «Низка науковців вважають системний підхід універсальною методологією, оскільки цей підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта і механізмів, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення цього в єдину теоретичну картину» [136, с. 35]. Системний підхід підкреслює значення комплексності, широти охоплення і чіткої організації дослідження, базується на послідовному переході від загального до часткового, коли в основу розгляду покладено кінцеву мету. Саме це зумовило необхідність всебічного вивчення

досліджуваного нами предмета, з урахуванням наявних філософських, педагогічних і психологічних концепцій. Дослідження спрямовано на подолання суперечностей, які склалися у військово-педагогічній теорії і практиці щодо підготовки військових фахівців з питань організації та проведення фізичної підготовки у військах (силах) і підтвердили необхідність формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту як системи.

Організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є вирішальною умовою в їх становленні та в професійній актуалізації як офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Вона є їх інтегративним професійно важливим утворенням, зміст якого складають цінності та мотивація організаційної діяльності в сфері фізичної культури та спорту як суб'єктів військового управління в військовій частині, їх організаційні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості, а також готовність до організаційної діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах. Організаційна діяльність забезпечує включення військовослужбовців у фізичному аспекті у різні види діяльності – навчальну, навчально-бойову та найголовніше – бойову, а також організацію спільної діяльності військовослужбовців і військових підрозділів.

Здійснення наукового пошуку забезпечено постановкою і вирішенням п'яти завдань.

1. З'ясувати дослідженість проблеми дисертації у педагогічній теорії і практиці та уточнити зміст і структуру організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.

2. Обґрунтувати педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки в системі військової освіти.

3. Удосконалити структурно-функціональну модель формування

організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ.

4. Удосконалити методику формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ.

5. Експериментально перевірити результативність обґрунтованих педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та розробити методичні рекомендації щодо її формування.

Для їх розв'язання використовувалися такі теоретичні, емпіричні, експериментальні та статистичні методи дослідження:

1) *теоретичні*: аналіз, синтез, вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми формування організаційної компетентності фахівців – для визначення теоретичних, методичних і прикладних аспектів формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту;

– вивчення, аналіз, конкретизація та узагальнення досвіду навчально-виховної роботи ЗВО та ВВНЗ щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, у тому числі й безпосередньо майбутніх офіцерів;

– узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних для виокремлення та обґрунтування педагогічних умов формування їх організаційної компетентності;

2) *емпіричні*: анкетування, тестування, самооцінювання та метод експертного оцінювання – для визначення сучасного стану сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

3) *експериментальні*: педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для перевірки результативності впроваджених педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх

офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

4) *статистичні*: метод математичної статистики – критерій G-знаків, що застосовувався для опрацювання отриманих статистичних даних педагогічного експерименту та відповідно підтвердження/спростування статистичної/наукової гіпотези дослідження, та кореляційний аналіз отриманих експериментальних результатів.

Організація дослідження. Воно проводилося впродовж 2020–2023 рр.

На першому – *підготувальному* – етапі (2020–2021) на основі врахування реальних потреб педагогічної практики щодо проблеми дослідження, з урахуванням результатів аналізу та узагальнення дослідницьких даних було визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету й завдання дослідження, визначено методи порівняльного аналізу; було здійснено аналіз та узагальнення наукової літератури та джерел із досліджуваного наукового завдання, на основі порівняльного аналізу та узагальнення відомих концепцій і теорій; виокремлено та обґрунтовано критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та з'ясовано її сучасний стан.

На другому – *основному* – етапі (2020–2022) розроблено та обґрунтовано педагогічні умови формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та проведення їх апробації; проведено формувальний педагогічний експеримент.

Результати будь-якого експериментального дослідження не можуть вважатися достовірними, якщо воно не підтверджено достовірними статистичними методами – методами математичного оброблення отриманих експериментальних даних. Для їх інтерпретації використано такі програми оброблення статистичних баз даних: *IBM Statistical Package for the Social Sciences* – ліцензійне програмне забезпечення, яке дає змогу виконувати математичні операції з даними, вибирати для оцінювання той чи інший статистичний критерій. Було використано кореляційний аналіз для

отриманих статистичних результатів, що дав змогу описати й виявити зв'язки між компонентами організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Для підтвердження статистичної достовірності отриманих результатів звернулися до непараметричних методів математичної статистики, зокрема до G-критерію знаків, який призначений для визначення напрямку зсуву у значеннях досліджуваної ознаки у двох вибірках. Критерій дає змогу визначити, чи змінюються значення змінної при переході від одного виміру до іншого в бік поліпшення або бік погіршення. Він дає змогу визначити інтенсивність зрушень у дослідженні.

Рівень значущості розбіжностей нами обраний традиційний – менше 5%.

На третьому – *статистично-упроваджувальному* – етапі (2022–2023) здійснено інтерпретацію та загальне оформлення отриманих результатів дисертаційного дослідження; здійснено впровадження його результатів у наукову та освітню діяльність ВВНЗ; розроблено методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; сформульовані загальні висновки; визначено перспективи подальших наукових досліджень.

Вірогідність результатів дослідження забезпечено методологічною і теоретичною обґрунтованістю основних положень дослідження; відповідністю методів дослідження його меті й завданням; кількісним і якісним аналізом теоретичного та емпіричного матеріалу; обговоренням отриманих результатів на наукових заходах; упровадженням у педагогічну практику та освітній процес основних результатів дослідження

Відтак, розроблена і запропонована методика дослідження дає змогу досягти її мети – формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

Для формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту слід виділити й обґрунтувати низку педагогічних умов, які, з одного боку, доповнюють систему їх військово-професійної підготовки в ВВНЗ, а з іншого – безпосередньо сприяють результативності її цілеспрямованого формування.

Ґрунтуючись дійсного стану фізичної культури і спорту в ЗС України слід наголошувати, що її можливості не використовуються в необхідному об'ємі для формування, розвитку та підтримання фізичної готовності та підготовленості військовослужбовців до військової, професійної, військово-професійної та бойової діяльності. Це зумовлено такими обставинами: немає єдиного розуміння щодо розвитку фізичної культури і спорту в ЗС України; недостатнє фінансування; відсутність системної програми їх підготовки з урахуванням досвіду країн-партнерів НАТО.

Військово-професійна діяльність фахівців із фізичної культури і спорту в ЗС України є складною, багатогранною та поліфункціональною, яка вимагає від них відповідних фахових та професійних якостей і практичних здатностей, вершиною яких є їх організаційно-управлінська компетентність. В умовах постійних змін у системі військової освіти та з урахуванням специфіки їх військово-професійної діяльності, формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців набуває фундаментального значення. Важливою структурною складовою сьогодення є не лише поглибленні знання фахівців у сфері фізичної культури і спорту, а й постійне їх набутті та високий рівень професіонального сприйняття. Відповідне завдання покладається, у першу чергу, на систему вищої освіти, яка є складовою системи безперервної освіти й спрямована на приведення професійного рівня будь-якого майбутнього фахівця у відповідність до світових стандартів,

вимог часу, особистісних, професійних і фахових потреб.

Формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту має свою специфіку. На бакалаврському рівні їх підготовки найбільш значущими обставинами є такі: специфічний процес до майбутньої фахової підготовки; різноманітна військово-професійна підготовка; наявність принципів субординації, послідовності отримання навчального матеріалу, системності та наочності, спеціальні умови функціонування ВВНЗ тощо. Цей педагогічний процес проходитиме найбільш успішно за доповнення системи їх майбутньої професійної підготовки додатковими педагогічними умовами формування організаційної компетентності.

Для забезпечення цілеспрямованого формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту слід обґрунтувати низку педагогічних умов, які будуть суттєво вдосконалювати та доповнювати систему їх професійної підготовки в ВВНЗ. Їх необхідність зумовлена тим фактом, в державному стандарті підготовки не передбачено, на жаль, формування організаційної компетентності.

Розпочнемо з понять «умова», «педагогічні умови». У довідковій літературі надаються різні їх тлумачення, які мають багато спільного. Енциклопедичний словник зазначає, що «умова – філософська категорія, в якій відображаються універсальні ставлення речей до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує» [160, с. 482]. У тлумачному словнику сучасної української мови воно більш конкретизується, а саме як «необхідна обставина, що уможлиблює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє» чомусь [46, с. 1506], «як чинник, рушійна сила будь-якого процесу, явища» [46, с. 1526].

Науковці обґрунтовують педагогічні умови як чинники, що впливають на досягнення певної педагогічної мети; при цьому поділяють їх на такі види: зовнішні (позитивні взаємини викладача і студента; об'єктивність оцінювання навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо)

та внутрішні (індивідуальні властивості студентів, тобто стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [108]. Вважаємо, що навчальний процес не може бути оцінений, тому що він є просто процесом, а предметом оцінювання можуть бути його результати.

Назола О. вважає, що педагогічні умови – це «сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, які позитивно впливають на ефективність і результативність навчально-виховного процесу» [99, с. 14]. Запропонована автором думка є системною, досить виваженою та обґрунтованою.

У свою чергу, О. Дерев'янку під педагогічними умовами розуміє «сукупність обставин, що сприяють реалізації навчально-виховного процесу з урахуванням потреб, інтересів, можливостей особистості щодо ефективної професійної діяльності» [57, с. 3]. У автора відсутнє чітке розуміння педагогічних умов.

Цікава думка належить І. Бахову, який педагогічні умови визначає як «комплекс взаємодіючих заходів навчально-виховного процесу, що спрямований на формування певної компетентності та забезпечує перехід на більш високий рівень її сформованості» [13, с. 31]. Такий підхід можна вважати більш-менш обґрунтованим.

Свистун В. визначає педагогічні умови як такі, що «свідомо створюються суб'єктами педагогічної діяльності в навчальному процесі та забезпечують формування професійної компетентності персоналу» [137, с. 33]. Такої логіки будемо дотримуватися у нашій дисертації.

Отже, поняття «умови» у педагогічному аспекті – це сукупність певних педагогічних заходів, яка забезпечує результативність педагогічної діяльності педагогів і навчальної діяльності (в нашому випадку) курсантів; певні педагогічні обставини, що позитивно впливають на формування і розвиток досліджуваних педагогічних явищ і процесів; педагогічні чинники – зміст, форми, засоби, технології, методи, прийоми, методики та засоби навчання і виховання, формування і розвитку, що позитивно впливають на досягнення конкретної мети дослідження та сприяють успішному вирішенню

поставлених дослідницьких та інших завдань.

Проблему педагогічних умов розв'язує А. Литвин, який розуміє їх як «особливості організації навчально-виховного процесу, які певним чином впливають на результати виховання, навчання та розвитку особистості того, хто набуває певну освіту, об'єктивно забезпечують можливість їх покращення шляхом упровадження певної парадигми освіти, застосування сучасних освітніх методик навчання і виховання, інноваційних технологій, упровадження педагогічного досвіду: ...комплекс спеціально спроектованих генеральних чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу й особистісні параметри всіх його учасників» [84, с. 28-29].

Отже, з'ясування сутності понять «умова», «педагогічна умова» та виокремлення низки педагогічних умов, які досліджувались, дають можливість зрозуміти основні аспекти досліджуваного нами педагогічного феномену – формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, які дають можливість системно та контекстно визначити його педагогічні умови. З урахуванням вищезазначеного науковою спільнотою, коли кожен із них має свою думку щодо визначення поняття «педагогічні умови», кількості і наповнення цих умов для покращення педагогічного процесу, під *педагогічними умовами формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту* будемо розуміти сукупність сприятливих організаційних і педагогічних обставин, які сприяють її цілеспрямованому формуванню в ВВНЗ.

Вихідними даними для їх обґрунтування є, на нашу думку, такі: цілі, зміст і специфіка організаційної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в військових частинах; структура і зміст їх організаційної компетентності; результати аналізу та узагальнення наявних напрямів формування організаційної компетентності; перспективні напрями вдосконалення її формування в ВВНЗ. Педагогічні умови мають бути, на

думку науковців «системними, контекстними, міжпредметними та комплексно охоплювати всі етапи їх військово-професійної підготовки та її зміст, методи, методики, технології та засоби для формування їх професійної компетентності» [11, с. 165].

Відповідно обґрунтовані педагогічні умови мають охоплювати всі аспекти їх організаційної підготовки – методологічні, теоретичні, методичні та практичні. Методологічний аспект включає головні провідні ідеї та принципи, на основі яких відбувається формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у системі вищої військової освіти. Науковці пропонують дотримуватися вимог і принципів системного, компетентнісного, контекстного, андрагогічного та суб'єктно-діяльнісного підходів [116]. Це вважаємо досить обґрунтованим. Цей перелік слід доповнювати аксіологічним підходом, оскільки фізична культура має представляти для військовослужбовців особистісну та професійну цінність.

Теоретичний – цілі, принципи, зміст та результат як їх військово-професійної підготовки, так і майбутньої організаційної діяльності. Таким чином, слід формувати теоретичні підвалини організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Ці знання мають бути насамперед міжпредметними [116] та контекстними. Тут, наприклад, важливим аспектом є забезпечення міжпредметності її формування, а науковці визначають міжпредметні зв'язки як самостійну галузь «...дидактичних знань, яка має свої цілі, завдання, принципи, методи, організаційні форми і засоби навчання, за допомогою яких формуються міжпредметні знання, покладені в основу їх синтетичного теоретичного і практичного мислення, і забезпечують цілісне сприйняття та усвідомлення фаху, природи, суспільства, мислення та людини» [116, с. 352-353]. Це дає можливість узгоджувати зміст навчального матеріалу між різними навчальними дисциплінами, що дає змогу розглядати факти і явища реальної дійсності з різних точок зору, із позицій різних навчальних дисциплін, а

також знайти узгодження цих думок.

Для забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту потрібна, на нашу думку, інтеграція змісту військово-професійних і фахових дисциплін, що здійснюється в процесі професійної підготовки у ВВНЗ. Міжпредметні зв'язки уможливають виокремлення головних елементів змісту професійної освіти і з'ясування взаємозв'язків між військово-професійними та фаховими дисциплінами, які містять у своєму змісті суттєвий організаційний потенціал.

Методичний – основні методи, методики, технології, засоби, організаційні форми та комплексна методика формування їх організаційної компетентності. Основна увага має приділятися контекстним методам і методикам її формування [197], насамперед методиці їх навчання діловому – організаційному – спілкуванню у процесі застосування активних методів навчання [198].

Практичний – наявність сучасної навчальної, навчально-спортивної, матеріально-технічної та інформаційної бази, яка відповідає вимогам підготовки курсантів та специфіці організаційної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

Важливим для визначення педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України були результати методу експертного оцінювання.

Цей метод потребує ретельної професійної, фахової та експертної підготовленості фахівців, процес який стосуватиметься таких аспектів:

- «чіткого визначення мети і завдань експертного оцінювання, а в деяких випадках – критичного осмислення, об'єднання та систематизації висновків;
- відбору професійно компетентних незалежних експертів у галузі проблеми експертизи;
- обговорення проблемного питання у групі експертів чи виключення

безпосереднього спілкування між ними;

– надання учасникам експертизи на кожному наступному етапі результатів і висновків попереднього етапу, що даватиме змогу роботи висновки, які поділятимуть більшість експертів;

– вибору раціональних методів оброблення висновків експертів;

– чіткого та однозначного формулювання підсумків роботи експертної групи» [199, с. 228]. Протягом оцінювання відповідні експерти мають дотримуватись режиму анонімності, щоб уникнути можливості колективних роздумів над категорією запропонованих педагогічних умов.

Метод експертного оцінювання полягав у тому, що кожний з експертів у запропонованій анкеті мав проранжувати педагогічні умови у такому порядку, який даватиме на їх думку, можливість якісно формувати організаційну компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України, а в разі потреби – запропонувати оптимальний варіант розв’язання педагогічної проблеми (*див. додаток Н*).

Результати оцінювання експертною групою запропонованих умов формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту були опрацьовані за допомогою обчислення суми яку набирає кожна педагогічна умова та з урахуванням думок щодо кількості педагогічних умов які повинні будуть впливати на формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Пед. умови	Експерти										Сума рангів	Рангов е місце
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ПУ ₁	3	3	7	1	5	2	5	5	4	3	38	9
ПУ ₂	2	10	5	3	9	4	4	6	6	1	50	6
ПУ ₃	8	6	3	9	6	7	2	10	5	9	65	4
ПУ ₄	7	4	10	2	7	1	3	3	2	4	43	8
ПУ ₅	1	9	2	5	1	6	10	1	3	8	46	7
ПУ ₆	6	7	8	7	8	5	7	8	7	6	69	2

Завершення таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ПУ ₇	5	5	9	8	10	8	6	9	10	2	72	1
ПУ ₈	4	8	1	10	2	3	9	4	1	10	54	5
ПУ ₉	10	2	6	4	4	10	8	7	8	7	66	3
ПУ ₁₀	9	1	4	6	3	7	1	2	9	5	43	8

Прим. : ПУ – педагогічна умова.

ПУ₁ – Застосування компетентнісного підходу щодо формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

ПУ₂ – Зацікавлення науково-педагогічних працівників здійснювати професійно-педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

ПУ₃ – Цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки і спорту за допомогою контекстних методів навчання.

ПУ₄ – Цілеспрямоване формування управлінських якостей як майбутнього менеджера фізичної підготовки у військовій частині.

ПУ₅ – Впровадження індивідуального підходу при розробленні навчально-методичних матеріалів щодо формування організаційної компетентності.

ПУ₆ – Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ.

ПУ₇ – Розроблення авторської методики її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ.

ПУ₈ – Зацікавленість науково-педагогічних працівників здійснювати педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

ПУ₉ – Підтримання та розвиток мотивації формування організаційної

компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

ПУ 10 – Врахування функціональних можливостей майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

Таким чином, на основі аналізу наукових праць та згідно з опрацюванням результатів методу експертного оцінювання та для формування їх організаційної компетентності вважаємо доцільним наявну систему їх професійної підготовки в ВВНЗ доповнити такими педагогічними умовами, які сприятимуть цілеспрямованому її формуванню:

- підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

- педагогічне моделювання її формування у ВВНЗ;

- розроблення авторської методики її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ;

- цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»).

Ці умови, з одного боку, є відносно різними, але мають конкретну мету – цілеспрямоване формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, а з іншого – вони взаємодоповнюють і взаємозумовлюють одна одну і впливають на її сформованість, оскільки складають систему. Для кращого розуміння обґрунтуємо кожен педагогічну умову більш докладніше.

1. Підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Однією з основних педагогічних умов, що сприятиме її формуванню є, на нашу думку, підтримання та розвиток цінностей і

мотивації у курсантів формування своєї організаційної компетентності як надійної підвалини майбутньої організаційної діяльності в ЗС України.

«Мотивація – це, на нашу думку, процес, який ініціює, спрямовує та підтримує цілеспрямоване формування ними своєї організаційної компетентності» [22, с. 103]. Але вона насамперед зумовлена цінностями набуття військово-професійної освіти та становлення фахівцем фізичної культури і спорту в лавах ЗС України.

Завдання організаторів їх професійної підготовки – підтримувати та розвивати ці цінності та мотивацію. Мотивація включає біологічні, емоційні, соціальні та когнітивні сили, які активують поведінку та діяльність курсантів. У повсякденному житті поняття «мотивація» часто використовується для опису того, чому людина щось робить чи діє власне так. Це рушійна сила людських дій, у тому числі й навчальної діяльності курсантів. У зв'язку з цим окремі науковці вводять «принцип мотивування навчальних дій тих, хто вчиться» [186, с. 44-52].

Відповідно, саме інтегрована участь курсантів в спільну роботу навчальної групи сприятиме розвитку та підтриманню позитивної мотивації майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту до здійснення організаційної діяльності та формуванню практичних організаційних навичок, вмінь здатностей. У зв'язку з цим необхідно в них підтримувати та розвивати цінності та мотивацію до майбутньої організаційної діяльності у військовій частині. Це насамперед мотиви досягнення успіху, лідерства, самоствердження як організатора фізичної підготовки і спорту в військовій частині, поглиблення і розширення знань, наслідування моральних норм поведінки, сприйняття іншими військовослужбовцями, самоствердження як суб'єкта військово-професійної діяльності, отримання задоволення від обраного фаху та відповідно ставлення до інших військовослужбовців як до рівних самому собі (рис. 2.1).

Рис. 2.1 . Система мотивів здійснення організаційної діяльності майбутнім фахівцем із фізичної культури і спорту ЗС України

Ціннісно-мотиваційна сфера є однією з найголовніших психічних і психологічних підвалин у формуванні професійної компетентності будь-якого фахівця, у тому числі майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Формування їх організаційної компетентності відбувається під дією різних чинників, зокрема, і впровадженням додаткових педагогічних умов. Особлива увага має приділятися, на нашу думку, підтриманню та розвитку у них цінностей і мотивації її формування. Це критично важлива педагогічна умова, яка, своєю чергою, є підвалиною для досягнення успіху в майбутній професійній діяльності. Але водночас, слід констатувати, що бракує наукових досліджень, які спрямовані на обґрунтування структури та змісту цього педагогічного явища в професійній компетентності фахівців.

Як показує аналіз різних науково-педагогічних джерел, ця проблема є недостатньо дослідженою, що підкріплює інтерес до його розв’язання. З урахування високої значущості цього педагогічного явища, вважаємо за

необхідне розкрити сутність і зміст педагогічної умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – підтримання та розвиток її цінностей і мотивації.

Вважаємо, що саме цінності та мотивація спрямовують майбутню професійну діяльність суб'єктів – майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, на досягнення бажаного результату та досягнення поставлених цілей.

Для конкретного розуміння сутності цієї педагогічної умови необхідно виокремити зміст, який має відображати, на нашу думку, ставлення майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту до ЗС України (ознайомлення з історією славетної української сучасної армії, бойовими подвигами здійсненими українським народом у роки війни тощо), до майбутньої військово-професійної діяльності (розширена обізнаність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту про майбутню військово-професійну діяльність, зміцнення позитивного ставлення до неї, якісна організація навчального процесу та набуття практичного досвіду), до самого себе як суб'єкта фізичного виховання у ЗС України (ознайомлення зі структурою фізичної підготовки у військовій частині, керівними документами, функціональними обов'язками за напрямом військово-професійної діяльності), а також до самого себе як суб'єкта організаційної діяльності в сфері фізичного виховання у військовій частині (розроблення документів планування та підготовки нормативно-правової бази за напрямом діяльності, як керувати, організовувати та проводити фізичну підготовку тощо).

З метою реалізації цієї педагогічної умови для підтримання та розвитку цінностей і мотивації передбачено вирішення таких завдань:

– набуття теоретичних знань, практичного та методичного досвіду від провідних фахівців із фізичної підготовки і спорту у ЗС України під час проведення занять з фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту з офіцерами оперативного рівня підготовки;

- залучення до організації і проведення навчально-методичних зборів, семінарів та інструктажів зі спортивними організаторами структурних підрозділів університету, тренерами за напрямками виду спорту та судьями;
- розроблення комплексу методів і прийомів військово-професійних завдань спрямованих на підтримання і розвиток ціннісно-мотиваційної сфери щодо майбутньої організаційної діяльності;
- підтримання ціннісного ставлення майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту до самого себе як суб'єкта військово-професійної взаємодії;
- впровадження методичних способів емоційного впливу на розвиток позитивної мотивації курсантів до обраного фаху;
- залучення до психологічних тренінгів, спрямованих на формування педагогічних цінностей.

Після вирішення вищезазначених завдань було продовжено впровадження педагогічної умови формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту шляхом контекстного методу навчання – спеціальний курс.

Під час проходження спеціального курсу «Організаційна компетентність у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України» на практичних, групових та семінарських заняттях ми намагались постійно підтримувати інтерес курсантів до вивчення цього спецкурсу. Враховувалось тема заняття, її актуальність, новизна, практичне значення у майбутній професійній діяльності, цікавість матеріалу, використовувались засоби наочності, активізували самостійність та творчість, завдяки вирішенню проблемних ситуацій, участі в бесідах, обговореннях та дискусіях. Розуміючи, що для розвитку та підтримання цінностей та мотивації курсант має бути налаштований на ефективний процес пізнання та мати в ньому особисту зацікавленість ми використовували прийоми персоніфікації (звернення до особистого (власного) досвіду курсанта), заохочення та свободи вибору. Важливим етапом є усвідомлення курсантами кінцевої мети,

відтак, ми намагались продемонструвати доцільність та важливість вивчення матеріалу, застосування набутих знань, вмінь і навичок в майбутній військово-професійній діяльності.

Задля реалізації поставлених завдань було сплановано та реалізовано використання таких форм та видів роботи:

- проведення тренінгів, що моделюють майбутню військово-професійну діяльність як начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині;
- проведення практичних занять з фізичної підготовки і спорту (методика викладання);
- моделювання конкретної проблемної квазіуправлінської ситуації;
- моделювання педагогічної ситуації спрямованої на актуалізацію творчих можливостей курсантів тощо.

Реалізація зазначеної педагогічної умови сприяє підвищенню рівня сформованої організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.

Таким чином, цінності і мотивації загалом визначає стійкість професійного вибору курсантом певної майбутньої професії і відповідно організаційної компетентності конкретного фахівця. Розвиток та підтримання цінностей і мотивації, як педагогічна умова щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України є необхідно для формування їх організаційної компетентності та для його майбутньої військово-професійної самоактуалізації як суб'єкта професійної діяльності.

2. Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є системною педагогічною умовою, оскільки воно надає можливість системно та наочно відобразити основні характеристики формування їх організаційної компетентності. С. Гончаренко зазначав, що «педагогічне моделювання – це науково обґрунтоване конструювання, яке відповідає заданим вимогам і наміченій побудові майбутньої моделі досліджуваного

педагогічного процесу, враховуючи властивості, які вивчаються в ході педагогічного експерименту» [55, с. 213]. Метою педагогічного моделювання є «виявлення можливостей удосконалення навчально-виховного процесу, пошуку резервів підвищення його ефективності і якості на основі аналізу моделі» [55, с. 213].

За допомогою педагогічного моделювання відображаємо основні методологічні, організаційні, теоретичні і методичні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у системі вищої військової освіти. Педагогічне моделювання відображає основні принципи цього інтегрального педагогічного явища та водночас наочно демонструє основні методологічні підходи, теоретичні та методичні основи, конкретні етапи її формування. У зв'язку з цим основними блоками такої моделі нами обрано цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний.

3. Розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ.

Мета методики полягає у формуванні організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яка досягається шляхом творчого вирішення завдань її формування.

Згідно з провідними положеннями сучасних методологічних підходів до їх організаційної підготовки при розробленні авторської методики формування в них організаційної компетентності нами будуть поставлені такі завдання:

- підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування в процесі набуття майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури і спорту військово-професійної освіти в ВВНЗ;

- формування у них теоретичних підвалин організаційної компетентності як організаторів фізичної культури і спорту зі

військовослужбовцями у військовій частині;

– цілеспрямоване формування системи організаційних навичок, умінь і здатностей як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання;

– формування професійно важливих організаційних якостей як організаторів фізичної культури і спорту зі військовослужбовцями у військових частинах.

4. Цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»). Під таким спецкурсом маємо на увазі систему організаційних знань, вмінь і навичок у майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту у військовій частині. Він має бути комплексним, охоплювати всі основні аспекти їх військово-професійної підготовки, а результатом навчання мають стати організаційні навички, вміння та здатності організатора фізичної культури і спорту в ЗС України, тобто знати та вміти виконувати свої функціональні організаційні обов'язки у професійній діяльності. Метою вивчення спецкурсу є цілеспрямована підготовка курсантів до реалізації організаційної функції фахівця з фізичної культури і спорту ЗС України.

Для опанування змістом спецкурсу доцільно застосовувати «методи активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів» (В. Ягупов) – сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на курсантів, що (порівняно з традиційними методами навчання) насамперед спрямовані на розвиток у них творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок й умінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем і вдосконалення навичок і вмінь професійного спілкування. В. Ягупов поділяє їх на імітаційно-ігрові (метод інсценування, ділові ігри) та неігрові (аналіз конкретної ситуації, мозковий штурм, метод

круглого столу); неімітаційні – лекційні (лекція-бесіда, лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція з використанням техніки зворотного зв'язку, лекція-консультація, лекція-прес-конференція, лекція із заздалегідь запланованими помилками); нетрадиційні семінарські (практичні) заняття (семінар-дискусія, семінар-взаємонавчання); інтелектуальна розминка; сократична бесіда [187].

Таким чином, ці педагогічні умови конкретизують і доповнюють професійну і фахову підготовку майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту організаційним аспектом і сприяють формуванню у них організаційної компетентності [1, с. 89].

Відтак її формування в системі вищої військової освіти суттєво залежить від додаткових педагогічних умов, які суттєво доповнюють їх професійну підготовку в ВВНЗ.

Обґрунтовано такі педагогічні умови її формування:

- підтримання та розвиток мотивації її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;
- педагогічне моделювання її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у ВВНЗ як її організаторів;
- розроблення авторської контекстної методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ;
- цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»).

Таким чином, упровадження обґрунтованих педагогічних умов в освітній процес курсантів сприятиме формуванню їх організаційної компетентності. Ці умови, з одного боку, є відносно окремими, але мають конкретну мету – цілеспрямоване формування організаційної компетентності

майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, а з іншого – вони взаємодоповнюють і взаємозумовлюють одна одну і впливають на її сформованість, оскільки складають єдину сукупність.

2.3. Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

Педагогічне моделювання щодо формування організаційної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є необхідним системним та організаційним педагогічним заходом щодо вдосконалення майбутньої військово-професійної і фахової, у тому числі й безпосередньо їх організаційної підготовки для організаційної діяльності. В освітньому середовищі ВВНЗ як ніколи постає необхідність побудови педагогічних моделей, які дають можливість змоделювати відповідний військово-педагогічний процес із урахуванням інноваційних парадигм наукового бачення, у тому числі безпосередньо майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Аналіз основних досліджень і публікацій із проблеми дослідження показав, що моделювання у педагогічній теорії та практиці є потужним дослідницьким методом і використовується на різних етапах педагогічного дослідження. Так, у філософському словнику, моделювання – це «непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких з певних причин неможливе, ускладнене чи недоцільне) шляхом дослідження їхніх моделей» [163, с. 393].

Своєю чергою аналіз наукових джерел показує, що розробленню педагогічних моделей приділяється велика увага таких науковців, як М. Анісімов [4], Н. Білик [34], О. Єжова [63], О. Кравченко [73], М. Лазарев [81], Є. Лодатко [85], О. Мещанінов [94], А. Семенова [144], М. Якубовські [202], Т. Campbell, P.S. Oh, M. Maughn, N. Kiriazis та

R. Zuwallack [203], W. Walat [236] та ін.

Науковці вважають, що «Процес моделювання передбачає дослідження об'єктів не безпосередньо, а опосередковано за допомогою вивчення відповідних допоміжних об'єктів (елементів), а її результати мають бути підтвердженими та стати основою для прогнозування процесів, які мають місце в об'єкті – оригіналі, та з відповідності з тим можна наголошувати про адекватність запропонованої моделі об'єкту (явищу), який досліджується» [158, с. 69].

Баранівський В. запропонував модель формування компетентності військових фахівців через «співвідношення блоку професійних компетенцій, в основі якого – посадові обов'язки, та блоку фахової компетентності, що містить мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, операційно-діяльнісний й особистісний компоненти» [12, с. 6]. У цьому визначенні вже є певна логіка, але й певні упущення.

Проблему педагогічного моделювання професійної компетентності випускників професійних навчальних закладів продемонстрував В. Ягупов [185], а модель формування фахової компетентності у досліджуваної нами категорії – Д. Погребняк [120]. Так, В. Ягупов наголошує, що «Педагогічне моделювання дає можливість створити модель спеціаліста на основі його компетенцій, обґрунтувати модель професійної компетентності, а також створити модель її формування в процесі набуття професійної освіти» [185, с. 146].

Д. Погребняк вважає, що «Сутність моделі розвитку фахової компетентності начальника фізичної підготовки і спорту військової частини полягає у встановленні взаємозв'язків між метою та іншими її компонентами, визначенні послідовності розвитку психічних новоутворень – спеціальних знань, навичок, умінь, здібностей, сприяння послідовності позитивних змін у ціннісно-мотиваційній, когнітивній, праксеологічній і суб'єктній сферах психіки за той чи інший проміжок часу» [120, с. 70].

На думку R. Sierra, педагогічна модель – теоретичний інструмент

дослідження, який створений для ідеального відтворення процесу навчання та виховання. Зокрема, він стверджує, що педагогічна модель є формальною теоретичною конструкцією, яка науково та ідеологічно спирається на педагогічний процес, який сприяє розвитку, інтерпретації, проектуванню та коригуванню педагогічної реальності, що відбувається на різних рівнях і відповідає конкретній наявній потребі [230].

Отже, моделюванням називають дослідження педагогічних явищ, процесів і систем, що відбувається за допомогою побудови та вивчення їх моделей, а також їх використання для визначення й уточнення характеристик і раціоналізації способів побудови педагогічних об'єктів, що дослідником проектується.

Таким чином, воно є важливим етапом цілеспрямованої діяльності дослідника, оскільки в педагогічній діяльності за певним планом – моделлю – він має можливість оцінювати результати своєї діяльності, порівняти результати всіх наступних кроків, перевіряти їх не в реальності, а на моделі.

Моделювання, як метод, дає змогу досягнути таких цілей:

- евристичну (класифікація, схематичне позначення, пошук нових законів і теорій, інтерпретація емпіричних даних тощо);
- обчислювальну (розв'язування обчислювальних задач за допомогою побудови алгоритмів, блок-схем, графіків залежності тощо);
- експериментальну (емпірична перевірка гіпотези за допомогою оперування відповідними моделями) [208, с. 67];
- проектувально-прогностичну.

Науковці також пропонують використовувати педагогічне моделювання для розвитку різних видів компетентності фахівців у системі військової освіти [120; 203; 223].

Попри наявність значної кількості наукових досліджень із досліджуваної нами проблеми поза увагою науковців залишилася саме педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Головною ідеєю

педагогічного моделювання є розроблення моделі, яка сприятиме цілеспрямованому формуванню організаційної компетентності у них. У нашому дослідженні педагогічне моделювання передбачає певні етапи.

1. Проблема побудови педагогічної моделі формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, визначення її місця, ролі та функцій у системі їх військово-професійної підготовки в ВВНЗ як організаційно-педагогічної умови.

2. Структурна обізнаність про організаційну компетентність у офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, тобто виокремлення її структури, змісту та визначення змістової та методичної послідовності її формування; розроблення та обґрунтування критеріїв і показників її діагностування.

3. Виокремлення блоків педагогічної моделі її формування – цільово-методологічного, теоретичного, суб'єкт-суб'єктного, методичного і результативного.

4. Розроблення моделі формування:

– на основі теоретичного та емпіричного дослідження щодо предмета дослідження встановлюються відомості щодо організаційної компетентності офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту (історичні, методологічні, методичні, емпіричні, експериментальні), визначаються наукові завдання, у т.ч. конкретний предмет моделювання – формування їх організаційної компетентності;

– визначення основних педагогічних характеристик формування їх організаційної компетентності, що конкретизується в змісті, методиках і технологіях, засобах і основних етапах її формування;

– встановлення причинно-наслідкових зв'язків педагогічного моделювання – ефект впровадження моделі у військово-педагогічний процес ВВНЗ щодо формування в них організаційної компетентності.

У нашому дослідженні під педагогічним моделюванням формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту розуміємо «цілісну, педагогічно обґрунтовану систему, в

зміст якої складають цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки, які спрямовані на формування майбутнього офіцера як організатора фізичної культури та спорту в військовій частині в процесі набуття військово-професійної освіти в ВВНЗ» [207, с. 6].

На підставі проведеної теоретичної розвідки наукової літератури та основі урахування провідних ідей і положень системного, компетентнісного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців, а також специфіки посадового призначення офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту пропонуємо таку контекстну модель, яка включає цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки формування їх організаційної компетентності в ВВНЗ (рис. 2.2).

Цільово-методологічний блок моделі відображає мету та методологічні підвалини формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів з урахуванням їх майбутніх військово-професійних, фахових та організаційних знань, умінь і навичок, здібностей і здатностей, професійно-етичних норм, цінностей і досвіду діяльності за обраним фахом.

До завдань нами віднесено сформованість компонентів їх організаційної компетентності – ціннісно-мотиваційного, знаннієвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного і рефлексивно-оцінного, які визначені з урахуванням вимог системного, аксіологічного, компетентнісного, контекстного і суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх організаційної підготовки. Вони в сукупності дають можливість враховувати їх вікові, службові, військово-професійні, фахові, у тому числі найголовніше – організаційну діяльність у військах.

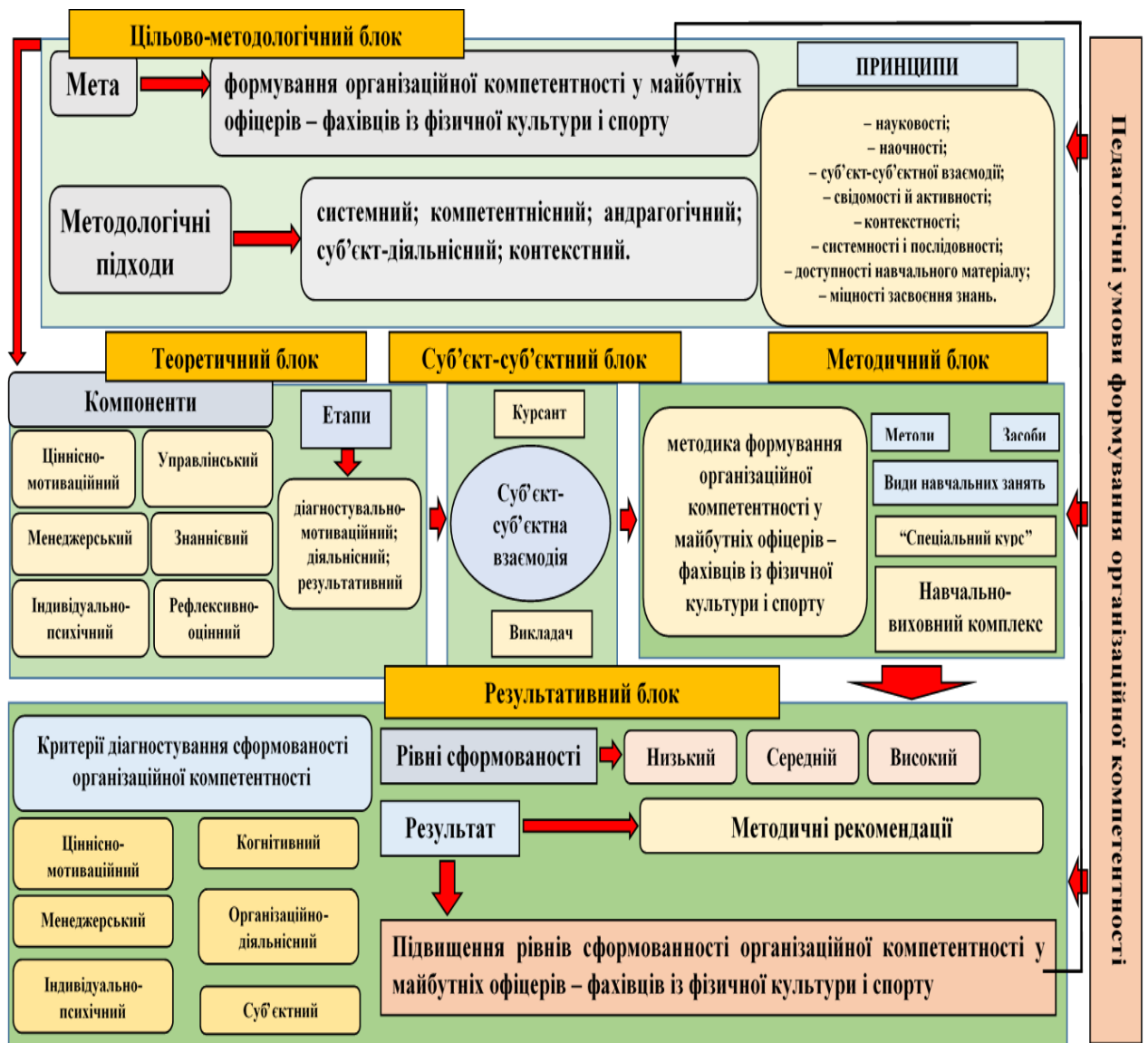

Рис. 2.2. Модель формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту

Мета полягає у забезпеченні сформованості їх організаційної компетентності.

Принципи формування: науковості, системності та послідовності навчання, доступності та дохідливості викладання, свідомості й активності, наочності та змодельованості, контекстності чи прикладної спрямованості.

Теоретичний блок моделі відображає структуру організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту і містить важливі вимоги до її формування. Крім цього, зміст навчання має враховувати сучасні досягнення у галузях освіти, інформаційних технологій,

охорони здоров'я та воєнних наук. Вважаємо, що зміст майбутньої військово-професійної підготовки має бути також безпосередньо спрямованим на формування їх організаційної компетентності та її ціннісно-мотиваційного, знаннєвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного і рефлексивно-оцінного компонентів.

Запропонована нами модель реалізує такі функції:

– *ціннісно-мотиваційну* (спонукає опанувувати нові знання в сфері організаційної діяльності, способи пізнання, свідомо відноситися до процесу навчання, бути активним у навчальній діяльності);

– *пізнавальну* (формує систему організаційних знань, умінь і навичок);

– *комунікативну* (формує вміння спілкуватися, як у військовому підрозділі, так і в повсякденному житті як організатора фізичної культури та спорту);

– *адаптивну* (формує вміння одержувати, відбирати, зберігати, відтворювати та передавати інформацію в процесі реалізації організаційної діяльності);

– *нормативну* (розвиває уявлення про соціально-моральні та військово-професійні норми, цінності, стандарти поведінки в процесі реалізації організаційної функції в військовій частині);

– *рефлексивно-оцінну* (формує здатність до самооцінювання, самоконтролю, порівняння власних досягнень із досягненнями інших).

Формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту проходить послідовно у три етапи:

– *діагностувально-мотиваційний* (спрямований на визначення початкового рівня сформованості їх організаційної компетентності, проблем і труднощів, з якими зустрічаються вони в військово-педагогічному процесі, а також на формування цінностей і мотивації до навчання та подальшого саморозвитку як організаторів фізичної культури та спорту);

– *діяльнісний* (передбачає певні дії щодо створення сприятливих умов для формування їх організаційної компетентності, активізації навчальної та

самоосвітньої діяльності курсантів та індивідуальної роботи з ними);

- результативний (спрямований на визначення результативності сформованості їх організаційної компетентності).

Суб'єкт-суб'єктний блок забезпечує взаємодію як мінімум двох суб'єктів – викладача і курсанта, методологічну підвалину якої складає суб'єктно-діяльнісний підхід до формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Для цього необхідно виконати такі психолого-педагогічні завдання:

- чітко сформулювати перед курсантами, що їм потрібно формувати – організаційну компетентність;

- самого курсанта необхідно зробити суб'єктом навчальної діяльності у процесі навчання – автономним, самостійним і відповідальним за свій результат набуття освіти;

- надати курсанту необхідний навчальний матеріал, який він має самостійно опановувати, та допомагати йому його опановувати;

- чітко організовувати і сприяти спільній навчальній діяльності курсантів у процесі навчання.

У зв'язку з цим, чітке і послідовне виконання всіх наведених вище педагогічних умов забезпечуватиме позитивний результат їх організаційної підготовки – сформованість їх організаційної компетентності як організаторів фізичної культури і спорту. Крім того, суб'єкт має в повному обсязі оволодіти структурою своєї навчальної діяльності, в якій він приймає участь, із врахуванням його мотивів і мети до отримання результату, здатності його оцінювати, рефлексувати і корегувати. Відтак, він усвідомлює та сприймає основні якості суб'єкта – самосвідомість, саморегуляцію, автономність, здатність нести відповідальність за свої дії (вчинки) і ймовірний результат своїх дій.

Методичний блок забезпечує поступове формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту організаційної компетентності, що реалізується визначеною нами послідовністю її

формування. Даний блок представлений сукупністю різноманітних організаційних форм навчання, методів, методичних прийомів, видів навчальних занять, засобів навчання, які необхідні для формування їх організаційної компетентності та впровадженій в освітній процес в позанавчальні заняття спеціальний курс «Організаційна компетентність у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України». До основних методів навчання відносимо усне викладення матеріалу, показ, обговорення матеріалу, що вивчається, практичні заняття, самостійна робота, контроль, до видів навчальних занять – лекції, семінарські та практичні заняття, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, ділові й рольові ігри, проведення круглих столів, вирішення ситуаційних завдань, написання рефератів, пошук інформації у мережі Інтернет, підготовка мультимедійних презентацій, практичне виконання вправ, ігрове проектування, самодослідження і діагностування, обмін досвідом, зустріч із видатними спортсменами та тренерами, індивідуальну і самостійну роботу, навчальну практику, іспити, до засобів – підручники, навчальні посібники, фізичні вправи, сили природи та чинники гігієни, тестові завдання, мультимедійні засоби навчання, спортивне обладнання та інвентар.

Результативний блок передбачає реалізацію таких функцій, як діагностувальну, регулювальну і прогнозувальну, які в свою чергу дають можливість здійснювати контролювання та оцінювання засвоєних теоретичних і практичних знань майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури і спорту, сформованих практичних організаційних навичок і вмінь, а також інших компонентів їх організаційної компетентності. Зміст блоку містить обґрунтовані нами критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, які дозволяють з'ясувати рівні її сформованості [40].

Блок включає результат сформованості їх організаційної компетентності як власне фахівців із фізичної культури і спорту та

з'ясування рівнів сформованості її компонентів із використанням визначених нами критеріїв і показників.

Основною функцією цього блоку є констатувальна – констатування актуальної динаміки та рівнів сформованості (низький, середній, високий) організаційної компетентності (за такими компонентами: ціннісно-мотиваційним, знаннієвим, управлінським, менеджерським, індивідуально-психічним, рефлексивно-оцінним) за допомогою розробленої методики їх діагностування. На підставі встановлених рівнів сформованості організаційної компетентності аналізується інформація для внесення відповідних необхідних змін до її формування. Цей процес відбувається шляхом корегування завдань, змісту навчально-виховного процесу щодо їх організаційної підготовки, організаційних форм і методів формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту під час військово-професійної підготовки.

З'ясовано, що педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів як фахівців із фізичної культури і спорту та їх організаторів, як складний педагогічний процес, передбачає дотримання вимог певних методологічних підходів, основними серед яких для нашого дослідження є системний, компетентнісний, суб'єктно-діяльнісний і контекстний.

З'ясовано, що педагогічна модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є відображенням мети, завдань, принципів, умов і компонентів її формування курсантів як у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту, критеріїв і показників діагностування рівнів її сформованості, а також з'ясування зв'язків між ними.

2.4. Авторська методика формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і

спорту Збройних сил України

Специфіка військово-професійної підготовки офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в період ведення повномасштабної війни з Росією щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності України вимагає від ВВНЗ обґрунтування сучасних контекстних методів їх професійної підготовки, які б сприяли розширенню організаційної ерудиції та водночас орієнтували на оцінювання і вибір військової інформації, поглибленню фахових знань, формуванню організаційних навичок, умінь і здатностей. Так, на основі аналізу та узагальнення педагогічної теорії та практики щодо професійної підготовки військових фахівців у системі військової освіти та систематизації наукових джерел щодо дослідження їх організаційної компетентності, з'ясування її структури та змісту впевнилися в необхідності розроблення методики її цілеспрямованого формування в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ.

Доцільно визначитись із поняттям «методика». Аналіз його суті показує наявність різних наукових підходів дослідників до його розуміння та обґрунтування. У процесі розроблення методики формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту дотримувались рекомендацій багатьох провідних науковців. Ягупова В. вважає, що методика – це «конкретні форми та засоби використання методів, за допомогою яких здійснюється все більш глибоке пізнання різноманітних педагогічних проблем та їх розв'язання» [1, с. 357].

Водночас погоджуємося з думкою С. Гончаренка, який трактував поняття «методика навчального предмета» «як галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності вивчення певного навчального предмета. До змісту методики як часткової дидактики входять, на його думку, такі елементи: установлення пізнавального й виховного значення даного навчального предмета і його місця в системі освіти; визначення завдань вивчення даного предмета і його змісту; вироблення, відповідно до завдань і змісту навчання,

методів, методичних засобів і організаційних форм навчання» [56, с. 206].

Вважаємо, що формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є важливим завданням вищої військової школи. А розроблена авторська методика сприятиме активізації і поглибленню теоретичних знань, формуванню загальних і специфічних організаційних здатностей, що є основою їх організаційної компетентності. Пропонується реалізацію методики здійснювати в три етапи – ціннісно-мотиваційному, основному та прикінцевому.

Отже, з урахуванням думок провідних вчених і специфічної проблеми нашого наукового дослідження можемо зробити висновок про те, що *методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – це сукупність основних етапів її формування, що складається зі відповідних провідних ідей, принципів, методів, методичних прийомів, засобів та організаційних форм навчання та виховання майбутніх офіцерів як організаторів фізичної культури і спорту в ВВНЗ, що сприятиме формуванню їх теоретичних знань організаційного спрямування, організаційних практичних навичок, умінь і здатностей, професійно важливих організаційних якостей як суб'єктів специфічної організаційної діяльності в сфері фізичної культури та спорту в військових частинах.*

Мета методики полягає у формуванні організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яка досягається шляхом творчого вирішення завдань її формування.

Згідно з провідними положеннями сучасних методологічних підходів до їх організаційної підготовки під час розроблення авторської методики формування організаційної компетентності нами поставлені такі завдання:

– підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі набуття ними військово-професійної освіти;

– формування теоретичних підвалин організаційної компетентності як

організаторів фізичної культури і спорту зі військовослужбовцями у військовій частині;

– цілеспрямоване формування системи організаційних навичок, умінь і здатностей як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту у військових частинах за допомогою контекстних методів навчання;

– формування професійно важливих організаційних якостей як організаторів фізичної культури і спорту зі військовослужбовцями у військових частинах.

Зауважимо, що ці завдання нами сприймаються в комплексі, оскільки, з одного боку, вони всі між собою взаємопов'язані та взаємозумовлені, а з іншого – всі вони безпосередньо впливають на формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі військово-професійної підготовки в ВВНЗ.

Для реалізації завдань нашої методики доцільно дотримуватись основних положень і вимог системного, компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного та контекстного підходів до їх організаційної підготовки, педагогічних правил загально-дидактичних і специфічних принципів військового навчання [180] та фізичного виховання військовослужбовців, і водночас творчо врахувати їх педагогічні вимоги до професійної підготовки майбутніх офіцерів. Зокрема, до таких принципів слід віднести такі:

– принцип системності і послідовності в формуванні організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі військово-професійної підготовки в ВВНЗ, який вимагає, щоб знання, вміння і навички формувались системно, в певному порядку, щоб кожен компонент навчального матеріалу послідовно та логічно пов'язувався з іншим, а засвоєнні знання спиралися на нове і створювали базу для засвоєння наступних організаційних знань, навичок і умінь та в цілому для формування цієї компетентності;

– принцип контекстності – передбачає проведення всіх видів навчальних занять і виховних заходів, які безпосередньо враховують їх

організаційну діяльність як начальників фізичної підготовки та спорту в військових частинах, сприяють усвідомленню організаційної функції як посадової особи та свідомо цілеспрямована підготовка до успішного розв'язання у майбутній фаховій діяльності;

– принцип свідомості й активності у формуванні організаційної компетентності – передбачає формування курсантів як суб'єктів навчальної діяльності та стимулювання їх суб'єктної позиції в процесі набуття військово-професійної освіти взагалі та формування організаційної компетентності, зокрема, позитивного ставлення до набуття військово-професійного фаху, інтересу до навчального матеріалу, який викладається, використання набутих теоретичних знань на практиці;

– принцип доступності навчального матеріалу в організаційній підготовці майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, що передбачає дотримання правил «легкості» та «від простого – до складного», «від відомого – до невідомого», «від вузького – до широкого», а також урахування рівнів сформованості та розвиненості індивідуальних і вікових особливостей курсантів;

– принцип наочності – сприяє свідомому залученню всіх органів відчуття курсантів до навчальної діяльності, виховує спостережливість, уважність, формує практичне мислення та сприяє цілісному наочному сприйманню навчального матеріалу та його засвоєнню;

– принцип міцності засвоєння знань і формування практичних організаційних умінь і здатностей – передбачає закріплення набутих організаційних знань курсантами за розділами і структурними частинами, їх запам'ятовування у поєднанні з вивченим, виділення під час повторення головних ідей, використання різноманітних методик, організаційних форм навчання і видів навчальних занять для формування практичних організаційних умінь і здатностей;

– принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії – забезпечує формування суб'єктної спрямованості їх організаційної підготовки, формування суб'єкта

організаційної діяльності та культури організаційної взаємодії зі посадовими особами військової частини в процесі реалізації організаційних та інших посадових компетенцій.

У методиці творчо використовуються різні методи військового навчання та види навчальних занять [150; 158; 201]. Наприклад, такі традиційні методи навчання майбутніх офіцерів:

1. Усне викладання навчального матеріалу, яке поділяється на словесно-інформаційне, словесно-евристичне, словесно-проблемне та словесно-дослідницьке; це різні види розповідей, пояснень, оповідань, лекцій, які насамперед орієнтовані на опанування ними теоретичних і практичних організаційних знань.

2. Обговорення навчального матеріалу, який вивчається; включає різні види бесід, семінарських занять, дискусій, мозкову атаку, інтелектуальну розминку, аналіз конкретної ситуації тощо, які насамперед орієнтовані на закріплення, поглиблення та вдосконалення ними теоретичних і практичних організаційних знань.

3. Показ, який поділяється на наочно-інформаційний, наочно-практичний, наочно-евристичний, наочно-проблемний і наочно-дослідницький. Він включає демонстрацію, ілюстрацію, спостереження у формі особистого показу підлеглим цих або інших прийомів і дій, показ дій окремих військовослужбовців, розрахунків і військових підрозділів, показ натуральних і образних засобів наочності, демонстрацію фільмів та ін., які необхідні для формування в майбутніх офіцерів практичних організаційних навичок і вмінь.

4. Практичні методи поділяються на практично-репродуктивні, практично-евристичні та практично-дослідницькі (проблемні). Вони включають практичні заняття, групові вправи, лабораторні роботи, вправи, обслуговування бойової техніки та озброєння, командно-штабні навчання, стрільби, водіння бойової техніки тощо. Наприклад, основними різновидами занять у ВВНЗ, в яких відбувається підготовка майбутніх офіцерів – фахівців

фізичної культури та спорту, є тактико-стройові заняття, часткові та комплексні тренування, тактико-спеціальні заняття і навчання. Відповідно, ці види навчальних занять мають бути адаптовані до їх специфіки – до майбутньої організаційної діяльності в військових частинах.

5. Самостійна робота курсантів, яка поділяється на всі види навчальних занять, які були в попередніх методах – словесно-наочно-практично-інформаційні. Вона включає роботу з друкованими джерелами, самостійне тренування, робота інформаційними джерелами та ін.

6. Методи контролю та самоконтролю в навчанні чи педагогічного діагностування, які включають індивідуальну контрольну співбесіду, опитування, письмові роботи, тестування, контрольні роботи, контроль за допомогою засобів ІКТ, самоконтроль, іспит, залік тощо.

Поєднання різноманітних методів навчання і видів навчальних занять у процесі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту сприяє засвоєнню ними як військово-професійного фаху, так і організаційної діяльності, що притаманна їм у майбутній професійній діяльності. Формування їх організаційної компетентності неможливе без педагогічно виваженого використання різноманітних видів навчальних занять. Обов'язковою методичною вимогою є їх адаптація до організаційної діяльності майбутніх офіцерів.

Різнманітні види навчальних занять творчо адаптуються в *контекстну методикау формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту*, що відбувається поетапно.

Так, перший – *ціннісно-мотиваційний* – етап передбачає закріплення та підвищення їх цінностей і мотивації організаційної діяльності, формування і збагачування ціннісного ставлення до активності в навчальній діяльності, набуття організаційної компетентності для успішної майбутньої організаційної діяльності як менеджера фізичної підготовки і спорту у військовій частині.

Основні завдання етапу такі:

- сприяти усвідомленню ними цінностей своєї майбутньої діяльності як фахівця та менеджера із фізичної культури і спорту;
- формувати позитивне ставлення до обраного фаху, прагнення набувати та розвивати фахові знання, цілеспрямовано формувати організаційну компетентність як суб'єкта організаційної діяльності в фізичному вихованні та спорті;
- мотивування до активної навчально-пізнавальної діяльності у процесі формування організаційної компетентності.

Методичними прийомами вирішення цих завдань є навчальні бесіди, дискусії, заохочення, повчальні історії, які ґрунтуються на досвіді викладачів, специфіці організаційної діяльності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту та сучасної війни. Використання навчальних бесід дає змогу виокремити основні їх потреби в майбутній організаційній діяльності, професійно важливі якості, необхідні їм для успішного виконання організаційно-управлінських завдань за призначенням, характер імовірних дій у стандартних і не стандартних ситуаціях організаційної діяльності в військовій частині.

Основними видами навчальних занять зі курсантами на цьому етапі є лекційні, групові та семінарські заняття.

На другому – *основному* – етапі здійснюється опанування теоретичними і практичними знаннями щодо організаційної діяльності, формування практичних умінь і здатностей щодо їх застосування у майбутній фаховій діяльності як менеджера фізичного виховання та спорту, їх відпрацьовування насамперед шляхом застосування активних методів навчання.

Основними завданнями цього етапу є такі:

- формування військово-професійних і фахових знань відповідно до специфіки організаційної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в військових частинах;

- систематизація їх теоретичних і практичних знань із теорії і методики організації фізичного виховання військовослужбовців;
- ознайомлення курсантів із основами організації фізичного виховання та вдосконалення військовослужбовців;
- формування практичних організаційних умінь і здатностей щодо організації фізичного виховання та спорту військовослужбовців у військовій частині тощо.

Основними видами навчальних занять на цьому етапі для реалізації цих завдань виступають лекція, групове, семінарське, практичне та самостійне заняття. На нашу думку, що найбільш впливовим видом на даному етапі є практичні заняття, які передбачають самостійне практичне відпрацювання курсантами окремих практичних питань щодо теорії і методики організації фізичного виховання військовослужбовців. Це «перенесення» теоретичних знань у практичну площину – формування організаційних навичок, умінь і здатностей як організаторів фізичної підготовки та спорту в військовій частині. При цьому основними методичними прийомами виступають самостійна робота, вивчення спеціальної літератури, навчально-пізнавальні ігри, презентації, навчальні бесіди та дискусії, тестування, самоконтроль, самооцінювання.

Третій – *прикінцевий* – етап передбачав застосування курсантами здобутих знань, умінь і навичок безпосередньо на практиці в процесі проходження педагогічної практики у військових частинах.

Основні завдання етапу такі:

- сприяння формуванню організаційного-управлінського мислення;
- формування організаційних умінь із організаційно-педагогічної, спортивно-масової роботи;
- формування професійних організаційних умінь і здатностей;
- формування військово-професійних організаційних якостей як суб'єктів майбутньої організаційної діяльності.

Зокрема, основна увага звертається на формування здатності до пошуку

й аналізу інформації щодо організаційної діяльності, її синтезу та порівнянню, абстрагуванню, узагальненню та конкретизації. Важливий акцент повинен бути на активізацію гнучкості та критичності практичного мислення як майбутнього організатора фізичної підготовки та спорту в військовій частині, формування здатностей щодо організаційної роботи в сфері фізичного виховання та спорту з особовим складом у військовій частині в процесі виконання функціональних обов'язків.

Основними видами навчальних занять на цьому етапі є такі: групове, практичне та самостійне заняття. Їх застосування змогу максимально наблизити навчальний процес до майбутньої практичної діяльності курсантів, враховувати реалії сьогодення, приймати рішення в умовах екстремальних ситуацій та ін. (табл. 2.1). А основними методичними прийомами виступають вправи, навчальна дискусія, навчально-рольова і ділова гра, показ і демонстрація фізичних вправ, особистий приклад викладача, перегляд відео матеріалів, контроль і самоконтроль курсантів.

Нами з'ясовано, що реалізації контекстної методики формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту суттєво сприяє розроблення та впровадження спецкурсу «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України» (див. : додаток Р) у системі вищої військової освіти.

Цей спецкурс спрямований на інтеграцію всіх знань курсантів зі всіх навчальних дисциплін та на їх актуалізацію в організаційній діяльності в військовій частині. У зв'язку з цим метою вивчення спецкурсу є цілеспрямована організаційна підготовка курсантів до реалізації організаційної функції фахівця із фізичної культури і спорту в військовій частині [206].

Таблиця 2.1

**Етапи, мета, методи навчання та види навчальних занять для
формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів –
фахівців із фізичної культури і спорту**

Етап	Мета	Завдання	Методи та засоби навчання	Види навч. занять
1	2	3	4	5
Ціннісно-мотиваційний	Формувати та розвивати цінності і мотивацію організаційної діяльності, ціннісного ставлення до активності в навчальній діяльності, набуття необхідних організаційних знань щодо майбутньої організаційної діяльності	сприяти усвідомленню ними цінностей своєї майбутньої діяльності як фахівця із фізичної культури і спорту; формувати позитивне ставлення до обраного фаху, прагнення набувати та розвивати фахові знання, цілеспрямовано формувати організаційну компетентність як суб'єкта організаційної діяльності; мотивування до активної навчально-пізнавальної діяльності	Методи усного викладення навчального матеріалу, навчальні бесіди, дискусії, заохочення, повчальні історії	Лекційне, групове, семінарське, практичне
Основний	Набуття теоретичних і практичних організаційних знань щодо організаційної діяльності, формування практичних організаційних навичок, умінь і здатностей щодо їх застосування у своїй фаховій діяльності, відпрацювання їх шляхом застосування активних методів навчання	формування військово-професійних і фахових знань відповідно до специфіки майбутньої організаційної діяльності; систематизація їх теоретичних і практичних знань із теорії і методики фізичного виховання військовослужбовців; ознайомлення курсантів із основами організації фізичного виховання та вдосконалення військовослужбовців.	Метод усного викладення навчального матеріалу, метод обговорення навчального матеріалу, практичні методи, самостійна робота	Лекційне, групове, семінарське, самостійне

Завершення таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Прикінцевий	Закріплення і вдосконалення курсантами набутих організаційних знань, сформованих умінь, навичок і здатностей безпосередньо на практиці в процесі проходження педагогічної практики у військовій частині	формування організаційно-управлінського мислення; формування організаційних умінь з організаційно-педагогічної, спортивної роботи; формування професійних організаційних здатностей та якостей.	Практичні заняття, практика, самостійна робота	Групове, практичне, самостійне

Для опанування змістом спецкурсу доцільно застосовувати насамперед методи активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів [150; 180; 201] – сукупність дидактичних прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на них, що (порівняно з традиційними методами навчання) насамперед спрямовані на розвиток у них творчого практичного мислення як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту, на активізацію навчально-пізнавальної діяльності як суб'єктів навчальної діяльності, на формування творчих навичок й умінь нестандартного вирішення певних професійних проблем організаційного спрямування, а також культури професійного спілкування та службової взаємодії з іншими військовослужбовцями.

Ягупов В. класифікує їх так:

- на імітаційно-ігрові (метод інсценування, ділові ігри) та неігрові (аналіз конкретної ситуації, мозковий штурм, метод круглого столу);
- на неімітаційні лекційні (лекція-бесіда, лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція з використанням техніки зворотного зв'язку, лекція-консультація, лекція-прес-конференція, лекція із заздалегідь запланованими помилками) та на нетрадиційні семінарські (практичні) заняття (семінар-дискусія, семінар-взаємонавчання) заняття [187].

Зі використанням вищезазначених методів навчання і видів навчальних занять курсанти вищого військового навчального закладу опановують зміст

спецкурсу (*Див. Додаток Р*), який включає такі теми:

Тема 1. Фахівець із фізичної культури і спорту ЗС України: роль, місце та основні функції в системі фізичної підготовки у військовій частині.

Тема 2. Організаційна компетентність як складова професійної компетентності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України.

Тема 3. Організаційна діяльність фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України у військовій частині.

Тема 4. Теоретичні основи менеджменту в сфері фізичної культури і спорту. Загальні засади управління в сфері фізичної культури.

Тема 5. Методика формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.

Спецкурс починається з вступного навчального заняття, що спрямовано на активізацію навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Курсантам пропонується навчальний тест на виявлення рівня загальних знань за майбутнім військово-професійним фахом, основних положень управління процесом фізичного виховання військовослужбовців; тестування на визначення офіцера як організатора фізичної підготовки у військовій частині.

У процесі вивчення спецкурсу основними і найбільш ефективними видами навчальних занять є семінарські, групові та практичні заняття, на яких курсанти мають можливість проявити свою суб'єктну активність як суб'єкт навчальної та квазіпрофесійної діяльності.

З метою використання виховного потенціалу майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі формування в них організаційної компетентності був реалізований навчально-виховний комплекс, який містить тренувальні вправи і завдання, спільні творчі справи, ділові ігри тощо. Навчально-виховний комплекс передбачав відповідний напрям діяльності, зокрема:

активну роботу в курсантському середовищі з використанням

різноманітних групових форм спільної навчальної діяльності (рольові ігри, проблемні обговорення, бесіди, тренінги);

опрацювання навчальних, квазіпрофесійних завдань організаційного спрямування, що відбувалося на рівні пари з двох курсантів та навчальної групи (дискусія, інструктаж, ділова гра);

формування вмінь оперативного прийняття організаційних рішень, розуміння якостей важливих для майбутньої військово-професійної організаційної діяльності у військовій частині.

Важливим чинником формування організаційних якостей у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є спілкування, яке є ознакою активної життєдіяльності групи і неминуче виникає між однокласниками під час взаємодії у процесі реалізації навчальних завдань, на виконання яких спрямовуються їх зусилля. В процесі обміну думками та інформацією використовувалась такий вид навчального заняття як *бесіда*, яка допомогла в плануванні організаційної діяльності, обговоренні та вирішенні групових справ. Наприклад, в процесі фізичного виховання всебічно здійснюється обмін думками. За В. Лозинським, використання методу бесіди спонукає курсантів відтворювати раніше набуті знання, робити самостійні висновки-узагальнення на основі засвоєного фактичного матеріалу [86].

В організаційній діяльності використання бесіди як форми спілкування має такі завдання: обмін інформацією; формування перспективних заходів і процесів; контроль і координація вже розпочатих дій; взаємне спілкування під час виконання завдань; підтримка ділових контактів; пошук, висунення і оперативна розробка робочих ідей; стимулювання розвитку думки в новому напрямку; розв'язання етичних проблем, що виникли в ситуації виробничої взаємодії [74].

Формування організаційних якостей у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту на рівні навчальної групи потребувало урізноманітнення методичних прийомів і видів навчальних занять. Наприклад, нами використовувалась *розповідь* як методичний прийом для

спілкування зі курсантами. Саме цей аспект створення невимушених взаємин під час обговорення організаційних питань у групі важливий для формування у курсантів загального розуміння особливостей майбутньої військово-професійної організаційної діяльності, розуміння та сприйняття специфіки взаємодії з суб'єктами управлінської діяльності в військовій частині.

Важливим для формування послідовного алгоритму дій, готовності до відповідального вибору способу розв'язання навчальних завдань було виконання *епізодичних завдань* курсантами. Аналіз виконання епізодичних завдань у курсантській навчальній групі забезпечувало підвищення ступеня обізнаності курсантів щодо організаційної діяльності, вміння її планувати, ставити перед собою мету, здійснювати вибір оптимального організаційного рішення, контроль і оцінювання результатів своїх дій, що допомогло попередити помилки в організаційній їх навчальній діяльності. Умовами планування є врахування накопиченого курсантами позитивного досвіду реалізації справ і намагання варіювати їх зміст та форму з метою більш широкої актуалізації необхідних якостей курсантів, які власне і формуються на таких заходах.

З метою формування організаційних якостей курсантів використовувалось *пояснення* як словесне тлумачення понять, явищ, слів, термінів, принципів дій, прикладів організаційного спрямування. Т. Пономаренко слушно вважає, що для розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей організаційної діяльності матеріал варто розкривати через подання його у логічних ланцюжках [123].

Вачков І. вважає, що *тренінг* є одним з ефективних активних методів навчання [43]. Використання тренінгових форм роботи в поєднанні з іншими методами навчання дало можливість сформувати організаційні якості у процесі реалізації освітньо-виховного комплексу. Можливості тренінгу дозволили вдосконалити організаційні якості курсантів, сформувати та закріпити їх вольові якості, скоригувати способи реагування в різних ситуаціях, вирішити військово-професійні та фахові проблеми. Тренінг

передбачав засвоєння специфічних військово-професійних, у тому числі й безпосередньо управлінських знань, умінь, навичок, корекцію настанови на формування управлінської компетентності, розвиток професійно важливих управлінських якостей, необхідних для майбутнього військового організатора у військовій частині. Таким чином, обґрунтовуємо тренінг як один із ефективних методичних прийомів технології формування професійно важливих організаційних якостей майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Проведення *дискусії* допомогло курсантам навчитись спільному обговорюванню проблемних організаційних ситуацій, обміну думками, ідеями та проектами. У контексті нашого наукового дослідження важливо, що завдяки виявленню різних позицій, емоційно-інтелектуальному поштовху, який здійснюється завдяки дискутуванню, відбувається оптимальне розв'язання організаційної проблеми.

Невеликий об'єм, але важливе значення у роботі з майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури і спорту мала лекція, яка використовується для більш широкої теоретичної обізнаності про особливості майбутньої організаційної діяльності як начальника фізичної підготовки і спорту, обґрунтування складних і об'ємних організаційних проблем і проблемних ситуацій в його організаційній діяльності.

Ми сприймали *інструктаж* у процесі реалізації навчально-виховного комплексу з майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури і спорту як організовану, двосторонню діяльність, що спрямована на ознайомлення з правилами планування організаційної діяльності, яке передбачає повне і точне їх використання. В процесі підготовки інструктаж являє собою короткі, лаконічні, чіткі вказівки щодо виконання якої-небудь діяльності.

У *діловій грі* розгорталась квазіпрофесійна діяльність курсантів відповідно до імітаційно-ігрової моделі, що відображала зміст, технологію і динаміку їх майбутньої організаційної діяльності в військовій частині, її

цілісних фрагментів. При проведенні ділової гри курсанти виконували роль організаторів, які повинні були налагоджувати свою службову взаємодію з урахуванням засад психологічної сумісності різних осіб, фахівців і посадових осіб. Ділові ігри дозволяли підтримувати постійний високий інтерес курсантів до організаційної роботи, активізували їх творчість, ініціативність, самостійність та водночас формували і закріплювали практичні управлінські навички та вміння.

Таким чином, змістовне наповнення навчально-виховного комплексу щодо формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту забезпечило засвоєння теоретичних знань щодо організаційної діяльності, набуттям відповідних навичок і вмінь, а також доповнення елементів особистісної та творчої самореалізації в організаційній діяльності.

2.5. Критерії і показники діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

Героїчному українському народові потрібні офіцери, які є потужною складовою частиною військового потенціалу ЗС України, військовими фахівцями взагалі та фахівцями з вузьким спрямуванням, зокрема, наприклад, офіцер у сфері фізичної підготовки та спорту, оскільки на нього покладається відповідне коло повноважень щодо фізичної підготовки військовослужбовців і водночас конкретне коло обов'язків, як командира та начальника, менеджера та військовослужбовця, тобто організатора фізичної підготовки і спорту в військовій частині. Якість його організаційної діяльності визначається сформованістю організаційної компетентності як менеджера в сфері фізичного виховання та спорту в ЗС України. Від його організаційної підготовленості, вміння приймати відповідальні управлінські рішення, організовувати не лише власну діяльність, а й службову діяльність

підлеглих, координувати та управляти фізичним вихованням особового складу в військовій частині.

Таким чином, виникає необхідність обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Проблема її діагностування в контексті організації фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині виникає в спеціально професійно-зумовлених ситуаціях, спрямованих на покращення їх фізичної підготовленості та готовності як суб'єктів екстремального виду діяльності. Обґрунтування критеріїв і показників оцінювання її сформованості необхідні для покращення якості їх організаційної підготовленості як менеджерів фізичної підготовки та спорту в ЗС України.

Діагностування будь-якого педагогічного явища чи процесу вважається найскладнішим завданням кожного наукового дослідження. Погоджуємося з думкою С. Гончаренка про те, що «важливою вимогою до педагогічного дослідження є його надійність у всіх своїх компонентах, і що марно чекати надійних результатів, якщо застосовуються неадекватні поставленим завданням методи дослідження, ненадійні засоби збирання і обробки емпіричних даних» [54, с. 22].

Аналіз результатів наукових досліджень дав змогу зрозуміти, що проблемі присвячена значна кількість наукових напрацювань, серед яких варто відзначити такі: Д. Перепльотчиков – підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ [113]; Д. Погребняк, В. Ягупов й Є. Малахов обґрунтували систему критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин [122]; В. Свистун зі співавторами – роль фізичного виховання в професійній діяльності науково-педагогічного складу [235]; Н. Вербин розробив конкретні критерії та показники діагностування професійно-прикладної фізичної підготовленості майбутніх магістрів військового управління [47]; Р. Шостак – діагностування

сформованості управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини [175] та ін.

Вважаємо, що поняття «критерій» ширше, ніж «показник», а отже, можлива ситуація, коли при одному критерії існує ціла система показників. Разом із тим, науковці наголошують на тому, що критерій і показник тісно взаємопов'язані. В. Ягупов і В. Кива зазначають, що «науково обґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників і, навпаки, якість показника залежить від того, наскільки він повно й об'єктивно характеризує прийнятий критерій» [196, с. 251].

При розробленні критеріїв і показників доцільно дотримуватися певних вимог. Так, Г. Терещук описує такі загальні вимоги до виокремлення й обґрунтування критеріїв:

- вони мають відображати основні закономірності становлення особистості студентів;
- за їх допомогою мають встановлюватися зв'язки між усіма компонентами досліджуваного явища;
- критерії мають розкриватися через низку показників, за допомогою яких можна оцінювати ступінь вираженості даного критерію;
- критерії мають відображати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі;
- якісні показники мають виступати в єдності з кількісними [153].

У свою чергу І. Блощинський до обґрунтування критеріїв і показників висуває такі вимоги:

- розроблення критеріїв і показників має виходити з мети дослідження;
- сформульовані критерії мають відображати ознаки, притаманні предмету, який вивчається, незалежно від волі та свідомості суб'єктів діагностування;
- ознаки мають повторюватися та відображати суть досліджуваного явища;
- система взаємопов'язаних ознак чи показників має розкривати

основний зміст критеріїв [36, с. 75].

У процесі військово-професійної діяльності, реалізації функціональних обов'язків будь-якого військового фахівця, у тому числі безпосередньо фахівця з фізичної культури і спорту ЗС України залежить від різних чинників. Одним із головних є сформованість їх організаційної компетентності. Погоджуємося з думкою В. Ягупова та В. Киви, що «одним із методологічних вимог до організації педагогічного експерименту є виокремлення й обґрунтування критеріїв і показників діагностування його результатів, а також з'ясування рівнів прояву тих якостей, які формуються та розвиваються в досліджуваних у педагогічному експерименті» [196, с. 252]. З урахуванням вищесказаного та відповідно до змісту нашого наукового дослідження успішність організаційної діяльності майбутнього офіцера – фахівця з фізичної культури і спорту значною мірою залежить від його організаційної компетентності. У зв'язку з цим цей напрям є орієнтиром для подальшої експериментальної роботи, що спонукає нас до чіткого визначення критеріїв і показників, за якими можна діагностувати її результати.

Вважаємо, що критерії і показники діагностування її сформованості мають бути пов'язаними зі змістом організаційної діяльності офіцерів – фахівців зі фізичного виховання та спорту та реалізацією ними організаційно-управлінської функції як менеджерів фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військових частинах. Відповідно до обґрунтованих нами компонентів їх організаційної компетентності – ціннісно-мотиваційного, когнітивного, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного, рефлексивно-оцінного – доцільно визначити відповідні критерії діагностування її сформованості на основі використання багаторівневого аналізу та з урахуванням провідних ідей і положень компетентнісного, діяльнісного, суб'єктного та контекстного підходів до їх військово-професійної підготовки в системі військової освіти.

Відповідно до положень компетентнісного підходу В. Ягупов

виокремлює такі мінімальні необхідні критерії діагностування сформованості будь-якої професійної компетентності: ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, діяльнісний, індивідуально-психічний (професійно важливі якості) і суб'єктний [178], які взаємодоповнюють один одного та взаємодіють. Їх можна адаптувати до діагностування будь-якого виду професійної компетентності. Такий підхід нам імпонує і в своєму дослідженні дотримуємося цієї логіки.

Отже, необхідно діагностувати організаційну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту на основі дотримання вимог компетентнісного підходу до її формування як фахівців фізичної підготовки та спорту (дотримуємося вимог діяльнісного та контекстного підходів до формування організаційної компетентності), які є професіоналами екстремального виду діяльності в ЗС України (дотримуємося вимог суб'єктно-діяльнісного підходу до формування організаційної компетентності).

Насамперед необхідно визначити власне поняття «критерії» і «показник». Вважаємо, що наукове визначення критеріїв і показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту з урахуванням специфіки їх організаційної діяльності в військовій частині є важливим дослідницьким завданням як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Слід зазначити, що до критеріїв необхідно сформулювати чіткі вимоги. Наприклад, такі: «об'єктивність, тобто відображення ознак, притаманних предмету, який досліджується, незалежно від свідомості та волі суб'єкта дослідження; відображення суттєвих ознак предмета діагностування; стійкість і постійність досліджуваних ознак; зв'язок із цілями, завданнями, функціями та змістом конкретного... дослідження; безпосередній зв'язок між метою і кінцевим результатом досліджуваного явища» [195, с. 117].

Поняття «критерій» як основа вимог до оцінювання управлінців почало використовуватися досить недавно. В 20-30-х роках ХХ ст. основними

вимогами до управлінця були «ознаки» та «якості», «групи якостей», «вимоги» тощо [38, с. 144], а поняття «критерій» як основа вимог до оцінювання управлінців почало використовуватися досить недавно. Критерій (в перекладі з грецької – засіб судження, переконання, мірило) – це «мірило для визначення, оцінювання предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій»; «підстава для оцінювання чогось» [172, с. 241].

У тлумачному словнику української мови критерій розглядається як «засіб судження, підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось; мірило» [45, с. 588]. С. Гончаренко трактує критерії як «показники, які об'єднують у собі методи розрахунку, теоретичну модель розподілу і правила прийняття рішення про правдоподібність нульової або однієї з альтернативних гіпотез» [56, с. 181].

Отже, у загальному розумінні критерій – це важлива й визначальна ознака досліджуваного явища чи процесу, що характеризує основні його якісні аспекти та найголовніше – сутність, оскільки він у найбільш загальному вигляді є більш стабільним і стійким. Н. Вербин слушно вважає, що «вибір критерію оцінювання педагогічного явища одночасно має припускати вибір найбільш оптимальних (раціональних) показників, які мають достатньо повно характеризувати рівень розвиненості професійної витривалості» [47, с. 136].

Критерій – це, на думку науковців, «мірило, ознака, за допомогою якого діагностується, наприклад, компетентність викладачів, що безпосередньо дає можливість з'ясувати ступінь її сформованості та розвиненості за різними показниками на основних етапах педагогічного експерименту» [196, с. 253].

З використанням вищезазначених думок провідних науковців, можемо сформулювати власне визначення поняття «критерій»: **критерій** – це мірило, за допомогою якого можна визначити ступінь відповідності кількісної або якісної міри заданим вимогам (шкала, рівні) згідно зі методикою нашого педагогічного дослідження [19, с. 96]. У дослідженні критерії дають змогу

визначати як її зміст і актуальний стан на різних етапах педагогічного експерименту, так і з'ясувати динаміку її сформованості. Зважаючи на вищезазначене можемо вважати, що обрані критерії мають бути об'єктивними і включати суттєві ознаки досліджуваного явища – організаційну компетентність фахівця з фізичної культури і спорту і відображати динаміку її сформованості в процесі педагогічного експерименту. Проведена наукова розвідка дала змогу зрозуміти, що поняття «критерій» і «показник» тісно взаємопов'язані між собою.

Організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є сукупністю організаційних цінностей і мотивацій, знань, умінь і навичок, професійно важливих організаційних якостей щодо збирання та аналізу інформації, прийняття організаційних рішень, організації комунікації та взаємодії з військовослужбовцями насамперед у екстремальних умовах діяльності, кінцевою метою організаційної діяльності є ефективне фізичне забезпечення вирішення різноманітних повсякденних, навчальних, навчально-бойових і бойових завдань військовим підрозділом (частиною) [23]. Її сформованість складає підвалину організаційної культури, сприяє створенню позитивного психологічного клімату в військовій частині, що забезпечує результативність фізичної підготовки військовослужбовців у військових підрозділах (частинах), підвищення позитивного іміджу ЗС України в цілому [32].

Діагностувальне дослідження сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту має бути спрямоване, по-перше, на з'ясування її дійсного стану; по-друге, на визначення результативності впроваджених педагогічних умов її формування в ВВНЗ.

Водночас, як свідчить військовий досвід, проблема реорганізації ЗС України породжує, на жаль, в офіцерів утрату впевненості в майбутньому службовому професійному зростанні, тому діагностувальний інструментарій має охоплювати основні аспекти військово-професійної підготовки

майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Водночас їх організаційна компетентність є інтегрованим проявом їх військово-професійної та фахової видів підготовленості в ВВНЗ.

З метою визначення стану сформованості їх організаційної компетентності доцільно проводити констатувальний експеримент, основним завданням якого є визначення сучасного стану її сформованості та визначення перспектив проведення формувального експерименту.

Майбутні фахівці з фізичної культури і спорту набувають військово-професійну освіту в ВВНЗ і, відповідно, більшість із них не можуть відповідати вищим рівням організаційної підготовленості. А це означає, що потрібна така шкала, яка має достатньо дрібну градацію для того, щоб була змога достатньо докладно диференціювати стан сформованості їх організаційної компетентності.

З урахуванням структури їх професійної організаційної діяльності в військовій частині та вимог суб'єктно-діяльнісного підходу до розуміння цілей, змісту та структури будь-якої професійної діяльності основними компонентами їх організаційної компетентності нами обґрунтовано ціннісно-мотиваційний, знанняєвий, управлінський, менеджерський, індивідуально-психічний і рефлексивно-оцінний [32].

Отже, на основі урахування завдань, цілей, змісту, специфіки, особливостей і результатів майбутньої військово-професійної та фахової діяльності фахівця з фізичної культури і спорту, сучасних методологічних вимог до змісту їх організаційної компетентності визначаємо критерії та показники діагностування її сформованості.

Ціннісно-мотиваційний критерій вкрай необхідний, оскільки «Смисл цінностей в освіті полягає насамперед у тому, що вони формують систему значень, принципів, норм, канонів та ідеалів, які визначають цінність освіти в суспільстві, регулюють взаємодію суб'єктів в освітній сфері і формують ціннісний компонент у структурі навчальної діяльності тих, хто набуває певну освіту, педагогічної діяльності викладачів. Це пов'язано з таким

фактом, що цінності, по-перше, формують найголовніше для кожної особи та фахівця – їх ставлення до світу, до речей, до діяльності, інших людей і до самого себе; по-друге, визначають в освіті поведінку і смисл діяльності її суб'єктів, ставлення, з одного боку, педагогів до педагогічної діяльності, до її смислу і результатів, з іншого – учнів (студентів, слухачів) до набуття освіти, навчальної діяльності та її смислу та основного результату. У зв'язку з цим у педагогічних дослідженнях одним із основних їх цілей має бути з'ясування ціннісної сфери суб'єктів освіти – педагогів і тих, хто набуває певну освіту – учнів (студентів, слухачів)» [177, с. 52]. Він дає можливість з'ясувати усвідомлення майбутнім офіцером – фахівцем із фізичної культури і спорту професійних і фахових цінностей, настанов та їх сприйняття як орієнтирів майбутньої організаційної діяльності; позитивне ставлення до обраного фаху та до майбутньої військово-професійної та фахової діяльності, стрижньовим проявом яких є організаційно-управлінська діяльність у військовій частині; внутрішню вмотивованість до цієї діяльності та потребу щодо реалізації власного потенціалу у сфері фізичної культури і спорту, як суб'єкта військово-професійної та фахової видів діяльності; потребу у набутті військово-професійних і фахових знань, систематизації раніше набутих професійних (організаторських) умінь і навичок.

Система цінностей і мотивації реалізує аксіологічну, стимуляційну та регулятивну функції у процесі формування організаційної компетентності.

Зміст цього критерію складають такі *показники*: організаційні потреби, організаційні мотиви та організаційні цінності.

Когнітивний критерій дає можливість з'ясувати обізнаність й пізнання майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури і спорту військово-професійної та фахової дійсності, володіння певною сукупністю теоретичних і практичних знань, на яких ґрунтуються основи організаційної діяльності й практичне мислення як фахівця фізичного виховання, способи оволодіння знаннями, навичками та вміннями. У своєму дослідженні виокремлюємо дві групи показників – діяльнісні та менеджерські. Вони складаються зі таких

знань:

військово-професійних та організаційних (знання, які необхідні кожному офіцеру для виконання військово-професійних завдань);

фахових (знання організації процесу фізичної підготовки та вдосконалення військовослужбовців; знання теорії і методики фізичного виховання, теорії та методики підготовки спортсменів; знання теорії та організації фізичної підготовки військ; володіння поняттєвим апаратом фізичної культури і спорту; знання провідних напрямів фізкультурно-спортивної діяльності, основ фізичної реабілітації і першої медичної допомоги військовослужбовцям);

педагогічних (знання принципів і закономірностей навчання, засобів, методів, форм організації фізичної підготовки особового складу, здатність співвідносити педагогічні цілі із засобами і методами фізичної підготовки та виховання особового складу, знання основних педагогічних підходів, методик і засобів щодо реалізації своїх посадових компетенцій як менеджера фізичної підготовки та спорту в військах, уміння реалізовувати їх у своїй організаційній діяльності).

Організаційно-діяльнісний критерій дає можливість з'ясувати здатність майбутнього офіцера – фахівця з фізичного виховання та спорту практично використовувати військово-професійні та фахові знання при вирішенні ними організаційних завдань, дозволяє з'ясувати практичну їх здатність успішно застосовувати набуті військово-професійні та фахові (організаційні) знання у процесі реалізації посадових компетенцій як офіцера. Даний критерій дає можливість з'ясувати оволодіння ними військово-професійними і фаховими знаннями щодо сучасних технологій управління й менеджменту в військах, готовність до самостійного планування та організації своєї діяльності як офіцера, здатність організовувати діяльність інших суб'єктів військового середовища, успішно делегувати свої повноваження підлеглим.

Отже, показниками організаційно-діялісного критерію є такі:

праксеологічні вміння та навички успішно вирішувати практичні військово-професійні завдання, вміння оцінювати обстановку, приймати рішення і домагатися їх виконання як офіцера;

організаційні навички та вміння щодо діяльності як офіцера-організатора в екстремальних ситуаціях: вміння організувати діяльність особового складу та власну діяльність; уміння своєчасно й якісно виконувати накази та розпорядження старшого начальника; ухвалювати рішення, чітко та якісно їх доводити до відповідних посадових осіб; навички та вміння вирішувати конфліктні ситуації в військово-професійній діяльності.

Менеджерський критерій «дає можливість з'ясувати здатність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту організувати свою діяльність у сфері фізичної підготовки і спорту у військовій частині» [18, с. 196].

Потреба в менеджменті у військовому середовищі виникає у зв'язку з необхідністю мотивування, управління, організації, координації та контролювання діяльності особового складу у сфері фізичної підготовки і спорту. Саме планування (прогнозування), організація, координація, мотивування та контролювання процесів фізичної підготовки і спорту військовослужбовців у військовій частині вимагають сформованості організаційних навичок і вмінь.

Показники менеджерського критерію такі:

мотивування військовослужбовців військової частини до фізичного виховання, самовиховання та зайняття різними видами спорту, насамперед військово-прикладними;

планування (прогнозування) заходів фізичного виховання та спорту особового складу військової частини, насамперед військово-прикладного спрямування;

організація заходів фізичного виховання та спорту особового складу військової частини та їх своєчасне корегування;

координація заходів фізичного виховання та спорту особового складу

військової частини;

контролювання заходів фізичного виховання та спорту особового складу в військових підрозділах військової частини.

Індивідуально-психічний критерій – це різні професійно важливі індивідуально-психічні якості майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, що зумовлюють результативність їх організаційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту в військовій частині, роблять їх оптимально придатними до вимог фаху, сприяють реалізації власного професійного, фахового та організаційного видів потенціалу, забезпечують незалежність, гнучкість і оперативність у прийнятті та ухваленні менеджерських рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях діяльності особового складу військової частини та брати на себе відповідальність за їх результати.

Даний критерій містить такі показники: домінантність (лідерство), комунікативність, відповідальність, організованість, професійну витривалість.

Суб'єктний критерій – це здатність майбутнього офіцера – фахівця із фізичної культури і спорту сприйняти самого себе суб'єктом фізичного виховання і спорту військовослужбовців у військовій частині, що проявляється в усвідомленні ним цілей і результатів своєї організаційної діяльності, своєї відповідальності за цей результат, автономності та самостійності як організатора фізичної підготовки і спорту, тобто усвідомлення самого себе як фахівця із фізичної культури і спорту та суб'єкта організаційно-управлінської діяльності в військовій частині. У сукупності все це демонструє його суб'єктне ставлення до самого себе як до професійного суб'єкта – організатора фізичної підготовки та спорту військовослужбовців.

Організаційна діяльність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичного виховання та спорту передбачає активну їх взаємодію з іншими суб'єктами військово-професійної діяльності в військовій частині. Власне в цій

діяльності відбувається актуалізація їх професійної суб'єктності в різних видах військово-професійної та фахової видів діяльності взагалі та організаційної, зокрема.

Зміст цього критерію розкривається за допомогою таких показників: активності, автономності, об'єктивної самооцінки, відповідальності, рефлексії та саморефлексії. Отже, з'ясовується здатність бути майбутнього офіцера суб'єктом організаційної діяльності в військовій частині.

Наступним етапом дослідження є визначення рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Аналіз наукових доробок вітчизняних і закордонних науковців показує, що переважна більшість із них виокремлює чотири або три рівні сформованості компетентностей фахівців. Переважно їх класифікують як низький, середній і високий. Зазначене дало змогу визначити в межах нашого дослідження такі рівні сформованості їх організаційної компетентності – низький, середній і високий.

Ці критерії та відповідні їм показники є основою для оцінювання рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту (табл. 2.2).

У нашому дослідженні **рівень** – це ступінь сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту. Під рівнем її сформованості будемо розуміти стан досягнутих ними результатів в її формуванні. Рівні її сформованості дають змогу трансформувати якісні показники у кількісні та надають можливість достатньо об'єктивно оцінювати ступінь сформованості досліджуваного психолого-педагогічного явища за кожним компонентом із наступним узагальненням середньостатистичних величин для визначення сформованості конкретного компонента організаційної компетентності.

Таблиця 2.2

**Критерії та показники діагностування сформованості
організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної
культури і спорту**

Критерії	Показники	Методики дослідження	Числові вираження (бали за показник)
1	2	3	4
ціннісно-мотиваційний	організаційні цінності	анкетування, тестування	100
	організаційні мотиви		100
когнітивний	діяльнісні знання як офіцера	анкетування, тестування	100
	менеджерські знання як менеджера в сфері фізичної підготовки та спорту в ЗС України		100
	педагогічні знання як педагога-організатора фізичного виховання військовослужбовців		100
організаційно-діяльнісний	праксеологічні уміння як офіцера	виконання квазіуправлінських завдань	100
	організаційні навички та вміння як офіцера-організатора фізичного виховання військовослужбовців		100
менеджерський	уміння мотивувати військовослужбовців до участі в заходах фізичного виховання та спорту та зайняття фізичним вихованням і спортом	анкетування, тестування	100
	уміння планувати (прогнозувати) заходів фізичного виховання та спорту особового складу військової частини		100
	уміння організувати заходи фізичної підготовки та спорту з конкретною категорією особового складу		100
	уміння координувати організаційні заходи зі фізичної підготовки та спорту		100
	уміння контролювати заходи фізичного виховання та спорту особового складу		100
індивідуально-психічний	домінантність (лідерство)	анкетування, тестування,	100
	комунікативність		100
	відповідальність		100
	організованість		100
	професійна витривалість		100
суб'єктний	самооцінка	анкетування, тестування	100
	рефлексивність		100
	автономність		100

Закінчення таблиці 2.2

1	2	3	4
	відповідальність		100
	професійна суб'єктність як організатора фізичного виховання військовослужбовців		100

Відповідно, є доцільним ранжування рівнів її сформованості та основних її проявів – низького, середнього й високого – *характеристику рівнів сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.*

Низький рівень. Недостатня сформованість фахових цінностей, відсутність позитивного ставлення до свого фаху та прагнення реалізувати власний організаційний потенціал, відсутність внутрішньої мотивації, інтересу до організаційної діяльності як менеджера фізичної підготовки та спорту в військовій частині, низька активність у самоформуванні як професійного суб'єкта у сфері фізичної культури та спорту в ЗС України; недостатня вираженість військово-професійної спрямованості або її відсутність;

– недостатня орієнтація у цілях і завданнях своєї діяльності як менеджера фізичного виховання та спорту в військовій частині, нерозуміння їх сутності, поверхневий і несистематизований характер організаційних знань, низький рівень засвоєння навчального матеріалу щодо організаційної діяльності в сфері військово-професійної та фізичної підготовки особового складу;

– недостатня сформованість діяльнісних навичок і вмінь як офіцера, слабо сформована здатність до виконання службових завдань за посадовим призначенням, до прийняття організаційних рішень, низька сформованість комунікативних навичок і вмінь міжособистісної взаємодії як менеджера;

– слабка сформованість менеджерських навичок і вмінь як організатора фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військовій частині;

– недостатня сформованість індивідуально-психічних якостей як менеджера фізичної підготовки та спорту в військовій частині;

– низька здатність до об'єктивного самооцінювання як офіцера та організатора фізичної підготовки та спорту та результативності власної навчальної та майбутньої організаційної діяльності.

Середній рівень. Хороша сформованість фахових цінностей, позитивного ставлення до обраного фаху та прагнення реалізовувати власний організаційний потенціал, наявність внутрішньої мотивації, інтересу до організаційної діяльності як менеджера фізичної підготовки та спорту в військовій частині, достатня активність у самоформуванні як професійного суб'єкта у сфері фізичної культури й спорту; хороша вираженість військово-професійної спрямованості;

– добра орієнтація у цілях і завданнях своєї діяльності як менеджера фізичного виховання та спорту в військовій частині, чітке розуміння їх сутності, системний і систематизований характер організаційних знань, хороший рівень знань щодо організаційної діяльності в сфері військово-професійної та фізичної підготовки особового складу;

– хороша сформованість діяльнісних навичок і вмінь як офіцера, сформована здатність до виконання службових завдань за посадовим призначенням, до прийняття організаційних рішень, хороша сформованість комунікативних навичок і вмінь міжособистісної взаємодії як менеджера;

– сформованість менеджерських навичок і вмінь як організатора фізичного виховання та спорту в військовій частині;

– сформованість індивідуально-психічних якостей як менеджера фізичної підготовки та спорту в військовій частині та їх чіткий прояв;

– здатність до об'єктивного самооцінювання як офіцера та організатора фізичної підготовки та спорту в військовій частині та результативності власної навчальної та майбутньої організаційної діяльності.

Високий рівень. Чітка та стійка сформованість фахових цінностей, стійке позитивне ставлення до обраного фаху та прагнення реалізовувати власний організаційний потенціал, сформованість внутрішньої мотивації, інтересу до організаційної діяльності як менеджера фізичної підготовки та спорту в військовій частині, стійка активність у самоформуванні як

професійного суб'єкта у сфері фізичної культури та спорту; яскраво вираженість військово-професійної та фахової спрямованості;

- чітка та стійка орієнтація у цілях і завданнях своєї діяльності як менеджера фізичного виховання та спорту в військовій частині, творче розуміння її сутності, системний і контекстний характер організаційних знань, системний рівень засвоєння навчального матеріалу щодо організаційної діяльності в сфері військово-професійної та фізичної підготовки особового складу;

- стійка сформованість діяльнісних навичок і вмінь як офіцера, творча здатність до виконання службових завдань за посадовим призначенням, до прийняття організаційних рішень, сформованість комунікативних навичок і вмінь міжособистісної взаємодії як менеджера;

- стійка сформованість менеджерських навичок і вмінь як організатора фізичного виховання та спорту в військовій частині;

- стійка сформованість індивідуально-психічних якостей як менеджера фізичного виховання та спорту в військовій частині;

- здатність до об'єктивного самооцінювання як офіцера та організатора фізичної підготовки та спорту в військовій частині та результативності власної навчальної та майбутньої організаційної діяльності.

На високому рівні на прояви їх організаційної компетентності суттєвий вплив здійснює рівень стресостійкості. Це потрібно враховувати в процесі планування дослідження. Забезпечення стресостійкості організаційної діяльності досягається, в першу чергу, формуванням у кожного з них певних психічних якостей і функціональних можливостей, мотивації, підвищенням загальної й спеціальної тренуваності, спрямованих на розвиток професійних, психічних і фізичних функціональних можливостей; розвитком здатності до оптимальної мобілізації особистісних можливостей і самоконтролю організму [140]. Прогнозування їх стресостійкості має значне наукове і практичне значення. Своєчасний прогноз стресостійкості, виявлення можливих відхилень у нормальному функціональному стані в окремих майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту і своєчасна реалізація

корекційних заходів допоможуть їм зберегти здоров'я, оптимізувати функціональний стан й підвищувати ефективність організаційної діяльності у стресогенних умовах.

Отже, наявність науково та контекстно обґрунтованих критеріїв і показників діагностування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту є актуальною науково-педагогічною проблемою, над вирішенням якої працюють вітчизняні й закордонні науковці. Аналіз наукових джерел уможливив з'ясування змісту основних понять педагогічного дослідження – «критерій», «показник» і «рівень сформованості».

Виокремлені критерії та показники для проведення комплексного діагностувального вивчення сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту охоплюють всі аспекти її прояву – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, організаційно-діяльнісний, менеджерський, індивідуально-психічний і суб'єктний. Їх урахування при плануванні діагностувального дослідження є найбільш доцільним для отримання повного уявлення про рівень сформованості предмета дослідження – сформованості організаційної компетентності та надалі спланувати заходи щодо його цілеспрямованого розвитку та вдосконалення.

Визначено та охарактеризовано 3 рівні сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – низький, середній, високий і дано їх якісні прояви.

Висновки до другого розділу

1. Розроблено загальну методику дослідження щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України, яка складається з головної ідеї, відповідних

принципів та основних етапів проведення – аналітико-констатувального, дослідно-експериментального та завершального, які містять свої методи, методичні прийоми та засоби.

2. Теоретично обґрунтовано на засадах і провідних принципах компетентнісного, системного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів педагогічні умови формування організаційної компетентності – підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; педагогічне моделювання її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у ВВНЗ; розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»), які суттєво доповнюють і надають тематичної – організаційної – спрямованості військово-професійну підготовку як суб'єктів організації фізичного виховання та спорту військовослужбовців у військових частинах.

3. Запропоновано впровадити в освітній процес ВВНЗ розроблену контекстну методику формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яка сприятиме активізації та поглибленню їх теоретичних і практичних організаційних знань, формуванню загальних і специфічних організаційних навичок, умінь і здатностей.

Доведено, що методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – це сукупність основних етапів її формування, що складається зі відповідних принципів, методів, методичних прийомів, засобів та організаційних форм навчання та виховання майбутніх офіцерів як організаторів фізичної культури і спорту,

що сприятиме формуванню їх теоретичних знань організаційного спрямування, організаційних навичок, умінь і здатностей, професійно важливих організаційних якостей як суб'єктів специфічної організаційної діяльності в сфері фізичної культури та спорту в військових частинах.

Вона реалізується в три етапи – ціннісно-мотиваційний; основний; прикінцевий.

4. Розроблено критерії діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту: ціннісно-мотиваційний (організаційні цінності, організаційні мотиви); когнітивний (діяльнісні знання як офіцера, менеджерські знання як менеджера в сфері фізичного виховання та спорту в ЗС України, педагогічні знання як педагога-організатора фізичного виховання); організаційно-діяльнісний (праксеологічні уміння як офіцера, організаційні навички та вміння як офіцера -організатора фізичного виховання військовослужбовців); менеджерський (мотивування військовослужбовців до участі в заходах фізичного виховання та спорту та зайняття фізичним вихованням і спортом; планування (прогнозування) заходів фізичного виховання та спорту з особовим складом військової частини; організація заходів фізичної підготовки та спорту з конкретними категоріями особового складу; координація організаційних заходів зі фізичного виховання та спорту зі військовослужбовцями; контролювання та корегування заходів фізичного виховання та спорту особового складу військової частини); індивідуально-психічний (домінантність (лідерство), комунікативність, відповідальність, організованість, професійна витривалість); суб'єктний (самооцінка як організатора, рефлексивність, автономність, відповідальність, професійна суб'єктність). Охарактеризовано три рівні її сформованості – низький, середній і високий.

Основні положення, що висвітлені у другому розділі роботи, відображені у таких публікаціях автора [19], [20], [206].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

3.1. Методика експериментального дослідження формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

У нашому дослідженні педагогічний експеримент є спеціально організованим науковим дослідженням для з'ясування результативності впровадження педагогічних умов формування організаційної компетентності, метою якого є з'ясування взаємозв'язку між чинниками їх впливу на формування організаційної компетентності та виявленими результатами, узгодженими з гіпотезою експериментального дослідження.

У педагогічному експерименті брали участь 26 курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ, які водночас складають генеральну сукупність в Україні. Для отримання більш надійних експериментальних результатів експериментом було охоплено два старших курси – 3 і 4. А якщо вибірка порівняно не велика – не менше 5 осіб і не більше 50, то вона підлягає повному охопленню та суцільному діагностуванню. «Вибіркою називають сукупність досліджуваних, вибраних випадковим чином із генеральної сукупності, тобто вона за всіма характеристиками відповідає генеральній сукупності. Теоретичною основою вибіркового способу є теорія вірогідності і закон великих чисел» [191, с. 257]. Із урахуванням цієї особливості нашої вибірки був проведений послідовний педагогічний експеримент, який «...характеризується тим, що аналізу піддається одна і та ж група досліджуваних, яка одночасно є і контрольною (її первинний стан на

констатувальному етапі), і експериментальною: її стан після формувального експерименту. Згодні з думкою науковців, що «послідовний експеримент організовується в одній досліджуваній групі, в якій фіксується стан сформованості/розвиненості досліджуваного педагогічного явища за традиційною системою і порівнюється ефективність нових педагогічних нововведень після їх впровадження як експериментального чинника на тій самій групі» [187].

У нашому послідовному експерименті контрольна група відсутня. Одна і та ж група виступає в ньому як контрольна до введення експериментальних умов і як експериментальна після того, як експериментально реалізовані ці умови. Доказ гіпотези в цьому випадку спирається на порівняння двох станів предмета дослідження – в різний час – на констатувальному і формувальному етапах. Характеризується тим, що аналізу підлягає одна й та ж група, що є контрольною (її початковий стан чи констатувальний етап експерименту), та експериментальною (її стан після формувального експерименту), тобто до початку експерименту чітко фіксуються контрольні, факторні та нейтральні характеристики предмета дослідження – компоненти та їх зміст, а в нашому дослідженні – зміст компонентів організаційної компетентності респондентів.

Отже, на етапі констатувального експерименту чітко фіксуються всі контрольні відомості – компоненти організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту (згодом будуть діагностуватися і на формувальному етапі педагогічного експерименту), факторні характеристики предмета дослідження – педагогічні умови її формування та його основні характеристики – компоненти та їх зміст. Після цього змінюються факторні (експериментальні) характеристики групи та умови її функціонування – формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту під впливом відповідних педагогічних умов, і після проведення формувального експерименту знову замірюється стан предмета дослідження – організаційна

компетентність за його контрольними характеристиками – компонентами та їх змістом.

Експериментальне дослідження проводилось в навчально-науковому інституті фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ імені Івана Черняхівського упродовж 2020-2023 рр. за такими етапами: *підготовувальним, основним і статистично-узагальнювальним*. Програму проведення експериментального дослідження представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

ПРОГРАМА
проведення експериментального дослідження

Назва етапу	Зміст експериментального дослідження
1	2
підготовувальний (2020–2021 рр.)	<p>складання програми експериментального дослідження; формулювання наукового завдання та з'ясування актуальності експериментального дослідження; виявлення суперечностей і мети експериментального дослідження; визначення предмета експериментального дослідження та з'ясування його основних проявів, на які можуть бути спрямовані експериментальні впливи; формулювання робочої гіпотези та постановка дослідних завдань; визначення вибіркової сукупності для експериментального впливу; підбір діагностувального інструментарію для оцінювання сформованості організаційної компетентності до і після експериментальних впливів; обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; визначення вимірювальних величин, методів оброблення отриманих експериментальних результатів; проведення вхідного діагностування сформованості організаційної компетентності, тобто проведення констатувального експерименту; аналіз та узагальнення отриманих експериментальних результатів; з'ясування стану сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; формування груп для проведення послідовного педагогічного експерименту;</p>

Завершення таблиці 3.1

1	2
основний (2021р.)	експериментальна перевірка результативності педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;
статистично-упроваджувальний (2022-2023 рр.)	первинне опрацювання отриманих експериментальних результатів для їх подальшого статистичного доведення та якісного обґрунтування; статистичний аналіз та обґрунтування результатів формувального експериментального етапу; визначення рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту після формувального експериментального етапу та їх співставлення з результатами констатувального етапу; узагальнення, систематизація та оформлення отриманих результатів експериментального дослідження.

1 етап – підготоввальний (2020–2021 рр.). Від якості проведення цього етапу залежить результативність всіх інших етапів. У зв'язку з цим основними завданнями цього етапу були визначені такі:

- складання програми експериментального дослідження;
- формулювання наукового завдання педагогічного експерименту та з'ясування його актуальності;
- чітке формулювання та конкретизація мети експериментального дослідження щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ у процесі їх професійної підготовки;
- визначення предмета експериментального дослідження – організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та з'ясування його основних проявів – компонентів, на які можуть бути спрямовані експериментальні впливи;
- формулювання робочої гіпотези експериментального дослідження та визначення експериментальних завдань згідно з нею;
- визначення вибіркової сукупності для експериментального впливу – всі курсанти 3 і 4 курсу НУОУ, які отримують відповідний військовий фах за

спеціальністю 017 – фізична культура і спорт;

– прогнозування очікуваних експериментальних результатів після впровадження відповідних педагогічних умов в їх військово-професійну підготовку та надання їй організаційно-управлінського спрямування;

– підбір діагностувального інструментарію для оцінювання сформованості організаційної компетентності за кожним її компонентом [4] (табл. 3.2);

– визначення вимірювальних величин, методів і засобів оброблення отриманих експериментальних результатів з урахуванням кількості респондентів; це непараметричні статистичні критерії;

– обґрунтування критеріїв і показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

– проведення вхідного діагностування сформованості організаційної компетентності в респондентів – курсантів 3 і 4 курсів (анкетування, тестування, виконання квазіуправлінських завдань), тобто проведення констатувального етапу експерименту;

– статистичний аналіз та узагальнення отриманих експериментальних результатів та їх якісне опрацювання;

– з’ясування стану сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту за кожним її компонентом, тобто результатів констатувального експерименту;

– уточнення програми проведення формувального експерименту;

– формування груп для проведення послідовного педагогічного експерименту – курсанти 3 і 4 курсу університету, які набувають професійну освіту за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт – майбутніх офіцерів як начальників фізичної підготовки та спорту військових частин.

2 етап – основний (2021 р.), головним завданням якого було експериментальна перевірка результативності впровадження педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів –

фахівців із фізичної культури і спорту в систему їх військово-професійної підготовки в ВВНЗ.

Таблиця 3.2

Методики діагностування сформованості компонентів організаційної компетентності у респондентів у процесі констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту

Компоненти організаційної компетентності	Критерії їх діагностування	Методики діагностування сформованості змісту компонентів організаційної компетентності
ціннісно-мотиваційний	ціннісно-мотиваційний	методика С. Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»; методика К. Замфір у модифікації А. Реана «Мотивація професійної діяльності»;
знаннієвий	когнітивний	авторські тести-опитувальники;
управлінський	організаційно-діяльнісний	вирішення квазіуправлінських практичних організаційних завдань (ситуацій), які є авторськими;
менеджерський	менеджерський	авторська методика діагностування майбутніх офіцерів як менеджерів у сфері фізичної підготовки та спорту в військових частинах;
індивідуально-психічний	індивідуально-психічний	методика діагностування комунікативних та організаційних здатностей (за В. Синявським і Б. Федоришиним); тест «Схильність до лідерства»; авторський тест на визначення рівнів фізичної підготовленості респондентів за вимогами та нормативами згідно зі наказом Міністра оборони України № 225 від 05.08.2021 року;
рефлексивно-оцінний	суб'єктний	методика А. Карпова «Оцінювання рефлексивності»; методика М. Щукіної «Оцінювання рівнів розвиненості суб'єктності особистості».

Ці умови доповнили та конкретизували організаційну спрямованість їх професійної підготовки. Педагогічний експеримент – це своєрідний процес дослідження, який організований так, щоб можна було спостерігати педагогічні явища в контрольованих експериментальних умовах. Основними ознаками нашого педагогічного експерименту, які водночас становлять і його суть, є упровадження педагогічних умов формування організаційної

компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в їх військово-професійну підготовку в НУОУ, які суттєво мають покращити її якість і формувати курсантів як менеджерів фізичного виховання та спорту військовослужбовців у ЗС України. Експериментальна перевірка цих умов відповідно до плану і гіпотези дисертаційного дослідження.

Зокрема було експериментально перевірено модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту її формування як організаційна умова її формування, а авторська методика виступила методичним інструментарієм її формування.

3 етап – статистично-упроваджувальний (2022–2023 рр.): респондентам після формувального етапу експерименту було запропоновано виконати дослідницькі процедури, які вже були на констатувальному етапі. Зокрема, такі:

- пройти анкетування та тестування на виявлення у них рівнів сформованості мотивації та цінностей організаційної діяльності як суб'єкта військового управління, з'ясування в них сформованості загальних знань за майбутнім військовим фахом, організаційних знань як менеджерів у сфері фізичної культури та спорту, педагогічних знань – педагогів-організаторів фізичної підготовки та спорту в військовій частині, знань основних положень управління процесом фізичного виховання військовослужбовців у ЗС України – начальників фізичної підготовки та спорту військової частини;

- пройти тестування на визначення майбутніх офіцерів як організаторів фізичної підготовки та спорту в військових частинах;

- заповнити та відповісти на запитання низки анкет, орієнтованих на виявлення професійно важливих організаційних якостей респондентів як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військовій частині.

Отже, зміст етапу складають такі заходи:

- первинне опрацювання отриманих експериментальних результатів для їх подальшого статистичного доведення та якісного обґрунтування;

- статистичне обґрунтування результатів основного експериментального – формувального – етапу щодо сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

- визначення рівнів її сформованості після формувального експерименту;

- узагальнення, систематизація та оформлення отриманих експериментальних результатів дослідження;

- формулювання загальних висновків за результатами формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту після формувального експериментального етапу;

- упровадження результатів дисертації у освітній процес ВВНЗ.

У зв'язку з цим, що педагогічний експеримент дозволив отримати нові теоретико-практичні знання, емпіричні та експериментальні факти щодо предмета дослідження у спеціально створених і контрольованих нами експериментальних умовах, встановлені причинно-наслідкові зв'язки щодо фіксації змін у предметі дослідження шляхом маніпуляції однією або кількома експериментальними умовами та чинниками, то можна наголошувати про досягнення дослідницької мети. Крім того, головною метою педагогічного експерименту було підтвердження або спростування відповідної наукової (статистичної) гіпотези. Відповідно поетапне та послідовне використання розробленої методики експериментального дослідження дозволило нам здійснити педагогічний експеримент щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки шляхом додаткового впровадження відповідних педагогічних умов.

Оформлено рукопис дисертації, зроблено загальні висновки дослідження, розроблено методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійної підготовки в ВВНЗ.

3.2. Сформованість організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України на етапі констатувального експерименту

Провідною ідеєю дослідження є дотримання думки про те, що організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є важливим структурним елементом їх професійної компетентності, а її формування – це актуальний напрям їх становлення як суб'єктів військової професійної діяльності – офіцерів, так і фахової – як фахівця фізичної культури та спорту в військових частинах.

Актуальність проблеми формування їх організаційної компетентності може бути підтверджена експериментальним шляхом – констатувальним педагогічним експериментом, що дозволить експериментальним методом обґрунтовувати та впевнитись у безпомилковості наукового напрямку дослідження та розробити методику формувального експерименту щодо її формування. Так, педагогічний експеримент дозволяє отримати нові теоретико-практичні знання та емпіричні факти щодо предмета дослідження у спеціально створених і контрольованих дослідником в експериментальних умовах. Відповідно встановлюється причинно-наслідкові зв'язки щодо фіксації змін у предметі дослідження шляхом маніпуляції однією або кількома експериментальними умовами. Крім того, головною метою педагогічного експерименту є підтвердження або спростування відповідної наукової (статистичної) гіпотези.

В Європейській системі кваліфікацій серед переліку вимог до знань, умінь, навичок особистісних і професійних компетентностей випускників зазначаються такі вміння: «розробляти стратегічні і творчі підходи при дослідженні чітко визначених конкретних та абстрактних проблем»; «демонструвати володіння методами..., демонструвати інновації у використанні методів...»; «формувати діагностувальні шляхи розв'язання проблем, що базуються на дослідженнях...»; «досліджувати, розробляти і

адаптувати проекти, що призводять до одержання нового знання і нових рішень» [209]. Відтак, професійна підготовка компетентного офіцера – фахівця із фізичної культури і спорту вимагає цілеспрямованого послідовного формування у курсантів їх організаційної компетентності.

Результативність їх військово-професійної діяльності як фахівців із фізичної культури і спорту в ЗС України переважно залежить від сформованості їх організаційно-управлінської компетентності, вмінь і здатностей розв'язувати проблемні організаційно-управлінські ситуації у військово-професійній і фаховій діяльності. Важливим для нього є, на думку науковців, організаційні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості, а також готовність до організаційної діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах як суб'єкта військово-професійної діяльності [176].

Актуальність проблеми формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту може бути підтверджена експериментальною перевіркою, а саме констатувальним педагогічним експериментом, що дасть змогу експериментальним методом обґрунтувати та впевнитись у важливості наукового напрямку дослідження та розробити методику формувального експерименту щодо її формування. З метою визначення стану сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту доцільно проводити констатувальний експеримент, основним завданням якого є «визначення сучасного стану її сформованості та визначення перспектив проведення формувального експерименту» [31, с. 65]. Відповідно, педагогічний експеримент дає можливість отримати та узагальнити нові теоретико-практичні знання та експериментальні факти щодо предмета дослідження у спеціально створених додаткових педагогічних умовах її формування.

Саме тому формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту є досить актуальною

науковою проблемою як у теоретичному, так і в прикладному аспектах. Водночас на основі аналізу та узагальнення стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 – «Фізична культура і спорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти можемо зробити висновки про те, що наявна система вищої (педагогічної) освіти практично не сприяє повній реалізації творчого потенціалу майбутнього фахівця із фізичної культури і спорту в організаційно-управлінському напрямі підготовки та діяльності та його сумлінному професійному ставленню до формування своєї організаційної компетентності як інтегрованої складової їх військово-професійної компетентності. Відповідно важливим є впровадження таких педагогічних умов, які забезпечуватимуть розв'язання проблеми підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту для ЗС України до організаційної діяльності, забезпечення відповідний до вимог військової практики рівень організаційної компетентності, що дало б змогу задовольняти потреби військових частин у фахівцях нового типу та генерації.

За умовами проведення педагогічний експеримент класифікують на природний і лабораторний, а за метою – на констатувальний, формувальний та контрольний [192, с. 357].

Лабораторний експеримент проводиться в спеціально створених умовах, а природний – характеризується реальними умовами процесу буття, зокрема педагогічного. Відтак, для розв'язання дослідницьких завдань науково-педагогічного дослідження застосовують переважно природний експеримент. Слід зазначити, що існує також два способи доказу гіпотези у процесі експериментального дослідження – паралельний і послідовний.

Паралельний експеримент організовується за принципом наявності двох ідентичних груп – контрольної та експериментальної, що передбачає наявність мінімум двох і більше однакових (за нормальним розподілом) навчальних груп. В одній – експериментальній групі – запроваджуються експериментальні умови, а в іншій – контрольній – зберігаються традиційні умови. Після проведення формувального експерименту порівнюються

результати цих двох груп і робиться висновок про дієвість експериментальних умов формування/розвитку певного явища або про її відсутність.

Послідовний – організовується за принципом єдиної досліджуваної групи, в якій фіксується стан сформованості/розвиненості досліджуваного педагогічного явища за традиційною системою – перед упровадженням експериментальних педагогічних нововведень і порівнюється ефективність їх впровадження як експериментального чинника на тій самій групі.

Крім того, виокремлюють констатувальний (відбувається з'ясування актуального стану досліджуваного предмета перед упровадженням експериментальних умов, наприклад, як у нашому дослідженні – педагогічних умов формування організаційної компетентності) і формувальний (впровадження цих експериментальних умов в експериментальній групі) етап проведення педагогічного експерименту.

Для визначення сучасного стану сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту протягом 2020-2021 рр. було проведено констатувальний етап педагогічного експерименту. Аналіз її сформованості здійснювався за ціннісно-мотиваційним, знанняєвим, управлінським, менеджерським, індивідуально-психічним і рефлексивно-оцінним компонентами [32].

У ході проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано теоретичні, методичні та практичні аспекти організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту, і з урахуванням вимог системного, суб'єктного, суб'єктно-діяльнісного та компетентнісного методологічних підходів, а також структури організаційної компетентності офіцерів, було визначено критерії діагностування її сформованості. У процесі їх виокремлення враховано рекомендації науковців до виділення мінімального обсягу критеріїв оцінювання сформованості професійної компетентності різних категорій офіцерів: «виокремлені критерії та показники мають охоплювати всі аспекти її прояву – ціннісно-

мотиваційний, когнітивний, управлінський, менеджерський, організаційний, індивідуально-психічний і суб'єктний, урахування яких є найбільш доцільним для отримання повного уявлення про рівень її розвиненості та надалі спланувати заходи по її цілеспрямованому розвитку та вдосконаленню» [200, с. 172].

Вважаємо, що ці критерії мають бути обов'язково конкретизовані відповідними показниками в залежності від конкретної посади та функціональних обов'язків, які виконуватиме конкретний офіцер. З урахуванням цього методологічного положення нами виокремлено такі критерії для діагностування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту:

1) ціннісно-мотиваційний, показниками якого є фахові цінності, фахові мотиви як фахівця із фізичної культури та спорту в ЗС України [221];

2) когнітивний – діяльнісні знання як офіцера ЗС України, педагогічні – педагога-менеджера та менеджерські – організатора в сфері фізичної культури та спорту в військовій частині;

3) організаційно-діяльнісний – праксеологічні вміння як офіцера ЗС України, організаційні навички та вміння як організатора в сфері фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військовій частині;

4) менеджерський – навички та вміння мотивування військовослужбовців до участі в заходах фізичного виховання та спорту та зайняття фізичним вихованням і спортом, їх планування (прогнозування) згідно зі потребами особового складу військової частини, організація заходів фізичної підготовки та спорту з конкретними категоріями військовослужбовців, координація організаційних заходів зі фізичної підготовки та спорту військовослужбовців, діагностування цих заходів;

5) індивідуально-психічний (професійно важливі якості) – домінантність (лідерство), комунікативність [234], відповідальність, організованість, професійна витривалість (результат фізичної підготовленості);

б) суб'єктний – самооцінка як організатора, рефлексивність, автономність, відповідальність і професійна суб'єктність тощо.

Оскільки всі вище перелічені якості мають бути сформовані у фахівця із фізичної культури і спорту, то, безумно, структура фахових дисциплін за призначенням має бути здатним до їх формування та розвитку.

Мета констатувального етапу педагогічного експерименту полягала в з'ясуванні рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту й їх проаналізувати.

На основі отриманих експериментальних результатів здійснити наступні дії:

- узагальнити освітню професійну програму їх військово-професійної підготовки з урахуванням необхідності реалізації ними організаційної функції у своїй фаховій діяльності;

- з'ясувати як має відбуватися формування в них організаційної компетентності в процесі набуття професійної освіти в ВВНЗ і в процесі вивчення фахових дисциплін;

- здійснити вибір експериментальних груп (далі – ЕГ) курсантів тощо.

Генеральна сукупність досліджуваної категорії складає 43 курсанти на 4 курсах у НУОУ, відповідно вибіркова сукупність буде достатньо мала. У діагностуванні брали участь 26 курсантів 3, 4 курсів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій. А якщо вибірка дослідження порівняно не велика – не менше 5 осіб і не більше 50, то всі вони підлягають дослідженню – суцільному діагностуванню. З урахуванням цих особливостей вибірки буде проведений послідовний педагогічний експеримент. Після його проведення будуть встановлені наявність статистичних відмінностей у рівнях сформованості організаційної компетентності ЕГ до та після формування експерименту.

В основу визначення стану сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту з урахуванням специфіки їх військово-професійних та управлінських

функцій, а також наших дослідницьких завдань було покладено розроблену нами методику діагностування за ціннісно-мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, менеджерським, індивідуально-психічним і суб'єктивним критеріями. Для їх діагностування нами створена батарея тестів, яка включає такі методики:

- методика для діагностування мотивації діяльності за К. Замфір у модифікації А. Реана;
- методика С. Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» для з'ясування їх ціннісних орієнтацій;
- тест на визначення рівнів знань досліджуваних щодо організації фізичної культури і спорту в ЗС України;
- тест на визначення рівнів військово-професійних знань;
- тест на визначення рівнів педагогічних знань;
- анкета «Квазіуправлінські ситуації»; авторська методика діагностування майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту як менеджерів в сфері фізичної підготовки та спорту ЗС України;
- тест «Схильність до лідерства»;
- методика для діагностування комунікативних та організаційних здатностей за В. Синявським і Б. Федоришиним;
- методика М. Щукіної «Оцінка рівня розвиненості суб'єктності особистості» для з'ясування суб'єктивних проявів досліджуваних;
- методика А. Карпова «Оцінка рефлексивності» для діагностування їх рефлексивності;
- рівень фізичної підготовленості досліджуваних [24, с. 10].

Діагностування рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту за обраними методиками мали різні шкали. У зв'язку з цим для визначення об'єктивних результатів педагогічного експерименту всі результати за обраними методиками співвідносилися з узагальноною 100 бальною шкалою оцінювання. Зокрема так:

100–90 балів – високий рівень сформованості певного компонента організаційної компетентності у досліджуваних;

89–70 балів – середній рівень сформованості певного її компонента;

69–50 балів – низький рівень сформованості певного її компонента.

Нами було визначено рівні сформованості по кожному компоненту організаційної компетентності у досліджуваних, який пропонуємо поррахувати за формулою визначення середнього значення сукупності (1):

$$R_k = (p_1 + p_2 + p_3 + \dots) / N, \quad (1)$$

де: R_k – рівень сформованості компонента організаційної компетентності;

p_1, p_2, p_3 – показники компонента;

N – загальна кількість показників;

Для отримання результатів зрізу констатувального етапу педагогічного експерименту щодо сформованості організаційно компетентності досліджуваних було використано формулу, за якою визначили рівні сформованості її компонентів – ціннісно-мотиваційного, знаннієвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного та рефлексивно-оцінного, які взаємопов'язані та взаємозумовлені між собою та впливають формування один на одного (2):

$$I_{\text{комп.}} = (R_{\text{цм}} + R_z + R_y + R_m + R_{\text{кк}} + R_{\text{ро}}) / 6, \quad (2)$$

де: $I_{\text{комп.}}$ – рівень сформованості організаційної компетентності;

$R_{\text{цм}}$ – рівень сформованості організаційної компетентності за ціннісно-мотиваційним компонентом;

R_z – рівень сформованості – за знаннієвим компонентом;

R_y – рівень сформованості – за управлінським компонентом;

R_m – рівень сформованості – за менеджерським компонентом;

$R_{\text{кк}}$ – рівень сформованості – за індивідуально-психічним компонентом;

$R_{\text{ро}}$ – рівень сформованості – за рефлексивно-оцінним компонентом.

Дані рівні мають свідчити, наскільки у респондентів сформована організаційна компетентність. Для визначення її рівнів була використана

бальна оцінка від 50 до 100; де:

100–90 – високий рівень сформованості;

89–70 – середній рівень сформованості;

69–50 – низький рівень сформованості.

При розрахунку рівнів $R_{цм}$, R_z , R_y , R_m , $R_{кк}$, $R_{ро}$ результати за кожним компонентом сумуються та діляться на їх кількість, після цього отримуємо загальний рівень сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту.

Отже, перейдемо до аналізу результатів констатувального діагностування рівнів її сформованості згідно зі виокремленими компонентами та визначеними рівнями. Результати діагностування презентовано у таблицях 3.3–3.8 і на рисунках 3.1–3.6.

Таблиця 3.3

Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента

Зміст ціннісно-мотиваційного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
організаційні цінності	26	17	65,42	6	23,07	3	11,51
організаційні мотиви	26	14	53,84	11	42,30	1	3,84
За компонент	26	16	61,54	8	30,77	2	7,69

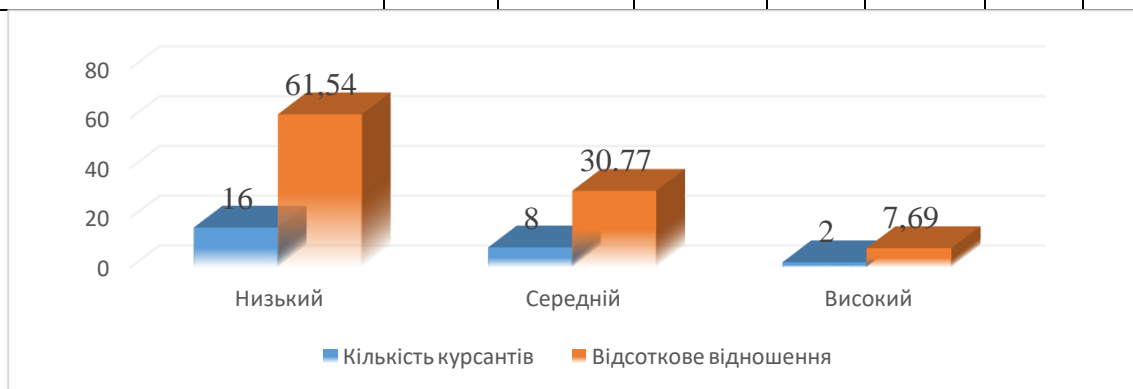

Рис. 3.1. Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента організаційної компетентності

Для визначення рівнів сформованості ціннісно-мотиваційного компонента було проведено тестування, а отримані результати висвітлені в табл. 3.3 і рис. 3.2. За результатами аналізу її сформованості 61,54% (16 курсантів) мають низький рівень, 30,77% (8 курсантів) – середній, 7,69% (2 курсанта) – високий, відповідно.

Для оцінювання знаннєвого компонента майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту було розроблені тестові завдання з 60 запитань, які дали змогу визначити стан його сформованості. Так, узагальнення отриманих результатів (табл. 3.4 і рис. 3.2) дає можливість підсумувати що, 73,08% (19 курсантів) мають низький рівень, 23,07% (6 курсантів) – середній, 3,85% – високий рівень.

Таблиця 3.4

Сформованість знаннєвого компонента

Зміст знаннєвого компонента	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
діяльнісні знання як офіцера	26	19	73,08	6	23,07	1	3,85
менеджерські знання як менеджера в сфері фізичної підготовки та спорту в ЗС України	26	20	76,92	4	15,38	2	7,69
педагогічні знання як педагога-організатора в військовій частині	26	18	69,23	8	30,77	0	0
Усього за компонент	26	19	73,08	6	23,07	1	3,85

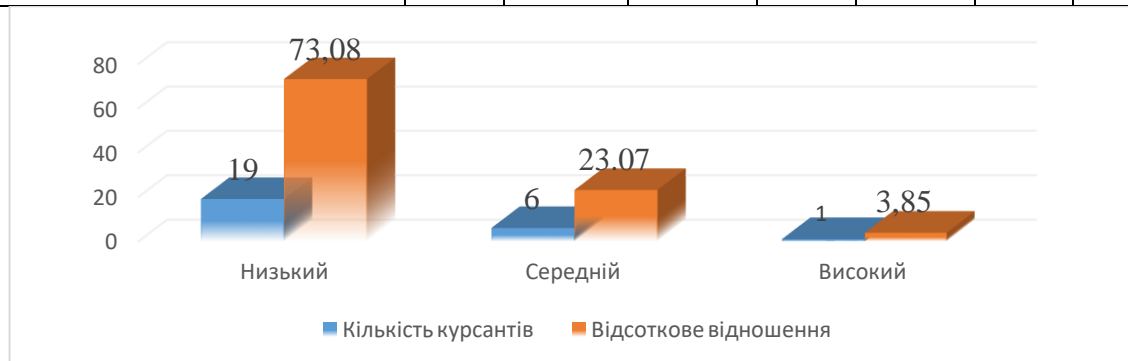

Рис. 3.2. Сформованість знаннєвого компонента організаційної компетентності

Для оцінювання управлінського компонента управлінської компетентності досліджуваних було розроблено та запропоновано відпрацювати квазіуправлінські ситуації (проблемні ситуації), що дало змогу визначити стан його сформованості. Зокрема, це такі їх здатності: прийняття правильного управлінського рішення; організація спортивних заходів; нестандартні військово-професійні завдання; індивідуальний підхід до різного рівня підготовленості військовослужбовців. Аналіз результатів діагностування управлінського компоненту показує (табл. 3.5 і рис. 3.3), що 80,76% (21 курсант) мають низький рівень, 15,38% (4 курсанта) – середній, 3,85% (1 курсант) – високий.

Таблиця 3.5

Сформованість управлінського компонента

Зміст управлінського компонента	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
квазіуправлінські ситуації	26	21	80,76	4	15,38	1	3,85
Усього за компонент	26	21	80,76	4	15,38	1	3,85

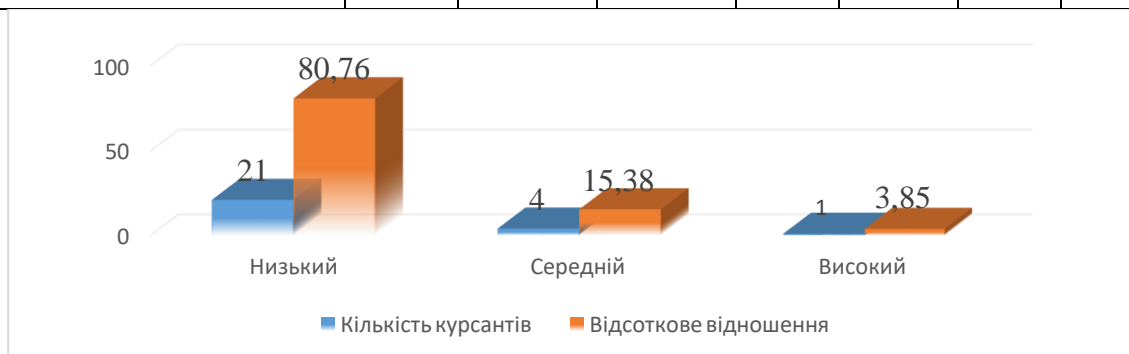

Рис. 3.3. Сформованість управлінського компонента

Для оцінювання менеджерського компонента респондентів було проведено тестування за авторським тестом, що дозволило визначити стан його сформованості, зокрема, за такими аспектами:

– мотивування військовослужбовців до участі в заходах фізичного

виховання та спорту та зайняття фізичним вихованням і спортом;

– планування (прогнозування) заходів фізичного виховання та спорту особового складу військової частини;

– організація заходів фізичної підготовки та спорту з конкретними категоріями особового складу;

– координація організаційних заходів зі фізичної підготовки та спорту військовослужбовців;

– контролювання заходів фізичного виховання та спорту з особовим складом військової частини.

Узагальнення отриманих результатів дає змогу наголошувати (табл. 3.6 і рис. 3.4), що критичним є те, що майже всі респонденти мають низький рівень – 96,15% курсантів, а саме 25 осіб, 18 з них не набрало навіть балів до «порогового» низького рівня та лише один має середній рівень – 3,85%.

Таблиця 3.6

Сформованість менеджерського компонента

Зміст менеджерського компонента	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
авторський тест діагностування менеджерів у сфері фізичного виховання	26	25	96,15	1	3,85	0	0
Усього за компонент	26	25	96,15	1	3,85	0	0

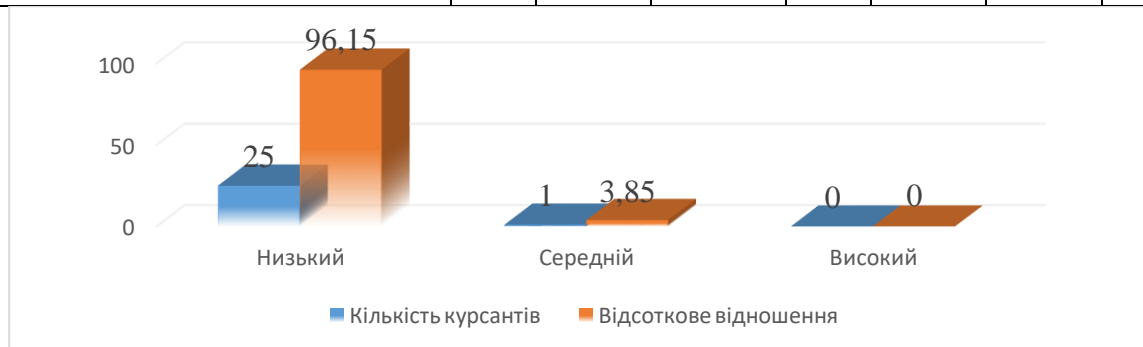

Рис. 3.4. Сформованість менеджерського компонента

Для оцінювання сформованості індивідуально-психічного компонента

досліджуваних були представлені тести на виявлення лідерства, комунікативності, організованості та був проведений комплексний зріз їх фізичної підготовленості (100 метрів, 3000 метрів, підтягування на перекладені). Отримані результати свідчать (табл. 3.7 і рис. 3.5), що сформованість цього компонента має опосередкований результат, а саме: 34,61% (9 курсантів) має низький рівень, 30,76% (8 курсантів) – середній, 34,61% (9 курсантів) – високий. Такі результати дають змогу зробити висновок, що індивідуально-психічні якості розвинені не погано, але необхідно їх цілеспрямоване формування.

Таблиця 3.7

Сформованість індивідуально-психічного компонента

Зміст індивідуально-психічного компонента	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
домінантність (лідерство)	26	13	50	8	30,77	5	19,23
комунікативність, організованість	26	11	42,30	9	34,61	6	23,09
професійна витривалість	26	2	7,69	7	26,92	17	65,38
Усього за компонент	26	9	34,62	8	30,76	9	34,62

Рис. 3.5. Сформованість індивідуально-психічного компонента

Для оцінювання сформованості рефлексивно-оцінного компонента респондентів були стандартні методики. Результати аналізу отриманих результатів свідчать (табл. 3.8 і рис. 3.6) про те, що переважна кількість

респондентів мають високий середній і високий рівень сформованості цього компонента, а саме: 46,15% (12 курсантів) мають низький рівень, 34,61% (9 курсантів) – середній, 19,23% (5 курсантів) – високий.

Таблиця 3.8

Сформованість рефлексивно-оцінного компонента

Зміст рефлексивно-оцінного компонента	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
професійна суб'єктність	26	16	61,54	6	23,08	4	15,38
рефлексивність	26	8	30,76	12	46,15	6	23,08
Усього за компонент	26	12	46,15	9	34,61	5	19,23

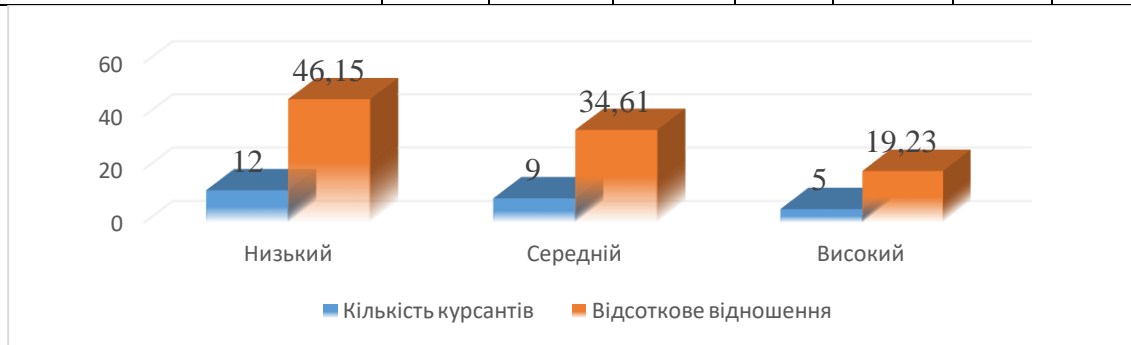

Рис. 3.6. Сформованість рефлексивно-оцінного компонента

На основі узагальнення вищевикладеного експериментального матеріалу можна виокремити головну тенденцію в сформованості організаційної компетентності досліджуваних – у курсантів мається переважно низький і середній рівні сформованості за всіма компонентами.

Таким чином, на основі обрахування статистичних даних щодо сформованості компонентів організаційної компетентності респондентів було отримано зведені результати їх рівнів (табл. 3.9 і рис. 3.7), зокрема, у 65,38% (17 курсантів) він складає низький рівень, 23,07% (6 курсантів) – середній, 11,54% (3 курсанти) – високий.

Таблиця 3.9

Сформованість організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту на констатувальному етапі педагогічного експерименту

Компоненти	Усього осіб	Рівні					
		низький		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
ціннісно-мотиваційний	26	16	61,54	8	30,77	2	7,69
знанісвий	26	19	73,08	6	23,07	1	3,85
управлінський	26	21	80,76	4	15,38	1	3,85
менеджерський	26	25	96,15	1	3,85	0	0
індивідуально-психічний	26	9	34,61	8	30,76	9	34,61
рефлексивно-оцінний	26	12	46,15	9	34,62	5	19,23
Сформованість у цілому	26	17	65,38	6	23,07	3	11,54

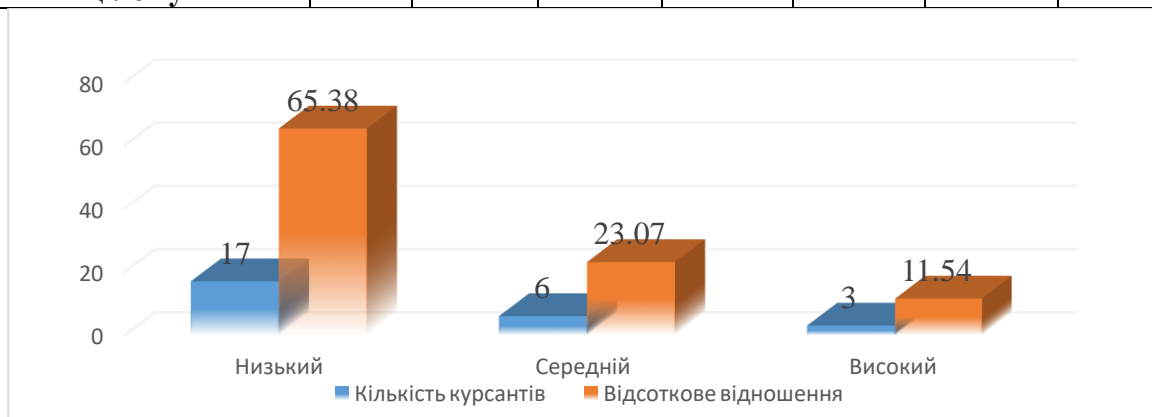

Рис. 3.7. Сформованість організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту

Отже, статистичний аналіз отриманих даних щодо сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту підтверджує актуальність теми наукового дослідження. Зокрема, з'ясовано такі рівні її сформованості: 65,38% (17 курсантів) – низький; 23,07% (6 курсантів) – середній; 11,54% (3 курсанти) – високий.

Таким чином, по-перше, результати констатувального експерименту відображають дійсний стан сформованості їх організаційної компетентності,

який є інтегрованою складовою їх професійної компетентності.

По-друге, аналіз, узагальнення та систематизація результатів діагностувального зрізу на констатувальному етапі експерименту засвідчили, що теоретичні, практичні та інші навчальні заняття в процесі набуття професійної освіти майбутніми офіцерами – фахівцями із фізичної культури та спорту не є орієнтованими на формування їх організаційної компетентності.

По-третє, отримані емпіричні критичні результати мають стимулювати МОН України та його відповідні служби, а також ЗВО і ВВНЗ на доопрацювання та на вдосконалення стандарту вищої освіти 017 – фізична культура і спорт, в якому на наше переконання необхідно приділити достатню увагу на формування організаційної компетентності у всіх майбутніх фахівців за спеціальністю 017, оскільки характер їх майбутньої професійної діяльності переважно має організаційну спрямованість [25].

По-четверте, низку проблемних питань щодо формування їх організаційної компетентності можна вирішити організаційно-педагогічними заходами в ВВНЗ, зокрема шляхом підсилення наявної педагогічної системи професійної підготовки відповідними педагогічними умовами, які сприятимуть цілеспрямованому її формуванню.

Отже, результати констатувального експерименту засвідчили переважно низький рівень сформованості організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту, що дало змогу обґрунтувати педагогічні умови, які можуть позитивно вплинути на її формування. Зокрема, вони спрямовані на вирішення таких педагогічних завдань:

- формування мотивації до обраного фаху;
- розуміння сутності й ролі організаційної компетентності як фахівця із фізичної культури та спорту;
- цілеспрямоване створення в ВВНЗ педагогічних умов її формування;
- підсилення організаційного аспекту під час викладання фахових

дисциплін тощо).

Наступним етапом проведення педагогічного експерименту є формувальний етап, на якому в педагогічний процес упроваджуватимуться педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту.

3.3. Статистична інтерпретація результатів формувального експерименту

В останні роки спостерігається зростання інтересу до компетентностей у психологічних і педагогічних дослідженнях. Одна з причин популярності її дослідження є функціональна перспектива компетентності та прагнення її подальшого розвитку [219], у нашому випадку – її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту, а компетентність у фізичному вихованні – це, на думку науковців, здатність людини вести фізично активний спосіб життя [205]. У рамках нашого дослідження проблему формування організаційної компетентності респондентів доцільним є розгляд методології проведення та оцінювання результативності запропонованих нами педагогічних заходів для досягнення дослідницької мети.

Для підтвердження результативності впроваджених педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури та спорту був проведений формувальний експеримент. Його мета – суттєве підвищення рівнів її сформованості у респондентів. Так, цікава думка науковців дає змогу зрозуміти, що досягнення високого рівня компетентності слухачів суттєво залежить від того, як викладаються навчальні дисципліни в процесі їх професійної підготовки [211]. Будемо додержуватись важливою для нашого дослідження науковою працею, яка демонструє методичну систему формування здоров'язберезувальної компетентності [106]. Відповідно, було проведено порівняння отриманих

експериментальних даних вибіркової сукупності, що було здійснено за розробленими нами критеріями та показниками діагностування їх організаційної компетентності (див. підрозділ 2.5) до та після формувального етапу педагогічного експерименту.

Відповідно, після проведення констатувального етапу педагогічного експерименту наступним етапом є формувальний, на якому в військово-педагогічний процес НУОУ було впроваджено обґрунтовані нами педагогічні умови формування організаційної компетентності респондентів у процесі набуття ними професійної освіти. Після цього виникає необхідність в об'єктивному статистичному підтвердженні або спростуванні їх результативності, зокрема визначення рівнів сформованості організаційної компетентності респондентів, а саме – з'ясування якісних і кількісних характеристик щодо стану її сформованості після формувального експерименту в порівнянні з результатами констатувального експерименту.

Наукова розвідка дала змогу зрозуміти про дотикове дослідження за тематикою нашого дослідження, але цікаві думки наступні, а саме: так, Ken Stevenson наголошує, що «Важливим у розвитку компетентності є здатність організації оцінювати свою ефективність як всередині, так і по відношенню до своїх конкурентів. Як і у випадку з окремими особами, затверджені стандарти організаційної компетентності забезпечать основу для (1) розробки проєктної стратегії організації відповідно до корпоративних стратегічних цілей, завдань і планів; (2) професійний розвиток, відбір і працевлаштування персоналу проєкту; та (3) проєктування, розробка та впровадження методів, стандартів і систем, пов'язаних з управлінням проєктами – усі вони, у свою чергу, впливатимуть на процес розвитку та зрілості або на досягнення компетентності для організації» [233].

Щодо військовослужбовців маються тільки окремі наукові напрацювання, які стосуються формування та розвитку певних їх фізичних якостей. У них розкриваються окремі аспекти їх фізичного виховання. Наприклад, військові науковці у своїй статті досліджують ефективність

експериментальної навчальної програми дисципліни «Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка», спрямованої на формування психофізичної готовності курсантів технічних вищих військових навчальних закладів до майбутньої професійної діяльності. Критеріями ефективності експериментальної програми визначено показники загальної та спеціальної фізичної підготовленості курсантів та рівень професійно важливих психологічних якостей. Виявлено, що проведення занять за експериментальною програмою сприяло підвищенню рівня розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів, оволодінню військово-прикладними навичками, формуванню професійно важливих психологічних якостей, які в цілому забезпечували формування психофізичної готовності майбутнього фахівця для професійної діяльності [215].

А у статті [204] розкривається вплив вправ гирьового спорту на показники фізичного розвитку курсантів вищого військового навчального закладу протягом досліджуваного періоду. Фізичний розвиток досліджували на підставі зросту, маси тіла, індексу маси тіла та співвідношення кількості курсантів у кожній групі з надмірною вагою. Маса тіла курсантів старших курсів, які займалися гирьовим спортом, була вірогідно меншою, ніж у курсантів, які займалися за чинною системою фізичного виховання на 4,2–6,7 %. У статті досліджено вплив занять гирьовим спортом на рівень розвитку витривалості та функціональних можливостей серцево-судинної системи курсантів у процесі навчання. Вивчення рівня розвитку витривалості проводилось під час таких іспитів: біг на 3 км, прискорений марш на 5 км, смуга перешкод (400 м). Досліджували роботу серцево-судинної системи за такими показниками: ЧСС, артеріальний тиск, індекс Робінсона, відновлення ЧСС від стандартного навантаження. Вірогідно визначено покращення показників витривалості та серцево-судинної системи курсантів ($p < 0,05$ – $0,001$), що свідчить про ефективність занять гирьовим спортом щодо формування у майбутніх офіцерів фізичної готовності до професійної діяльності [210]. У статті наведено результати експериментального

дослідження розвитку психофізичної витривалості майбутніх фахівців військового управління на етапі оперативно-тактичної підготовки. Наведено статистичні результати констатувального та формуального експериментів для кожного компонента – ціннісно-мотиваційного, когнітивного, емоційно-вольового, професійно-діяльнісного та суб'єктного компонентів, отримані в результаті діагностики розвитку їх психофізичної витривалості. Наведено гіпотезу дослідження, спрямовану на виявлення статистично значущих відмінностей у результатах експериментальних досліджень. Наведено експериментальні дані щодо рівнів (низький, середній, достатній, високий) розвитку їх психофізичної витривалості. Охарактеризовано критерії та фактори оцінки розвитку психофізичної витривалості у майбутніх фахівців військового управління та блок методів вхідної та вихідної діагностики її розвитку. Для статистичної обробки даних використовувалось програмне забезпечення IBM SPSS Statistics 22. Експериментальним дослідженням було охоплено 38 слухачів оперативно-тактичного рівня підготовки, які були розподілені на експериментальну ($n_1=19$) та контрольну ($n_2=19$) групи. Для кожного компонента психофізичної витривалості розраховано середнє арифметичне значення всіх шкал, узагальнення яких підтверджує позитивну тенденцію розвитку психофізичної витривалості в ЕГ: високий рівень підвищився з 5,26% до 26,32%, достатній – з 21,05% до 47,37% , середній – зменшився з 47,37% до 15,78% та низький – з 6,32% до 10,53% відповідно. У результаті статистичної обробки отриманих експериментальних даних статистична гіпотеза дослідження (H_1) була підтверджена. Таким чином, запропонована модель і методика розвитку психофізичної витривалості майбутнього ПВУ призвела до статистично значущих змін у розвитку психофізичної витривалості майбутнього ПВУ, які, по-перше, можна поширити на всю популяцію; по-друге, вони залежать від ефективності експериментальних педагогічних заходів. Проведений статистичний аналіз результатів констатуючого та формуючого експерименту та їх порівняння свідчить про позитивну динаміку розвитку психофізичної витривалості

майбутніх фахівців військового управління ЕГ та підтверджує статистичну гіпотезу дослідження (H1). Таким чином, запропоновані науковцями педагогічні умови – модель і метод розвитку їх психофізичної витривалості – привели до статистично значущих результатів, які можна поширити на всю популяцію [214, с.1080].

На думку науковців, «компетентність менеджерів із фізичного виховання та спорту визначається професійними знаннями, рівнем успішності використання методик когнітивної психології, готовністю до виконання майбутньої роботи» [213, с. 157]. Вважаємо такий підхід достатньо примітивним.

Після впровадження обґрунтованих нами педагогічних умов формування організаційної компетентності респондентів були встановлені динаміки сформованості кожного її компонента, а також встановлені відповідні кореляції між ними.

Респондентам після формувального етапу експерименту було запропоновано виконати ті самі дослідницькі процедури, які були на констатувальному етапі.

Перейдемо до аналізу та узагальнення динаміки формування організаційної компетентності у респондентів за всіма її компонентами до та після формувального етапу педагогічного експерименту. Спочатку нами було з'ясовано динаміку сформованості її ціннісно-мотиваційного компонента на основних етапах педагогічного експерименту – констатувального та формувального (табл. 3.10, рис. 3.8).

Важливість цього компонента пов'язано зі смыслом цінностей в освіті, що «полягає насамперед у тому, що вони формують систему значень, принципів, норм, канонів та ідеалів, які визначають цінність освіти в суспільстві, регулюють взаємодію суб'єктів в освітній сфері і формують ціннісний компонент у структурі навчальної діяльності тих, хто набуває певну освіту, педагогічної діяльності викладачів. Це пов'язано з таким фактом, що цінності, по-перше, формують найголовніше для кожної особи та

фахівця – їх ставлення до світу, до речей, до діяльності, до інших людей і до самого себе;

по-друге, визначають в освіті поведінку і смисл діяльності її суб'єктів, ставлення, з одного боку, педагогів до педагогічної діяльності, до її смислу і результатів, з іншого – учнів (студентів, слухачів) до набуття освіти, навчальної діяльності та її смислу та основного результату. У зв'язку з цим у педагогічних дослідженнях одним із основних їх цілей має бути з'ясування ціннісної сфери суб'єктів освіти – педагогів і тих, хто набуває певну освіту – учнів (студентів, слухачів)» [177, с. 52].

Таблиця 3.10

**Динаміка сформованості ціннісно-мотиваційного компонента
організаційної компетентності респондентів у процесі педагогічного
експерименту**

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
організаційні цінності	низький	17	65,42	7	26,92	-10 (-38,46 %)
	середній	6	23,07	11	42,31	+5 (+19,23%)
	високий	3	11,51	8	30,78	+5 (+19,23%)
організаційні мотиви	низький	14	53,84	5	19,23	-9 (-34,61%)
	середній	11	42,30	7	26,92	-4 (-15,38%)
	високий	1	3,84	14	53,85	+13 (+50%)
Усього	низький	16	61,54	6	23,08	-10 (-38,46%)
	середній	8	30,77	9	34,61	+1 (+3,84%)
	високий	2	7,69	11	42,31	+9 (+34,61%)
Кількість респондентів=26						

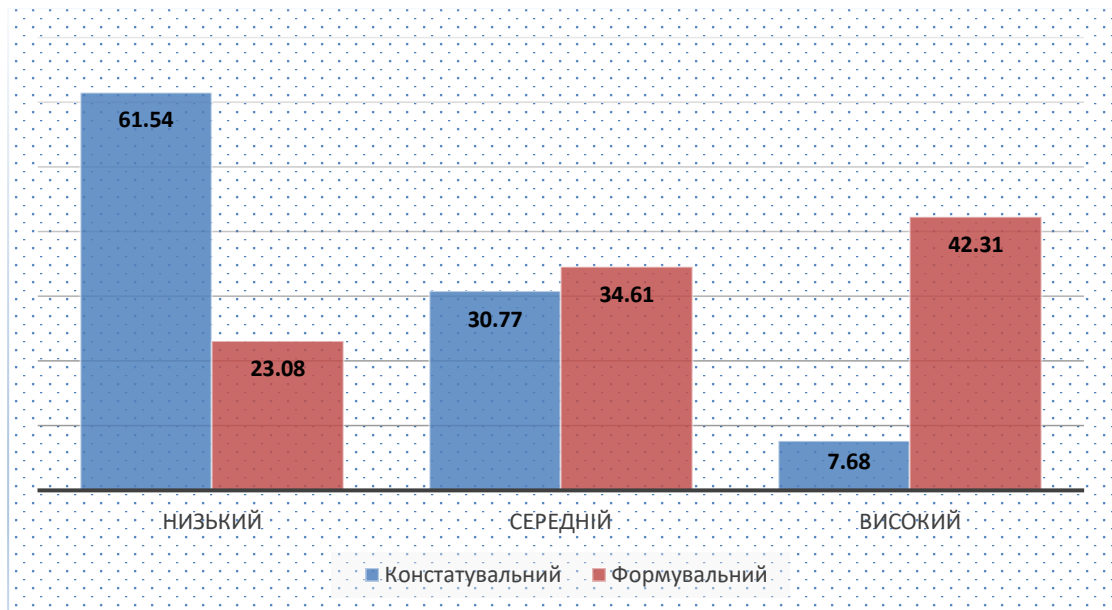

Рис. 3.8. Динаміка рівнів сформованості ціннісно-мотиваційного компонента організаційної компетентності у респондентів до і після формувального експерименту

Аналіз змісту таблиці 3.10 і рисунку 3.8 показує, що після формувального експерименту в порівнянні зі констатувальним експериментом відбулося суттєве зростання кількості респондентів із високим (зі 7,69% до 42,31%) рівнем сформованості їх ціннісно-мотиваційного компонента організаційної компетентності. Крім того, спостерігаємо позитивну динаміку щодо суттєвого зменшення низького рівня його сформованості (зі 61,54% до 23,08%). Такий факт має суттєве значення в нашому дослідженні, оскільки ціннісно-мотиваційний аспект має безпосередній позитивний вплив на формування всіх інших компонентів організаційної компетентності респондентів. Результати нашого кореляційного аналізу, що міститься в таблиці 3.17, підтверджують цю тезу та демонструють таку стійку закономірність, практично, між всіма компонентами.

Динаміка сформованості знанняєвого компонента організаційної компетентності у респондентів висвітлено в таблиці 3.11. і на рисунку 3.9.

Таблиця 3.11

Динаміка сформованості знаннієвого компонента організаційної компетентності респондентів у процесі педагогічного експерименту

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
діяльнісні знання як офіцера	низький	19	73,08	6	23,08	-13 (-50%)
	середній	6	23,07	9	34,61	+3 (+11,54%)
	високий	1	3,85	11	42,31	+10 (+38,46%)
менеджерські знання як організатора фізичної підготовки та спорту	низький	20	76,92	8	30,78	-12 (-46,15%)
	середній	4	15,38	8	30,78	+4 (+15,38%)
	високий	2	7,69	10	38,44	+8 (+30,77%)
педагогічні знання як педагога-організатора в військовій частині	низький	18	69,23	9	34,61	-9 (-34,61%)
	середній	8	30,77	2	7,69	-6 (-23,07%)
	високий	0	0	15	57,70	+15 (+57,69%)
Усього	низький	19	73,08	8	30,78	-11 (-42,30%)
	середній	6	23,07	6	23,07	0
	високий	1	3,85	12	46,15	+11 (+42,30%)

Кількість респондентів=26

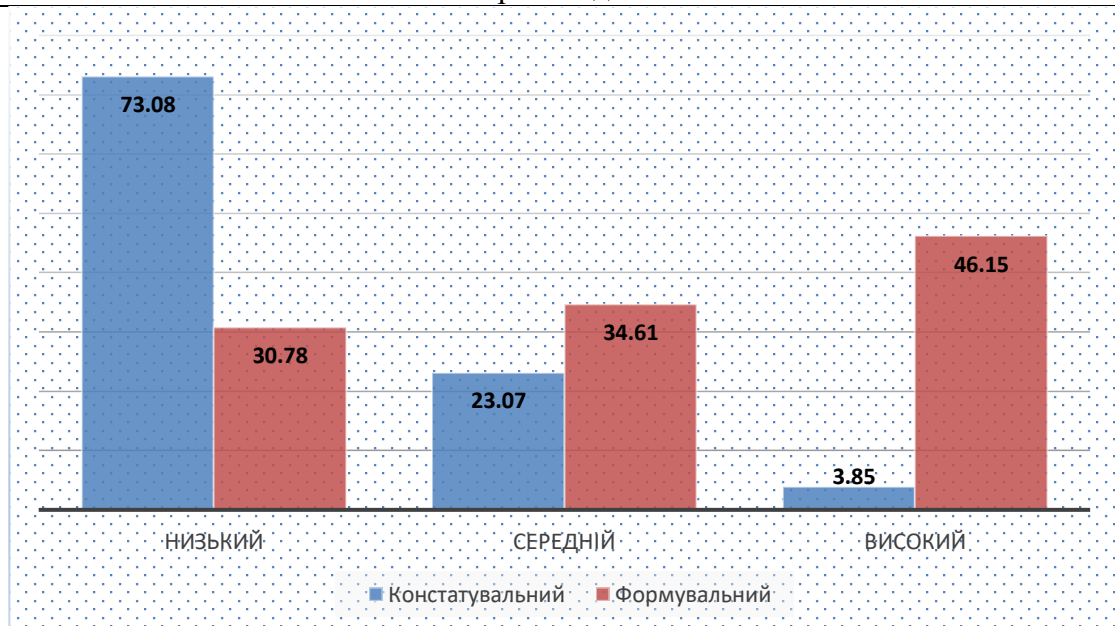

Рис. 3.9. Динаміка рівнів сформованості знаннієвого компонента організаційної компетентності у респондентів на констатувальному та формуальному етапах педагогічного експерименту

Аналіз їх змісту показує, що після формуального експерименту

відбулося суттєве зростання кількості респондентів із високим (зі 3,85% до 46,15%) рівнем його сформованості, а також мається позитивна динаміка щодо суттєвого зменшення низького рівня (зі 73,08% до 30,78%). Це є суттєвим досягненням, оскільки, з одного боку, респонденти продемонстрували низький рівень організаційних знань на констатувальному етапі експерименту, а з іншого – такі знання складають, по-перше, когнітивну підвалину менеджерського та управлінського компонентів у респондентів; по-друге, передумову та надійну підвалину їх формування.

Сформованість управлінського компонента організаційної компетентності респондентів представлено в таблиці 3.12 і на рисунку 3.10.

Таблиця 3.12

Динаміка сформованості управлінського компонента організаційної компетентності респондентів у процесі педагогічного експерименту

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
квазіуправлінські ситуації	низький	21	80,77	6	23,08	-15 (-57,69%)
	середній	4	15,38	7	26,92	+3 (+11,54%)
	високий	1	3,85	13	50	+12 (+46,15%)
Усього	низький	21	80,77	6	23,08	-15 (-57,69%)
	середній	4	15,38	7	26,92	+3 (+11,54%)
	високий	1	3,85	13	50	+12 (+46,15%)

Кількість респондентів=26

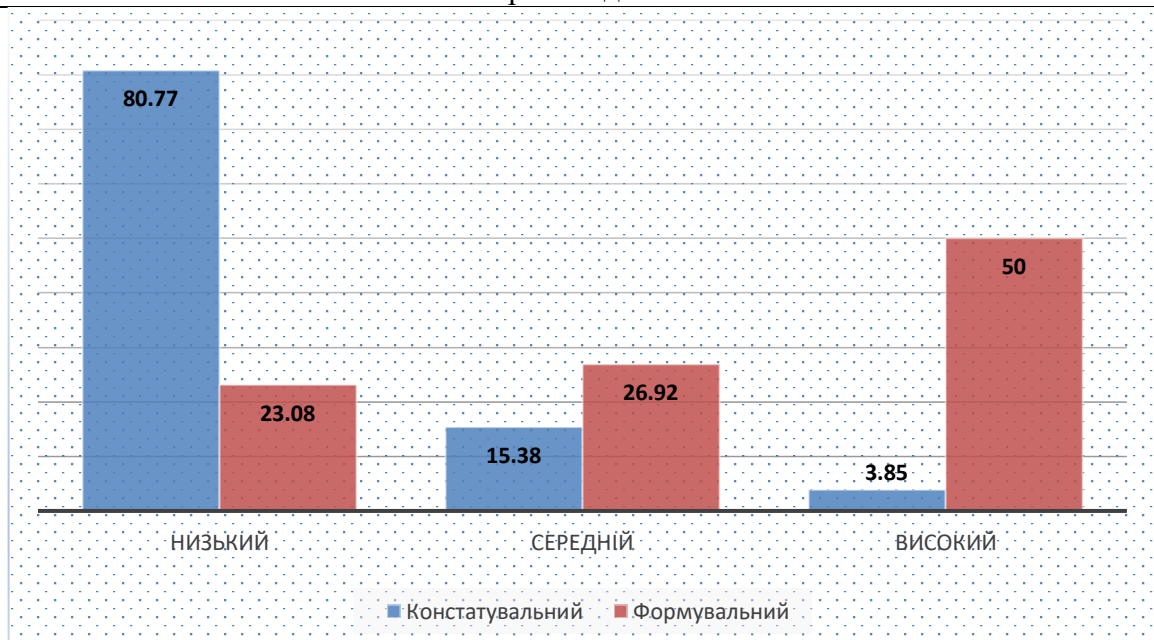

Рис. 3.10. Динаміка рівнів сформованості управлінського компонента організаційної компетентності у респондентів на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту

Відбулося суттєве зростання середнього (зі 15,38% до 26,92%) та особливо високого (зі 3,85% до 50 %) рівнів його сформованості. Крім того, маємо суттєву позитивну динаміку щодо зменшення низького її рівня (80,77% до 23,08%). Такий результат вважаємо закономірним результатом наявності сильного чи суттєвого кореляційного зв'язку зі ціннісно-мотиваційним, знаннієвим і рефлексивно-оцінним компонентами їх організаційної компетентності (див. табл. 3.15).

На основі їх аналізу можна з'ясувати, що відбулося значне зростання кількості респондентів із середнім (зі 3,85% до 30,77%) й особливо високим (зі 0% до 50%) рівнями його сформованості. Помітна також позитивна динаміка зменшення її низького рівня (96,15% до 42,31 %). Такі результати свідчать про необхідність цілеспрямованої менеджерської підготовки респондентів, оскільки ще залишається суттєвий резерв – 42,31 % (низький рівень сформованості) – для покращення цього компонента.

Таблиця 3.13

Динаміка сформованості менеджерського компонента організаційної компетентності респондентів у процесі педагогічного експерименту

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
авторський тест діагностування менеджерів у сфері фізичного виховання	низький	25	96,15	11	42,31	-14 (-53,84%)
	середній	1	3,85	8	30,77	+7 (+26,92%)
	високий	0	0	7	26,92	+7 (+26,92%)
Усього	низький	25	96,15	11	42,31	-14 (-53,84%)
	середній	1	3,85	8	30,77	+7 (+26,92%)
	високий	0	0	7	26,92	+7 (+26,92%)
Кількість респондентів=26						

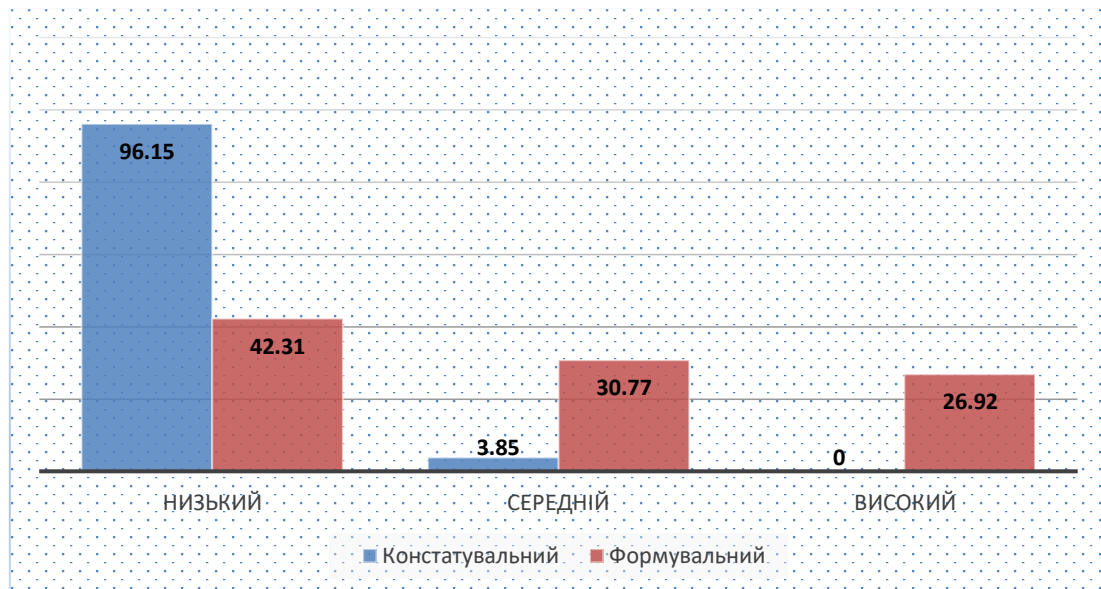

Рис. 3.11. Динаміка рівнів сформованості менеджерського компонента організаційної компетентності у респондентів на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту

Отже, сформованість цих компонентів і позитивна динаміка результатів формувального етапу в порівнянні зі констатувальним етапом експерименту переконливо свідчать, що є суттєві резерви для покращення практичної організаційної підготовленості респондентів у процесі їх військово-професійної підготовки та особливо – організаційної в ВВНЗ, бо вони являються безпосередніми організаторами фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військових частинах.

Сформованість індивідуально-психічного компонента організаційної компетентності респондентів висвітлено в таблиці 3.14 і на рисунку 3.11.

Таблиця 3.14

Динаміка сформованості індивідуально-психічного компонента організаційної компетентності респондентів у процесі педагогічного експерименту

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
1	2	3	4	5	6	7

Завершення таблиці 3.14

1	2	3	4	5	6	7
домінантність (лідерство)	низький	13	50	7	26,92	-6 (-23,09%)
	середній	8	30,77	11	42,31	+3 (+11,53%)
	високий	5	19,23	8	30,77	+3 (+11,53%)
комунікативність, організованість	низький	11	42,30	9	34,61	-2 (-7,69%)
	середній	9	34,61	9	34,61	0
	високий	6	23,09	8	30,77	+2 (+7,69%)
професійна витривалість	низький	2	7,69	2	7,69	0
	середній	7	26,92	6	23,09	-1 (-3,85%)
	високий	17	65,38	18	69,23	+1 (+3,85%)
Усього	низький	9	34,62	6	23,09	-3 (-11,53%)
	середній	8	30,76	9	34,61	+1 (+3,85%)
	високий	9	34,62	11	42,30	+2 (+7,69%)
Кількість респондентів=26						

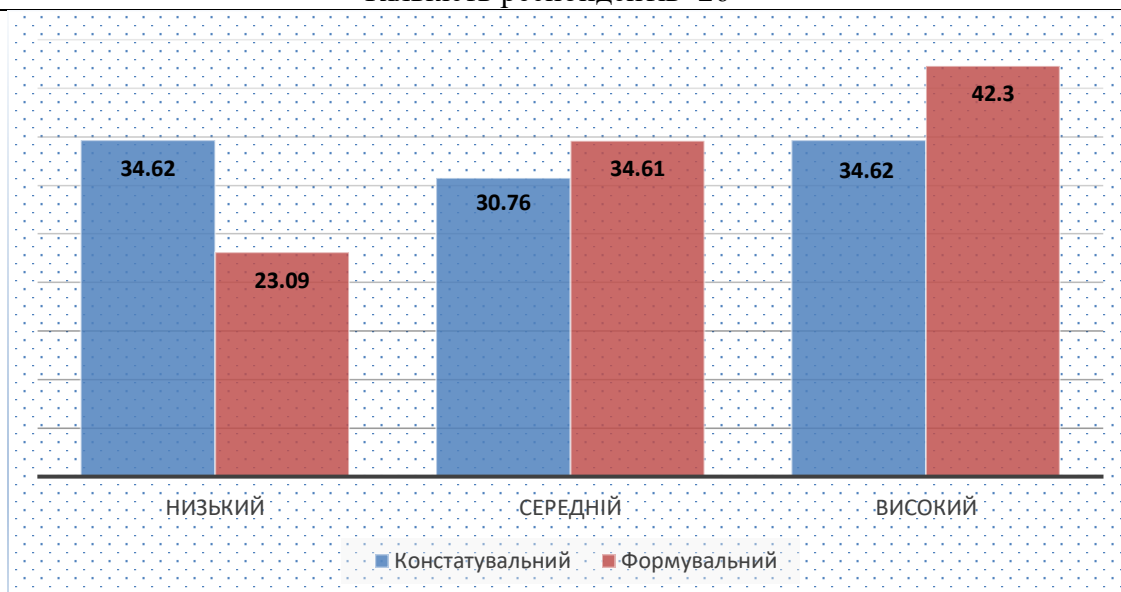

Рис. 3.11. Динаміка рівнів сформованості індивідуально-психічного компонента організаційної компетентності у респондентів на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту

Узагальнення їх змісту дає можливість наголошувати про те, що позитивна динаміка тут не така суттєва, як у попередніх компонентах. Зокрема, відбулося певне зростання середнього (зі 30,76% до 34,61%) і високого (34,62% до 42,30%) рівнів його сформованості. Крім того, спостерігається позитивна динаміка зменшення низького рівня його сформованості – 34,62% до 23,09%.

Висновки за цим компонентом такі:

по-перше, сформованість цього компонента має важливе значення, оскільки він забезпечує своєчасне корегування респондентами своєї організаційної діяльності за результатами контрольних заходів за фізичною підготовленістю та готовністю військовослужбовців і військових підрозділів;

по-друге, отримані експериментальні результати свідчать про необхідність додаткових психолого-педагогічних досліджень для формування індивідуально-психічного компонента організаційної компетентності;

по-третє, для отримання суттєвої динаміки сформованості цього компонента необхідні додаткові цілеспрямовані навчально-виховні заходи зі респондентами;

по-четверте, зміст цього компоненту містить комунікативні зв'язки, які важливі у будь-якій організації, чи то внутрішня комунікація між різними організаційними структурами установи, чи зв'язок з іншими установами, чи із засобами масової інформації в цілому [218];

по-п'яте, суттєво можна покращити сформованість цього компонента за рахунок рефлексивно-оцінного компонента, який має безпосередній вплив, як показує досвід педагогічної діяльності, на всі інші компоненти.

Сформованість рефлексивно-оцінного компонента у респондентів висвітлено в таблиці 3.15 і на рисунку 3.12.

Таблиця 3.15

**Динаміка сформованості рефлексивно-оцінного компонента
організаційної компетентності респондентів у педагогічному
експерименті**

Зміст	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
1	2	3	4	5	6	7
професійна суб'єктність	низький	16	61,54	0	0	-16 (-61,54%)
	середній	6	23,08	11	42,30	+5 (+19,232%)
	високий	4	15,38	15	57,69	+11 (+42,30%)

Завершення таблиці 3.15

1	2	3	4	5	6	7
рефлексивність	низький	8	30,76	1	3,85	-7 (-26,92%)
	середній	12	46,15	8	30,77	-4 (-15,38%)
	високий	6	23,08	17	65,38	+11 (+42,30%)
Усього	низький	12	46,15	1	3,85	-11 (-42,30%)
	середній	9	34,61	10	38,46	+1 (+ 3,85%)
	високий	5	19,23	15	57,69	+10 (+38,46%)

Кількість респондентів=26

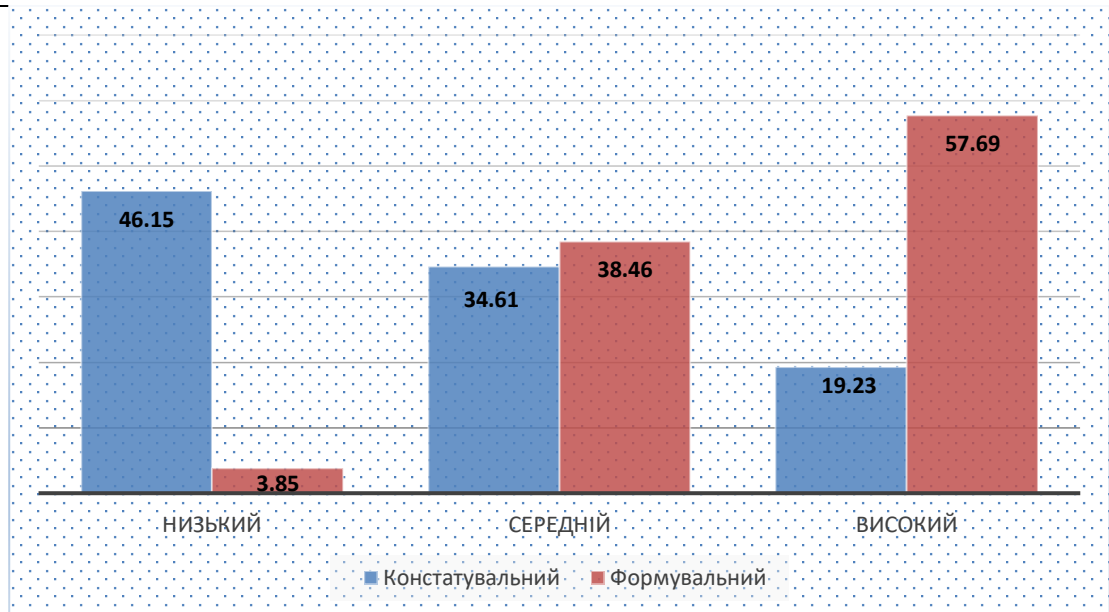

Рис. 3.12. Динаміка рівнів сформованості рефлексивно-оцінного компонента організаційної компетентності у респондентів на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту

Їх аналіз та узагальнення отриманих результатів показує, що відбулося суттєве зростання кількості із високим (зі 19,23% до 57,69%) рівнем його сформованості. Крім того, помітна позитивна динаміка щодо зменшення низького рівня його сформованості (зі 46,15% до 3,85%). Така динаміка є свідченням того факту, що впроваджені організаційно-педагогічні умови в цілому позитивно впливають на формування майбутніх офіцерів як суб'єктів організації фізичної культури та спорту в військових частинах [188]. Власне наявність позитивних суб'єктних зрушень дає нам можливість наголошувати про можливість досягнення суттєвих результатів у підготовці майбутніх офіцерів як суб'єктів фізичної підготовки та спорту. Напевно, це

найскладніше завдання в порівнянні з іншими завданням щодо формування основних компонентів їх організаційної компетентності.

За результатами обрахування статистичних даних щодо сформованості компонентів організаційної компетентності респондентів було отримано узагальнені її результати за рівнями (табл. 3.16). Загальні висновки щодо динаміки основних рівнів сформованості організаційної компетентності респондентів такі:

1) відбулося суттєве зменшення респондентів із низьким рівнем сформованості – зі 65,38% до 23,08%, що є суттєвим результатом усього педагогічного експерименту;

2) водночас відбулося суттєве зростання кількості респондентів зі високим рівнем – зі 11,54% до 46,15%;

3) певне позитивне зрушення маємо в середньому рівні – від 23,09% до 30,77%.

Отже, за результатами формувального етапу педагогічного експерименту (рис. 3.13) [28, с. 50]), спостерігається позитивна динаміка сформованості організаційної компетентності у всіх респондентів, оскільки їх відсоток, у яких її сформованість досягла середнього та особливо високого рівнів, суттєво збільшився.

Таблиця 3.16

Динаміка сформованості компонентів організаційної компетентності у респондентів в процесі педагогічного експерименту

Компоненти	Рівні	Види експерименту				Різниця
		констатувальний		формувальний		
		осіб	%	осіб	%	
1	2	3	4	5	6	7
ціннісно-мотиваційний	низький	16	61,54	6	23,08	-10 (-38,46%)
	середній	8	30,77	9	34,61	+1 (+3,84%)
	високий	2	7,69	11	42,31	+9 (+34,61%)
знаннясвий	низький	19	73,08	8	30,78	-11 (-42,30%)
	середній	6	23,07	6	23,07	0
	високий	1	3,85	12	46,15	+11 (+42,30%)
управлінський	низький	21	80,77	6	23,08	-15 (-57,69%)

Завершення таблиці 3.16

1	2	3	4	5	6	7
	середній	4	15,38	7	26,92	+3 (+11,54%)
	високий	1	3,85	13	50	+12 (+46,15%)
менеджерський	низький	25	96,15	11	42,31	-14 (-53,84%)
	середній	1	3,85	8	30,77	+7 (+26,92%)
	високий	0	0	7	26,92	+7 (+26,92%)
індивідуально-психічний	низький	9	34,62	6	23,09	-3 (-11,53%)
	середній	8	30,76	9	34,61	+1 (+3,85%)
	високий	9	34,62	11	42,30	+2 (+7,69%)
рефлексивно-оцінний	низький	12	46,15	1	3,85	-11 (-42,30%)
	середній	9	34,62	10	38,46	+1 (+ 3,85%)
	високий	5	19,23	15	57,69	+10 (+38,46%)
У цілому	низький	17	65,38	6	23,08	-11 (-42,30%)
	середній	6	23,08	8	30,77	+2 (+7,69%)
	високий	3	11,54	12	46,15	+9 (+34,61%)

Кількість респондентів=26

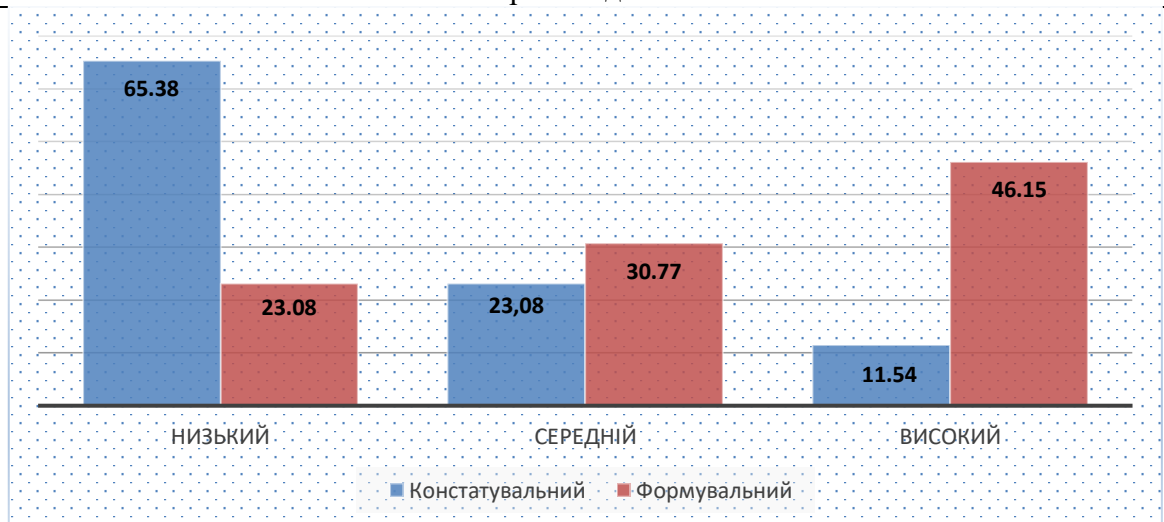

Рис. 3.13. Динаміка рівнів сформованості організаційної компетентності респондентів до та після формувального етапу педагогічного експерименту

Таким чином, на основі узагальнення вищевикладеного експериментального матеріалу можна виокремити позитивну динаміку результатів упроваджених педагогічних умов формування організаційної компетентності у респондентів. Зокрема це підтверджується позитивною динамікою рівнів її сформованості у більшості з них, які на констатувальному етапі мали суттєво нижчі результати.

Крім того, за результатами формувального експерименту постає завдання щодо підтвердження або спростування статистичної (наукової) гіпотези – виявлення достовірності отриманих експериментальних даних, що необхідно здійснити для виключення випадкового збігу обставин. Відповідно, потрібно сформулювати гіпотези щодо сформованості організаційної компетентності у респондентів.

Статистична гіпотеза:

1. *Загальна статистична гіпотеза* – відмінності між досліджуваною вибірковою сукупністю до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту наявні.

2. H_0 – відмінності у досліджуваній вибірковій сукупності до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту не виявлено.

3. H_1 – відмінності у досліджуваній вибірковій сукупності до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту виявлено.

Наукова гіпотеза:

1. *Загальна наукова гіпотеза* – формування організаційної компетентності у респондентів буде результативним за умови впровадження додаткових педагогічних умов її формування в процес їх військово-професійної підготовки в НУОУ, а саме підтвердження статистичної гіпотези H_1 експериментального дослідження.

2. H_0 – сформованість організаційної компетентності у респондентів не є результативним за умови підтвердження статистичної гіпотези H_0 .

3. H_1 – сформованість організаційної компетентності у респондентів є результативним за умови підтвердження статистичної гіпотези H_1 .

Отже, для обчислення отриманих експериментальних даних педагогічного експерименту був використаний статистичний критерій G -знаків [212], який застосовується для порівняння стану деяких властивостей (ознак) у членів двох залежних вибірок на основі їх діагностування. Він використовується для порівняння стану деяких властивостей (ознак) у членів двох залежних вибірок на основі їх діагностування. Він відноситься до

непараметричних критеріїв статистичного аналізу даних і використовується виключно для зв'язаних вибірок. Критерій G -знаків дозволяє встановити, наскільки змінюються величини відповідних властивостей (ознак) при повторному діагностуванні зв'язаної вибірки. Цей критерій легкий у використанні. У зв'язку з цим його використовують для статистичного опрацювання експериментальних даних, які отримані на невеликих за кількістю вибірках.

Слід підкреслити, що при обчисленні статистичних даних використовують поняття «зсув» – величина різниці між значеннями відповідних властивостей (ознак) одного й того ж учасника до та після формульованого етапу педагогічного експерименту. Слід зауважити, що критерій G -знаків призначений для з'ясування змін значень властивостей (ознак) при повторному діагностуванні зв'язаної вибірки в сторону збільшення або зменшення. З урахуванням вищевикладеного введемо два необхідних позначення.

1. Сума зсувів, яка є найбільшою, називається типовим зсувом і позначається літерою n , який використовується при роботі з відповідною таблицею для цього критерію. У цій таблиці представлені критичні значення ($G_{кр}$) 5% і 1% рівнів значущості для цього критерію.

2. Сума зсувів, яка є найменшою, тобто має нетиповий зсув, що позначається $G_{емп}$. Значення $G_{емп}$ розміщується на осі значущості.

Приклад результату обчислення статистичних даних за цим критерієм наведений на рисунку 3.14, де за результатами розміщення $G_{емп}$ на осі значущості не потрапило в зону значущості.

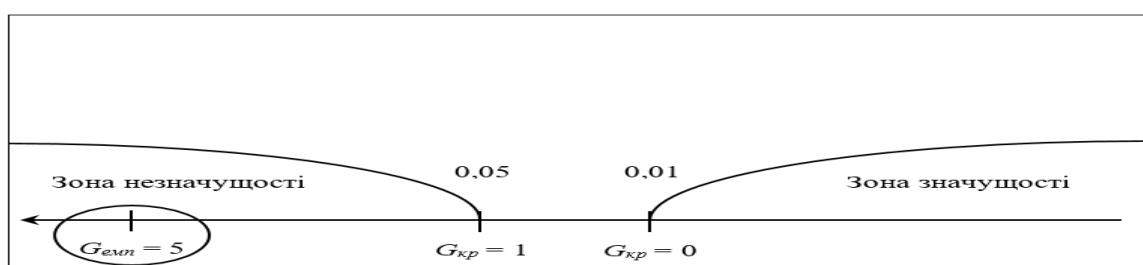

Рис. 3.14. Вісь значущості для критерію G -знаків

Зауважимо, що вищевикладеному прикладові вісь значущості показана в перевернутому виді. Відмітка нуль представлена з права, а числовий ряд збільшується в протилежну сторону. Такий вигляд розташування осі значущості достовірний для деяких відомих статистичних критеріїв – T -критерію Вілкоксона, критерію Макнамари та U -критерію Манна-Уїтні.

Отже, розглянемо безпосередньо приклад обчислення статистичних даних формувального етапу педагогічного експерименту, які отримані в результаті впровадження додаткових педагогічних умов формування організаційної компетентності у респондентів. Воно проводилось за допомогою ліцензованого програмного забезпечення *IBM Statistical Package for the Social Sciences* – статистичний пакет для соціальних наук.

Результати обчислення представлені на рис. 3.15-3.18.

Відтак, на рисунку 3.15 показано результат обчислення експериментальних даних до та після формувального етапу педагогічного експерименту за допомогою ліцензійного програмного забезпечення *IBM Statistical Package for the Social Sciences*, що підтвердив попередні обрахунки. Так, медіана різниці між до та після педагогічного експерименту не рівна нулю, тобто статистична гіпотеза H_0 не підтверджується.

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The median of differences between До and Після equals 0.	Related-Samples Sign Test	,000	Reject the null hypothesis.
Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,050.				

Рис. 3.15. Висновок щодо статистичної гіпотези

Крім того, аналіз рисунка 3.16 дає нам можливість наголошувати про те, що асимптотична значущість (2-х сторонній критерій) «прагне» до нуля, тобто зведення статистичного критерію G -знаків підтверджує значущість отриманих експериментальних даних педагогічного експерименту після

впровадження обґрунтованих нами відповідних педагогічних умов. Ці висновки педагогічного експерименту можемо поширювати на всю генеральну сукупність – майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в ЗС України.

Related-Samples Sign Test Summary	
Total N	26
Test Statistic	25,000
Standard Error	2,500
Standardized Test Statistic	4,800
Asymptotic Sig.(2-sided test)	0,000

Рис. 3.16. Зведення критерію G-знаків для зв'язаних вибірок

На рисунку 3.16 відображено суму зсувів результатів педагогічного експерименту, зокрема позитивні – 25, негативні – 0 і нульових (співпадінь) – 1.

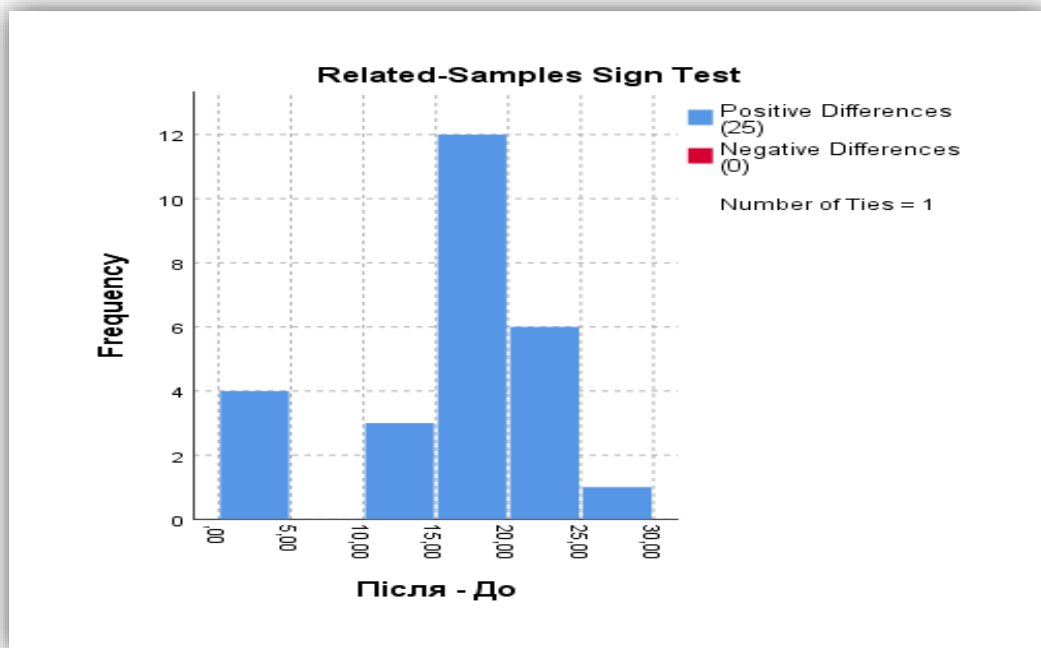

Рис. 3.17. Сума зсувів (позитивних, негативних, нульових)

У процесі проведення формувального етапу педагогічного діагностування, за обґрунтованим ними діагностувальним інструментарієм, було обрано бальну систему оцінювання респондентів (від 0 до 100 балів). Відповідно, на рисунку 3.18 відображена інформація щодо кількості респондентів (26 курсантів), які приймали участь у формувальному етапі педагогічного експерименту та відповідна наступна статистична інформація – мінімальне значення, яке отримане за педагогічний експеримент, складає 57 балів, максимальне – 95 балів, а середнє – 81,38 балів і числова характеристика, що характеризує величину розкиду кількісних ознак щодо нашого середнього значення (стандартне відхилення) – 12,03 балів.

Для більш глибокого та узагальненого аналізу отриманих експериментальних результатів було використано метод статистичного аналізу коефіцієнта кореляції Спірмена (за допомогою ліцензійного програмного забезпечення *IBM Statistical Package for the Social Sciences*). Отримані результати кореляції представлені в таблиці 3.17.

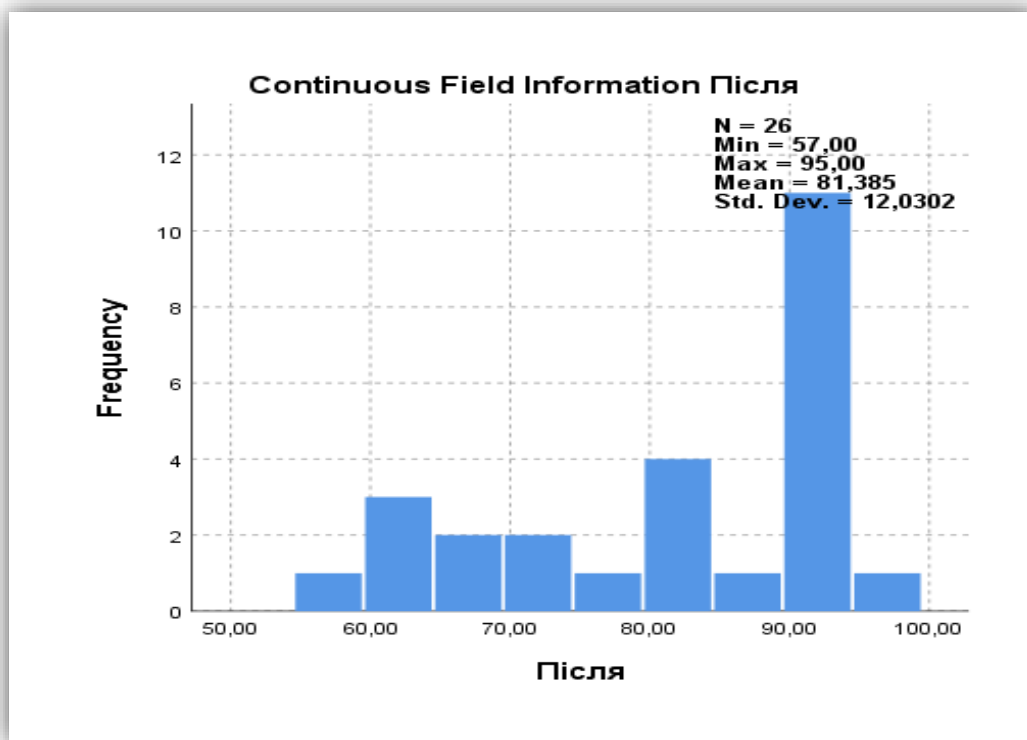

Рис. 3.18. Інформація за кількісними полями після формувального етапу педагогічного експерименту

Таблиця 3.17

**Результати кореляційного аналізу між компонентами
організаційної компетентності респондентів [17, с. 101-102]**

Correlations									
			ЦМ	Зн.	Упр.	Мен.	ІП	РО	
Spearman's rho	Ціннісно- мотиваційний (ЦМ)	Correlation Coefficient	1,000	,705**	,758**	,597**	,328	,477*	
		Sig. (2-tailed)		,000	,000	,001	,102	,014	
		N	26	26	26	26	26	26	
	Знаниєвий (Зн)	Correlation Coefficient	,705**	1,000	,701**	,605**	,602**	,586**	
		Sig. (2-tailed)	,000		,000	,001	,001	,002	
		N	26	26	26	26	26	26	
	Управлінський (Упр)	Correlation Coefficient	,758**	,701**	1,000	,717**	,541**	,765**	
		Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,004	,000	
		N	26	26	26	26	26	26	
	Менеджерський (Мен)	Correlation Coefficient	,597**	,605**	,717**	1,000	,590**	,669**	
		Sig. (2-tailed)	,001	,001	,000		,002	,000	
		N	26	26	26	26	26	26	
	Індивідуально- психічний (ІП)	Correlation Coefficient	,328	,602**	,541**	,590**	1,000	,507**	
		Sig. (2-tailed)	,102	,001	,004	,002		,008	
		N	26	26	26	26	26	26	
	Рефлексивно- оцінний (РО)	Correlation Coefficient	,477*	,586**	,765**	,669**	,507**	1,000	
		Sig. (2-tailed)	,014	,002	,000	,000	,008		
		N	26	26	26	26	26	26	
	**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).								
	*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).								

Для полегшення завдання вибору коефіцієнта кореляції, в яких представлені змінні нашого дослідження, доцільно скористатися таблицею інтерпретації величин розміру ефекту кореляційної залежності за Дж. Коеном (табл. 3.18) [41, с. 54].

Таблиця 3.18

**Інтерпретація величин розміру ефекту кореляційної залежності
(за Дж. Коеном)**

Рівень ефекту	Величина коефіцієнта кореляції
1	2

Завершення таблиці 3.18

1	2
несуттєвий	$0,00 \leq r < 0,10$
малий	$0,10 \leq r < 0,30$
середній	$0,30 \leq r < 0,50$
великий	$0,50 \leq r < 1,00$

Отже, в таблиці 3.17 висвітлені результати розрахунків взаємозв'язку між компонентами організаційної компетентності у респондентів та їх вплив на взаємне формування.

1. Насамперед проаналізуємо кореляційні зв'язки ціннісно-мотиваційного компонента з іншими компонентами:

– високий рівень кореляції з'ясований зі управлінським – 0,758, знаннієвим – 0,705 і менеджерським – 0,597 компонентами, що свідчить про прямий взаємозв'язок між ними та про наявність великого ефекту від цього взаємозв'язку;

– середній рівень кореляції з'ясований зі індивідуально-психічним – 0,328 і рефлексивно-оцінним – 0,477 компонентами, що свідчить про дотиковий взаємозв'язок між ними та про наявність середнього розміру ефекту від взаємозв'язку між ними.

2. Проаналізуємо кореляційні зв'язки знаннієвого компонента з іншими компонентами. Позитивним фактом є те, що високий рівень кореляції мається зі всіма компонентами, зокрема, зі ціннісно-мотиваційним – 0,705, управлінським – 0,701, менеджерським – 0,605, індивідуально-психічним – 0,601 і рефлексивно-оцінним – 0,586, що свідчить про прямий взаємозв'язок між ними та про наявність суттєвого впливу організаційних знань респондентів на всі інші компоненти організаційної компетентності респондентів. Це свідчить про те, що необхідно ввести в їх державний стандарт організаційну функцію та відповідні навчальні дисципліни для формування організаційної компетентності випускників за спеціальністю

017 – фізична культура і спорт. Підтвердженням цього факту є дуже низькі результати респондентів на констатувальному етапі експерименту, коли 73% респондентів продемонстрували низький рівень сформованості знаннєвого компонента чи організаційних знань (див.: табл. 3.11). Позитивний вплив цих знань спостерігаємо на сформованості наступних компонентів – управлінських і менеджерських.

3. Охарактеризуємо кореляційні зв'язки управлінського компонента з іншими компонентами. Суттєвим позитивним результатом формуального експерименту є те, що високий рівень кореляції управлінського компонента мається зі всіма іншими компонентами. Зокрема, зі рефлексивно-оцінним компонентом коефіцієнт кореляції дорівнює 0,765, ціннісно-мотиваційним – 0,758**, менеджерським – 0,717, знаннєвим – 0,701**, індивідуально-психічним – 0,541, що свідчить про високий рівень взаємозв'язку між ними. Ці результати підтверджують результативність застосування контекстних і суб'єктно-діяльнісних методик організаційної підготовки респондентів.

4. Охарактеризуємо кореляційні зв'язки менеджерського компонента з іншими компонентами, які після формуального етапу експерименту переважно мають високий рівень кореляції. Зокрема, такі: рефлексивно-оцінним компонентом коефіцієнт кореляції дорівнює 0,669**, знаннєвим – 0,605**, управлінським – 0,717**, індивідуально-психічним – 0,590**, що свідчить про відносно високу кореляцію взаємодії та взаємозв'язку між ними. Між менеджерським і ціннісно-мотиваційним компонентом коефіцієнт кореляції дорівнює 0,597**, що свідчить про прямий взаємозв'язок між ними та великий розмір ефекту від цього взаємозв'язку.

5. Проаналізуємо кореляційні зв'язки індивідуально-психічного компонента з іншими компонентами. Насамперед спостерігається в порівнянні з іншими компонентами нижчі кореляційні зв'язки в порівнянні з іншими компонентами. Зокрема, він має середній рівень кореляції зі ціннісно-мотиваційним компонентом – 0,328, що потребує, на нашу думку, проведення додаткових психолого-педагогічних досліджень для докладного

з'ясування змісту та специфіки їх взаємозв'язку та взаємовпливу в процесі формування організаційної компетентності досліджуваних. Інші результати є вищими, але у порівнянні з іншими компонентами дещо низькими. Це може бути також свідченням того факту, що професійно важливі якості респондентів не підлягають швидкому формуванню, тобто потребують довготривалої цілеспрямованої навчально-виховної роботи по їх формуванню в процесі організаційної підготовки в ВВНЗ.

б. Суттєвим позитивним результатом є кореляційні зв'язки рефлексивно-оцінного компонента з іншими компонентами, оскільки він, напевно, найскладніший для формування, бо він в фізичному вихованні окрім педагогічного аспекту безпосередньо містить і «психологічний, і нейропсихологічний аспекти» [224]. Він має середній рівень кореляції зі ціннісно-мотиваційним компонентом – 0,477* і високий рівень кореляції з всіма іншими компонентами.

Статистичний критерій є інструментом визначення рівня статистичної значущості, що забезпечує прийняття істинної гіпотези і відхилення помилкової з високою вірогідністю, тому спираючись на кореляційні дані (див.: табл. 3.17), можемо зробити висновок, що кожен взаємозв'язок між компонентами має статистичну значущість (окрім, ціннісно-мотиваційний та індивідуально-психічний – 0,102), тобто вірогідність того, що отриманий експериментальний результат об'єктивно представляє вибірку, з якою було проведено наше експериментальне дослідження.

Загальні висновки з аналізу та узагальнення результатів кореляційного аналізу між компонентами організаційної компетентності респондентів (див.: табл. 3.17) такі:

– аналіз та узагальнення кореляційних зв'язків показує, що виявлено переважно високий рівень кореляційного зв'язку між всіма компонентами організаційної компетентності респондентів, що свідчить про, з одного боку, достатню результативність проведеного експериментального дослідження, а з іншого – необхідність цілеспрямованої організаційної підготовки

респондентів до майбутньої організаційної діяльності в військах;

– з’ясовано великий кореляційний зв’язок, прямий взаємозв’язок між всіма компонентами та суттєвий взаємний ефект на їх формування між такими компонентами: управлінським і рефлексивно-оцінним (0,765), ціннісно-мотиваційним та управлінським (0,758), управлінським і менеджерським (0,717), ціннісно-мотиваційним і знанняєвим (0,705), управлінським і знанняєвим (0,701);

– з’ясовано необхідність цілеспрямованої роботи з респондентами щодо майбутньої фахової діяльності в військах, оскільки їх професійно важливі якості не підлягають швидкому формуванню. Це є свідченням того факту, що необхідна, на нашу думку, по перше, цілеспрямована наполеглива виховна робота з респондентами щодо їх формування та самоформування як суб’єктів фізичного виховання та спорту в військових частинах; по-друге, формувати власне як суб’єктів військово-професійної діяльності та відповідно формувати в них як військово-професійну (як офіцерів ЗС України), так і фахову види компетентності (як суб’єктів фізичного виховання та спорту в військових частинах) в ВВНЗ [188].

Часткові висновки до таблиці 3.17 такі:

– загальний кореляційний аналіз та узагальнення отриманих результатів продемонстрували, що, якщо у респондентів виступає позитивним чинником їх організаційно-управлінська функція в військах, тим вище рівень їх цінностей до обраного фаху, мотивація та здатності до засвоєння знань за майбутнім фахом;

– встановлено високу кореляцію, прямий взаємозв’язок між компонентами та суттєвий ефект від взаємного впливу на їх формування між менеджерським і рефлексивно-оцінним компонентами (0,669); позитивний ефект зумовлений тим, що рефлексивно-оцінний компонент спонукає до самоаналізу та оцінювання набутих менеджерських знань та усвідомлення їх значення для майбутньої організаційної діяльності;

– з’ясовано велику кореляцію, прямий взаємозв’язок між

компонентами та суттєвий ефект від взаємного впливу на їх формування між знаннями і менеджерськими компонентами (0,605); позитивний ефект залежить лінійно від набутих менеджерських знань у сфері фізичної підготовки і спорту в військах;

– встановлено велику кореляцію, прямий взаємозв'язок між компонентами та суттєвий ефект від взаємного впливу на їх формування між знаннями і індивідуально-психічним компонентами (0,601); позитивний ефект зумовлений бажанням до отримання знань за обраним фахом, тобто цілеспрямоване засвоєння теоретичних і практичних знань за майбутнім фахом, які також складають основу індивідуально-психічного компонента;

– встановлено суттєву кореляцію, прямий взаємозв'язок між змінними та відносно суттєвий ефект взаємного формування між ціннісно-мотиваційним і менеджерськими компонентами (0,597); позитивний ефект зумовлений, на нашу думку, високою мотивацією та відповідальним ставленням респондентів до майбутньої діяльності як менеджерів у сфері фізичного виховання та спорту зі військовослужбовцями;

– з'ясовано суттєву кореляцію, прямий взаємозв'язок між менеджерськими і індивідуально-психічними компонентами (0,590) і відносно достатній ефект від взаємного впливу на їх формування; позитивний ефект зумовлений бажанням опанувати респондентами менеджерськими знаннями в сфері фізичної підготовки і спорту в ЗС України, тобто намаганням цілеспрямованого засвоєння теоретичних і практичних менеджерських знань і вмінь;

– встановлено достатню кореляцію – високу, прямий взаємозв'язок між знаннями і рефлексивно-оцінними компонентами – 0,586 і достатній ефект від взаємного впливу на їх формування; позитивний ефект зумовлений, на наше переконання, тим, що рефлексивно-оцінний компонент спонукає до самоаналізу та самооцінювання набутих теоретичних і практичних знань, вмінь та усвідомлення їх значущості та важливості для майбутньої організаційної діяльності в військах;

– встановлено суттєву кореляцію, прямий взаємозв'язок між управлінським і індивідуально-психічним компонентами (0,541) та з'ясовано відносно достатній ефект від взаємного впливу на їх формування; позитивний ефект зумовлений, на нашу думку, бажанням реалізовувати отримані теоретичні знання на практиці;

– з'ясовано середню кореляцію, дотиковий взаємозв'язок між ціннісно-мотиваційним і рефлексивно-оцінним компонентами – 0,477 і середній ефект від взаємного впливу на їх формування; це дало змогу зрозуміти, що потрібно звернути увагу на цілеспрямоване формування професійно важливих якостей респондентів, тобто таких якостей, які безпосередньо позитивно впливають на успішність організаційної діяльності респондентів і сприяють їх самореалізації як майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в ЗС України; водночас отримані результати свідчать про те, що необхідна цілеспрямована робота науково-педагогічного складу ВВНЗ по формуванню професійно важливих якостей респондентів;

– встановлено середню кореляцію, дотиковий взаємозв'язок між ціннісно-мотиваційним і індивідуально-психічним компонентами – 0,328 і з'ясовано відносно середній ефект взаємного впливу на їх формування; такий результат дає підставу припустити, що стійкі індивідуально психічні якості респондентів потребують подальших спеціальних психолого-педагогічних наукових пошуків.

Аналіз і статистичне опрацювання отриманих експериментальних результатів формувального етапу педагогічного експерименту підтвердили позитивні зміни кількісних значень сформованості відповідних компонентів організаційної компетентності у респондентів. Узагальнені результати експериментальних даних свідчать про достатню результативність упровадження обґрунтованих нами педагогічних умов формування організаційної компетентності у респондентів.

Статистичне опрацювання отриманих експериментальних результатів після формувального етапу педагогічного експерименту дають можливість

наголошувати про те, що наукова гіпотеза H_1 підтверджується, а H_0 – спростовується.

Результати кореляційного аналізу підтвердили безпосередній кореляційний взаємозв'язок між всіма компонентами організаційної компетентності респондентів і водночас дали можливість з'ясувати основні напрями подальших наукових пошуків.

Отримані експериментальні результати підтверджують необхідність акцентування уваги Міністерства освіти та науки України, керівників закладів вищої освіти і ВВНЗ на вдосконалення стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 – фізична культура та спорт та впровадження організаційної компетентності в зміст їх професійної компетентності, оскільки унікальність їх майбутньої професійної діяльності насамперед полягає в наявності в ній організаційної складової, особливо в ЗС України.

3.4. Методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України

На основі отриманих результатів нашого дисертаційного дослідження щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, з'ясування сутності, змісту і структури їх організаційної компетентності, обґрунтування педагогічних умов її формування, розроблення педагогічної моделі та методики її формування, обґрунтування і визначення діагностувального інструментарію, впровадження педагогічних умов в освітній процес ВВНЗ та отримання результатів експериментального дослідження (статистично підтверджено значущість отриманих результатів) можна сформулювати методичні рекомендації суб'єктам освітнього процесу щодо впровадження результатів дослідження в систему вищої військової освіти [27].

Теоретичний аналіз і узагальнення літератури та стандарту вищої

освіти за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт, дають можливість наголошувати, що професійна підготовка курсантів потребує впровадження організаційного аспекту їх підготовки з урахуванням особливостей специфіки майбутньої військово-професійної діяльності в системі фізичної підготовки та спорту в ЗС України.

Рекомендації розроблено з урахуванням результатів дослідження, враховано вимоги державних і відомчих нормативно-правових актів та аналізу з професійної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Важливою складовою фахової підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України є формування військово-професійної готовності до роботи з особовим складом, тобто усвідомлення себе як суб'єкта фахової діяльності в сфері фізичної культури і спорту. Результати аналізу наукової літератури дають змогу окреслити основні теоретичні та методичні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту зі дотриманням провідних правил і вимог основних методологічних підходів:

акмеологічного підходу як методологічну основу професійного ставлення майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України до свого фаху, що акцентує їх увагу на ціннісному аспекті їх організаційної діяльності;

системного підходу, дотримання вимог якого сприяють системному формуванню фахівця фізичної культури та спорту як системи взаємопов'язаних елементів як військово-педагогічного процесу в ВВНЗ, так і організаційної компетентності як системи, які забезпечують формування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України;

діяльнісного – забезпечує актуалізацію найбільш значущий і цінних професійно важливих психічних новоутворень – організаційних навичок, умінь і здатностей, що в свою чергу перетворює їх в засоби і механізми

розв'язання складних фахових організаційних завдань у майбутній фаховій діяльності;

компетентнісний – забезпечує формування військово-професійної та фахової видів компетентності майбутнього начальника фахівця фізичної підготовки та спорту, стрижньовий компонент яких складає організаційно-управлінська компетентність [184].

Отже, проведений нами теоретичний аналіз проблеми формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту та результати експериментального дослідження дають можливість стверджувати, що запропоновані нами педагогічні умови можуть бути надалі використані у процесі їх професійної та фахової підготовки. Узагальнений досвід надав можливість розробити методичні рекомендації керівникам, науковим і науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

1. Враховувати основні цінності, інтереси, потреби, мотиви і мотивацію, а також ціннісне ставлення майбутнього фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України до своєї майбутньої військово-професійної діяльності з метою підвищення результативності організаційної підготовленості військово-педагогічному процесі у ВВНЗ. На навчальних заняттях викладач має налагоджувати тісну двосторонню взаємодію як із кожним окремим курсантом, так і всією навчальною групою загалом як зі суб'єктами процесу навчання. Гарантією налагодження стосунків мають стати суб'єктні та професійно важливі організаційні якості офіцера як організатора фізичної підготовки та спорту в військовій частині, його професійна суб'єктність і здатність впливати на військовослужбовців. Важливого значення набуває мотиваційна складова набуття військово-професійної освіти, оскільки мотивований до засвоєння нових знань, формуванню і вдосконаленню організаційних вмінь і здатностей майбутній фахівець із фізичної культури і спорту ЗС України завжди досягатиме

кращих результатів в своїй фаховій діяльності ніж невмотивований.

2. Розробити відповідне навчально-методичне забезпечення для проведення навчальних занять із майбутніми офіцерами – фахівцями з фізичної культури і спорту ЗС України за тематикою формування в них організаційної компетентності; зокрема, такі:

– підручники, навчальні та методичні посібники, довідкова та інша навчальна література;

– навчально-методичні матеріали для виконання квазіуправлінських і практичних завдань;

– робоча програма навчальної дисципліни до спецкурсу «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту» та методичні розробки до неї.

У цих документах важливо підкреслити на необхідність цілеспрямованого формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту здатностей до організації фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині (підрозділі). Для ґрунтовної обізнаності й сформованості здатності до вивчення навчальної літератури запропонувати комплекси навчальних завдань різного рівня складності, для вирішення яких курсанти вищих військових навчальних закладів мають опановувати навчальний матеріал, знайти додаткові програмні компоненти, визначати раціональні способи вирішення організаційних завдань, порівняти вивчений матеріал за декількома джерелами та запропонувати свій варіант вирішення квазіпрофесійної проблеми. Зміст навчальних завдань має бути доступним для курсантів, враховувати наявні знання, викликати інтерес у них. Необхідно розробити різноманітні квазіпрофесійні завдання з метою формування і вдосконалення базових організаційних навичок і вмінь, які необхідні кожному офіцеру як фахівцю з фізичної культури і спорту ЗС України; тести, анкети та завдання, що потребують творчих і нестандартних рішень із використанням сучасних методів і засобів навчання. Навчальні матеріали мають відображати теоретичні і практичні аспекти формування

організаційної компетентності у майбутнього офіцера – фахівця з фізичної культури і спорту – ціннісно-мотиваційного, знанняєвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного і рефлексивно-оцінного аспектів їх організаційної діяльності.

3. Творчо реалізовувати обґрунтовані педагогічні умови формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, а за необхідності їх контекстно адаптувати до навчально-виховної ситуації в навчальній групі курсантів. Зокрема, таких умов:

- підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

- педагогічне моделювання її формування майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у ВВНЗ як її організаторів;

- розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ;

- цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс «Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»).

Методологічними основами реалізації цих умов має стати компетентнісний, системний, контекстний, аксіологічний і суб'єктно-діяльнісний підходи до формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, що суттєво залежить від моделі її формування. Основу моделі в нашому дослідженні складають цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки.

Для цього педагогічне моделювання має проходити певні етапи.

1. Повна уява науково-педагогічних працівників у проблемі побудови моделі формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із

фізичної культури і спорту, визначення її місця, ролі та функцій у системі їх майбутньої військово-професійної підготовки та особливо – фахової підготовки, важливим аспектом якої є їх організаційна підготовка.

2. Структурна обізнаність про організаційну компетентність у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту, а саме: виокремлення її структури, змісту та визначення змістової та методичної послідовності формування; розроблення та обґрунтування критеріїв і показників діагностування її сформованості.

3. Виокремлення блоків педагогічної моделі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – цільово-методологічного, теоретичного, суб'єкт-суб'єктного, методичного і результативного.

4. Розроблення моделі:

– на основі теоретичного та емпіричного дослідження щодо предмета дослідження встановлюються відомості щодо організаційної компетентності (методологічні, теоретичні методичні, емпіричні, експериментальні), визначаються наукові завдання, у т.ч. конкретний предмет моделювання – формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

– визначення основних педагогічних характеристик формування їх організаційної компетентності, що конкретизується в його змісті, методиках і технологіях, основних етапах;

– встановлення причинно-наслідкових зв'язків педагогічного моделювання – ефект впровадження моделі у військово-педагогічний процес щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту в ЗС України.

Підкреслюємо на необхідність упровадження в військово-педагогічний процес обґрунтованої методики формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яка є комплексом цілей, завдань, принципів, методів, видів навчальних занять,

організаційних форм навчання і засобів її формування, що сприяє систематизації, поглибленню та засвоєнню теоретичних фахових знань, формуванню організаційних навичок, умінь, здатностей і професійно важливих організаційних якостей майбутніх офіцерів у процесі навчальної діяльності. Реалізовувати методику рекомендовано впродовж трьох етапів – ціннісно-мотиваційного, основного та прикінцевого.

4. Акцентувати увагу на належну підготовленість наукових і науково-педагогічних працівників, які залучаються до проведення навчальних занять із курсантами. Для цього необхідно забезпечувати постійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації, обмін досвідом у процесі службових і методичних нарад, засідань кафедр, а також їх участь у наукових, науково-практичних, науково-технічних та інших конференціях, відкритих, показових навчальних годин, брифінгах, круглих столах, міжнародних зустрічах щодо питань організації та проведення фізичної підготовки військовослужбовців. Ці заходи передбачають перш за все ознайомлення з особливостями виконання функціональних обов'язків фахівця з фізичної культури і спорту ЗС України у мирний час, вивчення та узагальнення досвіду їх військово-професійної і організаційної діяльності в екстремальних умовах. Нині важливого значення набуває опанування викладачами сучасними інформаційними технологіями та їх використання в процесі проведення навчальних занять і підготовки до них; ознайомлення з новими дидактичними підходами, методами, способами, прийомами та засобами навчання тощо.

5. Дотримуватися загальнодидактичних і специфічних принципів формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів. На початку навчальних занять спрямовувати курсантів на засвоєння теоретичних знань, після цього – на формування організаційних умінь, практичних навичок і здатностей, необхідних фахівцю з фізичної культури і спорту ЗС України у військово-професійній та особливо в організаційній діяльності. Забезпечувати цілеспрямоване та поетапне формування організаційної

компетентності за загальновідомою схемою – від простого до складного, від теорії до практики, від проведення занять у звичайних умовах до їх моделювання в екстремальних обставинах професійної та організаційної діяльності.

6. Використовувати методи проблемного та контекстного навчання з метою активізації пізнавальної діяльності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України, засвоєння організаційних знань, формування їх організаційних навичок, умінь і здатностей. Важливість їх використання зумовлена специфікою військово-професійної та організаційної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, які в процесі своєї майбутньої діяльності у військовій частині будуть досить часто вирішувати нестандартні професійні завдання різноманітного характеру, переважно організаційного.

Зокрема досить ефективними є такі навчальні заняття, що передбачають вирішення квазіуправлінських ситуацій. Такі заняття розвивають у курсантів комунікативні здатності, лідерські якості, а також в майбутньому надасть можливість обмінятися набутими в процесі навчання організаційними знаннями. Для активізації пізнавальної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту важливо звертати увагу на максимальне створення під час проведення навчальних занять реальних чи контекстних ситуацій і умов здійснення організаційної діяльності на майбутній посаді.

Отже, зазначені методи навчання дозволяють формувати та вдосконалювати вміння та здатності швидко орієнтуватись у різноманітних організаційних ситуаціях, знаходити оптимальне і швидке вирішення складних проблемних організаційних завдань. Використання методів активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів сприятиме формуванню у курсантів моделі творчого пошуку, яку можна використовувати у подальшій військово-професійній, у тому числі й безпосередньо в організаційній діяльності.

7. Налагоджувати і дотримуватися суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками військово-педагогічного процесу, що є підвалиною для формування їх організаційної компетентності як майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. Це зумовлено значенням відповідного рівня особистісної та суб'єктної взаємодії офіцерів для організації своєї діяльності. Рівність позицій викладача і курсанта має визначати принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії у межах гуманістичної парадигми освітнього процесу. Для налагодження такої взаємодії важливо, перш за все те, що викладачі та курсанти мають бути готові до ведення конструктивного діалогу, уміти підтримувати спілкування як двосторонній процес із передачі та актуалізації уваги курсантів. Важливим аспектом є також визначення майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту своїх інтелектуальних, психічних, фізичних можливостей і практичних здатностей до здійснення організаційної діяльності, тобто адекватного їх самооцінювання, що є орієнтиром для сприйняття й рефлексії подальшої організаційної діяльності та відповідальності за її результат. Крім цього, суб'єкти взаємодії мають поважати один одного, бути толерантними і терпимими до чужої думки, навіть у тих випадках навчальної діяльності, коли вона не співпадає з власною.

8. Встановити конструктивні взаємини між керівництвом ВВНЗ, командирами підрозділів (начальником курсу), науково-педагогічним складом і курсантами. Для цього в процесі першої зустрічі необхідно провести бесіди з кожним курсантом, з'ясувати проблемні питання та їх потреби, налагоджувати довірливі взаємини з ними.

Наступним кроком налагодження взаємодії є представлення начальника курсу та викладачів керівництвом навчального підрозділу, де здійснюється відповідна підготовка майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. Надалі спілкування та міжособистісна взаємодія мають здійснюватися як з усією навчальною групою, так й індивідуально з кожним курсантом. У процесі спілкування зі курсантами необхідно скласти їх

психологічний портрет, з'ясувати різноманітні уподобання, враховувати думку як кожного курсанта, так і побажання навчальної групи щодо якості та рівня організаційної спрямованості їх підготовки. По закінченню навчання провести «круглий стіл» і співбесіду з кожним майбутнім офіцером – фахівцем із фізичної культури і спорту з найбільш актуальних проблем організації фізичної підготовки у військах (силах). З метою стабілізації подальшої підготовки курсантів в системі вищої військової освіти провести діагностування результативності їх організаційної підготовки.

Одним із чинників, що суттєво впливає на налагодження двосторонньої суб'єкт-суб'єктної взаємодії, є висококваліфікований науково-педагогічний склад, який вміє методично грамотно проводити навчальні заняття, володіє навчальним матеріалом і має достатньо великий практичний досвід служби на посадах начальників фізичної підготовки у військовій частині. Важливе значення мають педагогічне та управлінське почуття та такт, режисерські вміння викладача налагоджувати співпрацю зі курсантами. Слід урахувати, що курсанти уважніше слухають і сприймають навчальний матеріал від викладача, який професійно володіє педагогічною майстерністю та професією в галузі фізичного виховання та спорту, досконало знає поданий навчальний матеріал, всебічно розвинений як військовий професіонал і фахівець у галузі фізичного виховання та спорту, а також має значний фаховий досвід і практичний інтелект.

Відтак, основними методичними рекомендаціями щодо формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту є такі:

- відповідне навчально-методичне забезпечення для проведення навчальних занять із курсантами як майбутніми офіцерами – фахівцями з фізичної культури і спорту ЗС України;

- урахування цінностей, інтересів, потреб, мотивів і мотивації їх майбутньої організаційної діяльності;

- дотримання обґрунтованих педагогічних умов формування

організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ;

– належна підготовленість наукових і науково-педагогічних працівників до проведення навчальних занять та їх педагогічна майстерність, педагогічний такт, педагогічна техніка, а також стиль педагогічної діяльності;

– творче дотримання загальнодидактичних і специфічних принципів навчання курсантів у процесі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

– використання методів проблемного та контекстного навчання в процесі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

– дотримання суб'єкт-суб'єктної взаємодії між курсантами та викладачами в процесі формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту;

– встановлення конструктивних суб'єкт-суб'єктних взаємин між всіма учасниками формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Дотримання розроблених нами методичних рекомендацій науковим і науково-педагогічними працівниками сприятиме, на нашу думку, більш цілеспрямованому та контекстному формуванню організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, тим самим дозволятиме їм якісно виконувати свої функціональні обов'язки у процесі здійснення військово-професійної та організаційної діяльності.

Висновки до третього розділу

1. Проведено, відповідно до програми експериментальної роботи, емпіричне та експериментальне дослідження проблеми формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної

культури і спорту, яка включає підготувальний, основний і статистично-упроваджувальний.

2. Проведено послідовний педагогічний експеримент, що зумовлено відносно маленькою вибірковою сукупністю майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. Дослідження спрямоване на встановлення достовірних відмінностей у рівнях сформованості організаційної компетентності в одній ЕГ до та після формувального етапу педагогічного експерименту. Для отримання більш надійних експериментальних результатів експериментом було охоплено два старших курси – 3 і 4. А якщо вибірка порівняно не велика – не менше 5 осіб і не більше 50, то вона підлягає повному охопленню та суцільному діагностуванню.

3. Виявлено за результатами дослідно-експериментального етапу експерименту позитивний вплив обґрунтованих педагогічних умов на динаміку сформованості організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ЕГ. Після їх впровадження, відбулося суттєве зменшення респондентів з низьким рівнем – зі 65,38% до 23,09%, що є суттєвим результатом усього педагогічного експерименту; водночас відбулося суттєве зростання кількості респондентів зі високим рівнем – зі 11,54% до 46,15%; певне позитивне зрушення маємо в середньому рівні – від 23,08% до 30,76%.

Отже, за результатами формувального етапу педагогічного експерименту спостерігається позитивна динаміка сформованості організаційної компетентності у всіх респондентів, оскільки їх відсоток, у яких її сформованість досягла середнього та особливо високого рівнів, суттєво збільшився.

4. Для обчислення отриманих експериментальних даних педагогічного експерименту був використаний статистичний критерій *G*-знаків, який застосовується для порівняння стану деяких властивостей (ознак) у членів двох залежних вибірок на основі їх діагностування. Він відноситься до

непараметричних критеріїв статистичного аналізу даних і використовується виключно для зв'язаних вибірок. Для більш глибокого та узагальненого аналізу отриманих експериментальних результатів було використано метод статистичного аналізу коефіцієнту кореляції Спірмена.

5. У ході дослідження проблеми формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту були визначені перспективи подальших наукових розвідок: психологічні особливості її формування; методологічні, теоретичні і методичні засади формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в системі безперервної військової освіти.

Зміст цього розділу знайшов відображення у наукових роботах дисертанта [229].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання актуального науково-педагогічного завдання щодо обґрунтування педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ, що дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Здійснено наукову розвідку щодо з'ясування стану дослідженості проблеми формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту на засадах і провідних положеннях компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, контекстного та системного методологічних підходів до їх організаційної підготовки. З'ясовано у результаті теоретичного аналізу та узагальнення загальнонаукових джерел і психолого-педагогічної літератури, що науковцями істотна увага приділяється психологічним і педагогічним аспектам формування й розвитку організаційної компетентності різних фахівців. Водночас поза увагою дослідників залишилася проблема формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту.

Аналіз та узагальнення емпіричних результатів щодо стану сформованості їх організаційної компетентності на констатувальному етапі експерименту засвідчили недостатню їх теоретичну та практичну підготовленість до організаційної діяльності, переважно вони мають низький рівень сформованості організаційної компетентності, що дало змогу встановити причини, які впливають на її формування (низький рівень мотивації до обраного фаху; відсутність розуміння сутності й ролі організаційної компетентності як фахівця із фізичної культури і спорту; нестабільність підходу ВВНЗ щодо цілеспрямованого створення педагогічних умов її формування; відсутність організаційного аспекту під час

викладання фахових дисциплін тощо). Такий стан зумовлений недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов формування їхньої організаційної компетентності в ВВНЗ у процесі професійно-педагогічної підготовки як майбутніх організаторів фізичного виховання військовослужбовців у військових частинах.

Конкретизовано та доповнено поняття «організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту» як їх професійно важливе психічне утворення, що представляє сукупність компонентів організаційної діяльності – ціннісно-мотиваційного, знанняєвого, управлінського, менеджерського, індивідуально-психічного та рефлексивно-оцінного, що характеризує оптимальний рівень організаційної підготовленості, здатності та готовності до реалізації своїх посадових компетенцій як організаторів фізичного виховання та спорту в військових частинах. Зокрема, конкретизовано та доповнено це поняття такими положеннями: «це їх теоретичні та практичні види організаційної підготовленості, організаційні навички, вміння, здатності та особистісну (суб'єктну), професійну та психологічну види готовності до реалізації своїх посадових компетенцій як менеджерів фізичного виховання та спорту в військових частинах».

2. Обґрунтовано такі педагогічні умови формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ: підтримання та розвиток цінностей і мотивації її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту; педагогічне моделювання її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту у системі військової освіти як її організаторів; розроблення авторської методики формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс

«Організаційна компетентність майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»).

3. Удосконалено структурно-функціональну модель формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в системі військової освіти, що містить цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний і результативний блоки, які схематично відображають мету, завдання, методологічні підходи, дидактичні принципи, зміст, суб'єктів, етапи авторської методики, форми, методи, засоби навчання, а також критерії діагностування її сформованості, педагогічні умови та результат її сформованості у системі вищої військової освіти; удосконалення здійснено шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців до специфіки професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в системі військової освіти.

4. Удосконалено авторську методику формування організаційної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, яка охоплює ціннісно-мотиваційний, основний, прикінцевий етапи, що здійснено шляхом адаптації наявних методик формування організаційної компетентності майбутніх фахівців до специфіки управлінської діяльності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Доведено, що методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту – це сукупність основних етапів її формування, що складається зі відповідних провідних ідей, принципів, методів, методичних прийомів, засобів та організаційних форм навчання та виховання майбутніх офіцерів як організаторів фізичної культури і спорту в ВВНЗ, що сприятиме формуванню їх теоретичних знань організаційного спрямування, організаційних практичних навичок, умінь і здатностей, професійно важливих організаційних якостей як суб'єктів

специфічної організаційної діяльності в сфері фізичної культури та спорту в військових частинах.

Її педагогічну результативність підвищено за рахунок впровадження в навчальний процес спецкурсу «Організаційна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту» у системі вищої військової освіти.

5. Експериментально перевірено результативність обґрунтованих педагогічних умов формування організаційної компетентності, про що свідчить позитивна його динаміка. Відбулося суттєве зменшення респондентів із низьким рівнем сформованості – зі 65,38% до 23,09%, що є суттєвим результатом усього педагогічного експерименту; водночас відбулося суттєве зростання кількості респондентів зі високим рівнем – зі 11,54% до 46,15%; певне позитивне зрушення маємо в середньому рівні – від 23,08% до 30,76%. Статистичну достовірність отриманих результатів доведено за допомогою критерію G-знаків. Статистичне опрацювання отриманих експериментальних результатів після формувального етапу педагогічного експерименту дають можливість наголошувати про те, що наукова гіпотеза H_1 підтверджується, а H_0 – спростовується.

Результати кореляційного аналізу підтвердили безпосередній кореляційний взаємозв'язок між всіма компонентами організаційної компетентності респондентів і водночас дали можливість з'ясувати основні напрями подальших наукових пошуків.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. Подальшого дослідження потребують методологічні, теоретичні та методичні засади формування та розвитку організаційної компетентності у офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у системі безперервної військової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаєв Н. Негативні психічні стани військовослужбовців у бойових умовах : класифікація, визначення, ідентифікація. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Психологічні науки*. 2016. № 2. С. 5-23.
2. Альхауалда А. Педагогические условия формирования готовности специалиста в сфере физической культуры и спорта к профессиональному самосовершенствованию. Дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08 / Российская государственная академия физической культуры. Москва, 2000. 164 с.
3. Андрущенко В. П. Умови та напрями інноваційного розвитку освіти. *Вища освіта України*. 2009. № 3. С. 5-13.
4. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах. Київ-Кіровоград : ПОЛПУМ, 2011. 464 с.
5. Анохін Є. Д. Організація фізичної підготовки у військовій частині та у підрозділі : навч. посіб. Львів : ЛВІ, 2001. 163 с.
6. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 832 с.
7. Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом до інформатизації управлінської діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04, 13.00.06 / Ю. М. Атаманчук; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2016. 43 с.
8. Баєва О. В. Формування державних вимог до організаційної компетентності менеджерів підприємств і організацій в галузі охорони здоров'я. *Економіка та держава*. 2010. № 3. С. 88-92.
9. Баєва О. В. Формування державних вимог до організаційної компетентності менеджерів підприємств і організацій у галузі охорони здоров'я. *Інвестиції : практика та досвід*. 2010. № 10. С. 68-72.
10. Байденко В. И. Компетентностный подход к проектированию

государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы) : метод. пособ. Москва : Иссл-ий центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. 114 с.

11. Бакуменко Р., Ягупов В. Вимоги сучасних методологічних підходів до організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності фахівців інформаційно-аналітичного забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Вип 29. Том 1. С. 160-168. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209306>

12. Баранівський В. Ф. Професійна компетентність фахівців з виховної та соціально-психологічної роботи для ЗС України. *Вісник Національного університету оборони України* : зб-к наук. праць. 2012. Випуск 5 (30). С. 5-10.

13. Бахов І. С. Педагогічні умови формування професійно-комунікативної компетентності перекладачів в системі вищої освіти. *Вісн. Київ. нац. ун. ім. Т. Шевченка. Сер. «Соціологія. Психологія. Педагогіка»*. 2009. Дод. 4, том II (14). С. 313-323.

14. Бесяцкий Н. П., Федорович А. А. Инновационная компетентность организации. *Вестник Белорусского государственного экономического университета*. 2011. № 2. С. 27-31.

15. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. *Вища освіта України*. 2009. № 3. С. 21-24.

16. Беліков І. О. Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Особистість в екстремальних умовах* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 21 травня 2021р.). 2021. С. 63-67. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/8_konferezii/2021/zbirnik_2021.pdf

17. Беліков І. О. Кореляційний аналіз результатів педагогічного

експерименту щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : тези VI Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2022 р.). К. : НУОУ, 2022. С. 100-104. URL: <https://nuou.org.ua/nauka/confi/v-mnprc-22-12-16.html> (дата звернення: 22.02.2023).

18. Беліков І. О. Критерії діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects* : The 2 nd International scientific and practical conference (Berlin, August 1-3, 2021) 2021. Р. 193–199. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-scientific-research-achievements-innovations-and-development-prospects-1-3-avgusta-2021-goda-berlin-germaniya-arhiv>

19. Беліков І. О. Критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 94-102. DOI 10.32843/2663-6085/2021/38.19. (дата звернення: 22.02.2023).

20. Беліков І. О. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Молодь і ринок*. 2022. № 3-4. С. 164-173.

21. Беліков І. О. Педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 4–5 лютого 2022 р.). К. : ТНУ, 2022. С. 86–90. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

22. Беліков І. О. Підтримання та розвиток мотивації як педагогічна умова формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Педагогіка і психологія*

сьогодення: теорія та практика : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 21–22 січня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 103–105.

23. Беліков І. О. Проблема організаційної компетентності військових фахівців та її формування у педагогічній науці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. № 9. Р. 17-23.

24. Беліков І. О. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти* : зб. наук. пр. / за заг. ред. Л. В. Барановської (Київ, 30 квітня 2022 р). К. : НАУ, 2022. С. 9–11. URL: https://ppro.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Zbirnyk-tez-Kh-Mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-Aktualni-problemy-vyshchoi-profesiinoi-osvity-2_2022.pdf

25. Беліков І. О. Стан сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2022. Вип. 1 (108). С. 61-78. DOI 10.35433/pedagogy.1(108).2022.61-78 (дата звернення: 22.02.2023).

26. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності майбутнього фахівця з фізичної підготовки і спорту Збройних сил України як педагогічна проблема. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали IV міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 19 листопада 2020 р.). К. : НУОУ, 2020. С. 56–58. URL: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Skrypchenko/publication/348154899_Vikoristanna_strajkbolu_v_pidgotovci_majbutnih_pravoohoronciv_u_spezializovanih_ZVO/links/5ff0d86d299bf140886865fc/Vikoristanna-strajkbolu-v-pidgotovci-majbutnih-pravoohoronciv-u-spezializovanih-ZVO.pdf

27. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх

фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України : метод. реком. Житомир : «Євро-Волинь», 2022. 100 с.

28. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України: експериментальні результати. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 вересня 2022 р.) ТНУ, 2022. С. 46–51. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

29. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у сучасного військового лідера-організатора. *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference* (Warsaw, 25th January, 2021). 2021. P. 111–114. URL: [https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20\(web\).pdf](https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20(web).pdf)

30. Беліков І. О., Гайдуцький І. В. Компоненти організаційної компетентності військового фахівця. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 січ. 2021 р.). Харків, 2021. С. 42–44.

31. Беліков І. О., Романюк О. А. Обґрунтування критеріїв та показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали V міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2021 р.). К. : НУОУ, 2021. С. 64-67.

32. Беліков І. О., Ягупов В. В. Організаційна компетентність фахівців фізичної культури і спорту Збройних сил України : поняття, зміст і структура. *Role of science and education for sustainable development* : Monograph 44 / Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska and Iryna Ostopolets.

Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. P. 682-690.

URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/f8b2328a3dbfcf8d510300259fb8a101.pdf> (дата звернення : 21.04.2021.).

33. Біла книга України. *Міністерство оборони України* : веб-сайт. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf (дата звернення: 22.02.2023).

34. Білик Н. І. Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. / Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2005. 21 с.

35. Білощицька С. В. Інформаційна технологія планування та моніторингу обсягів навчальної роботи у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06. Київ, 2009. 20 с.

36. Блощинський І. Г. Обґрунтування критеріїв і показників ефективності процесу формування адекватної самооцінки курсантів у навчальному процесі ВВЗО. *Наукові записки. Педагогіка і психологія*. 2001. Вип. 4. С. 74-76.

37. Бойко О. В. Теоретико-методичні проблеми формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів Збройних Сил України : монографія. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2014. 544 с.

38. Бойко О. В. Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2005. 244 с.

39. Бондаренко Т. С. Теорія та методика моніторингу сформованості професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів : монографія. Харків : Дукарня «Мадрид», 2020. 440 с.

40. Бородієнко О. В. Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери

зв'язку : монографія. Київ : Інститут ПТО НАПН України, 2017. 422 с.

41. Боснюк В. Ф. Математичні методи в психології : курс лекцій. Мультимедійне навчальне видання. Харків : НУЦЗУ, 2020. 141 с.

42. Ванденко В. В. Фізична підготовка в умовах антитерористичної операції. *Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України : досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали наук.-метод. конф. (м. Київ, 2014). Київ : МОУ, 2014. С. 52-55.

43. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники : учебное пособие. Москва : Издательство «Ось-89», 1999. 176 с.

44. Вейднер-Дубровин Л. А., Миронов В. В., Шейченко В. А. Теория и организация физической подготовки войск. Санкт-Петербург. : ВДКИФК, 1992. 340 с.

45. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

46. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

47. Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Національний університет оборони України імені Івана Черняховського. Київ, 2019. 299 с.

48. Вербин Н.Б., Шемчук В.А., Саїнчук А.М., Терещенко Т.О. Особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної підготовки і спорту до роботи з військовослужбовцями з обмеженими фізичними можливостями. Збірник наукових праць “Військова освіта”. – 2020. – № 2 (42). – С. 49 – 58.
DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/49-58>

49. Военный энциклопедический словарь / редкол. : А. П. Горкин, В. А. Золотарев и др. Москва : «РИПОЛ КЛАССИК», 2002. 1664 с.

50. Гельжинська Т. Я. Методологічні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх учителів технологій в процесі їх професійної підготовки. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 278-282.
51. Гельжинська Т. Я. Технологія формування організаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 7(176) С. 44-46.
52. Гириловська І. В. Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників : монографія. Кам'янець-Подільськ : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2020. 304 с.
53. Головань М. С. Компетенція та компетентність : порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8(18). С. 224-234.
54. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям : навч. посіб. Київ-Вінниця : Вінниця, 2008. 278 с.
55. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
56. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
57. Дерев'янка О. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів в процесі навчання фахових дисциплін. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_10 (дата звернення : 08. 01. 2023).
58. Державні стандарти професійної освіти : теорія і методика : монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький : ТУП, 2002. 334 с.
59. Дегтяр О., Непомнящий О. Особливості та зміст основних етапів становлення компетентнісного підходу до управління персоналом. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2017. №. 4. С. 99-108.
60. Дзега В. Д. Організаційні компетентності посадових осіб місцевого самоврядування в Україні : теоретичні засади дослідження. *Теорія та*

практика державного управління. 2019. Вип 2(65). С. 233-242.

61. Ельбрехт О. Компетентнісний підхід як методологічна основа формування змісту професійної підготовки менеджерів. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 58. С. 54-63.

62. Ефимов В. К., Починкин А. В., Какузин В. А. Управление в сфере физической культуры и спорта : учебное пособие. Малаховка : МГАФК, 1996. Ч. 1. 156 с.

63. Єжова О. В. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. *Наукові записки*. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2014. № 5. С. 202-207.

64. Жембровський С. М. К питанню реформування системи фізичної підготовки Збройних Сил України на сучасному етапі. *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України* : матеріали наук.-метод. конф. (м. Київ, 28-29 листопада 2013 р.). – К.: НУОУ, 2013. С. 30-36.

65. Зельницький А. М. Вища військова освіта проблема гарантування якості. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2012. № 1(26). С. 23-25.

66. Зыкова Г. В., Попов А. С. Формирование организационной компетентности учителя в условиях использования современных компьютерных технологий. *Мир науки*. 2016. Том 4. № 2. URL: [http :mir-nauki.com/PDF/45PDMN216.pdf](http://mir-nauki.com/PDF/45PDMN216.pdf) (дата звернення : 16.06.2022)

67. Ілліна О. В. Формування у майбутнього вчителя організаторських умінь. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1999. №3. С. 46-49. URL: [https :studentam.net.ua/content/view/7521/97/](https://studentam.net.ua/content/view/7521/97/) (дата звернення: 22.02.2023).

68. Кадыров Р. М., Миронов В. В., Шейченко В. А. Теория и организация физической подготовки войск : учеб. для курсантов и слушателей института. Санкт-Петербург : ВИФК, 2001. 336 с.

69. Касич А. О. Компетентнісний підхід як основа підготовки конкурентоспроможних фахівців зі спеціальності «менеджмент». *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6445> (дата звернення : 16.06.2022).

70. Кириченко О. М., Ягупов В. В. Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів-фахівців фізичної підготовки і спорту Збройних сил України, поняття, зміст і структура. *«Innovations and prospects of world science : The 9 th International scientific and practical conference (April 28-30, 2022) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2022. 724 p.*

71. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи* : колективна монографія / Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Савченко О. Я. та ін. Київ : «К. І. С.», 2004. С. 45-50.

72. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Очарук. Київ : «К. І. С.», 2004. 112 с.

73. Кравченко В. М. Моделювання професійної підготовки викладача вищої школи в умовах модернізації освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 51. С. 194-207.

74. Кращенко Ю. П. Виховання лідерських якостей майбутніх учителів у системі студентського самоврядування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2012. 20 с.

75. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін : доповідь Президента НАПН України В. Г. Кременя на загальних зборах НАПН України 30 жовтня 2014 р. *Освіта*. 2014. № 45/46. С. 4-5.

76. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: у 2 т. Київ : Олімпійська література. 2008. Том 1. 832 с.

77. Кувшинов О. В., Пронтенко К. В., Пронтенко В. В., Журавльов Ю. Г., Костюшко І. А., Діденко О. В. Теоретичні основи проектування освітніх

програм підготовки військових фахівців з фізичної підготовки і спорту // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія № 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2020. Вип. 6 (126) 20. С. 59–62. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).13)

78. Кузин В. В. Актуальные проблемы спортивного менеджмента. *Теория и практика физической культуры*. 1995. №8. С. 5-8.

79. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2003. 443 с.

80. Кутепов М. Е., Сапронов О. П. Спортивный менеджмент в муниципалитетах зарубежных стран. Москва : РГАФК, 1999. 80 с.

81. Лазарев М. І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загальноінженерних дисциплін : монографія. Харків : Вид-во НФаУ, 2003. 356 с.

82. Лесгафт П. Ф. Избранные педагогические сочинения. Москва : Педагогика, 1988. 400 с.

83. Лещенко М. П., Тимчук Л. І. Підходи до стандартизації сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів : польський досвід. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. № 4 (42). С. 33-46. URL: <http://journal.iitta.gov.ua>. (дата звернення : 16.06.2022).

84. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ, 2014. 76 с.

85. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.

86. Лозинський Е. П. Учнівське самоврядування в класному колективі. *Виховна робота в школі*. 2005. № 5. С. 37-38.

87. Лосева Н. М. Саморозвиток викладача вищої школи : навч. посіб. Донецьк : ДонНУ, 2003. 336 с.

88. Лузан П. Г., Зайцева І. В. Проблемно-розвивальне навчання як

домінанта формування професійної компетентності майбутніх фахівців. *Професійна освіта : методологія, теорія та технології*. 2015. Вип. 1. С. 97-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/profe_2015_1_11. (дата звернення : 25.02.2021).

89. Мамаев К. Ф. Организационная компетентность предприятий наукоемких отраслей промышленности в условиях информационной экономики. *Креативная экономика*. 2011. Том 5. № 4. С. 119-126.

90. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 308 с.

91. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры : учеб. для студентов вузов физ. культуры. Москва : Физкультура и спорт : СпортАкадемПресс, 2008. 544 с.

92. Мацевко Т. М. Психологічні особливості розвитку управлінської компетентності майбутніх магістрів військового профілю : дис. ...канд. психол. наук : 19. 00. 09 / Національна академія оборони України. Київ, 2007. 220 с.

93. Менеджмент для бакалаврів : підручник : у 2 т. / за заг. ред. О. Ф. Балацького, О. М. Теліженка. Суми : Університетська книга, 2009. Т.1. 605 с.

94. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : теорія і методика : дис. ... д-ра наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2005. 509 с.

95. Михайлов В. В. Оптимізація змагальної підготовленості багатоборців військово-спортивного комплексу. *Молода спортивна наука України* : Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. 2003. Вип. 7. С. 368-373.

96. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей : монографія / П. Г. Лузан, В. В. Ягупов, Г. І. Лук'яненко, Т. В. Пятничук, М. І. Михнюк. Київ : 2015. 255 с.

97. Моніторинг розвитку професійно-технічної освіти : метод. реком. / Н. О. Величко, І. М. Савченко, В. В. Ягупов, Л. А. Майборода та ін. / За ред. Т. В. Волкової. К. : Інститут ПТО НАПН України, 2011. 196 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/8034/> (дата звернення: 22.02.2023).

98. Мул С. А. Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності : дис. ...д-ра психол. наук : 19.00.01 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2016. 542 с.

99. Назола О. В. Педагогічні умови підвищення якості навчання іноземних мов курсантів вищих військових навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. Хмельницький, 2005. 20 с.

100. Несытов Д. Е. Подготовка спортивных менеджеров в системе высшего физкультурного образования : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Московская государственная академия физической культуры. Малаховка, 2000. 154 с.

101. Ничкало Н. Г. Методологічні проблеми професійної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти* : наук.-метод. Збірник / гол. ред. І. Зязюн та ін. ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. К. : ІСДО. 1994. С. 22-26.

102. Новий тлумачний словник української мови : в 4 т. / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : Аконт, 2006. Т. 2. 926 с.

103. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні* : рекомендації з освітньої політики. Київ : К. І. С. , 2003. С. 13-39.

104. Огуй С. В. Методологічні основи формування організаційно-методичної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2019. Вип. 3(116). С. 58-63.

105. Окіпняк Д. А. Види професійної компетентності фахівців з розмінування та їх основні професійні вміння. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки*. 2014. № 3. С. 176-186. URL: <http://>

:nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarpv_ppn_2014_3_17 (дата звернення : 25.02.2021).

106. Оленєв Д. Г. Методична система формування здоров'язбережувальної компетентності студентів ІТ-технологій закладів вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2019. Вип. 7 (115). С. 59–64. URL: <https://spppc.com.ua/index.php/journal/issue/view/8/115-pdf>

107. Оленєв Д., Присяжнюк С., Юденко О., Шемчук В., Старчук О. Взаємозв'язок між показниками біологічного віку та фізичної підготовленості курсантів ВВНЗ. *Військова освіта : збірник наукових праць*. 2022. №1 (45). С.154–167

108. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий, В. А. Козаков та ін.. Київ : ІСДО, 1993. 336 с.

109. Остапенко Н. І. Компетентнісний підхід до навчання української мови та його складники. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 1. С. 51-53.

110. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ : Золоті Ворота, 2012. 462 с.

111. Пометун О. І. Компетентнісний підхід найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65-69.

112. Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / уклад. О. Е. Жосан. Кіровоград : б/в, 2008. 72 с.

113. Перепляотчиков Д. О. Підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ : автореф. дис. ...канд. пед. наук. 13.00.04. Запоріжжя, 2011. 20 с.

114. Петрачков О. В., Поливанюк В. В. Проблема формування професійної компетентності майбутніх військових фахівців фізичної культури та спорту у науковій літературі. *Фізичне виховання : проблеми та перспективи : монографія / за загальною редакцією проф. Г. П. Грибана*.

Житомир : Рута, 2020. 384 с.

115. Петрачков О. В., Шостак Р. Г. Структура управлінської компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України у процесі професійної підготовки. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки і спорту у Збройних Силах України, правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : тези IV міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 листопада 2020 р.) К. : НУОУ, 2020. 348 с.

116. Півень Н. М., Ягупов В. В. Методологічні й теоретичні проблеми забезпечення міжпредметних зв'язків у підготовці фахівців технічного профілю. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні та психологічні науки*. 2013. № 1. С. 348–359. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarpv_ppn_2013_1_38 (дата звернення : 28.12.2020).

117. Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. *Молода спортивна наука України*. 2013. Т.4. С. 129-133.

118. Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. 21 с.

119. Платонов В. Н. Теория и методика спортивной тренировки. Київ : Вища школа, 1984. 336 с.

120. Погребняк Д. В. Педагогічне моделювання розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України у системі післядипломної освіти. *Інноваційна педагогіка* : науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. 2019. Вип. 18 (2). С. 67-72.

121. Погребняк Д. В. Розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти. Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Національний університет

оборони України ім. І. Черняхівського. Київ, 2021. 317 с.

122. Погребняк Д. В., Ягупов В. В., Малахов Є. В. Система критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України у системі післядипломної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019 Sept. VII (82). Issue 202. P. 45-51.

123. Пономаренко Т. Л. Формирование организаторских умений у учащихся 8-10 классов средней общеобразовательной школы : автореф. ... дис. канд. пед. наук. Киев, 1975. 28 с.

124. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення : 16.06.2022).

125. Про статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 р. №548-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text> (дата звернення : 16.06.2022).

126. Пронтенко К. В. Удосконалення фізичної підготовленості курсантів операторських спеціальностей засобами гирьового спорту на етапі первинного навчання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Львів, 2009. 20 с.

127. Професійна освіта: словник / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

128. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.

129. Психологічні чинники формування організаційно-управлінської компетентності слідчого : методичні рекомендації. Київ : б/в, 2019. 47 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/15776/1/Методичні%20рекомендації.pdf> (дата звернення : 28.12.2020).

130. Равен Дж. Компетентность в современном обществе : выявление,

развитие и реализация. Москва : Когито-Центр, 2002. 396 с.

131. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти. *Професійно-технічна освіта*. 2012. № 3. С. 8-10.

132. Радкевич В. О. Професійна компетентність складова професійної культури. *Педагогічна і психологічна науки в Україні* : зб. наук. пр. : в 5 т. Київ : Пед. думка, 2012. Т. 4. С. 63-73.

133. Резніков Ю. О. Теорія та організація фізичної підготовки військ : підруч. / під ред. Ю. О. Резнікова, В. М. Афоніна. Львів : ЛВІ, 2002. 316 с.

134. Савченко Л. О. Формування готовності студентів до організаторської діяльності в навчальному процесі педагогічної вищої школи. *Наука і освіта*. 2005. № 7-8. С. 69-70.

135. Свєртнєв О. А. Характеристика основних компетентностей менеджера фізичної культури і спорту в сучасних умовах реформування вищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 7(176) С. 19-22.

136. Свистун В. І. Методологічні підходи до управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки. *Науковий вісник ІПТО НАПН України*. Професійна педагогіка. 2015. № 9. С. 35-41.

137. Свистун В. І. Педагогічні умови професійного навчання персоналу на виробництві. *Професійна освіта : проблеми і перспективи*. 2012. Вип. 3. С. 31-36.

138. Свистун В. І. Полікультурна компетентність військовослужбовця як суб'єкта діяльності з підтримання міжнародного миру і безпеки. *Проблеми освіти*. 2019. Вип. 92. С. 154-158.

139. Свистун В. І. Поняттєво-категоріальні проблеми компетентнісного підходу до управлінської підготовки фахівців. *Військова освіта*. 2005. № 1 (15). С. 29-36.

140. Свистун В. І. Стресостійкість військовослужбовців як необхідний чинник їхньої успішної військово-професійної діяльності в екстремальних умовах. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки*

та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29-30 листопада 2017 р.). К. : НУОУ, 2017. С. 136-139.

141. Свистун В. І. Управлінська діяльність сучасного фахівця в сільському господарстві : поняття, особливості і зміст. *Науковий вісник НАУ*. 2006. Вип. 100. С. 341-351.

142. Свистун В. І. Функціональний аналіз управлінської діяльності керівника професійно-технічного навчального закладу в умовах децентралізації управління ПТО. *Педагогічна і психологічна науки в Україні* : зб. наук. пр. : в 5 т. Київ : Педагогічна думка, 2012. Т. 4. С. 189-201.

143. Свистун В. І., Ягупов В. В., Кришталь М. А., Король В. М. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : педагогічні та психологічні науки : наукове видання / гол. ред. Райко В. В. 2013. № 4(69). С. 291-301.

144. Семенова А. В. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : монографія. Одеса : Юридична література, 2009. 504 с.

145. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волин. обереги, 2013. 360 с.

146. Ситар І. В. Розвиток теорії та технологій наукового управління загальноосвітніми навчальними закладами в Україні (1991-2016 роки). Дис. ...канд. пед. наук (доктора філософії) : 13.00.06 – «Теорія і методика управління освітою» (011 – освітні, педагогічні науки) / ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Київ, 2017. 223 с.

147. Словник іншомовних слів / Уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.

148. Словник української мови : в 11 т. / ред. колег. І. К. Білодід

(голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 4. 840 с.

149. Стрельбицька С. М. Організаційно-управлінська компетентність у контексті базових компетентностей майбутніх соціальних працівників. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Випуск LXXVII. Том 2. 2017. С. 117-121.

150. Теория и методика физической культуры : учебник для вузов / Ю. Ф. Курамшин, В. И. Григорьев, Н. Е. Латышева и др.; под ред. Ю. Ф. Курамшина. Москва : Советский спорт , 2004. 464 с.

151. Теория и организация физической подготовки войск : учебник для курсантов и слушателей военного института физической культуры. Часть I. Изд. 5, перераб. и доп. / Л. А. Вейдер-Дубровин [и др.]; под ред. Л. А. Вейдер-Дубровина, В. В. Миронова, В. А. Шейченко. Санкт-Петербург : Военный дважды Краснознаменный институт физической культуры, 1992. 342 с.

152. Терещенко Т. С. Особливості розвитку організаційної компетентності майбутніх магістрів соціальної роботи. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Педагогіка, психологія, філософія. 2017. Вип. 267. С. 201-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2017_267_35. (дата звернення : 28.12.2020).

153. Терещук Г. В., Сидоренко В. К. Основи педагогічних досліджень. Ольштин : WSiENWP, 2010. 328 с.

154. Тихомиров Ю. А. Управление на основе права. Москва : Формула права, 2007. 485 с.

155. Торчевський Р. В. Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. . . . канд. пед. наук : 13. 00. 04 / Національна академія педагогічних наук України, Інститут професійно-технічної освіти. Київ, 2012. 301 с.

156. Тракалюк О. Л. Компетентнісний підхід у сучасній науковій

літературі. *Вісник Національного університету оборони України* : зб. наук. пр. 2012. Вип. 5 (30). С. 151-155.

157. Тракалюк О. Л. Обґрунтування критеріїв і показників оцінювання розвиненості фахової компетентності посадових осіб кадрових органів Збройних Сил України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогічні науки. 2017. № 2. С. 354-366.

158. Тракалюк О. Л., Ягупов В. В. Модель розвитку спеціальної компетентності должностных лиц кадровых органов Вооруженных сил Украины. *Вестник Удмуртского университета*. Философия. Социология. Психология. Педагогика. 2013. Вып. 4. С. 67-74. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення : 04.02.2022).

159. Тракалюк О., Ягупов В. Організаційна компетентність посадових осіб кадрових органів Міністерства оборони та Збройних сил України. *Адаптивне управління : теорія і практика*. Серія : Педагогіка : електронне наукове видання. 2021. Том 12, №23. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-12\(23\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0255-12(23)-09) (дата звернення: 22.02.2023).

160. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. Москва : Сов. энциклопедия, 1983. 840 с.

161. Фізичне виховання : проблеми та перспективи : монографія за загальною редакцією проф. Г. П. Грибана. Житомир : Рута, 2020. 384 с.

162. Фізичне виховання військовослужбовців : навч. посіб. / М. Ф. Пічугін, Г. П. Грибан, В. М. Романчук [та ін]; за ред. Г. П. Грибана. Житомир : ЖВІНАУ, 2011. 820 с.

163. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.

164. Фіногенов Ю. С. Оцінка ефективності системи фізичної підготовки представниками функціонального керівництва Збройних Сил України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2013. Вип. 3.

С. 139-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2013_3_29 (дата звернення : 21.04.2021).

165. Холодов Ж. К., Кузнецов В. С. Теория и методика физического воспитания и спорта : учеб. пособие для студентов высш. учеб. зав. Москва : Академия, 2008. 480 с.

166. Хома Т. В. Педагогічні основи формування професійної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 21. Т. 3. 2020. С. 32-35

167. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2004. 412 с.

168. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58-64.

169. Цикунов В. Г. Формирование профессионально-организационной компетентности специалистов физической подготовки : автореф. ...дисс. канд. пед. наук : 13.00.08. Москва, 2003. 18 с.

170. Чалій Л. В. Формування організаторських здібностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Випуск 5 К (113). С. 324-329.

171. Шемчук В. А. Педагогічні умови розвитку управлінського мислення майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ...канд. пед. наук : 13. 00. 04 / Національний університет оборони України. Київ, 2012. 288 с.

172. Шемчук В. А. Розвиток управлінського мислення у майбутніх магістрів військового управління в оперативно-тактичній ланці управління : критерії та показники. *Нові технології навчання* : наук.-метод. зб. 2010. Вип. 66, ч. 2. С. 238-250.

173. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : у 2

ч. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2008. Частина І. 272 с.

174. Шолойко Н. В. Організаційно-управлінська компетентність у структурі професійної компетентності майбутніх фармацевтів. *Витоки педагогічної майстерності*. 2019. Вип. 24. С. 239-244.

175. Шостак Р. Г. Діагностування сформованості управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. № 9. Р. 54-61.

176. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування понять «компетентність» і «компетенція» щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб. : у 2-х ч. К. : 2011. Вип. 69, ч. 1. С. 23-29.*

177. Ягупов В. В. Аксіологічний вимір європейського освітнього простору та методологічні проблеми українських дослідників у педагогіці. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Суми, 29-30 травня 2020 р.)*. 2020. С.51-53. https://drive.google.com/file/d/1ri7rvY_i7d-gk9xPHYi5BWZlqrq-IdmX/view (дата звернення : 21.04.2021.)

178. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка*. 2011. Вип. 4. С. 28-34.

179. Ягупов В. В. Компетентностный подход к профессиональному образованию. *Отечественная и зарубежная педагогика*. 2012. № 2 (5). С. 48-54.

180. Ягупов В. В. Методи навчання військовослужбовців. *Збірник наукових праць Військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України / гол. ред. Ріпа Л. І. 2000. № 4(17). С. 80-85.*

181. Ягупов В. В. Методологические требования компетентностного подхода в профессиональном образовании. *Вища освіта України*. 2013. № 1. С. 82-85.

182. Ягупов В. В. Методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу. *Проблеми освіти*. 2019. № 91. С. 325-331.
183. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування понять «компетентність» і «компетенція». *Нові технології навчання*. 2011. Вип. № 69, ч. 1. С. 23-29.
184. Ягупов В. В. Методологія визначення основних видів компетентності випускників професійно-технічної освіти. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України* : IV всеукр. наук.-практ. конф., (18 листопада 2011 р., Хмельницький) 2011. С. 373-376.
185. Ягупов В. В. Моделирование профессиональной компетентности выпускников профессиональных учебных заведений. *Нові технології навчання* : зб. наук. пр. / гол. ред. Гребельник О. П. 2013. Вип. 76. С. 144-152.
186. Ягупов В. В. Мотивація навчальних дій як дидактичний принцип. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 44-52.
187. Ягупов В. В. Неімітаційні активні методи навчання. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія : Педагогіка і психологія. 2000. Вип. 5. С. 78-85.
188. Ягупов В. В. Професійна суб'єктність, суб'єкт військово-професійної діяльності як інтегральний результат професійної підготовки офіцерів. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах ціложиттєвого навчання* : монографія / за заг ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 223-233. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/705111/1/>
189. Ягупов В. В. Професіоналізм військового фахівця. *Актуальні проблеми становлення особистості професіонала в ризиконебезпечних професіях* : матеріали III всеарм. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 травня 2011 р.). К. : Національний університет оборони України, 2011. С. 401-403.
190. Ягупов В. В. Становление понятийно-терминологического

апарата компетентного підходу к професійному образованию. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*. 2013. №6. С. 26-33.

191. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень : підручник. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

192. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень : підручник. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

193. Ягупов В. В. Управлінська культура офіцерів як системна психолого-педагогічна проблема. *Військова освіта*. 2013. № 2. С. 205-213. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vios_2013_2_25.pdf. (дата звернення : 12.11.2021).

194. Ягупов В. В. Управлінські функції офіцера та їх педагогічний зміст. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України*. 2000. № 2. С. 307-312.

195. Ягупов В. В. Фурс О. Й. Особливості діагностування психічної саморегуляції у майбутніх фахівців екстремальних видів діяльності. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2018. № 1(12). С. 116-123. URL : <http://orgpsyjournal.in.ua/userfiles/issues/i12/n12/14.pdf>. (дата звернення : 21.04.2021.)

196. Ягупов В. В., Кива В. Ю. Критерії та показники діагностування розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 71. № 3. С. 248-266.

197. Ягупов В. В., Костриця Н. М., Свистун В. І. Ділові ігри в підготовці фахівців до управлінської діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Наук. метод. центр аграрної освіти, 2005. 53 с.

198. Ягупов В. В., Костриця Н. М., Свистун В. І. Методика навчання спілкуванню в управлінській діяльності : навч. посіб. Київ : Центр

навчальної літератури, 2006. 272 с.

199. Ягупов В. В., Крышталь Н. А., Король В. Н. Формирование и развитие профессиональной субъектности офицеров. *Известия Российской академии образования*. 2013. № 1. С. 74-83.

200. Ягупов В. В., Тракалюк О. Л. Критерії та показники діагностування професійної підготовленості офіцерів оперативно-тактичної ланки управління. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. №6 (64). С. 164-175. DOI : 10.33099/2617-6858-21-64-6-164-175 (дата звернення : 21.04.2022.)

201. Ягупов В., Свистун В., Погребняк Д. Методи фізичного виховання майбутніх фахівців у закладах вищої освіти та їх класифікація. *Військова освіта* : збірник наукових праць Національного університету оборони України. 2021. №44. С. 328-343. DOI : <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/328-343> (дата звернення : 21.09.2021.)

202. Якубовські М. А. Теоретико-методологічні основи математичного моделювання професійної діяльності вчителя : автореф. ...д-ра пед. наук 13.00.04. Київ, 2004. 40 с.

203. A Review of Modeling Pedagogies: Pedagogical Functions, Discursive Acts, and Technology in Modeling Instruction / Campbell T., Oh P. S., Maughn M., Kiriazis N., Zuwallack R. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technol, Education*. 2015. Vol. 11, № 1.P. 159-176.

204. Analysis of cadets' endurance development at higher military educational institutions during the kettlebell lifting training / Prontenko K., Griban G., Aloshyna A., Bloshchynskiy I., Kozina Zh., Bychuk O., Novitska I., Korchagin M. *Sport Mont*. 2019. № 17 (2). P. 3-8. DOI : 10.26773/smj.190601 (дата звернення: 21.04.2022).

205. Assessment of student's competence in physical education : approaches and methodology / Pavlova. I., Petrytsa. P., Andres. A., Khurtenko. O., Osip. N., Yednak. V., Naumchuk. V., Mashtaler. I. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. № 12(4). P. 338-356. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-20-12-4-338-356>

:doi.org/10.18662/rrem/12.4/349 (дата звернення : 21.04.2021).

206. Bielikov I. Pedagogical conditions for the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sport. *TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science*. 2021. 8(52). New York. DOI: 10.26886/2414-634X.8(52)2021 (дата звернення: 21.04.2021)

207. Bielikov I. Pedagogical modeling of the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine. *ScienceRise : Pedagogical Education*. 2022. 5 (50). P. 4-8. DOI : <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.265102> (дата звернення: 12.06.2022).

208. Blackshaw I., Hogg G. Sport marketing in Europe. Deventer-Boston : Kluwer, 1993. 246 p.

209. Boiko O. V. The Formation of Behavioral Leadership Competencies of Future Officers of the Armed Forces of Ukraine. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2020. VIII (91), Issue 227. P. 11-16.

210. Changes in the body mass index of cadets at the higher military educational institution as a result of kettlebell lifting / Prontenko K., Kuvaldina O., Martin V., Grihan G., Prontenko V., Andreychuk V. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. № 17 (4). P. 2674-2677. DOI : 10.7752/jpes.2017.04308. (дата звернення : 21.04.2021)

211. Development of Foreign Language Teachers' Diagnostic Competence in the System of Military Education. Yahupov V., Zastelo O., Svystun V., Korchynska N., Chorna O., Krykun V. *TEM Journal (Technology, Education, Management, Informatics)*. 2020. Volume 9. Issue 3. P. 1213-1220, DOI : 10.18421/TEM93-49 (дата звернення: 21.04.2021).

212. Dixon W. J., Mood A. M. A method for obtaining and analyzing sensitivity data. *Journal of the American Statistical Association*. 1948. № 43(241). P. 109-126.

213. Experience in the application of cognitive techniques in the field of physical education and sports. Kryshtanovych S., Bilostotska O., Ulianova V., Tkachova N., Tkachov A. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and*

Neuroscience. 2020. № 11(2). P. 147-159. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/11.2/79> (дата звернення : 21.04.2021).

214. Experimental results of the psychophysical endurance development of military professionals / Kostiv S., Oderov A., Klymovych V., Yagupov V., Romanchuk S., Matveiko O., Baidala V., Lesko O., Ostrovskiy M., Kuprinenko O. *Journal of Physical Education and Sport*. 2021. Vol 21. Suppl. issue 2. Art 135. P. 1076-1083. DOI : <https://doi.org/10.7752/jpes.2021.s2135> (дата звернення: 21.11.2021.).

215. Formation of psychophysical readiness of cadets for future professional activity / Bloschynskiy I., Griban G., Okhrimenko I., Stasiuk V., Suprun D., Nedvyha O., Neurova A., Dovgan N., Dikhtiarenko Z., Yeromenko E., Malynskiy I., Prontenko K. *The Open Sports Sciences Journal*. 2021. 14. P.1-8. DOI: 10.2174/1875399X02114010001. (дата звернення : 21.04.2021.)

216. Furmanek W. Kompetencje ogolnotechniczne w edukacji wszechszkolnej. *Edukacja Ogolnotechniczna nauczycieli klas I-III* / red. K. Kraszewski. Rzeszow-Krakow : Wyd. Oświatowe, 1998. P. 184.

217. Furmanek W. Kompetencje proba okreslenia pojecia. *Edukacja Ogolnotechniczna*. 1997. № 7. P. 14.

218. Ghibanu I. Communication management within the organization. *Postmodern Openings*. 2018. 9(4). P.16-23. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/41> (дата звернення : 21.04.2021.)

219. Hoffmann T. The meanings of competency. *Journal of European Industrial Training*. 1999. 23 (6). P. 275-285.

220. Hornby A. S. Oxford Student's Dictionary of Current English. Oxford : Oxford University Press ; Moscow : Prosveshcheniye Publishers, 1984. 769 p.

221. Interrelation of Students' Motivation for Physical Education and Their Physical Fitness Level / Prontenko K., Griban G., Medvedeva I., Alosyna A., Bloschynskiy I., Bezpaliy S., Bychuk O., Mudryk Zh., Bychuk I., Radziyevskiy V., Filatova Z., Yevtushok M.. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2019. 8(2.1). P. 896-907. DOI: <https://doi.org/10.18662/ijap/8.2.1/896-907>

:doi.org/10.30472/ijaer.v8i2.1.566. (дата звернення: 21.04.2021.)

222. Jagupow W. Zasady kompetencyjnego podejsia w oswiacie zawodowej. *Edukacja – technika – informatyka*. 2013. № 4. P. 112–117.

223. Kyva V. Yu., Yahupov V. V. Pedagogical modelling of development of information and communication competence of professors of distance learning military education system. *Applied Researches in Technics, Technologies and Education* : Journal of the Faculty of Technics and Technologies. Bulgaria. 2019. № 7(3). P. 224-232.

224. Lazorko O., Zhanna V., Yahupov V., Valchuk-Orkusha O., Melnyk I., Sherman M. The Safety of Professionalization Subjects in Psychological and Neuropsychological Aspects. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. 12(1). P.19-39. <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/168>. (дата звернення : 21.11.2021.)

225. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniw. *Edukacja Technika informatyka edukacja* / pod red. W. Walata. 2008. Tom X. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej. P. 189-200.

226. McClelland D. C. Testing for competence rather than for «intelligence». *American Psychologist*. 1973. № 28 (1). P. 1-14.

227. Mullin B. J., Hardy S., Sutton W. *Sport marketing*. Champaign: Human Kinetics, 2014. 296 p.

228. Potega W. Rozwoj kompetencji zawodowych nauczycieli polskiej demokracjiujacej sie szkoly podstawowej. Siedlce : Wyd-wo akademii Podlaskej, 2006. 598 s.

229. Results of the formative stage of the pedagogical experiment with cadets future specialists in physical culture and sport / V. Yahupov, I. Bielikov, O. Boiko, O. Petrachkov, S. Zhembrovskiy, Yu. Olshevskiy. *Lifelong learning : models and methods of implementation*. Kharkiv, Ukraine, 2023. P. 3-29. URL: <http://monograph.com.ua/pctc/catalog/book/978-617-7319-70-1>

230. Sierra R. Modelo teórico para el diseño de una estrategia pedagógica en la educación primaria y secundaria básica : Tesis presentada en opción al grado

científico de Doctor en Ciencias Pedagógicas. *Ciudad de La Habana*. 2008. P. 202.

231. Spector J. Michael-de la Teja, Ileana. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. 2002. P. 1-3. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED456841.pdf> (дата звернення: 12.06.2022).

232. Spencer L. M., Spencer S. M. Competence at Work : Models for Superior Performance. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1993. 376 p.

233. Stevenson K. Organizational competence in the management and support of projects. *Paper presented at Project Management Institute Annual Seminars & Symposium* (September 7-16), Houston : TX. Newtown Square, 2000. URL: <https://www.pmi.org/learning/library/organizational-competence-management-support-projects-8600> (дата звернення: 21.04.2021).

234. Strategies for Treating the Other in the Methodological Focus of Intersubjectivity / Hanaba S., Miroschnichenko V., Shumovetska S., Makohonchuk N., Halimov A., Bloschynskiy I. (2019). *Postmodern Openings*. 2019. № 10(4). P. 168-181. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/101>.

235. The role of physical education in the professional activity of teaching staff. *International Journal of Applied Exercise Physiology* / G. Gribov, S. Vasylieva, V. Yahupov, V. Svystun, O. Khurtenko, O. Starchuk, L. Vysochan, I. Aliksieieva, R. Ivanitskiy, O. Solohub, T. Kurillo, T. Biloskalenko, M. Hres, I. Bloschynskiy. *Asian Exercise and Sport Science Association*. 2020. Том 9. Вып. 5. P. 56-65.

236. Walat W. Modelowanie podręczników techniki-informatyki. Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2004. 321 p.

237. White R. W. Motivatio Reconsidered : The Concept of Competence. *Psychological Review*. 1959. № 66(5). P. 297-333.

238. Yahupov V., Svystun V., Kyva V. The Results of the Summative Stage of the Experiment on the Development of the Informational and Communication Competence of Teachers in the System of Military Education. *TEM Journal*

(Technology, Education, Management, Informatics). 2020. Volume 9. Issue 1.
P. 367-372. DOI : [https :doi.org/10.18421/TEM91-50](https://doi.org/10.18421/TEM91-50) (дата звернення:
21.04.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ціннісно-мотиваційний компонент

Методика С. Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»

Інструкція: Вам пропонується розглянути певну кількість тверджень, спрямованих на вивчення реалізації ціннісних орієнтацій в реальних умовах Вашої життєдіяльності. Відповідайте, по можливості, швидко, довго не замислюючись над кожним запитанням. Пам'ятайте, що поганих чи хороших відповідей немає, є тільки Ваша власна думка. Відповідати потрібно «так» або «ні». У бланку відповідей це, відповідно, «+» чи «-», які потрібно поставити поруч із номером запитання.

Запитання методики

1. Чи любите Ви лежати на дивані, нічого не роблячи?
2. Чи любите Ви заробляти гроші й отримувати від цього задоволення?
3. Чи часто Вас навідує думка, що хочеться сходити в театр чи на виставу?
4. Чи часто Ви допомагаєте близьким по господарству?
5. Чи вважаєте Ви, що любов – визначальне почуття в житті?
6. Чи любите Ви читати військові книги про щось нове і невідоме Вам?
7. Чи хочете Ви стати начальником, рангом вищим, ніж Ви?
8. Чи хочете Ви, щоб Вас поважали друзі за Ваші особисті якості?
9. Чи хочете Ви самі брати участь у будь-яких громадських заходах (мітингах) на користь близьких Вам людей?
10. Чи вважаєте Ви, що без спілкування з друзями Ваше життя буде тьмяним та безрадісним?
11. Чи вважаєте Ви, що було би здоров'я, а все інше доклядеться?
12. Чи часто Вам хочеться розслабитися (наприклад, послухати легку музику)?
13. Ви обрали свою професію, в основному, тому, що вона може приносити великий матеріальний заробіток?
14. Чи вважаєте Ви, що в житті важливо вміти грати на музичних інструментах, малювати?
15. Якщо хтось з Ваших знайомих захворів, чи знайдете час, щоб його відвідати?
16. Ваш шлюб укладено (буде укладено) по любові?
17. Чи зі всіма керівними документами Ви ознайомлюєтесь?
18. Чи хотіли Ви у школі бути організатором?
19. Якщо Ви зробили непорядний вчинок по відношенню до друзів чи співробітників, чи будите Ви переживати з цього приводу?
20. Чи вважаєте Ви, що шляхом громадських дій (мітингів, зборів) можна щонебудь змінити в суспільному житті?
21. Чи можете Ви спокійно обійтися без частого спілкування зі своїми знайомими?
22. Чи вважаєте Ви, що необхідно будь-яким чином зміцнювати своє здоров'я

(плавати, бігати, грати в теніс)?

23. Головне для Вас – Ваш настрій на даний момент, а що буде потім – не важливо?
24. Чи вважаєте Ви, що головне – це придбати житло, машину та інші матеріальні блага?
25. Чи любите Ви прогулюватися у лісі, в парку?
26. Як Ви вважаєте, чи потрібно допомагати матеріально тим, хто просить милостиню, чи ні?
27. Любов – це почуття, яке народжується і вмирає?
28. Хотіли би Ви стати військовим вченим чи науковим співробітником?
29. Влада – це почесно і значимо, чи від неї більше клопоту і всіляких неприємностей?
30. Чи хотіли б Ви, щоб у Вас було більше друзів?
31. Чи спадало Вам на думку зайнятися перебудовою будь-якої громадської організації (клубу, консультаційного пункту, інституту)?
32. Чи багато вільного часу Ви бажали би приділяти спілкуванню?
33. Чи часто Ви замислюєтеся про своє здоров'я?
34. Чи вважаєте Ви, що дуже важливо вміти отримувати задоволення?
35. Якби все почати спочатку, чи вибрали б Ви тепер більш високооплачувану роботу, ніж ту, яка є?
36. Чи хотіли б Ви зайнятися фотографією?
37. Чи вважаєте Ви, що потрібно обов'язково допомогти людині, яка впала?
38. Почуття любові для Вас – це першооснова життя, чи ні?
39. Чи часто Ви задаєте собі запитання: «А чому саме так?»
40. Хотіли б Ви «робити» політику?
41. Чи часто Ваш внутрішній голос задає вам запитання: «А чи поважають мене оточуючі?»
42. Чи є для Вас суспільні явища предметом обговорення на роботі чи вдома?
43. Якщо Ви три дні проведете на безлюдному острові, чи помрете від самотності?
44. Чи катаєтесь Ви на лижах, щоб зміцнити своє здоров'я?
45. Чи часто Ви довго мрієте, лежачи із закритими очима?
46. Головне в житті – це заробляти гроші, створювати власний бізнес?
47. Чи часто Ви купуєте картини та інші художні твори, а чи хотіли б їх купити?
48. Якщо хтось із Ваших близьких надовго захворів, чи будете Ви без його прохання виконувати обов'язки по господарству?
49. Чи любите Ви маленьких дітей?
50. Хотіли б Ви досягти значних успіхів у військовій професії?
51. Хотіли б Ви бути схожим на будь-яку відому людину (актора, політика, бізнесмена)?
52. Чи важливо Вам, щоб Вас поважали товариші по службі за Ваші професійні знання?
53. Хотіли б Ви у даний час що-небудь самі зробити в політиці?
54. Ви рішуча людина?
55. Чи ходите Ви у сауну, до басейну, у лазню, чи займаєтеся аеробікою для підтримки хорошого фізичного стану?
56. Нормальний відпочинок – це надзвичайно важливо, чи не так?

57. Чи вважаєте Ви, що дуже важливо накопичувати матеріальні засоби і передавати їх дітям?
58. Хотілося б Вам коли-небудь самому намалювати картину чи створити музику?
59. Коли маленька дитина плаче – це «крик про допомогу»?
60. Для Вас важливіше любити самому, ніж бути коханим?
61. «У всьому хочеться дійти до самої суті» – це про Вас?
62. Ви хотіли б, щоб Ваші діти стали знаменитими людьми?
63. Хотіли б Ви, щоб товариші по службі зверталися до Вас за допомогою в особистих питаннях, як до людини?
64. У суспільному житті нехай залишається все, так як є?
65. Спілкування – це лише марна трата часу?
66. Здоров'я – це не найголовніше в житті, чи не так?

Номер запитання										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
Σ										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Перерахуємо ці цінності в узагальненому вигляді:

стовбець 1 – приємне проведення часу, відпочинок;

стовбець 2 – високий матеріальний добробут;

стовбець 3 – пошук і насолода прекрасним;

стовбець 4 – допомога і милосердя до інших людей;

стовбець 5 – любов, кохання;

стовбець 6 – пізнання нового у світі, природі, людині;

стовбець 7 – високий соціальний статус і управління людьми;

стовбець 8 – визнання і повага людей і вплив на оточуючих;

стовбець 9 – соціальна активність для досягнення позитивних змін в суспільстві;

стовбець 10 – спілкування;

стовбець 11 – здоров'я.

Оброблення та інтерпретація результатів. Ступінь виразності кожної з поліструктурності ціннісних орієнтацій особистості визначається за допомогою ключа, представленого в бланку відповідей. Відповідно до цього підраховується кількість позитивних відповідей у всіх одинадцяти шпальтах цінностей (описані нижче по тексту). За результатами обробки персональних даних будується графічний профіль, що відображає вираженість кожної цінності. Для цього по вертикалі фіксується кількісна вираженість цінностей (по шість - бальною системою), а по горизонталі - види цінностей.

Додаток Б

**Методика для діагностики мотивації фахової діяльності
за К. Замфір у модифікації А. О. Реана**

Інструкція. Прочитайте нижче мотиви майбутньої діяльності як фахівця фізичної культури та спорту в Збройних силах України та оцініть їх значимість для Вас за п'ятибальною шкалою.

Тест

№ з/п	Мотив	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
		майже повністю незначимо	трохи незначимо	посередньо	значимо	дуже значимо
1.	Заробляння грошей					
2.	Прагнення до руху в кар'єрі					
3.	Прагнення уникнути критики зі сторони командування					
4.	Прагнення уникнути можливих неприємностей і покарання у військовій службі					
5.	Потреба в досягненні соціального престижу і поваги					
6.	Отримання задоволеності від самого процесу і результату діяльності як фахівця фізичної культури та спорту в Збройних силах України					
7.	Можливість найбільш повної самореалізації саме в цій діяльності як військового професіонала					
8.	Можливість найбільш повної самореалізації саме в цій діяльності як суб'єкта фізичної культури та спорту в Збройних силах України					

Інтерпретація опитувальника: Підраховуються показники внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної (ЗНМ) мотивації за ключами.

$$ВМ = (\text{оцінка пункту 6} + \text{оцінка пункту 7} + \text{оцінка пункту 8})/3;$$

$$ЗПМ = (\text{оцінка пункту 1} + \text{оцінка пункту 2} + \text{оцінка пункту 5})/3;$$

$$ЗНМ = (\text{оцінка пункту 3} + \text{оцінка пункту 4})/2.$$

Показником ступеня вираженості кожного типу мотивації буде число у межах від 1 до 5 (можливо дробове). На основі отриманих даних визначається мотиваційний комплекс особистості – співвідношення між трьома видами мотивації.

Найкращим, оптимальним, мотиваційним комплексом особистості вважаються два типи співвідношення:

1) $BM \geq ЗПМ \geq ВНМ$ та 2) $BM = ЗПМ \geq ЗНМ$.

Найгіршим мотиваційним комплексом вважається тип:

3) $ЗНМ \geq ЗПМ \geq BM$.

Оброблення та інтерпретація результатів. У контексті нашого дослідження співвідношення:

$BM \geq ЗПМ \geq ВНМ$ – відповідає 90-100 балам за загальною шкалою та високому рівню мотивації до здійснення фахової діяльності;

$BM = ЗПМ \geq ЗНМ$ – відповідає 70-89 балам за загальною шкалою та середньому рівню мотивації до здійснення фахової діяльності;

$ЗНМ \geq ЗПМ \geq BM$ – відповідає 50-69 балам за загальною шкалою та низькому рівню мотивації до здійснення фахової діяльності.

Додаток В**Знаннієвий компонент****Тест на визначення рівня знань щодо організації фізичної культури і спорту в Збройних силах України**

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 30 секунд.

1. Фізична підготовка – це ...

а) комплекс заходів щодо фізичного вдосконалення військовослужбовців, спрямований на формування загальних і спеціальних фізичних якостей, розвиток військово-прикладних навичок, виховання морально-вольових і психічних якостей;

б) комплекс заходів у військовій частині (підрозділі), який спрямований на розвиток загальних і спеціальних фізичних якостей, формування військово-прикладних навичок, виховання морально-вольових і психічних якостей;

в) складова частина загальної системи навчання та виховання військовослужбовців, яка спрямована на забезпечення їх фізичної готовності до професійної діяльності;

г) частина фізичної підготовки, яка спрямована на розвиток основних фізичних якостей, поліпшення фізичного розвитку та зміцнення здоров'я військовослужбовців.

2. Мета фізичної підготовки:

а) забезпечення фізичної готовності військовослужбовців до бойової діяльності, виконання службових завдань за призначенням, сприянні вирішення інших завдань їх навчання та виховання;

б) забезпечити готовність військовослужбовців до професійної діяльності;

в) забезпечити фізичну готовність військовослужбовців до виконання функціональних обов'язків;

г) забезпечення формування готовності до перенесення екстремальних фізичних і психічних навантажень у період підготовки та ведення бойових дій, виховання морально-вольових якостей.

3. Фізична підготовленість – це...

а) визначений навчальними нормативами рівень розвиненості загальних і спеціальних фізичних якостей, що характеризує функціональний і морально-психічний стан військовослужбовців;

б) фізичний стан військовослужбовця, який характеризується наявним рівнем розвиненості фізичних, спеціальних якостей, ступенем сформованості військово-прикладних рухових навичок і вмінь;

в) визначений навчальними нормативами рівень розвиненості загальних і спеціальних фізичних якостей, що характеризує функціональний і морально-психічний стан військовослужбовців і готовність до виконання завдань за призначенням;

г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов.

4. Фізична готовність – це...

а) ступінь оволодіння військовослужбовцями знаннями, вміннями та здатностями, які забезпечують їм можливість ефективно виконувати завдання за призначенням відповідно до займаних посад (військових спеціальностей);

б) ступінь оволодіння військовослужбовцями знаннями, вміннями, а також встановленими стандартами фізичної підготовки, які забезпечують здатність військовослужбовців ефективно виконувати завдання за призначенням відповідно до займаних посад (військових спеціальностей);

в) фізичний стан військовослужбовця, який дозволяє йому успішно виконувати бойові та інші службові завдання за призначенням відповідно до вимог професійної діяльності в складних, екстремальних, у тому числі й бойових умовах;

г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов.

5. Фізичне вдосконалення – це:

а) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця;

б) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;

в) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов;

г) фізичний стан військовослужбовця, який характеризується наявним рівнем розвиненості фізичних, спеціальних якостей, ступенем сформованості військово-прикладних рухових навичок і вмінь.

6. Фізичний розвиток – це:

а) рухові дії, прийоми чи їх сукупність, що виконуються з метою покращення фізичного стану військовослужбовців, вирішення їх службових та інших завдань;

б) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;

в) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний стан організму та фізичну підготовленість та готовність військовослужбовця; високий рівень фізичної розвиненості поєднується з високими показниками фізичної підготовленості, м'язової та розумової працездатності людини;

г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті системного, систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов; високий рівень фізичної розвиненості військовослужбовців поєднується з високими показниками їх фізичної підготовленості, м'язової та розумової працездатності.

7. Фізичний стан – це:

а) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;

б) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний

стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця;

в) відповідність показників життєдіяльності організму військовослужбовця нормативам військово-професійної діяльності із урахуванням їх віку і статі, це можливість тканин, органів, систем організму максимально збільшити свою функцію в порівнянні з станом спокою;

г) рівень стійкості організму військовослужбовця до дії несприятливих чинників навколишнього середовища.

8. Фізичні якості – це:

а) сформовані та розвинуті у процесі фізичного виховання і цілеспрямованої фізичної підготовки рухові задатки військовослужбовця, які визначають його можливості успішно виконувати певну рухову діяльність;

б) сукупність фізичних показників, які характеризують фізичний стан, сформованість, розвиненість, функціональний стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця до військово-професійної діяльності;

в) розвинуті у процесі фізичного виховання і цілеспрямованої фізичної підготовки рухові задатки військовослужбовців, які визначають їх можливості успішно виконувати певну рухову дію;

г) властивості (особливості) організму військовослужбовця, що забезпечують його активну рухову діяльність.

9. Військово-професійна витривалість – це:

а) цілісна інтегративна професійна важлива якість, яка охоплює їх фізіологічну та психічну сфери і забезпечує усвідомлення, саморефлексію, самооцінювання свого потенціалу, що сприяє ефективній військово-професійній діяльності у надскладних, непередбачуваних умовах за рахунок подолання різновидів втоми, стресу, напружень та інших несприятливих її чинників;

б) доведена до автоматизму практична дія військовослужбовця, що виконуються відповідно до поставлених завдань;

в) спроможність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;

г) здатність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями.

10. Сила (силові здатності) – це:

а) здатність військовослужбовця тривалий час здійснювати професійну діяльність без зниження її ефективності, що потребує значної прояви сили;

б) спроможність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;

в) здатність військовослужбовця долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль;

г) спроможність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями.

11. Спритність (координаційні здатності) – це:

а) здатність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями;

б) спроможність військовослужбовця долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль;

в) спроможність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;

г) здатність військовослужбовця швидко вчитися новим руховим діям і швидко перебудовувати рухові дії відповідно до обставин, які постійно змінюються.

12. Основними формами фізичної підготовки є:

а) навчальні заняття, ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, змагання на першість військової частини (підрозділу), самостійна підготовка;

б) навчальні заняття, фізичне тренування в процесі навчально-бойової діяльності, ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, самостійна підготовка;

в) навчальні заняття, супутнє фізичне тренування, ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, індивідуальні фізичні тренування;

г) спортивно-масова робота, навчальні заняття, самостійна робота.

13. Ранкова фізична зарядка зі військовослужбовцями проводиться з метою:

а) систематичного тренування військовослужбовців, приведення організму після сну в бадьорий стан;

б) систематичного фізичного тренування військовослужбовців, вона сприяє швидкому приведенню організму після сну в бадьорий стан, є обов'язковим елементом розпорядку дня та проводиться через 10 хв. після підйому;

в) систематичного фізичного тренування військовослужбовців, приведення організму після сну в стан готовності до виконання завдань за призначенням;

г) для вдосконалення фізичної підготовленості військовослужбовців.

14. Розділи фізичної підготовки (відповідно до діючої Інструкції №225)

а) загальна фізична підготовка, рукопашний бій, військово-прикладна фізична підготовка;

б) легка атлетика та прискорене пересування, гімнастика, рукопашна бій, спортивні та рухливі ігри, подолання перешкод, лижна підготовка, військово-прикладне плавання;

в) загальна фізична підготовка, рукопашна підготовка, спеціальна (військово-прикладна) фізична підготовка;

г) прискорене пересування, вправи на витривалість, військово-прикладні види спорту.

15. Фізичне навантаження військовослужбовця– це...

а) вплив фізичних вправ на організм військовослужбовців, яке визначається частотою серцевих скорочень (пульсу) за хвилину;

б) ступінь впливу виконання фізичних вправ на організм, яке визначається частотою серцевих скорочень (пульсу) за хвилину;

в) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;

г) ступень впливу рухової активності військовослужбовця на його організм, що супроводжується підвищенням рівня його функціонування (відносно стану спокою, коли військовослужбовець відпочиває).

16. Кількість категорій військовослужбовців (у тому числі резервістів) Збройних Сил України за рівнем вимог до їх фізичної підготовленості для складання навчальних нормативів з фізичної підготовки:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

17. Кількість вікових груп для складання навчальних нормативів із фізичної підготовки чоловіками особами офіцерського рядового, сержантського і старшинського складу чоловічої статі, які проходять військову службу за контрактом (згідно зі Інструкції фізичної підготовки № 225 від 05.08.2021 року):

- а) 5;
- б) 7;
- в) 6;
- г) 9.

18. Лікувальна фізична культура військовослужбовців – це:

- а) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки під час захворювань;
- б) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки після перенесених захворювань;
- в) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки та медицини після перенесених захворювань;
- г) відновлення функцій організму та працездатності військовослужбовців засобами фізичної культури і спорту після перенесених захворювань, профілактики можливих ускладнень та загострень патологічних процесів, що відбуваються в їх організмі.

19. Процес фізичного вдосконалення військовослужбовців – це:

- а) це активна фізична діяльність військовослужбовців, яка спрямована на їх фізичне вдосконалення;
- б) діяльність службових осіб військової частини, яка включає планування, підготовку керівників фізичної підготовки, контроль та облік її заходів;
- в) сукупність засобів, методів та форм фізичної підготовки, які реалізуються шляхом застосування функцій навчання, розвитку, виховання та злагодження підрозділів;
- г) діяльність службових осіб військової частини щодо вчасного та повного забезпечення умов функціонування і розвитку системи фізичної підготовки.

20. Організаційними формами виконання фізичних вправ військовослужбовцями є такі:

- а) індивідуальна, групова, фронтальна, поточна, колова, змагально-групова;

- б) індивідуальна;
- в) індивідуальний, групова;
- г) індивідуальна, групова, фронтальна, поточна.

Оброблення та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень знань за фахом визначається за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 50-69 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 70-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Тест на визначення рівня військово-професійних знань

Виберіть правильний варіант відповіді.

1. Збройні Сили України – це...

а) військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності;

б) військове формування, на яке відповідно до наказу Міністерства оборони України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності;

в) формування, на яке відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

2. Статути Збройних Сил України включають:

а) дисциплінарний статут Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України;

б) статут внутрішньої служби Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України;

в) статут внутрішньої служби Збройних Сил України, дисциплінарний статут Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України.

3. Військова дисципліна – це. . .

а) бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил України порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України;

б) бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України;

в) бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених наказами Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та іншим законодавством України.

4. Варта – це...

а) озброєний підрозділ, віднаряджений для виконання бойового завдання з метою охорони та оборони військових об'єктів, бойових прапорів та осіб, яких тримають на гауптвахті й у дисциплінарній частині (батальйоні);

б) підрозділ, що віднаряджений для виконання бойового завдання з метою охорони та оборони військових об'єктів, бойових прапорів та осіб, яких тримають на гауптвахті й у дисциплінарній частині (батальйоні);

в) озброєний підрозділ, віднаряджений для виконання завдання з метою охорони та оборони військових об'єктів, бойових прапорів та осіб, яких тримають на гауптвахті й у дисциплінарній частині (батальйоні).

5. Стрій – це...

- а) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців, підрозділів для їх спільних дій у пішому порядку;
- б) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, підрозділів і частин для їх спільних дій у пішому порядку та/або на машинах;
- в) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців, підрозділів і частин для їх спільних дій у пішому порядку та/або на машинах.

6. Фланг – це...

- а) правий (лівий) бік строю;
- б) правий (лівий) край строю;
- в) правий (лівий) край строю при розташуванні на місці.

7. Фронт – це...

- а) бік строю, до якого військовослужбовці повернені обличчям, а машини – лобовою частиною;
- б) бік строю, до якого військовослужбовці повернені обличчям,
- в) бік строю, до якого військовослужбовці повернені по фронту, а машини – лобовою частиною.

8. Шеренга – це...

- а) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на встановлені інтервали;
- б) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на одній лінії;
- в) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на одній лінії відповідно до встановлених інтервалів.

9. Інтервал – це...

- а) відстань по фронту між машинами, підрозділами та частинами;
- б) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами;
- в) відстань по фронту між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

10. Дистанція – це...

- а) відстань у глибину між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами;
- б) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами від першого до останнього;
- в) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

11. Двошеренговий стрій – це...

- а) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за

військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного кроку;

б) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного кроку (витягнутої руки, покладеної долонею на плече військовослужбовця, що стоїть попереду);

в) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного витягнутої руки, покладеної долонею на плече військовослужбовця, що стоїть попереду.

12. Колона – це...

а) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один за одним на відповідних дистанціях;

б) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один (одна) за одним (одною) на відповідних дистанціях та інтервалах встановлених цим Статутом або командиром;

в) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один (одна) за одним (одною) на дистанціях, встановлених цим Статутом або командиром.

13. Напрямний – це...

а) військовослужбовець (підрозділ, машина), що рухається на чолі строю у визначеному напрямку;

б) військовослужбовець (підрозділ, машина), що рухається на чолі колони у визначеному напрямку;

в) військовослужбовець (підрозділ), що рухається на чолі строю у визначеному напрямку відповідно до встановленої швидкості та дистанції.

14. Тактичні дії – це...

а) організовані дії військової частини і підрозділів під час виконання поставлених завдань, встановлених наказом командира (начальника);

б) організовані дії військової частини і підрозділів під час виконання поставлених завдань, встановлених розпорядженням старшого начальника;

в) організовані дії військової частини і підрозділів під час виконання поставлених завдань.

15. Похідний порядок – це...

а) шикування підрозділів для пересування в колонах;

б) шикування підрозділів та військової техніки для пересування в колонах;

в) шикування підрозділів для пересування в колонах під час руху.

16. Взвод – це...

а) військове формування, складовий елемент роти;

б) формування, складовий елемент роти;

в) військове формування, складовий елемент роти, батальйону, полку.

17. Управління – це...

а) специфічний різновид трудової діяльності;

- б) специфічний вид діяльності людини;
- в) специфічний різновид діяльності людини в суспільстві.

18. Види рішень за способом їх прийняття:

- а) емпіричне, інтуїтивне, інформаційно-аналітичне;
- б) ситуаційне, інтуїтивне, аналітично-перевірене;
- в) емпіричне, наказове, інформаційно-аналітичне.

19. Наказ – це...

- а) розпорядчий документ, що видається керівником підприємства, організації, установи у межах своєї компетенції;
- б) розпорядчий документ, що видається керівником підприємства, організації, установи на правах єдиноначальності й у межах своєї компетенції;
- в) розпорядчий документ, що видається керівником підприємства, на правах єдиноначальності й у межах своєї компетенції.

20. Періоди навчання у військах:

- а) базовий, підтримуючий, відновлювальний;
- б) базовий, інтенсивний, підтримуючий;
- в) початковий, базовий, інтенсивний.

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень військово-професійних знань визначається за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 50-69 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 70-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Тест на визначення рівня педагогічних знань

Виберіть правильний варіант відповіді.

1. Педагогіка – це ...
  - а) наука про виховання людини;
  - б) наука (система знань), що вивчає і формулює закономірності, форми, методи навчання та виховання;
  - в) наука про навчання і освіти, їх мету і завдання, зміст, методи, форми, засоби, організацію, досягнуті результати.

2. Навчання – це ...
  - а) впорядкована взаємодія педагога з учнями, спрямована на досягнення визначеної мети;
  - б) впорядкована діяльність педагога, спрямована на досягнення визначеної мети;
  - в) впорядкована діяльність учнів, спрямована на досягнення визначеної мети.

3. Освіта – це ...
  - а) процес і результат передачі учням систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів;
  - б) процес і результат засвоєння людиною систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів;
  - в) процес і результат отримання людиною систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів.

4. Викладання – це ...
  - а) діяльність тих, хто передає знання та уміння;
  - б) діяльність тих, хто навчається;
  - в) діяльність тих, хто навчає.

5. Учіння – це ...
  - а) діяльність тих, хто навчається;
  - б) діяльність тих, хто передає знання та уміння;
  - в) спільна діяльність тих, хто навчає та навчається.

6. Навчальний процес – це ...
  - а) система організації навчальної діяльності, в основі якої – органічна єдність і взаємозв'язок викладання й учіння;
  - б) система організації виховної діяльності, в основі якої – органічна єдність і взаємозв'язок викладання й учіння;
  - в) система організації навчально-виховної діяльності, в основі якої – органічна єдність і взаємозв'язок викладання й учіння.

7. Принципи навчання – це ...

а) вимоги до організації дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей;

б) спрямовуючі положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей;

в) вимоги до проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей.

8. Форма навчання – це ...

а) зовнішня сторона організації навчального процесу, що відображає спосіб організації діяльності учнів та вчителів, який здійснюється в певному порядку і режимі, та залежить від кількості учнів, характеру взаємодії суб'єктів навчального процесу, рівня самостійності, специфіки педагогічної діяльності;

б) внутрішня сторона організації навчального процесу, що відображає спосіб організації діяльності учнів та вчителів, який здійснюється в певному порядку і режимі, та залежить від кількості учнів, характеру взаємодії суб'єктів навчального процесу, рівня самостійності, специфіки діяльності;

в) зовнішня сторона організації навчально-виховного процесу, що відображає спосіб організації діяльності учнів та вчителів, який здійснюється в певному порядку і режимі, та залежить від кількості учнів, характеру взаємодії суб'єктів навчального процесу, рівня самостійності, специфіки педагогічної діяльності.

9. Метод навчання – це ...

а) прийоми спільної впорядкованої, взаємозв'язаної діяльності вчителів і учнів, спрямовані на оволодіння знаннями, навичками та вміннями, різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей, формування рис, необхідних для повноцінного життя та майбутньої професійної діяльності;

б) способи спільної впорядкованої, взаємозв'язаної діяльності вчителів і учнів, спрямовані на оволодіння знаннями, навичками та вміннями, різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей, формування рис, необхідних для повноцінного життя та майбутньої професійної діяльності;

в) способи та прийоми спільної впорядкованої, взаємозв'язаної діяльності вчителів і учнів, спрямовані на оволодіння знаннями, навичками та вміннями, різнобічний розвиток розумових і фізичних здібностей, формування рис, необхідних для повноцінного життя та майбутньої професійної діяльності.

10. Засоби навчання – це ...

а) матеріальний об'єкт, який використовують для засвоєння знань, формування досвіду пізнавальної та практичної діяльності;

б) ідеальний або матеріальний об'єкт, який використовують для засвоєння знань, формування досвіду пізнавальної та практичної діяльності;

в) ідеальний або матеріальний об'єкт, який використовують в навчально-пізнавальній та практичній діяльності.

11. Знання – це ...

- а) сукупність ідей людини, в яких виражається теоретичне та практичне оволодіння певним предметом;
- б) сукупність ідей людини, в яких виражається практикоорієнтоване оволодіння певним предметом;
- в) сукупність ідей людини, в яких виражається теоретичне оволодіння певним предметом.

12. Уміння – це ...

- а) здатність робити що-небудь, зумовлена набутим досвідом;
- б) здатність робити що-небудь, зумовлена набутими знаннями;
- в) здатність робити що-небудь, зумовлена набутими знаннями та досвідом.

13. Навички – це ...

- а) уміння, доведені до автоматизму, високого ступеня досконалості;
- б) здатності, доведені до автоматизму, високого ступеня досконалості;
- в) уміння та отримані знання, доведені до автоматизму, високого ступеня досконалості.

14. Формування – це ...

- а) це динамічна система, яка об'єднує процеси виховання, навчання, розвитку і самовдосконалення особистості;
- б) надання певної форми, завершеності процесу становлення особистості, досягнення нею рівня зрілості та стабільності.
- в) педагогічний процес цілеспрямованої систематичної дії на людину.

15. Фізичні якості – це ...

- а) властивості, що характеризують окремі якісні сторони спроможностей людини;
- б) властивості, що характеризують окремі якісні сторони розумових спроможностей людини;
- в) властивості, що характеризують окремі якісні сторони рухових спроможностей людини. \

16. Сила – це ...

- а) здатність переборювати певний опір або протидіяти йому за рахунок діяльності м'язів та фізичних вправ;
- б) здатність переборювати певний опір або протидіяти йому за рахунок виконання фізичних вправ силової спрямованості;
- в) здатність переборювати певний опір або протидіяти йому за рахунок діяльності м'язів.

17. Витривалість – це ...

- а) спроможність ефективно виконати вправи, переборюючи зовнішнє та внутрішнє стомлення, що розвивається;
- б) здатність до ефективного виконання вправи, переборюючи стомлення, що розвивається;

в) здатність до ефективного виконання вправи, переборюючи зовнішнє та внутрішнє стомлення, що розвивається.

18. Гнучкість – це ...

- а) здатність людини виконувати рухи з більшою амплітудою;
- б) здатність людини виконувати рухи в суглобах з більшою амплітудою за певний проміжок часу;
- в) здатність людини виконувати рухи в суглобах з можливо більшою амплітудою.

19. Швидкість – це ...

- а) здатність людини до термінового реагування на подразники і до високої швидкості рухів, що виконуються при значному зовнішньому опорі;
- б) здатність людини до термінового реагування на подразники і до високої швидкості рухів, що виконуються за відсутності значного зовнішнього опорю;
- в) здатність людини до термінового реагування на подразники і до високої швидкості рухів, що виконуються за відсутності значного зовнішнього опорю за одиницю часу.

20. Координація– це ...

- а) здатність людини раціонально діяти при вирішенні конкретних рухових завдань;
- б) здатність людини раціонально узгоджувати рухи ланок тіла при вирішенні конкретних рухових завдань;
- в) здатність людини раціонально узгоджувати свої рухи при вирішенні конкретних рухових завдань.

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень дидактичних знань визначається за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 50-69 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 70-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Управлінський компонент

Анкета «Квазіуправлінські ситуації»

Інструкція: Будьте уважні. Працюйте швидко. Вам потрібно уважно прочитати проблемні ситуації та надати відповідь, яка співпадає з Вашою думкою, позицією, оцінкою.

Ситуація 1.

Ви здійснюєте перевірку організації спортивно-масової роботи в підрозділах військової частини. Помічаєте, що особовий склад одного з військових підрозділів не займається згідно зі планом проведення зазначеного спортивно-масового заходу, а також відсутній контроль з боку командира підрозділу.

Ваші дії:

- а) вжити рішучих заходів щодо проведенням спортивно-масової роботи згідно плану;
- б) зробити доповідь командирі структурному підрозділу щодо проблемних питань;
- в) вишукувати особовий склад, виявити тих хто відсутній, визвати керівника спортивно-масової роботи та командира структурного підрозділу
- г) не буду звертати увагу.

Ситуація 2.

Відповідно до плану проведення змагань у військовій частині наближається змагання з гирьового спорту. Вам потрібно організувати змагання через 3 доби.

Ваші дії:

- а) доповідь начальнику штабу про терміни та місце проведення;
- б) підготувати всі необхідні документи, доповідь начальнику штабу та організувати змагання;
- в) визначити місце проведення, час та кількість команд, підготувати необхідні документи та організувати змагання;
- г) не буду звертати увагу.

Ситуація 3.

Кількість військових підрозділів Вашого навчального центру, які залучаються до проведення ранкової фізичної зарядки складає 350 військовослужбовців. Під кінець наступного тижня до Вашого навчального центру будуть прикомандировані ще 350 військовослужбовців з іншої частини, з якими також планують проводити ранкову фізичну зарядку. Пропускна здатність об'єктів НСБ військової частини складає 500 осіб за годину. Що б Ви зробили для її вирішення цього питання?

- а) на мою думку 200 осіб не така велика кількість, можна було б втеснити;
- б) зробив би запит до командирів структурних підрозділів де проходять службу військовослужбовці які відкомандировані, зокрема такий: відмінники та ті хто має

незадовільні оцінки з фізичної підготовки. Після цього зробив би списки та залучав би на ранкову зарядку тільки тих у кого незадовільні оцінки;

в) не проводив би ранкову фізичну зарядку весь час коли б НСБ була перевантажена;

г) розделив би на групи і запускав кожні 20 хв.

Ситуація 4.

Один із заступників командира військової частини має постійні претензії до методів Вашої роботи. Заздалегідь ви знаєте, що він вас не поважає, намагається чинити тиск тощо. На вашу думку ви дієте відповідно до своїх функціональних обов'язків. Що б Ви зробили для вирішення цієї проблеми?

а) зробив би доповідь командиру військової частини зі всіма фактами;

б) вияснив би з ним один-на-один;

в) поговорив би з ним, впевнений що, тільки розмовою можливо добитися результату;

г) ігнорував.

Ситуація 5.

Керівний склад Вашої частини систематично уникає занять із фізичної підготовки. Це, на їх думку не потрібно для виконання службових обов'язків. Ви вважаєте, що це не припустимо. Які Ваші дії для вирішення цієї проблеми?

а) згідно бойової підготовки, фізичною підготовкою повинні займатись всі, тобто вжив би заходи згідно функціональних обов'язків щодо їх присутності на заняттях.

б) вони самі за себе відповідають і я не вправі їм заперечувати;

в) провів би розмову щодо користі занять з фізичної підготовки;

г) не зварнув би уваги.

Ситуація 6.

Ваш підлеглий ігнорує вказівки, робить усе по-своєму, не реагує на зауваження. Які мають бути ваші дії?

а) з'ясувати мотиви упертості підлеглого і, розуміючи їхню несуттєвість, застосувати звичайні адміністративні впливи;

б) переконаю підлеглого викликати прихильність до себе, налаштувати на сприятливий діловий контакт для майбутньої роботи;

в) спробую вплинути на підлеглого через авторитетних членів підрозділу;

г) спочатку подумати про те, може я в чомусь винен, потім з'ясувати в чому правий в чому не правий мій підлеглий.

Менеджерський компонент

Авторська методика діагностування майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України як менеджерів у сфері фізичної підготовки та спорту ЗС України

Інструкція. Наданий бланк містить низку тестових завдань. Прочитайте уважно кожне з приведених нижче тверджень і яке на вашу думку правильне обведіть відповідну букву ліворуч від кожного з відповідей.

ТЕСТ

1. Менеджмент – це:

- а) функція управління;
- б) процес планування, організації, мотивації та контроль організації з метою досягнення координації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань;
- в) процес організації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань;
- г) процес утворення функції управління.

2. Як найчастіше інтерпретують поняття «менеджмент»?

- а) управляти, координувати, організовувати;
- б) управляти, контролювати, регулювати;
- в) керувати, управляти, завідувати, стояти на чолі;
- г) завідувати, керувати, стимулювати.

3. В чому полягає зміст «менеджменту» як процесу управління організацією?

- а) спосіб і манера спілкування з людьми;
- б) влада та мистецтво керівника організації;
- в) вміння організувати ефективну роботу управлінського апарату;
- г) всі наведені тлумачення є правильні.

4. Найвиразніше конкретні функції менеджменту проявляються при:

- а) підведенні підсумків змагань;
- б) проведення спортивних змагань;
- в) відборі в спортивні секції;
- г) проведенні спортивного тренування.

5. Загальні функції менеджменту включають в себе:

- а) організація, мотивація, контроль, координація, облік;
- б) планування, організація, мотивація, контроль;
- в) мотивація, контроль, координація;
- г) планування, організація, мотивація, контроль, координація, облік і аналіз.

6. В системі менеджменту у фізичній культурі і спорті суб'єктом є:

- а) колектив організації;
- б) керівник організації;
- в) споживач фізкультурно-оздоровчих послуг;
- г) спортивна команда.

7. В системі менеджменту у фізичній культурі і спорті об'єктом виступає:

- а) керівник організації;
- б) колектив співробітників організації;
- в) тренерська рада;
- г) рада директорів організації.

8. Менеджер – це ...

- а) організатор взаємодії суб'єктів;
- б) керівник, який організовує діяльність свою та підлеглого особового складу;
- в) фахівець який має певні права і повноваження в сфері фізичної культури і спорту;
- г) це керівник або фахівець, який займає постійну посаду, професійно здійснює управлінські функції, має певні права і повноваження в сфері прийняття рішень в конкретних видах діяльності підприємства .

9. Однією з конкретних функцій менеджера фізичної культури і спорту у військовослужбовців.

- а) формування світогляду;
- б) виховання фізичних якостей;
- в) фізичне виховання;
- г) фізичний розвиток.

10. Що означає поняття «управління»?

- а) послідовне виконання управлінських задач з метою ефективного використання людських ресурсів в організації;
- б) цілеспрямований вплив на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин;
- в) господарська діяльність з використання компонентів організації для досягнення її цілей;
- г) процес реорганізації потреб суб'єктів через використання ресурсів організації.

11. Що розуміють під об'єктом управління?

- а) людина чи група людей, на які спрямований управлінський вплив;
- б) працівники апарату управління організації;
- в) люди, які безпосередньо зайняті в процесі управління виробництвом;
- г) найбільш кваліфіковані працівники, які виконують певні завдання в організації.

12. Що розуміють під суб'єктом управління?

- а) людина або група людей, які мають певні знання про управління;
- б) учасники управління;

- в) людина або група людей, які здійснюють процес управління;
- г) група людей, що виконують заплановані роботи.

13. Що являє собою система управління?

- а) сукупність взаємодіючих елементів, які складають цілісне утворення, що має властивості відмінні від властивостей складових елементів;
- б) сукупність взаємодіючих елементів;
- в) цілісне утворення, що має властивості, відмінні від властивостей складових елементів;
- г) сукупність елементів організації.

14. На які основні категорії поділяються всі управлінські задачі в організації?

- а) робота з людьми, здійснення технології та налагодження комунікацій;
- б) робота з матеріалами, робочою силою та паперами;
- в) робота з ресурсами, технікою та інформацією;
- г) робота з людьми, предметами та інформацією.

15. На вашу думку, планування це – ...

- а) заздалегідь визначений порядок дій, які потрібні для досягнення поставленої мети;
- б) оптимальний розподіл ресурсів для досягнення поставленої мети;
- в) вид управлінської діяльності, який визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення;
- г) основна функцією менеджменту, яка зв'язує разом всі управлінські функції.

16. Планування фізичної підготовки у військовій частині здійснюється:

- а) начальником штабу військової частини;
- б) заступником командира військової частини;
- в) командиром взводу;
- г) начальником штабу спільно з начальником фізичної підготовки.

17. Ранкова фізична зарядка для військовослужбовців строкової військової служби планується:

- а) щодня;
- б) щотижня;
- в) щомісяця;
- г) раз в квартал.

18. Організація, на вашу думку це – ...

- а) цільове досягнення певної мети;
- б) соціальне утворення, яке об'єднує багато фахівців, діяльність яких має певну суспільно корисну мету й певним чином координується;
- в) група фахівців, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної цілі чи цілей;
- г) одна з основних функцій управління, призначення якої, у свою чергу, полягає в

реалізації принципу самоорганізації суб'єкта.

19. Організаційна діяльність це – ...

а) соціальне утворення, яке об'єднує багато фахівців, діяльність яких має певну суспільно корисну мету й певним чином координується;

б) функція управління, спрямована на встановлення постійних зв'язків і тимчасових взаємин між усіма підрозділами підприємства; на визначення порядку та умов функціонування підприємства;

в) процес, за допомогою якого керівник усуває невизначеність та конфлікти між фахівцями щодо роботи або повноважень і створює середовище, придатне для їх спільної діяльності;

г) це частина управлінської діяльності, тобто функція менеджера, яка полягає в оцінці відповідності та виявленні невідповідності вимогам шляхом спостереження та висновки, на підставі відповідних вимірювань, випробувань або перевірок.

20. Фізична підготовка у військовій частині організовується відповідно до:

а) наказу командира військової частини;

б) керівних документів щодо організації фізичної підготовки у військах;

в) статутів Збройних Сил України, наказів Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України та Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України;

г) наказів Міністра оборони України, начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України.

21. СМР у військовій частині для військовослужбовців строкової служби планується:

а) 2 рази на тиждень по 1 навчальній годині в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні;

б) 1 раз на тиждень по 2 навчальній годині в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні;

в) 2 рази на тиждень по 2 навчальні години в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні;

г) 3 рази на тиждень по 2 навчальні години в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні.

22. СМР у військовій частині для осіб офіцерського складу, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом планується:

а) 1 раз на тиждень по 2 навчальній годині в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні;

б) щоденно (крім святкових, вихідних днів та днів коли сплановані заняття з фізичної підготовки) по 1 годині в службовий час;

в) щоденно;

г) 2 рази на тиждень по 2 навчальній годині в робочі дні у вільний від занять час і 3 навчальні години у вихідні та святкові дні.

23. Принципи менеджменту у фізичній культурі і спорті – основні....

- а) етапи становлення фізкультурної організації;
- б) вимоги до працівників організації;
- в) традиції організації;
- г) правила, положення і норми поведінки та діяльності в фізичній культурі та спорті.

24. Контролювання – це:

- а) це процес забезпечення досягнення цілей організації за допомогою оцінювання та аналізу результатів діяльності, оперативного втручання у процес її функціонування і прийняття коригувальних дій;
- б) це процес забезпечення досягнення організацією цілей свого функціонування;
- в) це частина управлінської діяльності, тобто функція менеджера, яка полягає в оцінюванні відповідності та виявленні невідповідності вимогам діяльності організації шляхом спостереження та висновки, на підставі відповідних вимірювань, випробувань або перевірок;
- г) одна з основних функцій системи управління.

25. Контроль фізичної підготовки у військовій частині спрямований на:

- а) забезпечення безумовного та якісного виконання наказів і вказівок командирів (керівників), начальників, вимог Інструкції зі фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України, програм бойової підготовки;
- б) перевірку дійсного стану рівня фізичної підготовленості військовослужбовців;
- в) забезпечення якісного виконання всіх вимог керівників (начальників), програм бойової підготовки;
- г) забезпечення виконання наказів і вказівок командирів (керівників), начальників, вимог Інструкції зі фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України.

26. Склад конкретних функцій менеджменту та їх пріоритети розрізняються залежно від:

- а) спрямованості фізкультурно-спортивних організацій;
- б) специфічних особливостей фізкультурно-спортивних організацій;
- в) матеріальної бази фізкультурно-спортивних організацій;
- г) фінансових можливостей фізкультурно-спортивних організацій.

27. Хід усвідомлення і формулювання мети менеджменту у фізичній культурі і спорті у Збройних силах України називають:

- а) плануванням;
- б) висновком;
- в) мисленням;
- г) цілепокладанням.

28. Найважливішим завданням ролі керівника є:

- а) навчання та підготовка підлеглих;

- б) заохочення і покарання підлеглих;
- в) розроблення стратегічних планів;
- г) мотивація та активізація діяльності підлеглих.

29. Менеджмент як специфічний вид діяльності реалізується за допомогою:

- а) виконання низки управлінських дій;
- б) проведення профілактичних заходів;
- в) постійного контролю над працівниками;
- г) здійснення дисциплінарних заходів.

30. На вашу думку, мотивування це – ...

- а) це співвіднесення цілей, що стоять перед людиною, яких вона прагне досягти, і внутрішньої активності особистості, тобто її бажань, потреб, мотивів і можливостей;
- б) це психофізіологічний процес, який під дією зовнішніх або внутрішніх чинників, стимулює у людей бажання займатися тією чи іншою діяльністю;
- в) це динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який керує поведінкою людини та визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини задовольняти свої потреби;
- г) особливий стан людини, який спонукає до дії.

Обробка і інтерпретація результатів. Оцінка проводиться за кількістю помилок. Помилкою вважається будь-яке пропущене, невиконане або виконане з помилкою завдання.

Норми виконання:

0-4 помилки – висока обізнаність в даному напрямку підготовки;

4-7 помилки – середній рівень знань;

7-10 помилок – низька здатність до опанування цього напрямку, труднощі у розумінні визначень;

10 помилок і більше – абсолютно не обізнаний в даному напрямку, має низький рівень засвоєння інформації.

Методика не вимагає багато часу для проведення дослідження та обробки результатів, разом з тим має високий рівень інформативності та точності в перевірці знань як менеджера в сфері фізичної підготовки і спорту ЗС України.

Індивідуально-психічний компонент

Тест «Схильність до лідерства»

Інструкція. На проведення опитування відводиться 3-5 хвилин. Необхідно відповісти на кожне запитання «так», «ні» або «не знаю» і записати свою відповідь у бланк для відповідей. Не слід витрачати багато часу на обмірковування запитань. *Давайте ту відповідь, яка першою спала вам на думку.*

1. Чи любите Ви бути лідером у компанії, очолювати групу, керувати і направляти інших?
2. Чи любите Ви характеризувати того, хто вам подобається?
3. Чи прагнете Ви навчати людей правилам і порядку?
4. Чи любите Ви бути лідером там, де Вас люблять?
5. Чи йдуть за Вами люди, які визнають Ваш авторитет?
6. Чи можете Ви наполегливо і без вагань приймати рішення, не зупиняючись перед труднощами?
7. Командувати і керувати Вам краще, ніж підкорюватися?
8. Чи вважаєте Ви себе досить здібним та кмітливим порівняно з іншими людьми?
9. Коли Вам доручають якусь справу, чи завжди Ви наполягаєте на тому, щоб зробити її по-своєму?
10. Чи прагнете ви бути першим завжди і скрізь?
11. Якби Ви серйозно зайнялися наукою, чи змогли б рано чи пізно стати професором?
12. Чи важко Вам відмовляти людям?
13. Чи вважаєте Ви, що досягнете в житті набагато більше, ніж ваші однолітки?
14. Чи встигнете Ви зробити в житті більше, ніж інші?
15. Якби Вам довелося починати життя спочатку, ви змогли б досягти набагато більше?
16. Чи охоче Ви йдете за авторитетними людьми?
17. Чи любите Ви керувати, відповідальність вас не лякає?
18. Чи вмієте Ви бути лідером і керувати людьми?
19. Чи любите Ви бути попереду подумки, але свідомо від керівництва і першості Ви відмовляєтеся?
20. Чи все заплановане ви встигаєте зробити вчасно?
21. Як Ви вважаєте, у будь-якій ситуації краще бути посередині, щоб менше було вимог?
22. Чи вважаєте Ви, що при однаковій матеріальній винагороді роль підлеглого краще, ніж роль начальника?

Оброблення результатів. Відповіді «так» – оцінюються у 2 бали, «не знаю» – 1 бал, «ні» – 0 балів. Із суми відповідей на 1-15 запитання слід відняти суму відповідей на 16-22 запитання.

Інтерпретація результатів: менше 0 – низький рівень схильності до лідерства; від 0 до 6 – нижче середнього; від 7 до 12 – середній рівень; від 13 до 19 – високий рівень; від 20 і більше – дуже високий рівень.

Додаток К

**Методика для діагностування комунікативних та організаційних здатностей
«Комунікативні та організаторські здатності»
за В. Синявським та Б. Федоришиним**

Інструкція до тесту. Вам запропоновано прості запитання. Поставте у листі відповідей знак «+» (плюс), якщо Ваша відповідь – «так» або знак «-» (мінус), якщо Ваша відповідь – «ні».

№ з/п	Запитання	Так	Ні
1	2	3	4
1	Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтесь?		
2	Чи часто Вам вдається схилити більшість колег до прийняття вашої думки?		
3	Чи довго Вас турбує почуття образи, нанесеної Вам кимось з друзів?		
4	Чи завжди Вам важко орієнтуватися у критичній ситуації?		
5	Чи прагнете Ви до нових знайомств?		
6	Чи подобається Вам організовувати свята, колективні виїзди на природу, вечірки тощо?		
7	Чи вірно, що Вам краще і простіше проводити час за читанням книги або, наприклад, за комп'ютером, ніж з людьми?		
8	Якщо виникають перешкоди у здійсненні Ваших намірів, то Ви легко відступаєте від них?		
9	Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, котрі значно старші Вас?		
10	Чи любите Ви організовувати з друзями різні розваги?		
11	Чи важко Вам включатися в нові для Вас стосунки, компанії?		
12	Чи часто Ви відкладаєте на інші дні справи, котрі потрібно було зробити сьогодні?		
13	Чи легко Вам вдається встановити контакти з незнайомими людьми?		
14	Чи прагнете Ви до того, щоб Ваші колеги діяли відповідно до Вашої думки?		
15	Чи важко Вам освоюватись у новому колективі?		
16	Чи вірно те, що у Вас не буває конфліктів з колегами через невиконання ними своїх обіцянок, обов'язків;		
17	Чи прагнете Ви при зручному випадку познайомитись і поговорити з новою людиною?		
18	Чи часто Ви при розв'язанні важливих справ берете ініціативу в свої руки?		
19	Чи часто у Вас виникає роздратування від спілкування з людьми і Вам хочеться побути наодинці?		

Продовження дадатку К

1	2	3	4
20	Чи правді те, що Ви зазвичай погано орієнтуєтесь в незнайомій обстановці?		
21	Чи подобається Вам постійно знаходитись серед людей?		
22	Чи виникає у Вас роздратування, якщо вам не вдається закінчити розпочату справу?		
23	Чи виникає у Вас почуття утруднення, незручності або засоромлення, якщо доводиться виявляти ініціативу, щоб познайомитись з новою людиною?		
24	Чи втомлюєтесь Ви від частого спілкування з друзями?		
25	Чи любите Ви брати участь у колективних заходах, розвагах?		
26	Чи часто Ви виявляєте ініціативу при розв'язанні питань, які зачіпають інтереси Ваших друзів?		
27	Чи правда, що Ви відчуваєте себе непевним серед малознайомих людей?		
28	Чи вірно те, що Ви прагнете до доведення своєї правоти?		
29	Чи важко Вам внести оживлення в малознайому для Вас компанію?		
30	Чи подобається Вам організовувати щось для інших, зокрема, свята, урочистості, виявляти ініціативу при підготовці вечірок?		
31	Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?		
32	Чи прагнете Ви відстоювати свою думку, рішення, якщо воно не було відразу прийнято іншими?		
33	Чи відчуваєте Ви себе невимушено, потрапивши в малознайому компанію?		
34	Чи охоче Ви беретесь до організації заходів для інших людей?		
35	Чи правда, що Ви відчуваєте себе досить впевнено і спокійно, коли доводиться говорити щось великій групі людей?		
36	Чи часто Ви запізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?		
37	Чи вірно, що у Вас багато друзів?		
38	Чи часто Ви опиняєтесь у центрі уваги інших людей?		
39	Чи часто Ви соромитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з малознайомими людьми?		
40	Чи правда, що Ви не дуже впевнено відчуваєте себе в оточенні великої групи знайомих?		

Оброблення та інтерпретація результатів. Відповіді порівняйте з наведеним нижче ключем (окремо за комунікативними та організаторськими здібностями).

Комунікативні здібності:

«Так» – питання 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37;

«Ні» – питання 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39.

Організаторські здібності:

«Так» – питання 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38;

«Ні» – питання 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40.

Підраховується кількість відповідей, що збігаються з ключем, та обчислюється оціночний коефіцієнт (окремо за комунікативними та організаторськими здібностями) за формулою: $K=0,05 C$, де C – кількість відповідей, що збігається з ключем.

Оцінний коефіцієнт і рівень здібностей:

0,10-0,55 – низький рівень (відповідає 50-69 балам загальної шкали);

0,56-0,65 – середній рівень (відповідає 70-89 балам загальної шкали);

0,66-1,00 – високий рівень (відповідає 90-100 балам загальної шкали).

Рефлексивно-оцінний компонент

Методика М. Шукиної «Оцінка рівня розвиненості суб'єктності особистості»

Інструкція. Вам пропонується кілька тверджень про те, як поведуть себе люди, коли щось роблять чи відчують. Прочитайте уважно твердження і прийміть рішення, наскільки воно правильне щодо Вас. Навпроти твердження поставте «галочку» в колонку, залежно від того, наскільки часто так із Вами буває: постійно, часто, іноді, винятково, ніколи.

№ з/п	Твердження	Постійно	Часто	Іноді	Винятково	Ніколи
1	2	3	4	5	6	7
1.	Я сповнений енергії і бажання діяти.					
2.	Я чудово лагоджу із собою. Я знаю, яку роботу хочу виконувати, яких друзів мати, і взагалі, що для мене важливо.					
3.	Я замислююся, як впливають мої вчинки на оточуючих людей.					
4.	Буває, що люди висувають мені такі вимоги, які мене обурюють, але я, як виявилось, не в змозі захищати себе, стверджувати своє право на власні бажання та думки.					
5.	Я суворо дотримуюся тих правил, які вважаю справедливими, і борюся з тими, які вважаю несправедливими.					
6.	У житті я маю дуже чіткі цілі і наміри.					
7.	Мої стосунки з людьми, які мене оточують, викликають у мене занепокоєння й розгубленість.					
8.	У мене на все є власна думка.					
9.	Я хвилююся, що не зможу подбати про себе, якщо залишусь без важливої у своєму житті людини.					
10.	Те, що я роблю, і те, що відбувається в моєму житті, є досить значущим для мене.					
11.	У складних обставинах я вважаю за краще почекати, поки проблеми вирішаться самі по собі.					
12.	Якщо для досягнення моїх цілей доводиться «переступати» через інших людей, я відмовляюся від таких цілей чи шукаю інші шляхи їх досягнення.					
13.	Мій настрій – чутливий прилад, мене легко вибити з колії.					

Продовження додатку Л

1	2	3	4	5	6	7
14.	В очікуванні важливих подій я прагну заздалегідь уявити послідовність своїх дій при тому чи іншому розвитку ситуації.					
15.	Я думаю, що в моєму житті не було б стільки проблем, якби деякі люди змінили ставлення до мене.					
16.	Я самостійно приймаю рішення.					
17.	Буває, я ловлю себе на думці, що нічого не роблю, чекаю, поки справи вирішаться самі по собі.					
18.	При суперечці найкраще задовольнити інтереси всіх сторін в їх спільній точці.					
19.	Мені багато чого не подобається у моїх відносинах з оточуючими, але я не в силах що-небудь змінити.					
20.	Я – автор своїх вчинків, свого життя.					
21.	Я думаю, що в мені немає нічого особливого.					
22.	Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи хто в ньому винен, я починаю із себе.					
23.	Я порівнюю себе з іншими людьми і доводжу собі, що я кращий, чи, принаймні, не гірший за інших.					
24.	Я не надто вірю в себе, іноді відчуваю себе просто нікчемним.					
25.	Мені подобається спілкуватися з незвичайними людьми.					
26.	Я досить легко піддаюся навіюванням, потрапляю під вплив оточуючих.					
27.	Я замислююся над тим, якими будуть наслідки моїх вчинків.					
28.	У мене таке відчуття, що я себе до кінця не розумію.					
29.	У спілкуванні з людьми ініціатива знаходиться в моїх руках.					
30.	Я боюся самотності.					
31.	Мені цікаво жити.					
32.	Якщо трапляється невдача, я аналізую, де ж я вчинив неправильно.					
33.	У мене буває таке відчуття, що я не відповідаю очікуванням, які інші висувають до мене.					
34.	У мені мирно уживаються мої достоїнства й недоліки.					
35.	Я відчуваю себе некомфортно в ситуації невизначеності					
36.	У товаристві я відчуваю себе впевнено, спокійно розмовляю, без страху можу вказати на якусь дурницю чи виявлені прогалини у знаннях інших.					
37.	У важкі хвилини я будую плани на майбутнє.					
38.	Я легко «заражаюсь» почуттями оточуючих: веселощами, смутком, роздратуванням.					

Продовження додатку Л

1	2	3	4	5	6	7
39.	Для мене ясно, чого я хочу і до чого прагну.					
40.	Необхідність дотримання правил ввічливості обтяжує та дратує мене.					
41.	Я сумніваюся, що здатний знайти покликання і цікаві цілі в житті.					
42.	Розумніше робити будь-що звичним способом.					
43.	У спілкуванні з людьми мені вдається відстоювати своє права на свободу.					
44.	Буває, що я застаю себе в очікуванні, що люди зателефонують чи напишуть мені.					
45.	Моя думка має вагу в очах оточуючих.					
46.	Буває, про мене говорять, що я сиджу і чекаю з моря погоди.					
47.	Кожна людина підпорядковується якимось правилам і законам.					
48.	Я сам коваль свого щастя.					
49.	Мені важко протистояти думкам друзів, навіть якщо я вважаю, що вони неправі.					
50.	Гадаю, я заслуговую поваги.					
51.	Мені важко бути настільки вільним, щоб бути самим собою.					
52.	Буває, я вимагаю від людей того, на що й сам неспроможний.					
53.	Мене дратує, якщо хтось думає не так, як я.					
54.	Я боюся відрізнятись від інших.					
55.	Мені не подобається, коли хтось одягається не так, як я.					
56.	Я живу сьогоднішнім днем, і мене мало хвилює, яким насправді виявиться моє майбутнє.					
57.	Я відчуваю себе нікому не потрібним.					
58.	Обставини сильніші за нас.					
59.	Люди, які мене оточують, набагато привабливіші, ніж я.					
60.	Я боюся виявитися «білою вороною», тому веду себе так, як мої друзі.					
61.	Буває спіймаю себе на думці, що спочатку роблю щось, а потім думаю.					

Ключ до опитувальника:

активність-реактивність – 1, 4, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 26, 29, 38, 46, 48;

автономність-залежність – 8, 9, 15, 16, 22, 30, 43, 44, 49, 51, 54;

цілісність-неінтегративність – 3, 12, 18, 22, 34, 52, 53, 55;

опосередкованість-неопосередкованість – 2, 6, 14, 27, 28, 32, 37, 39, 40, 47, 56, 58,

61;

креативність-репродуктивність – 20, 25, 31, 35, 41, 42, 54, 60;

самоцінність-малоцінність – 10, 21, 23, 24, 33, 36, 41, 45, 50, 57, 59.

Опрацювання даних. Для порівняння рівнів шести шкал при аналізі результатів показники з кожної шкали помножуються на коригуючі коефіцієнти: $k=1$ для шкал активність – реактивність і опосередкованість – неопосередкованість, $k=1,18$ для шкал автономність – залежність і самоцінність – малоцінність, $k=1,63$ для шкал цілісність – неінтегративність, креативність – репродуктивність.

За результатами діагностування визначається профіль суб'єктності-об'єктності особистості, який характерний для респондента. При цьому мінімальний бал за шкалою (0 балів) буде означати об'єктний полюс шкали, а максимальний бал (52 бали) – суб'єктний.

Таким чином, чим більшу кількість балів за шкалою набрав респондент, тим вищий рівень його суб'єктності:

0-19 балів – низький рівень (відповідає 50-69 балам загальної шкали);

20-39 балів – середній рівень (відповідає 70-89 балам загальної шкали);

40-52 балів – високий рівень (відповідає 90-100 балам загальної шкали).

Інструкція. Вам належить дати відповіді на кілька тверджень анкети. У бланку відповідей навпроти номерів запитань поставте «галочку», відповідну варіанту Вашої відповіді: абсолютно неправильно; неправильно; швидше неправильно; не знаю; швидше правильно; правильно; абсолютно правильно.

Не замислюйтеся довго над відповідями. Пам'ятайте, що правильних чи неправильних відповідей у даному разі бути не може.

Опитувальника рефлексивності А. В. Карпова

1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з кимось обговорити.
2. Коли мене несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спало на думку.
3. Перш ніж зняти трубку телефону, щоб подзвонити у справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.
4. Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу відволіктися від думок про нього.
5. Коли я розмірковую над чимось чи розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом згадати, що послужило початком алгоритму думок.
6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюся не думати про майбутні труднощі.
7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.
8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось мною незадоволений.
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. Для мене важливо в деталях уявляти собі хід майбутньої роботи.
11. Мені було б важко написати серйозного листа, якби я заздалегідь не склав план.
12. Я віддаю перевагу діям, а не розмірковуванням над причинами своїх невдач.
13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.
14. Як правило, коли я щось задумав, то прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, та розглядаю всі варіанти.
15. Я турбуюсь про своє майбутнє.
16. Думаю, що в більшості ситуацій треба діяти швидко, керуючись думкою, що першою прийшла в голову.
17. Часом я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові й нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винен, я насамперед починаю з себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обміркувати і зважити.
21. У мене бувають конфлікти від того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки чекають від мене оточуючі.
22. Буває, що, обмірковуючи розмову з іншою людиною, я ніби подумки веду з нею діалог.
23. Я намагаюся не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають в інших людей мої слова і вчинки.
24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще зробити, щоб її не образити.
25. Вирішуючи важке завдання, я думаю над ним навіть тоді, коли займаюся

іншими справами.

26. Якщо я з кимось посварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винуватим.

27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Бланк відповідей

№ з/п твердження	абсолютно неправильно	неправильно	швидше неправильно	не знаю	швидше правильно	правильно	абсолютно правильно
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							

Опрацювання даних. Із цих 27-и тверджень 15 є прямими (номери запитань: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Решта 12 – зворотні твердження, що необхідно враховувати при обробці результатів для отримання підсумкового балу.

Для визначення рівнів рефлексивності необхідно підсумувати бали із запитань 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25, а потім до отриманої суми потрібно додати суму балів із запитань 2, 6, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 21, 23, 26, 27.

Сума балів із цих запитань розраховується таким чином: проставлений бал «перевертається» і сума вираховується з отриманих значень.

Поставлений бал	7	6	5	4	3	2	1
Отриманий в результаті інверсірування бал	1	2	3	4	5	6	7

Ключ до тесту-опитувальника рефлексивності Карпова.

3. Переведіть бали у стени по таблиці:

Стени	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тестові бали	80 і нижче	81-100	101-107	108-113	114-122	123-130	131-139	140-147	148-156	157-171	72 і вище

Для визначення окремого показника рефлексивності їх можна згрупувати у чотири групи:

- 1) ретроспективна рефлексія діяльності – 1, 4, 5, 12, 17, 18, 25, 27;
- 2) ситуативна рефлексія твердження – 2, 5, 13, 14, 16, 17, 18, 26;
- 3) рефлексія майбутньої діяльності – 3, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 20;
- 4) рефлексія спілкування і взаємодії з іншими людьми – 8, 9, 19, 21, 22, 23, 24, 26.

При інтерпретації результатів доцільно виходити з диференціації отриманих результатів на три основні категорії.

Результати методики, рівні або більше, ніж 7 стенів, свідчать про високорозвинену рефлексивність (відповідає 90-100 балам загальної шкали); від 4 до 7 стенів – індикатори середнього рівня рефлексивності (відповідає 70-89 балам загальної шкали); менші 4-х стенів – свідчать про низький рівень розвитку рефлексивності (відповідає 50-69 балам загальної шкали).

Додаток Н

Анкета експертного оцінювання педагогічних умов, що впливатимуть на формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України

Військове звання _____

Прізвище та ініціали _____

Науковий ступень _____

Вчене звання _____

Посада _____

Стаж наукової та науково-педагогічної діяльності _____

Ваш вік _____

Інструкція. Будь-ласка, висловіть свою думку та ставлення щодо педагогічних умов, які ефективно будуть впливатиме на сформованість організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України в процесі їх професійної підготовки. Проранжуйте нижчевказані відповідні педагогічні умови в порядку їх ефективного впливу на її формування у відповідному стовпчику, де 1 – найнижчий рівень впливу, 10 – найвищий. Якщо з запропонованими педагогічними умовами Ви не погоджуєтесь, то вкажіть будь-ласка свої педагогічні умови.

№ з/п	Педагогічні умови	Ранг
1	2	3
1	Застосування компетентнісного підходу щодо формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
2	Зацікавлення науково-педагогічних працівників здійснювати професійно-педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
3	Цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки і спорту за допомогою контекстних методів навчання	
4	Цілеспрямоване формування професійно важливих управлінських якостей як майбутнього менеджера фізичної підготовки у військовій частині	
5	Впровадження індивідуального підходу при формування організаційної компетентності	
6	Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ	
7	Застосування авторської методики її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ	
8	Зацікавленість науково-педагогічних працівників здійснювати педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
9	Підтримання та розвиток мотивації формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	

Завершення додатку Н

1	2	3
10	Враховання функціональних можливостей майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
Вкажіть оптимальну кількість педагогічних умов, яка, на Вашу думку, сприятиме формуванню організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України		
<u>Ваш варіант:</u>		

Додаток П

Оціювання результатів експертного оцінювання педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України

Для визначення найбільш ефективних педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України необхідно:

1. Створення експертної комісії. Число педагогічних умов $n = 10$, число експертів $m = 10$ (табл. П.1).

Розташування педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України

№ п/п	Педагогічні умови	Ранг
1	Застосування компетентнісного підходу щодо формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
2	Зацікавлення науково-педагогічних працівників здійснювати професійно-педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
3	Цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки і спорту за допомогою контекстних методів навчання	
4	Цілеспрямоване формування управлінських якостей як майбутнього менеджера фізичної підготовки у військовій частині	
5	Впровадження індивідуального підходу при розробленні навчально-методичних матеріалів щодо формування організаційної компетентності	
6	Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ	
7	Розроблення авторської методики її формування у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ	
8	Зацікавленість науково-педагогічних працівників здійснювати педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
9	Підтримання та розвиток мотивації формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	
10	Врахування функціональних можливостей майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України	

2. Збір думок експертів шляхом анкетного опитування. Оцінку ступеня значимості педагогічної умови експерти визначають шляхом присвоєння їм рангового номера від 1

до 10 по кожній із педагогічній умові. На основі даних анкетного опитування складається зведеної матриці рангів (табл. П.2)

Зведена матриця рангів

Педагогічні умови	Експерти										Сума рангів	Рангове місце	
ПУ ₁													
ПУ ₂													
ПУ ₃													
ПУ ₄													
ПУ ₅													
ПУ ₆													
ПУ ₇													
ПУ ₈													
ПУ ₉													
ПУ ₁₀													

3. Аналіз і систематизація даних. Аналіз і систематизація даних проводиться згідно суми яку набирає кожна педагогічна умова та з урахуванням думок щодо кількості педагогічних умов які повині будуть впливати на формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України.

4. Оцінка середнього ступеня узгодженості думок всіх експертів.

5. Підготовка рішення експертної комісії.

Додаток Р

Спецкурс «Організаційна компетентність у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України»
(пояснювальна записка)

Під таким спецкурсом маємо на увазі систему організаційних знань, навичок і вмінь у майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту у військовій частині. Він має бути комплексним, охоплювати всі основні аспекти військово-професійної підготовки, а результатом реалізації спецкурсу мають стати організаційні здатності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту, тобто знати та вміти виконувати свої функціональні організаційні обов'язки у професійній діяльності в військовій частині. Метою вивчення спецкурсу є цілеспрямоване підготовка курсантів до реалізації організаційної функції фахівця з фізичної культури і спорту в військовій частині.

Для опанування змістом спецкурсу доцільно застосовувати різні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів – сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на курсантів, що (порівняно з традиційними методами навчання) насамперед спрямовані на розвиток у них творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок й умінь.

Спецкурс починається з вступного заняття, що спрямовано на активізацію навчально-пізнавальної діяльності майбутнього фахівця із фізичної культури і спорту. Курсантам пропонується навчальний тест на виявлення рівня загальних знань за майбутнім військово-професійним фахом, основних положень управління процесом фізичного вдосконалення військовослужбовців; тестування на визначення офіцера як організатора фізичної підготовки у військовій частині. Під час вивчення спецкурсу основними і найбільш ефективними видами навчальних занять є лекційні, групові та практичні заняття.

Робоча програма спецкурсу «Організаційна компетентність у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України»

(Розподіл навчального часу за спецкурсом)

Півріччя (курси)	Усього годин занять	З них		У тому числі за видами навчальних занять			Контрольне заняття
		Під керівництвом НПП	Самостійна робота	Лекції	Групові заняття	Практичні заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
3 курс	32	22	10	6	6	6	4

Продовження додатку Р

1	2	3	4	5	6	7	8	9
У тому числі	I півріччя 3 курсу (5 семестр)	32	22	10	6	6	6	4
	4 курс	32	22	10	6	6	6	4
У тому числі	I півріччя 4 курсу (7 семестр)	32	22	10	6	6	6	4
	Усього за спецкурс	32	22	10	6	6	6	4

Навчальна-план програма спецкурсу «Організаційна компетентність у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України»

Розподіл навчального часу за темами і видами занять

№ з/п	Вид навчального заняття	Кількість годин	Із них		Номер півріччя (курсу навчання), шифри та назва вмінь і змістових модулів, номери та назва тем і навчальних занять, навчальні питання заняття, завдання для самостійної роботи	Матеріально-технічне забезпечення
			Під керівництвом викладача	Самостійні заняття		
1	2	3	4	5	6	7
		32	22	10	III-IV курси	
		6	4	2	Тема 1. Фахівець із фізичної культури і спорту Збройних сил України: роль, місце та основні функції в системі фізичної підготовки у військовій частині.	
1.	Л-1	2	2	-	<u>Тема 1. Заняття 1</u> Характеристика службової діяльності та основні функції фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України (начальника фізичної підготовки і спорту військової частини). 1. Зміст, структура та особливості службової діяльності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України (начальника фізичної підготовки і спорту військової частини). 2. Структура та функції управління фізичною підготовкою у військовій частині.	Мультимедійний проєктор, комп'ютер

Продовження додатку Р

1	2	3	4	5	6	7
2.	СЗ-1	2	-	2	<p><u>Тема 1. Заняття 2.</u> Діяльність фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України (начальника фізичної підготовки і спорту військової частини) з організації та проведення заходів з фізичної підготовки.</p> <p>1. Вивчення змісту та структури діяльності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України з організації та проведення заходів з фізичної підготовкою.</p> <p>2. Обов'язки начальника фізичної підготовки і спорту військової частини.</p> <p>3. Вимоги керівних документів з планування форм фізичної підготовки.</p> <p>4. Особливості службової діяльності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України.</p>	Друковані матеріали та інформація на електронних носіях
3.	ПЗ-1	2	2	-	<p><u>Тема 1. Заняття 3.</u> Види забезпечення фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині.</p> <p>1. Зміст і загальний порядок матеріального забезпечення фізичної підготовки у військовій частині.</p> <p>2. Зміст фінансового забезпечення фізичної підготовки у військовій частині.</p> <p>3. Медичне забезпечення фізичної підготовки у військовій частині.</p> <p>4. Наукове, інформаційне та методичне забезпечення фізичної підготовки у військовій частині.</p>	Мультимедійний проєктор, комп'ютер
		6	4	2	Тема 2. Організаційна компетентність як складова професійної компетентності фахівця із фізичної культури і спорту Збройних сил України.	
4.	ГЗ-1	2	2	-	<p><u>Тема 2. Заняття 1.</u> Теоретичні основи організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.</p> <p>1. Теоретичні основи організаційної компетентності як складової професійної компетентності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України.</p> <p>2. Організаційна компетентність фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України: зміст і структура.</p>	Мультимедійний проєктор, комп'ютер

Продовження додатку Р

1	2	3	4	5	6	7
5.	СЗ-2	2	-	2	<u>Тема 2. Заняття 2.</u> Теоретичні основи організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. 1. Поняття «організаційна компетентність фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України» . 2. Зміст організаційної компетентності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України. 3. Структура організаційної компетентності фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України.	Друковані матеріали та інформація на електронних носіях
6.	ПЗ-2	2	2	-	<u>Тема 2. Заняття 3.</u> Педагогічні основи формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. 1. Організаційні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі організаційні якості фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. 2. Мета та завдання формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. 3. Етапи формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.	Мультимедійний проектор, комп'ютер
		4	2	2	Тема 3. Організаційна діяльність фахівця із фізичної культури і спорту Збройних сил України у військовій частині.	
7.	ПЗ-3	2	2	-	<u>Тема 3. Заняття 1.</u> Організаційна діяльність фахівця із фізичної культури і спорту ЗС України (начальника фізичної підготовки і спорту військової частини) з організації та проведення заходів з фізичної підготовки. 1. Вивчення структури, змісту та порядку оформлення документів з організації та проведення форм фізичної підготовки у військовій частині. 2. Особливості організації фізичної підготовки у військових частинах. 3. Особливості управління фізичною підготовкою офіцерів і військовослужбовців. 4. Методики фізичної підготовки офіцерів і військовослужбовців.	Мультимедійний проектор, комп'ютер

Продовження додатку Р

1	2	3	4	5	6	7
8.	СЗ-3	2	-	2	<u>Тема 3. Заняття 2.</u> Практична діяльність фахівця із фізичної культури і спорту Збройних сил України (начальника фізичної підготовки і спорту військової частини) з ведення обліку фізичної підготовки. 1. Основні практичні напрями діяльності начальника фізичної підготовки і спорту військової частини. 2. Зміст і структура документів обліку фізичної підготовки. 3. Зміст та структура звітних документів фізичної підготовки.	Друковані матеріали та інформація на електронних носіях
		8	6	2	Тема 4. Теоретичні основи менеджменту в сфері фізичної культури і спорту. Загальні засади управління в сфері фізичної культури.	
9.	Л-2	2	2	-	<u>Тема 4. Заняття 1.</u> Основні напрямки і підходи в менеджменті в сфері фізичної культури і спорту. 1. Сучасні підходи до визначення понять «управління» і «менеджмент». Основні поняття менеджменту. 2. Системний підхід в менеджменті в сфері фізичної культури і спорту. 3. Процесний підхід в менеджменті в сфері фізичної культури і спорту. 4. Ситуаційний підхід в менеджменті в сфері фізичної культури і спорту.	Мультимедійний проектор, комп'ютер
10.	СЗ-4	2	-	2	<u>Тема 4. Заняття 2.</u> Методологічні основи менеджменту в сфері фізичної культури і спорту. 1. Функції, методи та методи наукового дослідження проблем менеджменту в сфері фізичної культури і спорту. 2. Питання для самоконтролю.	Друковані матеріали та інформація на електронних носіях
11.	ГЗ-2	2	2	-	<u>Тема 4. Заняття 3.</u> Загальна характеристика управління у сфері фізичної культури і спорту ЗС України. 1. Управління фізичною культурою і спортом у Збройних силах України. 2. Національний олімпійський комітет України. 3. Управління фізичною культурою у ВВНЗ (ЗВО ВНП).	Мультимедійний проектор, комп'ютер

Продовження додатку Р

1	2	3	4	5	6	7
12.	Л-3	2	2	-	<u>Тема 4. Заняття 4.</u> Управлінські рішення в менеджменті сфери фізичної культури і спорту ЗС України. Функції менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України. 1. Види управлінських рішень в фізкультурно-оздоровчих організаціях ЗС України. 2. Підготовка та прийняття управлінських рішень в фізкультурно-оздоровчих організаціях ЗС України. 3. Планування як функція менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України. 4. Організація як функція менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України. 5. Контроль як функція менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України. 6. Мотивація як функція менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України.	Мультимедійний проєктор, комп'ютер
13.	СЗ-5	2	-	2	<u>Тема 4. Заняття 5.</u> Управлінські рішення в менеджменті сфери фізичної культури і спорту ЗС України. Функції менеджменту сфери фізичної культури і спорту ЗС України. 1. Функцій менеджменту в сфері фізичної культури і спорту ЗС України. 2. Особливості прояву функцій менеджмента в організаційній діяльності начальника фізичного виховання та спорту	
		2	2	-	Тема 5. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України.	
14.	ГЗ-3	2	2	-	Тема 5. Заняття 1. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. 1. Концептуальна основа методики формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України. 2. Мета, завдання, методи та види навчальних занять для формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України.	Мультимедійний проєктор, комп'ютер
15.	К	4	4	-	Вихідне анкетування, тестування.	Клас

Інформаційно-методичне забезпечення спецкурсу

1. Беліков І. О. Проблема організаційної компетентності військових фахівців та її формування у педагогічній науці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, 2021. № 9. Р. 17–23

2. Барков В. М., Глазунов С. І., Жебровський С. М., Петрачков О. В., Погребняк Д. В., Сухорада Г. І., Фіногенов Ю. С. Фізична підготовка у військах. *Практичні рекомендації*. / В. М. Барков, С. І. Глазунов, С. М. Жебровський та інші // за заг. ред. О. В. Петрачкова. 2-е видання, перероблене і доповнене. – К. : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2017. – 272 с.

3. Забезпечення фізичної підготовки військовослужбовців: навч посібн / Барков В. І., Вербин Н. Б., Глазунов С. І., Жебровський С. М., Петрачков О. В. – К.: НУОУ, 2016 р. – 88 с. інв. № 8290.

4. Наказ № 225 від 05.08.2021 року «Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України».

5. Одерев А. М., Логінов Д. О. “Методики перевірки та оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців як складова їх професійної підготовки”. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт 112 (2) (2013): 203-207.

6. Організаційно-методичні вказівки для розробки освітньо – професійних програм, програм та робочих навчальних програм з нвч дисципл «ФВСФП» для к/с ВВНЗ / Укладач Сухорада Г. І. / За ред. Д. С. Грищенка, Ю. С. Фіногенова. К.: МО України, 2016 - 60 с.

7. Погребняк Д. В. Розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Д. В. Погребняк. Київ, 2021. 317 с.

8. Свистун В. І. Теорія і методика викладання фізичного виховання : методичні рекомендації. – К. : Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського, 2020. – 60 с.

9. Криштанович С. В. “Європейський досвід формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту”. *Педагогічний альманах* 35 (2017): С. 204-211.

10. Матросова Л., Галюза І. “Проблеми менеджменту в галузі фізичної культури та спорту”. *Вісник економічної науки України* (2012).

11. Момот О. О. “Опис навчальної дисципліни менеджмент безпеки під час занять з фізичної культури”. *Педагогічна освіта: теорія і практика* 18 (2015): 283-287.

12. Фізична підготовка у військах. Практичні рекомендації: навч.-методич. посіб.. – Київ : НУОУ, 2017. – 372 с.

13. Христова Т. О. Актуальні питання управління процесом у сфері фізичного виховання та спорту.

14. Худолій О. М. "Загальні основи теорії і методики фізичного виховання." *навч.*

посібник/О. М Худолій (2008).

15. Фіногенов Ю. С. “Світовий досвід адаптації системи фізичного виховання військовослужбовців в умовах сучасного реформування збройних сил”. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О Сухомлинського*. Серія: Педагогічні науки 1, Вип. 33 (2011): 180.

16. Ягупов В. В., Беліков І. О. Організаційна компетентність фахівців фізичної культури і спорту Збройних сил України: поняття, зміст і структура. *ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT : Monograph 44 / Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska and Iryna Ostopolets*. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. S. 682-690. ISBN 978 – 83 – 960717 – 0 – 5. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts University of Technology, Katowice.

17. Ягупов В. В. Управлінські функції офіцера та їх педагогічний зміст. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України* : [науковий журнал / гол. ред. Луговий В. І.]. 2000. № 2. С. 307-312.

Додаток С

Результати педагогічного експерименту до та після впровадження педагогічних умов формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України

Експериментальна група (ЕГ)			
№ з/п	2020-2023 рр.		
	До (2020 рік)	Після (2021-2023 рр.)	Зсув
1	90	90	+0
2	90	92	+2
3	90	92	+2
4	90	94	+4
5	75	90	+15
6	73	91	+18
7	73	91	+18
8	72	90	+18
9	71	88	+17
10	70	93	+23
11	69	95	+26
12	69	84	+25
13	67	90	+23
14	65	91	+24
15	64	84	+20
16	64	80	+16
17	63	81	+18
18	61	73	+12
19	59	77	+18
20	58	70	+12
21	51	64	+13
22	50	68	+18
23	49	69	+20
24	41	61	+20
25	39	61	+22
26	38	57	+19

Список опублікованих праць за темою дисертації

Колективна монографія:

1. Беліков І. О., Ягупов В. В. Організаційна компетентність фахівців фізичної культури і спорту Збройних сил України: поняття, зміст і структура. *Role of science and education for sustainable development* : monograph 44 / Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska and Iryna Ostopolets. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. S. 682–690. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/f8b2328a3dbfcf8d510300259fb8a101.pdf> (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International* і *Google Scholar*).

2. Yahupov V., Bielikov I., Boiko O., Petrachkov O., Zhembrovskiy S., Olshevskiy Yu. Results of the formative stage of the pedagogical experiment with cadets future specialists in physical culture and sport. *Lifelong learning : models and methods of implementation*. Kharkiv, Ukraine, 2023. P. 3–29. URL: <http://monograph.com.ua/pctc/catalog/book/978-617-7319-70-1>

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

3. Беліков І. О. Критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 94–102. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/30355.pdf> (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International*). DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085>.

4. Беліков І. О. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Молодь і ринок*. 2022. № 3–4. С. 164–173. (Наукометричні бази даних: *Google Scholar*; *Polish Scholarly Bibliography (PBN)*; *ERIH PLUS*; *Index*

Copernicus). <https://doi.org/10.24919/2617-0825.3/201.2022>

5. Беліков І. О. Проблема організаційної компетентності військових фахівців та її формування у педагогічній науці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. № 9. Р. 17–23. (Наукометричні бази даних: *Index Copernicus International* і *Google Scholar*). <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/The-problem-of-organizational-competence-of-military-specialists-and-its-formation-in-pedagogical-science-I.-O.-Bielikov.pdf>

6. Беліков І. О. Стан сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки: науковий журнал*. 2022. Вип. 1 (108). С. 61–78. (Наукометричні бази даних: *Ulrich's Periodicals Directory* (#); *CiteFactor* та *Index Copernicus International* і *Google Scholar*). DOI 10.35433/pedagogy.1(108).2022.61-78.

7. Bielikov I. Pedagogical modeling of the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. 5 (50). Р. 4–8. Doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.265102> (Наукометричні бази даних: *ERIH PLUS*; *Index Copernicus Journals Master List*; *Central & Eastern European Academic Source (EBSCO)*; *CrossRef*; *MIAR*; *WorldCat*; *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*; *Bielefeld Academic Search Engine (BASE)*; *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*; *Google Scholar (Google Академія)*; *OpenAIRE*; *EuroPub*; *ResearchBib*; *Directory of Open Access scholarly Resources (ROAD)* ; *WorldWideScience.org*).

8. Bielikov Iliia. Pedagogical conditions for the formation of organizational competence in future specialists in physical culture and sport. New York. TK Meganom LLC. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2021. 8(52). doi: 10.26886/2414-634X.8(52)2021.3 (Наукометричні бази даних: *Core*; *Worldcat*; *Bielefeld Academic Search Engine*; *Researchbib*; *Citefactor*; *Google Scholar*).

[https://doi.org/10.26886/2414-634X.8\(52\)2021.3](https://doi.org/10.26886/2414-634X.8(52)2021.3)

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Беліков І. О., Гайдучий І. В. Компоненти організаційної компетентності військового фахівця. *Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості* : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 січ. 2021 р.) / Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень». Харків, 2021. С. 42–44.

10. Беліков І. О. Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України. *Особистість в екстремальних умовах* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 21 травня 2021р.). 2021. С. 63–67. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/8_konferenzii/2021/zbirnik_2021.pdf

11. Беліков І. О. Кореляційний аналіз результатів педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : тези VI Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2022 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. К. : НУОУ, 2022. С. 100–104. URL: <https://nuou.org.ua/nauka/confi/v-mnrc-22-12-16.html>.

12. Беліков І. О. Критерії діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту збройних сил України. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects* : The 2 nd International scientific and practical conference (Berlin, August 1-3, 2021). Berlin, 2021. P. 193–199. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-scientific-research-achievements-innovations-and-development-prospects-1-3-avgusta-2021-goda-berlin-germaniya-arhiv>

13. Беліков І. О. Педагогічні умови формування організаційної

компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Традиції та новації у сфері педагогіки та психології* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 4–5 лютого 2022 р). К. : ТНУ, 2022. С. 86–90. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

14. Беліков І. О. Підтримання та розвиток мотивації як педагогічна умова формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 21–22 січня 2022 р.) Одеса, 2022. С. 103–105.

15. Беліков І. О. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти* : зб. наук. праць / за заг. ред. Л. В. Барановської (Київ, 30 квітня 2022 р) К. : НАУ, 2022. С. 9–11. URL: https://pppo.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Zbirnyk-tez-Kh-Mizhnarodnoi-naukovo-praktychnoi-konferentsii-Aktualni-problemy-vyshchoi-profesiinoi-osvity-2_2022.pdf

16. Беліков І. О., Романюк О. А. Обґрунтування критеріїв та показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали V міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2021 р.) К. : НУОУ, 2021. С. 64–67.

17. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності майбутнього фахівця з фізичної підготовки і спорту Збройних сил України як педагогічна проблема. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали IV міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 19

листопада 2020 р.). К. : НУОУ, 2020. С. 56–58. URL: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Skrypchenko/publication/348154899_Vikoristanna_strajkbolu_v_pidgotovci_majbutnih_pravoohoronciv_u_specializovanih_ZVO/links/5ff0d86d299bf140886865fc/Vikoristanna-strajkbolu-v-pidgotovci-majbutnih-pravoohoronciv-u-specializovanih-ZVO.pdf

18. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у сучасного військового лідера-організатора. *Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (Warsaw, 25th January, 2021)* / Warsaw: Sp. z o. o. "iScience", 2021. P. 111–114. URL: [https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20\(web\).pdf](https://sciencecentrum.pl/wp-content/uploads/2021/01/MODERN_SCIENTIFIC_CHALLENGES%2035%20(web).pdf)

19. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України: експериментальні результати. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 вересня 2022 р.) К. : ТНУ, 2022. С. 46–51. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/156>

Наукові праці, що додатково відображають матеріали дисертації:

20. Беліков І. О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України : метод. реком. Житомир : «Євро-Волинь», 2022. 100 с.

**Відомості про апробацію результатів дисертації
Міжнародні науково-практичні конференції, семінари та форуми**

1. Міжнародна науково-практична конференція «Роль і місце психології і педагогіки у формуванні сучасної особистості» (Харків, Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 15-16 січня 2021 р.). Доповідь: «Компоненти організаційної компетентності військового фахівця».

2. The 2 nd International scientific and practical conference «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» (Germany, Berlin, MDPC Publishing, August 1-3, 2021). Доповідь: «Критерії діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України».

3. Міжнародна науково-практична конференція «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології» (Київ, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 4–5 лютого 2022 р.). Доповідь: «Педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України».

4. Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика» (Одеса, Громадська організація «Південна фундація педагогіки», 21–22 січня 2022 р.). Доповідь: «Підтримання та розвиток мотивації як педагогічна умова формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України».

5. Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, Національний авіаційний університет, 30 квітня 2022 р.). Доповідь: «Результати констатувального етапу педагогічного експерименту щодо формування організаційної компетентності».

6. V міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України,

правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 25 листопада 2021 р.).
Доповідь: «Обґрунтування критеріїв та показників діагностування сформованості організаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України».

7. IV міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 19 листопада 2020 р.).
Доповідь: «Формування організаційної компетентності майбутнього фахівця з фізичної підготовки і спорту Збройних сил України як педагогічна проблеми».

8. Works of the International scientific conference «Modern scientific challenges and trends» (Warsaw, "iScience", 25th January, 2021). Доповідь: «Формування організаційної компетентності у сучасного військового лідера-організатора».

9. Міжнародна науково-практична конференція «Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах» (Київ, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 23–24 вересня 2022 р.).
Доповідь: «Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України: експериментальні результати».

10. VI міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 25 листопада 2022 р.). Доповідь: «Кореляційний аналіз результатів педагогічного експерименту

щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту».

Всеукраїнський науково-практична конференція

11. Всеукраїнська науково-практична конференція «Особистість в екстремальних умовах» (Львів, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 21 травня 2021р.). Доповідь: «Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України».

Додаток Ф

Статті статуту Збройних Сил України

Стаття 82. Начальник служби бригади в мирний і воєнний час відповідає: за відповідний вид забезпечення бригади цією службою; за підготовку підрозділів бригади відповідно до своєї спеціальності; за забезпечення бригади озброєнням, бойовою та іншою технікою і матеріальними засобами зі своєї служби, їх правильне використання та утримання в порядку і справності; за бойову та мобілізаційну готовність, бойову підготовку, виховання, військову дисципліну і морально-психологічний стан особового складу, підпорядкованих підрозділів і служби; за додержання правил охорони довкілля підпорядкованими підрозділами на об'єктах служби, їх пожежну безпеку і санітарний стан; за стан навчально-матеріальної бази відповідно до своєї спеціальності.

Стаття 83. Начальник служби бригади зобов'язаний:

- знати вимоги статутів, наказів, порадників та інструкцій щодо організації керівництва службою, додержуватися їх у службовій діяльності;
- брати участь у розробленні планів бойової та мобілізаційної готовності, бойової підготовки та організовувати їх виконання відповідно до своєї спеціальності;
- керувати діяльністю служби і бойовою підготовкою підпорядкованих підрозділів, підтримувати в них внутрішній порядок;
- знати ділові та морально-психологічні якості кожного військовослужбовця офіцерського, сержантського (старшинського) складу служби і безпосередньо підпорядкованих йому підрозділів, проводити з ними індивідуально-виховну роботу;
- проводити заняття з військовослужбовцями офіцерського, сержантського (старшинського) складу та підрозділами бригади зі своєї спеціальності, здійснювати заходи щодо підготовки відповідних класних спеціалістів;
- вживати заходів щодо охорони державної таємниці;

– знати наявність і стан, а також будову і правила експлуатації (використання) озброєння, бойової та іншої техніки і матеріальних засобів зі своєї служби; своєчасно проводити заходи щодо метрологічного забезпечення озброєння, бойової та іншої техніки, обладнання та майна служби і підпорядкованих підрозділів; здійснювати контроль та вживати заходів для забезпечення надійної охорони підпорядкованого складу, а також озброєння і техніки підпорядкованого підрозділу;

– стежити за справністю озброєння, бойової та іншої техніки і матеріальних засобів зі своєї служби в підрозділах бригади і на підпорядкованому складі, організувати їх правильну експлуатацію (використання) та забезпечувати при цьому виконання вимог безпеки;

– здійснювати контроль за ощадливим витрачанням і правильністю використання пального та мастильних матеріалів в озброєнні, бойовій та іншій техніці служби;

– вести облік і складати звітність у встановленому порядку, щомісяця проводити з підрозділами і підпорядкованим складом бригади звірку облікових даних, в установлені терміни проводити перевірку підрозділів відповідно до своїх обов'язків із складанням відповідних актів;

– своєчасно подавати заявки на озброєння, бойову та іншу техніку і матеріальні засоби для своєї служби, здійснювати їх одержання, зберігання, видачу в підрозділи і своєчасно поновлювати (освіжати) непорушний запас;

– організувати ремонт озброєння, бойової та іншої техніки (майна) зі своєї служби в бригаді, контролювати якість і терміни його проведення, своєчасно забезпечувати здавання в ремонт озброєння, бойової та іншої техніки (майна), які не можуть бути відремонтовані своїми силами;

– брати участь у розробленні планів проведення паркового і парко-господарського днів;

– оглядати озброєння, бойову та іншу техніку служби, що надходять у бригаду та відправляються з бригади;

– вживати заходів для запобігання надзвичайним подіям під час

експлуатації озброєння, бойової та іншої техніки і використання матеріальних засобів зі своєї служби, виявляти причини цих подій і забезпечувати їх усунення;

– здійснювати контроль за виконанням вимог пожежної безпеки в підпорядкованих підрозділах і службі, а також заходи щодо охорони довкілля;

– перевіряти несення бойового чергування і служби добовим нарядом згідно з графіком, затвердженим командиром бригади;

– керувати роботами з обладнання навчально-матеріальної бази відповідно до своєї спеціальності.

Стаття 84. Начальник служби бригади за спеціальністю має право:

– давати командирам підрозділів вказівки і рекомендації з бойової підготовки особового складу та експлуатації (використання) і обслуговування озброєння, бойової та іншої техніки, матеріальних засобів;

– проводити раптові перевірки наявності і стану озброєння, бойової та іншої техніки, матеріальних засобів зі своєї спеціальності;

– припиняти експлуатацію озброєння, бойової та іншої техніки у разі виявлення недоліків, які можуть призвести до аварій, поломок або виведення їх із ладу, а також у разі невиконання вимог безпеки.

Про всі виявлені недоліки і вжиті для їх усунення заходи начальник служби зобов'язаний письмово доповідати своєму безпосередньому начальникові.

Стаття 89. Начальник фізичної підготовки і спорту бригади підпорядковується командирові бригади. На доповнення вимог, викладених у ст. 82–84, начальник фізичної підготовки і спорту бригади відповідає за організацію фізичної підготовки і спорту в бригади і зобов'язаний:

– здійснювати контроль за фізичною підготовкою і спортивними заходами в підрозділах та за фізичним розвитком особового складу бригади;

– подавати командирам підрозділів бригади допомогу щодо організації та методики проведення всіх заходів з фізичної підготовки і

спорту;

– проводити підготовку нештатних спортивних організаторів підрозділів, контролювати їх роботу;

– розробляти плани спортивно-масової роботи бригади, організовувати і проводити змагання та інші спортивні заходи, відбирати кандидатів до спортивних команд бригади і керувати їх тренуванням;

– розробляти разом з начальником медичної служби бригади заходи щодо поліпшення фізичного розвитку і стану здоров'я особового складу бригади, запобігання травматизмові на заняттях з фізичної підготовки і спорту, брати участь у їх проведенні;

– оформляти документацію для присвоєння військовослужбовцям бригади спортивних розрядів і звань, судейських категорій та для нагородження їх спортивними нагрудними знаками; вести облік результатів фізичної підготовки і спорту в бригаді.

Акти впровадження

Додаток XI

МІНОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ
ІВАНА КОЖЕДУБА
 Сумська, 77/79,
 Харків, 61023
 Тел.: (057)700-22-97
 E-mail: info@hups.mil.gov.ua
 Код ЄДРПОУ 24980799.

від "26" 10 2022 р. № 179/31/456

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Харківського національного
 університету Повітряних Сил імені Івана
 Кожедуба
 кандидат технічних наук
 бригадний генерал

Андрій БЕРЕЖНИЙ

2022 року

АКТ

про впровадження основних результатів дисертаційного дослідження
ад'юнкта Національного університету оборони України імені Івана
Черняхівського капітана БЄЛКОВА Іллі Олеговича
на тему "Формування організаційної компетентності у майбутніх
фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України" в освітній
процес Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Комісія у складі: голови – начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента полковника КИРПЕНКО Віталія Миколайовича та членів комісії – старшого викладача кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, доктора філософії підполковника ПАЛЕВИЧА Сергія Володимировича, старшого викладача кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата педагогічних наук, доцента підполковника ЗОЛОЧЕВСЬКОГО Віталія Вікторовича.

Цим актом підтверджує, що основні результати дисертаційного дослідження ад'юнкта Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського капітана БЄЛКОВА Іллі Олеговича на тему

“Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України” в освітній процес Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.

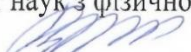
Комісія ухвалила рішення: вважати результати дисертаційного дослідження капітана БЄЛКОВА Іллі Олегович на тему “Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України” впровадженими в освітню діяльність Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
1	2	3
Діагностувальний апарат щодо визначення рівнів сформованості організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України, який був розроблений дисертантом, впроваджений у систему наукового визначення результатів освітньої діяльності університету.	Діагностувальний апарат щодо визначення рівнів сформованості організаційної компетентності у майбутніх військових фахівців розроблений згідно зі вимогами компетентнісного підходу, який дає можливість системно оцінювати результат професійної підготовленості випускників університету. Рекомендовано адаптувати цей діагностувальний апарат для діагностування сформованості основних видів компетентності випускників університету.	Дає можливість системно та водночас контекстно оцінювати результативність освітньої діяльності структурних підрозділів університету.

Завершення додатку XI

1	2	3
Обґрунтовані в дисертаційному дослідженні компоненти організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України використані при формуванні кваліфікаційних вимог до випускників Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба та змістовної частини навчальних програм проведення занять.	Контекстність визначення компонентів організаційної компетентності у майбутніх офіцерів згідно зі вимогами суб'єктно-діяльнісного підходу до їх діагностування. Такий підхід рекомендовано використовувати при опрацюванні діагностувального апарату для визначення сформованості основних врів компетентності випускників.	Дає можливість контекстно оцінювати результативність освітньої діяльності структурних підрозділів університету.

Голова комісії:

Начальник кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
полковника Віталій КИРПЕНКО

Члени комісії:

Старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, доктор філософії

підполковник Сергій ПАЛЕВИЧА

Старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидат педагогічних наук, доцент

підполковник Віталій ЗОЛОЧЕВСЬКИЙ

**МІНОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО**

Повітрофлотський проспект, 28
Київ, 03049

Тел.: (044) 271-06-97, (044) 248-10-78

E-mail: info@nuou.org.ua

Код ЄДРПОУ 07834530

від "04" 10 2022 р. № 182/35/118

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника університету
з навчальної роботи

кандидат військових наук, професор
генерал-лейтенант

Віктор ТАРАСОВ
2022 року

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження капітана Белікова Іллі Олександровича за темою "Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України"

Комісія у складі: голови – начальника навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, кандидата педагогічних наук, доцента полковника ПЕТРАЧКОВА О. В.;

членів комісії – заступника начальника науково-методичного центру організації освітньої діяльності, кандидата педагогічних наук полковника ТОРЧЕВСЬКОГО Р. В., начальника науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, доктора педагогічних наук, доцента полковника ОЛЕНЄВА Д. Г., начальника кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, кандидата педагогічних наук, доцента полковника ВЕРБИНА Н. Б., встановила, що наукові положення розроблені капітаном БЄЛІКОВИМ І. О. впроваджено в освітній процес.

Завершення додатку Х2

Результати наукового дослідження сприяли засвоєнню та систематизації теоретичних знань курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, зокрема, усвідомленню необхідності формуванню організаційної компетентності, її актуалізації у майбутній військово-професійній діяльності. Обґрунтовані автором педагогічні умови формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України (підтримання та розвиток мотивації її формування у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України; педагогічне моделювання її формування у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ як її організаторів; забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі формування організаційної компетентності майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України; цілеспрямоване формування системи організаційних знань, навичок і вмінь як майбутніх організаторів фізичної підготовки та спорту за допомогою контекстних методів навчання (спецкурс "Організаційна компетентність майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України")) були враховані при розробці змісту навчання та впровадженні в освітній процес курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

Результати дисертаційного дослідження БЄЛІКОВА І. О., вважати реалізованими у освітньому процесі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

Голова комісії:

кандидат педагогічних наук, доцент
полковник

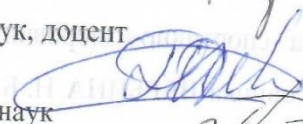

Олександр ПЕТРАЧКОВ

Члени комісії:

доктор педагогічних наук, доцент

полковник
кандидат педагогічних наук

Дмитро ОЛЕНСВ

полковник
кандидат педагогічних наук, доцент

Руслан ТОРЧЕВСЬКИЙ

полковник

Назарій ВЕРБИН

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Начальник Військового інституту
 танкових військ Національного
 технічного університету "Харківський
 політехнічний інститут"
 кандидат технічних наук
 бригадний генерал
 Олександр СЕРПУХОВ
 " 16 " 2022 року

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження БЕЛКОВА Іллі Олеговича за темою "Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України" у навчально-виховний процес Військового інституту танкових військ Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"

Комісія у складі: голови – начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата педагогічних наук полковника ЮР'ЄВА С. О.;

членів комісії – доцента кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту підполковника Олександра ЗОНОВА., старшого викладача кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту майора Олександра БОЛЬШАКОВА, встановила, що наукові положення розроблені особисто БЕЛКОВИМ І. О. впроваджено у навчально-виховний процес Військового інституту танкових військ Національного технічного університету "Харківського політехнічного інституту".

Перелік реалізації та впровадження результатів дослідження:

1. У змісті навчальної дисципліни "Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка" використовується матеріали дисертації щодо методики формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України.

2. Авторські розробки, представлені у дисертації, використано у процесі формування змісту програм навчальних дисциплін.

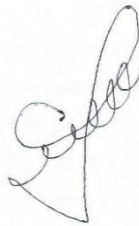
Завершення додатку ХЗ

3. Підготовлені Беліковим І. О. методичні рекомендації щодо формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України використовуються науково-педагогічним складом ВВНЗ при викладені навчальних дисциплін.

Результати дисертаційного дослідження розглянуто на засіданні кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту (протокол № 15 від 03 серпня 2022 року).

Голова комісії:

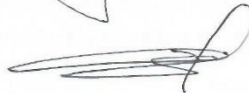
кандидат педагогічних наук
полковник

Станіслав ЮР'ЄВ

Члени комісії:

підполковник

Олександр ЗОНОВ

майор

Олександр БОЛЬШАКОВ

к

МІНОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ІМЕНІ ГЕТЬМАНА
ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО
 Героїв Майдану, 32
 Львів, 79026
 Тел.: (032) 238-65-34
 E-mail: nasv@post.mil.gov.ua
 Код ЄДРПОУ 8410370

від "11" 04 2022 р. № 182/01/712

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного з наукової роботи доктор технічних наук, професор полковник

В. ГРАБЧАК

2022 року

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

БЄЛІКОВА Іллі Олеговича за темою

“Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України” у навчально-виховний процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Комісія у складі: голови – начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора, полковника РОМАНЧУКА Сергія Вікторовича та членів комісії – доцента кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента, підполковника ОДЕРОВ Артура Михайловича та старшого викладача кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента, підполковника КУЗНЕЦОВА Максима Віталійовича встановила, що наукові положення розроблені БЄЛІКОВИМ І.О. впроваджено в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Впровадження результатів дослідження дало можливість покращити як понятійно-категоріальний апарат курсантів, так і впливати на формування їх організаційної компетентності. Розроблені у дослідженні критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, організаційно-діяльнісний, менеджерський, індивідуально-психічний та суб'єктний) та показники оцінювання рівнів сформованості організаційної компетентності, а також виокремленні її рівні (низький, середній, високий) були враховані при розробці змісту навчальних

Завершення додатку X4

дисциплін базової, загально-професійної та військово-спеціальної підготовки та впроваджені в освітній процес також при оцінюванні рівнів сформованості організаційної компетентності курсантів.

Результати дисертаційного дослідження БСЛІКОВА І.О., вважати реалізованим в освітньому процесі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Голова комісії: полковник

 С. РОМАНЧУК

Члени комісії: підполковник

 А. ОДЕРОВ

підполковник

 М. КУЗНЕЦОВ

ЛЬВІВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ім. ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
м. Львів, вул. Костюшка, 11

№28/202/1 від 30. 11. 2022 року

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Белікова Іллі Олеговича на тему “Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України” в освітній процес Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Ми, ті що підписалися нижче, склали цей акт про те, що наукові результати, отримані Беліковим І. О. за темою дисертації дослідження “Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України” впроваджено у освітній процес.

Впровадження:

Теоретичний матеріал до змісту лекцій навчальної дисципліни «Професійна діяльність фахівця фізичної культури» магістрантів факультету педагогічної освіти - методика формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України.

Наукова новизна та її значення:

Доповнено відомості щодо педагогічної моделі формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України.

Попереднім **результатом** впровадження зазначених наукових здобутків стало доповнення теоретичного матеріалу, що сприятиме поглибленню знань студентів та їхньої мотивації до самостійного пошуку можливостей застосування сучасних підходів формування компетентності.

Представники установи впровадження:

Зав. кафедри теорії та методики фізичної культури
док.фіз.вих., професор

І. Р. Боднар

Декан факультету педагогічної освіти
канд.фіз.вих., доцент

Р. Л. Петрина

Перший проректор
канд.біол.наук, професор

Ф. В. Музика

